ॐ अर्हम्

॥ શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથાય નમઃ ॥

આચાર્યશ્રી વિજય ભક્તિસૂરીશ્વરજી જૈન
ગ્રંથમાળા પુષ્પ ૧ લું

શ્રી

આરાધનાદિ સાર સંગ્રહ

માનવ જીવનની અમૂલ્ય આરાધના કરાવી,
શિવસુખ પ્રાપક અપૂર્વ માર્ગદર્શિકા.

વર્ધમાનતપપ્રવર્તક વૈરાગ્યરસપોષક પૂજ્યપાદ
આચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયભક્તિસૂરીશ્વરજી મહારાજ
સાહેબના સદુપદેશથી જુદા જુદા
સદ્‌ગૃહસ્થોની આર્થિક સહાયથી

પ્રકાશક :
પંડિત છબીલદાસ કેસરીચંદ
દાનવીર શેઠ પુનાભાઈ દાસ નાનચંદ સંસ્થાપિત
સ્યાદ્વાદ સંસ્કૃત પાઠશાળા ખંભાત

પ્રત ૧૦૦૦ અમૂલ્ય વીર સં ૨૪૭૪

અરૂણોદય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ ગવારા દરવાજા પાસે ખંભાત

આ બુકમા મદદ આપનાર સદ્ગૃહસ્થોની નામાવલી

૨૦૦) સાલડી સંઘ તરફથી—જ્ઞાનખાતાની ઉપજમાંથી

૨૦૦) શા. ડાહ્યાભાઈ સાંકળચંદ
મંગળપારેખનો ખાંચો શાહપુર—અમદાવાદ

૨૦૦) શા હરિભાઇ ઉગરચંદના સ્મરણાર્થે હા નરેંદ્રભાઇ
લુણસાવાડો—અમદાવાદ

૧૫૦) શા વીરચંદ પુંજમલ
તેમના માતુશ્રીના સ્મરણાર્થે—વડા (થરા)

૧૫૦) શા ઝવેરચંદ ઉગરચંદના પુત્ર ગૌતમચંદ તથા
ડાહ્યાભાઇના સ્મરણાર્થે હા મણીલાલ સાંગનપુર (મહેસાણા)

૧૦૦) સાધ્વી સંભ્રમશ્રીજીના સ્મરણાર્થે તેમાંના શિષ્યા જયશ્રીજીના
સદુપદેશથી ૫૦) શેઠ કસ્તુરભાઈ અમરચંદ ૫૦) શેઠ મૂળચંદ
બુલાખીદાસ ખંભાત

૧૦૦) શા જેશિંગભાઈ ઉગરચંદ—લુણસાવાડો—અમદાવાદ

૧૦૧) શા. હરગોવિંદદાસ રામખરામના સ્મરણાર્થે
હા શા ભોળાભાઇ કકુચંદ સાલડી

૧૦૦) શા નાથાલાલ બેચરદાસ મુંબઈ

૧૦૨) મુનિ સુજ્ઞવિજયજીના સદુપદેશથી
૫૧) શા. ચતુર મેઘજી ધામા ૫૧) શા વર્ધમાન ઇચ્છાચંદ
આદરીયાણા

૯૦) વોરા ધીનચંદ મગનચંદના સ્મરણાર્થે વોરા નથુચંદ
મગનચંદના સુપુત્રો તરફથી સમી (રાધનપુર)

૫૧) શા ડાહ્યાભાઇ પુંજાભાઇ અમદાવાદ

શુદ્ધિપત્રક

પાનું	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૪	૬	માંડેલી	ગાંડેલા
૭	૧	ગવેપતો	गवेपयन्
૮	૧૮	ધર્મનો	ધર્મને
૯	૧૩	કમપાસ	કમ્માસ
૧૦	૧	૧૨	૧૩
૧૧	૩	સાક્ષાત	શાક્ષાત્
૧૨	૭	અપવિત્રાથી	અપવિત્રથી
૧૨	૧૧	યોનિના	યોનિના
૧૭	૨૧	कृत	कृत्त
૨૦	૯	याणइ	याणद्द
૨૦	૨૧	मेत	मेत्तं
૨૨	૧૫	આમ લાગે ત્યારે	આમ લાગે ત્યારે કુવો ખોદવો નકામો છે તેમ હે આત્મન્! તને મરણકાલ પ્રાપ્ત થશે ત્યારે
૨૫	૧૨	अघर्मं	अधर्मं
૩૩	૧૦	हुद्दं	दुह
૩૪	૬	दोसे	दोसेण
૩૪	૭	वेरि	वेरिअ
૩૪	૧૯	पणा	पमा
૩૪	૧૯	ण	णं
૩૫	૧૪	तिर्यग	तिर्यग्
૩૬	૩	પરધામી	પરમાધામી
૩૬	૫	चाय	घाय
૩૬	૬	घन	घण
૩૭	૪	પર્વતોમાં	નિવ – ર્યો ત્યાર પછી આટલું વધારવું કેટલીએકવાર તું ગુફાઓમાં સિંહાદિકરૂપે વસ્યો, કેટલીએકવાર સમુદ્રમાં જલચર રૂપે વસ્યો
૩૭	૧૪	मागी	भागी
૩૮	૯	सवा गुत्ति	सव्वागुत्ति
૩૯	૨૧	अणुत	अणत
૪૦	૧૦	खुत्ते	खुत्तो
૪૦	૧૧	गद्द	गद्
૪૦	૧૫	गयति	गति
૪૧	૧૬	सीया	सी
૪૩	૯	च्छय	च्छिय
૪૪	૯	च्केण	च्क केण
૪૪	૯	तेन	तेन
૪૫	૧૦	मित्त	मित्त
૪૬	૩	च्यते	च्यसे
૪૮	૧૫	પ્રાણીઓને	પ્રાણીઓને મરતા
૫૦	૯	हुक्ख	दुक्ख

પાનું-લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૫૦ ૧૨	निगडे	निगडेः
૫૧ ૨૦	मओ	मओ
૫૪ ૨	सुत्तो	सुत्तो
૫૪ ૭	सद्द	सद्द
૫૫ ૧૬	असद्	असद्द्
૫૬ ૪	માનગાળાર	મનવાળા
૫૭ ૭	નારે મારે પ્રમાદ ત્યાગી પ્રમાદ ૫ ચોક સાધવાને	ત્યાગી સાવધાન થા, કે જેથી મ ળુ સમયે
૫૯ ૨૧	ખામી	ખામી રહી
૬૨ ૧૭	फलाण	फलाण
૬૩ ૮	પ્રાણીને	પ્રાણીને ધર્મ
૬૩ ૨૦	वयण	वयण
૬૬ ૧૪	ता–	ता–
૬૭ ૩	द्वराम्	द्वारम्
૬૮ ૧	ધ્યા–	ધ્યાના–
૬૮ ૮	नाणामि	नाणमि
૭૧ ૩	भुआण	भूआण
૭૬ ૧૦	श्रुन	श्रुन
૭૬ ૧૫	जलो य	जलोय
૯૦ ૧૬	મનુષ્યાદિ	મનુષ્યાદિના
૯૨ ૧૭	त ५	त ५
૯૪ ૫	यात	थाल
૯૭ ૧૮	श्रुन	श्रुन
૯૮ ૧૩	निविघ्न	निविघ्न
૧૦૧ ૧૧	કારવ્યાં	કરાવ્યાં
૧૨૯	રૂપે	રૂપે
૧૦૪ ૧૭	પ્રમિ	પ્રાપ્તિ
૧૦૬ ૨	घविहल	घ विदल
૧૦૯ ૧૬	मणं	मणे
૧૧૩ ૧૨	सायनाઽ	नायना
૧૧૮ ૧૧	ધરીયાં	ધરીય
૧૧૮ ૧૨	સવે	સર્વે
૧૩૧ ૧૪	જણીને	જાણીને
૧૩૫ ૨૦	પાપસ્થાનકોને	પાપ સ્થાનકો
૧૩૬ ૮	આચારનુ	આચારનું
૧૩૮ ૪	શરિર	શરીર
૧૩૮ ૬	મિથ્યાત્વદિ	મિથ્યાત્વાદિ
૧૩૯ ૦	સમ ભાવે	સમભાવે
૧૩૯ ૧૮	जन्तु स्याद्	जन्तु स्याद्
૧૪૧ ૧૪	વસ્ત્રસ્થ	વસ્ત્રસ્થ
૧૪૨ ૪	હાથમા	હાથમાં
૧૪૩ ૧૪	પ્રભુ નેજી	પ્રભુનેજી
૧૪૩ ૨	સુમિત્ત	સુક્ત
૧૫૩ ૧૦	કરેતી	દેટવી
૧૫૫ ૧૫	બાજુમા	બાજુમાં
૧૬૧ ૨૩	બાજુએ	બાજુએ
૧૬૨ ૨૪	કરી	કરી
૧૬૬ ૧૨	सौं	सौ
૧૬૯ ૨	त	त
૧૮૧ ૩	नमो	नमो
૧૮૩ ૬	पण्णत्तो	पण्णत्तो
૨૦૦ ૨	ઊંદવાથી	ઊંદવાની

પ્રસ્તાવના

આ પુસ્તક વાંચકવર્ગના હાથમા આવતાની સાથે તેને લગતા કેટલાય પ્રશ્નો વિચારક જનતાના હૃદયમા સ્ફુરી આવે તે ખાતર અને સામાન્ય જનતાને પણ સારૂય પુસ્તક મગજમા ઉતારવું સરળ, વ્યવહારૂ અને આત્મ હિતકર બને તે ખાતર કેટલુક સ્વરૂપ વિચારી લેવુ બહુ અગત્યનુ છે તેમાં મોટે ભાગે વિચારણા એજ હોય કે—

૧ આ પુસ્તક શું વસ્તુ છે ! ૨ આ પુસ્તક બહાર પાડવાની કેમ જરૂર પડી ! ૩ આવું વાતાવરણમા કેટલુ સ્વપરહિતકર છે ! ૪ સહાયક પ્રકાશક તેમજ વિશેષ હકીકત

૧ આ પુસ્તકમા પૃ ૧ થી ૬૪ પ્રથમ સસાર ઉપરથી કેમ જલ્દી મન ઉઠી જાય અને આત્મા આત્મિક સ્વરૂપને સમજે, તે માટે પૂર્વાચાર્યકૃત ૧૦૪ શ્લોક આપેલ છે જેના વર્ણનને સમજાવતી વિસ્તૃત પ્રસ્તાવના જુદી છપાયલી આજ પ્રબંધકની ભવવૈરાગ્યશતક નામની પુસ્તિકામાથી જોઈ લેવી

બીજા વિભાગની પૃ ૬૬ થી ૧૩૨ સુધીમા શ્રી સોમસૂરિવિરચિત શ્રી આરાધનાસૂત્ર પયન્નાના ૭૦ શ્લોક ભાષાતર સહિત તેમજ પુણ્યપ્રકાશનુ સ્તવન, પ્રમાદપરિહારકુલક વિગેરે આપી અતિમ આરાધના સમજાવવામાં આવેલ છે

ત્રીજા વિભાગમા અધ્યાત્મકલ્પદ્રુમમાથી સસારના સુખની ક્ષણિકતાનુ ભાન કરાવવા સાથે સાચુ આત્મસ્વરૂપ પામવાના રસ્તા અને આત્માનુ સાચુ ધ્યેય ખૂબ ખૂબ સમજાવવામા આવ્યુ છે

ચોથા વિભાગમાં પાપપ્રતિઘાતસૂત્ર ગુજરાતી સહિત આપવામાં આવેલ છે તેમજ પ્રવચનો આપી આત્મિક બોધ કરાવવા લક્ષ દોર્યું છે

૨ આ પુસ્તકની કેમ જરૂર પડી તે માટે કેટલુંક વિવેચન નમ્ર નિવેદનના લેખક રા. બાબુભાઈએ સારૂ સમજાવ્યું છે અને માનવજીવનની અપૂર્વ છાયા આપી છે

૩ આજની વિષમ પરિસ્થિતિમાં અને ચાલુ જમાનાની હવામાં ઉછરી માણસો આત્મિક ભાન ગુમાવવા માંડ્યા છે તેઓને જુદા જુદા દૃષ્ટાન્તો આપી તેમજ જીવનના દરેક પ્રસંગોનું જુદી જુદી રીતે ભાન કરાવી ચાલુ જમાનાને અનુસરી ખૂબ સ્ફોટ કરવામાં આવ્યું છે

૪ પ૦ પૂ૦ પરમોપકારી પ્રાતઃસ્મરણીય પૂજ્યપાદ આચાર્ય મહારાજશ્રીનું આ પુસ્તકનો સારોય વિષય એક અંગ બની ગયું છે તેમજ ૧૦ પ્રાણોની સાથે આ વણાઈ ગયેલું હોવાથી આત્મજાગૃતિ તરફ ખૂબ સુંદર ઉપદેશ આપતા આવ્યા છે તેમના અપૂર્વ વાક્ચાતુર્યરૂપ વૈરાગ્યરંગમાં રંગાઈ જુદા જુદા ગૃહસ્થો તરફથી સહાય મળી છે તેની નામાવલિ અલગ આપવામાં આવી છે

આવા પુસ્તકોને જેમ તેમ નહિ સમજતાં સંપૂર્ણ કિંમત સમજી અનેક ભવ્યાત્માઓ મોક્ષગતિ સન્મુખ થાય એવી ઇચ્છા સાથે વિરમું છું

લી. પ્રકાશક—

પંડિત છબીલદાસ કેશરીચંદ

દાનવીર શેઠ ભુરાભાઈ ભીખાદાસ નાનચંદ સંસ્થાપિત સ્યાદ્વાદ સંસ્કૃત પાઠશાળા—ખંભાત

સ્વરૂપ પામી શકયા ખરેખર જે પ્રત ગ વાંદરા અને બે બિલાડીની રમત જેવા છે

કોગ્રેસ સસ્થાએ સત્તાનો દોર હાથમા લઇ પહેલું કામ હરિજન પ્રવેશને લગતું કરવાના નિર્ણયમા કેટલીય ધાર્મિક સસ્થાઓનો વિરોધ વહોર્યો છે કે જે વિરોધ કયાં જઈ પરિણમે તેની કલ્પના બહારનો વિષય છે નવીન સત્તા ઉપર આવનારાઓએ પણ એટલો તો ખ્યાલ રાખવો જરૂરી છે કે-લઘુમતીની કારમી ચીસ કેટલીયે વખત ભયકર પરિણામ લાવનાર બને છે

આજકાલની વિચારણા વિનાની ગાડીયેલી પ્રજા વ્યક્તિ ઓને રીતસર ઓળખ્યા કે પારખ્યા સિવાય દષ્ટિરાગી બની ગાડરીયા પ્રવાહની જેમ એકે કર્યું તેમ બીજા પણ પાછળ ને પાછળ જ અનુસરે જ જાય છે આજે તો ગાંધીજીએ કર્યું એટલે ભગવાને કર્યું એવી કે તેથી પણ વધારે મહત્ત્વની માન્યતા ધરાવનાર વર્ગ સમજતો નથી કે સહુ પોત પોતાની મુરાદ બર લાવવામાં અને સ્વાર્થના અત્યાગમાં જ રહેલા છે કોઇ મ ત્રી, ગૃહમ ત્રી, પ્રમુખ, દિવાન, સેક્રેટરી, ગવર્નર, ગવર્નર જનરલ, પ્રાઇમ મિનીસ્ટર અને તેથી પણ આગળ વધીયે કોઇક તો સૌથી ઉચ્ચકક્ષાની દેવ તરીકે પૂજાવાની પણ મુરાદ સેવી જ રહ્યા છે આ રીતે દુનિયાનુ ભલું દુનિયાના ભાગ્યે થાય તો ભલે બાકી સ્વાર્થી દુનિયા સ્વહિત કરતા પરહિતને તો ગાઉ દૂર માને છે

મિશન હોસ્પિટલનો ચેપ લોકોને એટલે સુધી ઘર ઘાલી બેઠો છે કે-સામાન્યમાં સામાન્ય રોગને પણ મોટુ

પરંતુ સ્વપર કલ્યાણ અર્થે આ માનવજીવનને જીવી જાણવા માટેની દુર્લભતા સ્વીકારાઇ છે એ નિ:સંદેહ નિર્ણયને હૃદયપટ પર હરહમેશ અંકિત કરવો જરૂરી છે

સ્વપર કલ્યાણના અર્થી આત્માઓને મનુષ્યપણું મેળવવું એ જેટલું દુર્લભ છે તેટલું અગર તેથીયે વિશેષપણે પ્રાપ્ત થયેલા મનુષ્યપણાને સફળ કરવામાં છે

મનુષ્યપણું મેળવ્યા માત્રથી ધારેલી ધારણાઓ, વિચારેલો વિચારધારાઓ, આરંભેલી આશાઓ, અને વારંવાર ઇચ્છેલી ઇચ્છાઓ સફળ થતી નથી તેથી જ માનવજન્મની સફળતા માટે સાનુકૂળ સંયોગોના સહકાર આપી શકે તેવા બોધ પાઠને આપતા હોય તેવા પુસ્તકોની જ ખાસ આવશ્યકતા ગણાય તેમાનું આ એક છે

હાલની કેળવણી, હાલનુ વાચન્મ અને હાલનાં જીવન વ્યવહારના સાધનો દેખીતો રીતે એટલા આગળ પડતા જણાય છે કે જેની નસ પારખ્યા સિવાય તે આપણા જીવનને કેટલું પછાત કરી મૂકનાર છે તેનો ખ્યાલ પણ આવવો મુશ્કેલ છે

હિંદુસ્તાન પાકીસ્તાનના મતભેદોમાં આપણી પ્રજાને એટલી બધી વિરુદ્ધ બનાવી દીધી કે એકબીજાના લાખો માણસો અંદર અંદર કપાઈ મૂઆ અને કંગાળનો ભીલકત ખુવાર થવાના પ્રસંગો આપણે નજરે જોવા છતાં પણ ૧૫મી ઑગસ્ટ દેશથી ઉજવાતી આપણે જ જોઇ અને તે દિવસ જેવો લાખો વરસમાં કોઈ પણ દિન આવ્યો ન હોય તેવું

સ્વરૂપ પામી શકયા ખરેખર જે પ્રસંગ વાંદરા અને બે બિલાડીની રમત જેવો છે

કોંગ્રેસ સંસ્થાએ સત્તાનો દોર હાથમાં લઇ પહેલું કામ હરિજન પ્રવેશને લગતું કરવાના નિર્ણયમાં કેટલીય ધાર્મિક સંસ્થાઓનો વિરોધ વહોર્યો છે કે જે વિરોધ કયાં જઈ પરિણમે તેની કલ્પના બહારનો વિષય છે નવીન સત્તા ઉપર આવનારાઓએ પણ એટલો તો ખ્યાલ રાખવો જરૂરી છે કે-લઘુમતીની કારમી ચીસ કેટલીયે વખત ભયંકર પરિણામ લાવનાર બને છે

આજકાલની વિચારણા વિનાની ગાઠીવેલી પ્રજા વ્યક્તિ ઓને રીતસર ઓળખ્યા કે પારખ્યા સિવાય દૃષ્ટિરાગી બની ગાડરીયા પ્રવાહની જેમ એકે કર્યું તેમ બીજા પણ પાછળ ને પાછળ જ અનુસરે જ જાય છે આજે તો ગાંધી-જીએ કર્યું એટલે ભગવાને કર્યું એવી કે તેથી પણ વધારે મહત્વની માન્યતા ધરાવનાર વર્ગ સમજતો નથી કે સહુ પોત પોતાની મુરાદ બર લાવવામાં અને સ્વાર્થના અત્યાગમાં જ રહેલા છે કોઇ મંત્રી, ગૃહમંત્રી, પ્રમુખ, દિવાન, સેક્રેટરી, ગવર્નર, ગવર્નર જનરલ, પ્રાઇમ મિનીસ્ટર અને તેથી પણ આગળ વધીયે કોઇક તો સૌથી ઉચ્ચકક્ષાની દેવ તરીકે પૂજાવાની પણ મુરાદ સેવી જ રહ્યા છે આ રીતે દુનિયાનુ ભલું દુનિયાના ભાગ્યે થાય તો ભલે બાકી સ્વાર્થી દુનિયા સ્વહિત કરતા પરહિતને તો ગાઉ દૂર માને છે

મિશન હોસ્પિટલનો ચેપ લોકોને એટલે સુધી ઘર ઘાલી બેઠો છે કે-સામાન્યમાં સામાન્ય રોગને પણ મોટુ

સ્વરૂપ આપતી આવી સસ્થાઓ કેટલીક બાબતોમાં લોકો પયોગી જ છે અને દુનિયાનું કેવળ ભલું જ કરવાની ખાવર જ અવતરેલ ન હોય તેમ દેખાડ કરવા છતા તેમાં આંતરિક તત્ત્વ તો લોકોને કુળ, જાત અને આચારભ્રષ્ટ કરી પોતાના તત્ત્વોને ખૂબ ખીલવટ કરવા મ તેના સ્વાર્થ પુરતુ જ છે

વળી આજે જયતી ઉજવવાના શોખીન લોકો ગમે તેવાની પણ જયતી ઉજવ છે તેમજ પરમાત્માની પણ જયતી ઉજવી તેમને પણ સામાન્ય જનતા ની હરોળમા મુકી મહાન્ આશાતનાના ભાગી બની આત્મસ્વરૂપને અલગ્ કરે છે મહાવીર જયતો માટે આજે ધર્મી ગણાતો વર્ગ પણ સુધારકોની પગલે કુદી પડે છે પણ તેનું પરિણામ અત્યત ભય કર છે અને તેના સર્વજ્ઞતાને મહાન્ ધકો પહોચાડનાર છે સર આનોલ્ડે બુદ્ધ માટે લાઇટ ઓફ એશિયા અને ઇસુ માટે લાઈટ ઓફ વર્લ્ડ એવા શબ્દોનો પ્રયોગ પણ કરેલો છે જ્યારે મહાવીરને લાઇટ ઓફ ઇન્ડિયા તરીકે સબોધે છે મહાવીર જયતી ઉજવવામા કેવલ ધર્મ જ માનનારા અને તેના ઓઠે આગેવાનીપણું ભજવનારાઓએ આ વસ્તુની ખાસ નોધ લેવા જેવું છે

ઉપરની જ બધી વિગતોમા ઉજાણુ તપાસ્યા શિવાય પરિણામ ભયકરતાવા છે તેવીજ રીતે ચ સોના ઉઠાવુને સમજ્યા વિનાના શાસ્ત્રોના ઓઠા નીચે ઉપદેશ કરવા નીકળી પડેલાઓ માટે ખાસ ભારપૂર્વક જણાવવું પડે છે કે પહેલાં આત્મસ્વરૂપને પીછાનતા શીખી બીજાઓ માટે અભિપ્રાય બાધવા તેજ વધારે વ્યાજબી ગણાય પણ परोपदेशे पाण्डित्यम्

સમજી યદ્વા તદ્વા શબ્દો ફેંકી દેવા જરાય વ્યાજબી નથી કેટલાક વખત ઉપર શ્રીયુત ગોપાળદાસ જીવાભાઈ પટેલે પણ ભગવતીજી સૂત્રનો અર્થ કરતા મહાવીર પરમાત્માને માંસાહારી કહેવામાં આંચકો પણ ખાધો નથી જે ભાઈ એટલુ પણ સમજી શકયા નહિ કે જો જૈન સમાજનો નેતા માંસાહારી હોત તો તેનો અનુયાયી વર્ગ કેટલો માંસાહારી હોત દાખલા તરીકે એક બૌદ્ધભિક્ષુકે માત્ર પોતાની આજીવિકા ખાતર જ અને તે પણ કોઈપણ વસ્તુ ન મળતા નિરુપાયે સુકી મચ્છીનો ઉપયોગ કરવા છતા આજે તેનો અનુયાયી વર્ગ કેવળ માંસાહારી જ બની ગયો છે શું પટેલ ભાઈનું મગજ હળ ખેડવામાં જ રહ્યું કે કોશ ખેંચવા જતા બળદના પૂછડા આમળવામા જ દોડી ગયુ કે આવી સામાન્ય વસ્તુનો પણ ખ્યાલ ન રહ્યો વળી મહાવીર પરમાત્માએ તો પોતાના લોહી ખરડાના રોગની શાન્તિ માટે જે ઔષધિ શીતોપચાર તરીકે મગાવેલ તો શું માંસ તે વળી શીતોપચાર કરી શકે ખરૂ !

પણ આ તો પટેલભાઇ તેમને વળી આવો બાબતોની શી ગતાગમ હોય પણ યેન કેન પ્રકારેણ આગળ આવવા જેવો જ હુક્કો ગગડાવ્યો લાગે છે પણ ધર્મ વિદ્વષના પરિણામે પટેલભાઈનું તેવુ લખવું, જેટલું આપણને હૃદય કંપરૂપ નહિ લાગે તેટલુ જ સુધારકોને નામે બહાર પડેલા કહેવાતા જૈનો આજે બધી જ જાતના જૈનાચારને સમુદ્રમાં પરઠવવા બેઠા છે તે ખૂબ ખેદનો વિષય છે સમાજે તેઓથી ખૂબ ખૂબ ચેતવાની જરૂર છે અને આગેવાનોએ તેઓની સાન ઠેકાણે આવે તેવા પ્રયોગો કરવા આવશ્યક છે

ઉપરની બધી હકીકતનુ ધ્યાન એ ચવા આવા પુસ્તકોની ખાસ જરૂર છે અને તે લક્ષ્ય આ પુસ્તકમા ખાસ રાખી માનવજીવનની કિંમત સમજાવવામાં આવેલ છે

પૂજ્યપાદ આચાર્ય મહારાજ શ્રીમદ્વિજયભક્તિસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબ આ રીતે માનવજીવનની દુર્લભતા સમજાવવામાં ખરેખર એક અપૂર્વ વ્યક્તિત્વ પ્રત્યક્ષ રીતે પ્રકાશિત કરી રહ્યા છે

અ તમા આવાં પુસ્તકોનો સદુપયોગ કરી અનેક આત્માઓ આત્મિક પરમ ધ્યેય મોક્ષપદની સમીપવર્તી બને તેવો અભિલાષા સાથે વિરમુ છું

લી બાબુભાઈ દલપતભાઈ શાહ

શ્રી સ્યાદ્વાદ સસ્કૃત પાઠશાળા

(દાનવીર શેઠ બુલાખીદાસ નાનચદ સસ્થાપિત)

ખભાત.

जिनस्तुति

श्रीमद्गुर्जरदेशभूषणमणिं, सर्वज्ञताधारकम्
मिथ्याज्ञानतम पलायनविधावुद्यत्प्रभ तायिनम्
पार्श्वस्यायुकपार्श्वयक्षपतिना ससेव्यपार्श्वद्वयम्
श्रीशंखेश्वरपार्श्वनाथमहमाऽऽनन्देन वन्दे सदा ॥

गुरुस्तुतिः

वन्धन्तेऽप्रतिमप्रभावकवरा विश्वोपकारव्रता
दुर्दान्तप्रतिवादिकुञ्जरघटासन्त्रासकण्ठीरवा
वैराग्यामृतवर्षणप्रशमितप्रोद्दामप्रमोहानला
सर्वत्रापि गुणादरव्यसनिनः श्रीधर्मसूरीश्वरा ॥

વર્ધમાન તપ પ્રવર્તક આગમપ્રજ્ઞ આચાર્યદેવ
શ્રી શ્રી શ્રી ૧૦૦૮ શ્રી વિજય ભક્તિસૂરીશ્વરજી
મહા રાજ સાહેબ

જન્મ સં ૧૯૩૦ મહા   દીક્ષા સં [illegible]

નહિ પણ શાશ્વતી અઠ્ઠાઇ અને આયંબિલ તપની વિભૂષા વાળો હોવાથી 'વર્ધમાન તપ પ્રવર્તક પણ' તે ગુણનું આસ સૂચન તરવરતું હતુ જ આ રીતે બધાના મનને આનંદ પમાડનાર હોવાથી માતા પિતાએ મહોત્સવ પૂર્વક મોહનલાલ નામ પાડયું

કુલીન પુત્ર પ્રાપ્તિથી માતા પિતાની વિશિષ્ટતાઓને બાળ વ ની અપ્રતિમ શક્તિ જન્મ આપનાર માતપિતા આવા મહાન્ વ્યક્તિનો જન્મ આપવાથી આ લોકમાં પણ સુંદર સુંદર સ્થાન પામી જાય છે અને સદાને માટે માનવ હૃદયમા સંભારણા રૂપ રહી જાય છે અને સરોવરમા ઉત્પન્ન થયેલા કમળની જેમ તેજ બાળકને માતપિતાના વારસાગત અને અનુકરણીય સુસંસ્કારોની સુંદર છાપ ભવિષ્યના અલૌકિક પુરૂષ બનાવી મૂકે છે, તે વિશિષ્ટતાનો આધાર ખરેખર માતપિતા જ છે ચરિત્ર નાયકને પણ માતપિતાના આદર્શ સંસ્કારનો વારસો મળવાથી બાળવયથી જ જિનપૂજા સામાયિક, પ્રતિક્રમણ, સવાર સાંજના પ્રત્યાખ્યાન, પર્વતિથિ પૌષધ આદિ ક્રિયાનિષ્ઠ બન્યા, એટલું જ નહિ પણ ક્રિયાશીલ વ્યક્તિઓના નેતા બન્યા આજનું નેતાપણુ ભવિષ્યના અનોખા નેતાપણાનું સૂચક હતુ કે જેમના અનુસરણથી આજે પણ મગીમા પર્વતિથિ પૌષધની તેમજ અન્ય ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓ અવિચ્છિન્ન પણે ચાલી રહી છે વળી તેવો ટૂંક વયમા જ જેમણે ગુજરાતી છ ચોપડી, પંચ પ્રતિક્રમણ નવ સ્મરણો, પ્રકરણાદિનો અભ્યાસ કર્યો, અને ઉમરના પ્રમાણને ઓળગી અગાધ આત્મ

શકિતની પ્રેરણાથી અસીમ તપશ્ચર્યાનો જેવી કે વિધિ સહિત વીશસ્થાનક તપ, ચોસઠ પ્રહરી ઇત્યાદિ અનેક પ્રકારના પૌષધ, છઠ્ઠ, અઠ્ઠમ, છ તથા અઠ્ઠાઈ, ચાર ચાર ઉપવાસને પારણે બેસણાંની ચાર વર્ષ સુધી મનીસરણ તપ અને પાંચ ઉપવાસને પારણે બેસણાંવી સિંહાસન તપ ઇત્યાદિ ઉગ્ર તપશ્ચર્યાઓ કરી હતી

સોનુ અને સુગંધ

આપણા ચરિત્ર નાયક પ્રથમથી જ સુસંસ્કારી વૈરાગ્ય રંગ રંગિત જીવનવાળા તો હતા જ, તેમા વળી, પૂ૦ આત્મારામજી મ૦ શ્રી સમીમા પધાર્યા જેથી સોનામા સુગંધ મળી ત્યારે તેમના ઉપદેશામૃતનું પાન કરવાથી તેમના હૃદયમા ઉમળકો આવ્યો કે ક્ષણભંગુર એવુ શરીર છે છતા પણ આ શરીરથી જે થઈ શકે તે બીજી કોઇ ગતિના શરીરથી થઇ શકે તેમ નથી દેવો પણ આ માનવ ભવને તેટલાજ માટે ઇચ્છે છે નહિ કે-મોજશોખ માણવા ખાનપાન કે એશ આરામ ઉડાવવા લાડી વાડી અને ગાડીમા મ્હાલવા કે લક્ષ્મીની લાલચે, તેમની પાસે આ સંસારની દરેક વસ્તુ છે છતા પણ માનવ ભવની વાછના તેટલા જ માટે કે તેમના તે બધા સુખો તો પાછળ દુ:ખનો અનુભવ કરવા વાળા છે માટે સુખ તે વાસ્તવિક સુખો તો નથી, વાસ્તવિક સુખ તો તેને જ કહી શકાય કે જેની પાછળ કાંઈ પણ દુ:ખનો અનુભવ કરવાનો વખત ન આવે, તેવા સુખનો સરળ રસ્તો જો કોઇ ઠેકાણેથી નીકળતો હોય તો તે અહિંથી જ માટે તેને મહાકાળ ઇચ્છે છે તેવો સુયોગ મને

સાંપડયો છે તો આ શરીરથી સ્વપર હિતકારક શાસન હિતના કાર્યો ન થાય તો મળેલ રત્ન ગુમાવવા જેવું થશે અને આમ પ્રમાદમા દિવસો ચાલ્યા જતાં કારમો કાળ ક્યારે કેળીઓ કરી જશે તેની ખબર પડશે નહિ કારણ કે નીતિકાર પણ કહે છે કે—

> श्व कार्यमद्य कुर्वीत, पूर्वाह्ने चापराह्निकम् ।
> नहि प्रतीक्षते मृत्यु , कृतमस्य नवा कृतम् ॥

અર્થ —"કાલે કરવા યોગ્ય શુભ કાર્ય આજે જ કરી લેવું, કારણ કે મૃત્યુ રાહ નહિ જુવે કે આનું આ કાર્ય થઇ ગયું છે કે નહિ"

આવી વિચારણાઓની સ્ફૂર્તિની સાથે તેમના કેટલાક સ્નેહિ મિત્રો પાત નું આયુષ્ય પૂર્ણ કરી ચાલ્યા ગયા, તેથી તેમજ સુદર પુસ્તક વાચન આજના જડવાદના ઝેરી જમાના ની જ્યોતથી અલિપ્ત વિગેરે કારણોથી તેમના મન, વચન, કાયાના ત્રણે તારનો સૂર એક જ પ્રકારનો નીકળવા માંડયો અહિ જ તેમના વૈરાગ્ય રજની દૃઢતાનો મજબૂત પાયો પૂરાયો

આ રીતે આ ભવ્ય કમળ ખીલવી રહ્યુ હતુ, ત્યા જ સૂર્યનો ઉદય થયો એટલે કે પૂજ્ય મુનિરાજ શ્રી ધર્મ વિજયજી મહારાજ (કાશી વાળા આચાર્ય શ્રી વિજય ધર્મ સુરીશ્વરજી મહારાજ)નું સ ૧૯૫૫ની સાલમાં સમીમાં ચાતુર્માસ થયું તેમની સુયગડાગ સૂત્રની સુંદર ઉપદેશ શૈલીથી આપણા ચરિત્ર નાયક રૂપ કમળ એકદમ

બીજી ઉઠયું આત્મ પરિણુતિ ઉન્નત થઇ, તેની સાથે એક સુંદર સ્વપ્ન આવ્યું કે-'આત્મ કલ્યાણુ કરવા સાથે અપ્રતિમ શકિતનો ઉપયોગ કરી શાસન હિતના કાર્યોમાં તત્પર થા' ત્યારથી વૈરાગ્યની દ્રઢતા રૂપ મકાન ચણુવાની શરૂઆત થઈ કે જેના પરિણામે તુરતમાં જ પ્રવજ્યા અંગીકાર કરવાની ઉત્તમોત્તમ ભાવના પ્રફુલ્લિત થઈ અને તેને વધારેમા વધારે સુદ્રઢ બનાવવા અને આત્માને અત્યંત નિર્મળ બનાવવા તીર્થાધિરાજ શ્રી શત્રુંજય તીર્થની નવાણુ યાત્રાને નિશ્ચય કરી પાલીતાણુ આવ્યા અને નવાણુ યાત્રાકરી તે દરમ્યાન પણુ ભાવના ઉત્કટ રીતે વેગ લઈ રહી હતી તેથી ત્યાં જ દીક્ષા લેવાનો ચોક્કસ નિર્ણુય કરી ગામે આવ્યા

દીક્ષા અને તે કોની પાસે લીધી

પન્યાસશ્રી ઉમેદ વિજયજી મ ઠા ૧૧ સાથે મુનિરાજ શ્રી ધર્મ વિજયજી મહારાજ ચાણસ્મામા બિરાજમાન હતા તેઓશ્રી પાસે જઇ આપણા ચરિત્રનાયક ભાઈ મોહનલાલે પોતાની શુભ ભાવના વ્યકત કરી મહારાજશ્રીએ ગત ચાતુર્માસમા વૈરાગ્ય રંગની ઉછળતી ઉર્મિ ઓ જાણી મુહૂર્ત સં ૧૯૫૭ના મહા વદિ દશમનું નક્કી કર્યું અને ગામીના સંઘમા પોતાને આગણે આવું મહાન્ કાર્ય કરાવવામાં અત્યંત આનંદ આનંદ થઇ રહ્યો અને સંઘ મહારાજ શ્રી ને વિનંતિ કરી ઠાઠમાઠથી સામૈયા પૂર્વક ગામી લાવ્યો, ત્યારથી વાયણાં ચાલુ થયા અને અનેક પ્રકારના વિધ વિધ ઓચ્છવ પૂર્વક દીક્ષા થઇ અને મુનિરાજ શ્રી ધર્મ વિજયજીના

શિષ્ય મુનિ ભકિતવિજય નામ રાખવામા આવ્યું આ ઓચ્છવની સાથે જ ભાવનગરથી એક શ્રાવક દીક્ષા લેવા માટે આવ્યા હતા તેમને પણ આપણા ચરિત્ર નાયકની સાથે જ દીક્ષા આપી મુનિ હેમવિજયજીના શિષ્ય મુનિ ભગવાનવિજય બનાવ્યા દિક્ષાને દિવસે આપણા ચરિત્ર નાયકે વૈરાગ્ય રસ ભરપૂર સુંદર ભાષણ આપ્યું, જે તેમની ભવિષ્યની આગેવાનતાનુ સૂચન હતુ અને ત્યારથી જ તેઓ શ્રીના ભાઈ સૌભાગ્યચદના પણ વૈરાગ્યને દિન–પ્રતિદિન વેગ મળ્યો તેઓ શ્રીના પુણ્ય પ્રભાવે અને સઘ ઉપર અનહદ પ્રેમ અને ઉપકાર હોવાથી દીક્ષાના દિવસે કાયમી પાખી પાળવાનું ચોપડે લખાણ થયું, જે આજે પણ અસ્ખલિત પણે ચાલી રહ્યુ છે

જૈન સાધુ થવુ એટલે શુ ?

ભગવાન્ મહાવીર પરમાત્માના શાસનમા શાસનધોરી ગણધર ભગવાન શ્રી સુધર્માસ્વામિની પરપરાના પ્રવાહમા અનિન્હાવ અભિહિત વિગેરે સ્વરૂપ જે યોગ્ય સમુદાય હોય તે સમુદાયમા વિદ્યમાન મુનિરાજના શિષ્ય તરીકે જીવનર જીવન સુન્દર થવુ જોઇએ. અને એ સાધુ જીવનના વ્રતો અને સમગ્રગ્રહણ શિક્ષા પ્રાપ્ત કરવાની અજ્ઞા. સુવિહિત આચાર્ય પર પરામા થયેલા સુવિહિત આચાર્યના આજ્ઞાધારી પદસ્થ મુનિવર મુનિવર ... એઇએ અને તે સર્વ કાર્ય પ... રૂપ નદીની રચના ચતુર્વિધ સ...

ઉપર પ્રાપ્ત થવો જોઇએ, આટલી કસોટીમાંથી પસાર થવુ પડે છે ત્યારે જૈન સાધુ થવાય છે

જૈન સાધુ એટલે— અહિંસા,
સયમ અને
તપની મૂર્તિ

જેમાં સાધુ જીવન માટેના ઓછામા ઓછા જરૂરી હોય, તેટલા પણ એ ત્રણ ગુણ નથી તો તે સાધુ જ નથી જૈન સાધુ તો ખાસ કરીને નથી જ

માત્ર દીક્ષા પર્યાયની મહત્તા

જૈન દીક્ષા પ્રાપ્ત કર્યા પછી માત્ર સાધુ જીવનના નિયમો દીર્ઘ દીક્ષા પર્યાય સુધી પાળવામાં આવે તો પણ માનસિક અને આત્મિક અગમ્ય લાભો અવશ્ય પ્રાપ્ત થાય છે

અહિંસા, સયમ, તપ, શાન્તિ, ઉપશમ, આચાર પાલન, બ્રહ્મચર્ય, અને ગુરૂકુલવાસ, આ બધી સામગ્રી વર્ષોના વર્ષો સુધી જીવનમા રોજને રોજ બળપૂર્વક ટકાવવી તેથી પણ દિવસે દિવસે આત્માના તેજમા વધારો થાય છે તેમા જરા પણ શ કા નથી દવાઓને ભાવનાઓ–અને ખરળના ઘર્ષણોથી ગુણ અપાય છે જેમકે સામાન્ય પીપર કરતાં ચોસઠ પ્રહરી પીપરનો ગુણ વધી જાય છે તે સર્વ સમજદારોની જાણમા છે સામાન્ય સમજણના લોકો તો પીપરમાં, તેના સામાન્ય ભૂકામાં, અને ચોસઠ પહોરના ઘુંટેલ ભૂકામાં ખાસ ફરક સમજતા નથી પણ વૈદકના જાણકાર તે દરેકની યોગ્ય મહત્તા સમજે છે અને તેની ખરી ખૂબી તો દરદી ઉપરની

અસારથી વેદને હરદી આનંદ પામે ત્યારે જણાય છે કેટલાક અજ્ઞ જીવો "આવા કડક જૈન જીવનથી કંઈ ફાયદો કે જીવનમા ફેરફાર થતો નથી' એવી બાલિશ ઘોષણાઓ કરી બાળ માનસની જનતાને ધર્મ પ્રવૃત્તિથી દૂર ખસેડવા મહેનત કરે છે પણ બાહ્ય દેખાવની આ વસ્તુજ નથી દવા પણ બહારથી તેમ બની જેમ બગતરા કે ખારાની જેમ કડક કરની નથી લાગવી તેમ આનું પરિણામ દેખાવમા ભલે ન હોય છતા માનસ અને આત્મા ઉપર અસરકારક થય છે આ બધુ પરિણામ ભવાતરના ઉચ્ચકક્ષાના સ્થાનમા અને ઉચ્ચ પામગ્રીવાળા સંજોગોમ જન્મ રૂપ આવે છે અને આગળ ઉપર તેવી વિશેષ ઉત્તમ સામગ્રી પ્રાપ્ત થઇ, આત્માનો ઉત્ક્રાન્તિ ક્રમ આગળ વધે છે આથી જ બહારથી દેખાવ ની વસ્તુજ નથી જો આ બધી નિષ્ફળ જ હોય તો આત્માનો વિકાશ વાદ જ ન હોય તેમ માનીએ તો નાનો બાળક બાળીને વિદ્વાન્ ન પાકવો જોઈએ વિદ્વાન્ કે મુર્ખ માણસની પરીક્ષા સામાન્ય માણસને હોતી નથી તે તો માત્ર બન્નેને માણસ સમજે છતાં "ભેદ નથી" તેમ કોઇ સમજુ માણસ તો નજ કહી શકે, વર્ષો સુધી અભ્યાસ કરી શક્તિ એકઠી કરી, ડીગ્રી મેળવનાર યુવાનને મોટો માણસ થવાની પહેલેથી જ કલ્પના ન હોય છતા શક્તિનો પાછળથી ઉપયોગ થાય છે તેમ ચારિત્રનો પ્રભાવ પછીથીજ જણાય છે કોઇ દિવસ નનામું જતુ જનથી

આપણા ચરિત્ર નાયક પણ આવા કડક જૈન જીવનનું ચારિત્ર સ્વીકાર્યા બાદ જુદા જુદા મહાપુરુષો જેવા કે

પોતાના ગુરૂ મહારાજ તથા પૂ૦ ૫૦ ઉમેદ વિજયજી મ૦ તથા ૫ કમલવિજયજી મ૦ ના પરિચયમાં પોતાની પ્રતિજ્ઞામા વધારે રૂચિકર અને જાગૃતિવાળા થયા ત્યારબાદ ઉઝામા તેઓશ્રીની તેમજ મુનિ ભગવાનવિજયજીની વડી દીક્ષા થઈ

આ વડી દીક્ષા પેલા અને છેલ્લા તીર્થ કરના વારામા હોય છે કારણ કે ત્યાં સુધીમા માણસના હૃદયનું તેમજ સ્થિરતાનું માપ કાઢી શકાય છે અને દશવૈકાલિકના અધ્યયનોથી આ રીતે ખૂબ સ્થિર થવાનો પ્રસગ મળે છે. આપણા ચરિત્ર નાયક ખૂબજ સ્થિર હતા તેમાં આ જાતનો સુદર જોગ મળ્યો, જેથી અતિ સ્થિરતા આવી

ચાતુર્માસ

તે ચાતુર્માસ ગુરૂ મહારાજ શ્રીની સાથે વીરમગામ કર્યું તેમાં સારસ્વત વ્યાકરણનો અભ્યાસ કર્યો અને ચાતુર્માસ સપૂર્ણ થયે ૫૦ કમલવિજયજીનો સુયોગ સાપડવાથી ગુરૂમહારાજે મહાનિશિથના તેમજ ચરિત્ર નાયકે ઉત્તરાધ્યયન અને આચારાંગના યોગો વહન કર્યા ત્યારબાદ વિહાર કરી સખેશ્વર તીર્થની યાત્રા કરી, પોતાના સાંસારિક વતન સમી થઈ રાધનપુર પધાર્યા ત્યા શ્રી ભોગીલાલ (હાલમા શ્રી ભદ્રસૂરિજી)ના દીક્ષા-મહોત્સવમા જે દરમ્યાન પ્રકરણાદિનો સુદર અભ્યાસ કરી લીધો એક ક્ષણ પણ પ્રમાદમાં ગાળતા ન હતા અવિચ્છિન્નપણે સમ્યગદર્શન, જ્ઞાન અને ચારિત્રની આરાધનામાં તન્મય રહેતા હતા ત્યાથી વિહાર કરી પાડણ પધાર્યા અને સ ૧૯૫૮નું ચાતુર્માસ કર્યું ત્યાં સસ્કૃતનો અભ્યાસ કર્યો

અહિં અભ્યાસ કરતા તેઓથી તેમજ ગુરૂમહારાજને સસ્કૃત, પ્રાકૃત અને ઉચ્ચ ગુજરાતી આદિ સાહિત્યની તેમજ પૂજ્યપાદ હેમચન્દ્ર સૂરિજી વિરચિત સાહિત્ય ન્યાય-વ્યાકરણ આદિ શાસ્ત્રોને પ્રકાશમાં લાવવાની ખૂબ તમન્ના જાગી કારણકે શાસ્ત્રો અને સાહિત્યના વર્ગો ઉભા કરવા માટે વિદ્યાના વાતાવરણ વાળુ ક્ષેત્ર જોઈએ, તેથી તેમણે બનારસ પસદ કર્યુ અને તે તરફ ગુરૂ મહારાજ શ્રીએ વિહાર લબાવ્યો અને આપણા ચરિત્ર નાયકને પ૦ કમલ વિજયજીમ૦ સાથે મોકલ્યા, તેઓશ્રી વિહાર કરતા ખેડા પધાર્યા ત્યાં ચરાના શ્રાવક આલમચદ ભાઈને દીક્ષા આપી ચરિત્રનાયકના શિષ્ય શ્રી અમૃતવિજયજી બનાવ્યા ત્યાંથી વિહાર કરતા કરતા મેસાણા પધાર્યા અને સ ૧૯૫૯નું ચાતુર્માસ ત્યાં કર્યુ કે જેથી જ્ઞાન ધ્યાનાદિની સારી પ્રાપ્તિ થઈ

ચોમાસુ ઉતરે વિહાર કરી પાટણ પધાર્યા ત્યાં પ૦ શ્રી કમલવિજયજી પાસે કલ્પસૂત્રના યોગ કર્યા અને અનેક ભવ્યાત્માઓમાં સુધાસિંચન કરતા કરતા દશાડા પધાર્યા ત્યા ગામ 'ટીકર'ના સુદરજીભાઈને દીક્ષા આપી મુનિ ચન્દ્રવિજયજી બનાવ્યા અને પાછા પાટણ આવી ૧૯૬૦નું ચતુર્માસ પાટણ કર્યુ ત્યા પ૦ કમલ વિ તથા પૂ૦ વીરવિજયજીમ૦ના સાંનિધ્યથી મહાનિશિથના યોગ કર્યા ચોમાસુ પૂર્ણ થયે વિહાર કરતાં વીરમગામની વિનતિથી સહર્ષ સ્વીકારી ત્યાં પધાર્યા અને સ ૧૯૬૧ નુ ચાતુર્માસ વીરમગામ કર્યુ ત્યાંથી કારતક વદમા વિહાર કરી શ્રી શખેશ્વર પાર્શ્વનાથના દર્શન કરી પરમાહલાદ પામ્યા

શાસ્ત્રાભ્યાસની પરાકાષ્ઠા અને તેનુ ઉચિત સ્થાન.

શ્રી ચરિત્ર નાયકના ગુરૂ મહારાજ બનારસ ગયા તે વાત આપણે આગળ જણાવી ગયા તેઓશ્રીએ ત્યાં સ ૧૯૫૯ની અક્ષય તૃતીયાએ પાઠશાળા સ્થાપન કરી અને મહોપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજીના નામથી વિભૂષિત કરી, કારણ કેકોઇ પણ કારણમા નામનો મોટો આધાર છે એક ઉક્તિમાં કહ્યુ છે કે "પુરતરિશ્વાસે વવનરિશ્વાસ ॥" પણ તે નામની કિંમત સમજનારાઓ માટે ત્યા વિદ્યાર્થિઓ મહાન્ પરિશ્રમ ઉઠાવી વિદ્યાભ્યાસ કરવા લાગ્યા આ સમાચાર ગુરૂ મહારાજશ્રીએ ચરિત્ર નાયકને જણાવ્યાથી તેમને પણ જ્ઞાનભ્યાસની પરાકાષ્ઠાએ પહોચવાની તેમજ ગુરૂગમ મેળવવાની ભાવના થવાથી તેનકી નેવાની ઉત્કંઠિત ભાવના થવાથી લાંબો વિહાર આરભ્યો અને કપડવણજ, ગોધરા, રતલામ, ઉજ્જૈન, મક્ષીજી, ઝાંસી, અને કાનપુર વિગેરે સ્થળોની યાત્રા કરી સ ૧૯૬૨ના વૈશાખ વદિ ત્રયોદશીએ બનારસમા પધાર્યા તેઓશ્રીનુ કાશી નરેશે પણ દબદબા ભર્યું સન્માન સાચવ્યુ તેમજ બ્રાહ્મણો અને વિદ્વાનોએ પણ દર્શન કરી અપૂર્વ આનદ ઉજવ્યો

વિદ્યાનુ ઉત્તેજક વાતાવરણવાળુ બનારસ જેવુ સ્થાન, ગુરૂદેવની વરસી રહેલી અમીદૃષ્ટિ, અપૂર્વ બુદ્ધિ, આળસનો અભાવ, અને આઠ માસના ભૂખ્યા ખેડુતને પ્રાપ્ત થએલ ઝરમરાટ ચાતુર્માસની જેમ મળેલા અનુકૂળ સયોગો પછી આપણા ચરિત્ર નાયકને જ્ઞાન મેળવવામાં શી ખામી રહે? તેમણે તો અભ્યાસમ જ, સસ્કૃત, પ્રાકૃત અને ધર્મ

શાસ્ત્રાદિનો સંગીન અભ્યાસ કરવા સાથે ગુરૂ ચોજ સાધવા પૂર્વક સં ૧૯૬૨નું ચાતુર્માસ ત્યાં ફલીભૂત સમાપ્ત થયુ

લઘુબંધુ તેમજ ચાર સહાધ્યાયીની દીક્ષા અને શિખરજીની યાત્રા

બનારસના ચાતુર્માસમાં ચરિત્ર નાયકના લઘુબંધુ ભાઈ સૌભાગ્યચંદે સુંદર અભ્યાસ કર્યો અને વડીલ બંધુને પગલે અનુસરવા તયાર થયા અને પ્રતિદિન સાંસારિક મોહ ઓછો કરવા લાગ્યા ત્યાથી ચરિત્ર નાયકે વિહાર કર્યો અને ભગવતના જન્માદિથી પુનિત સ્થાનોમા પવિત્ર થવાની ભાવનાથી સમેતશિખર તરફ વિહાર રસ્તામા પાવાપુરી, કુંડલપુર, રાજગૃહી, ગુણશૈલ (ગુણાયા), અને ક્ષત્રિયકુંડ વિગેરે ઠેકાણે થઇ સં ૧૯૬૩ના પોષ સુદી ૧૧ના શિખરજી પધાર્યા અહિં યાત્રા કરી ઉત તા ગુરૂદેવના પગે દર્દ થવાથી ૧ માસની સ્થિરતા થઇ

કે જે તકનો લાભ તેમણે વિશેષ પ્રકારે યાત્રા અને ગુરુ સેવામા લીધો ત્યાથી વિહાર કરી અજીમગંજ, બાલુચર, થઇ કલકત્તા પધાર્યા. રસ્તામા વિદ્યાર્થીઓ પણ સાથે જ હતા અને દીક્ષાની માગણી કરી રહ્યા હતા તે અવસર તેમણે કલકત્તામાં સાધી લેવાનું ધાર્યું અને શ્રી સંઘમા વાત જણાવી સંઘમાં પણ સંવેગી સાધુનુ આવવું જ કઠણ તેમાં વળી આવા ભણેલા અને દીક્ષાર્થિઓના યોગની તો

વાત જ શી તેથી સહુ કોઇને આનંદ આનંદ થઇ ગયો અને સં ૧૯૬૩ ના ચૈત્ર વદ ૫ ને ભાઇ મૌભાગ્યચંદ, મિશ્રદાસ, ગરૂતલાલ, ગુણચંદ અને નરમીદાસને ગુરૂમહારાજશ્રીએ દીક્ષા આપી અનુક્રમે-સિંહવિજયજી, વિદ્યાવિજયજી, મહેન્દ્રવિજયજી, ગુણવિજયજી, અને ન્યાયવિજયજી બનાવ્યા, જેમાંથી શ્રી સંઘે રૂપિયા ૧૦ હજાર ખર્ચી શોભા વધારે મૂકી હતી આ રીતે બન્ને એકજ પિતાના બન્ને પુત્રો તે એકજ ગુરુના બે સુવિહિત શિષ્યો થયા અને સં ૧૯૬૩નુ ચાતુર્માસ ગુરૂમહારાજશ્રીની સાથે કલકત્તા કર્યું ચાતુર્માસ પૂર્ણ થતા વિહાર કરી નદીયા, અજીમગંજ ભાગલપુર, ચંપાપુરી વિગેરે સ્થળે યાત્રા કરતા પાવાપુરી પધાર્યા અને ત્યાં ચરિત્રનાયકે દરેકને ગોંડલીઆ જોગ કરાવ્યા અને ૫ વીરવિજયજી (આ વીરસૂરિજી) એ વડી દીક્ષા આપી ત્યાંથી વિહાર કરી બનારસ પધાર્યા અને અભ્યાસમા તલ્લીન બની સં ૧૯૬૪-૬૫ના ચાતુર્માસ કરી સુંદર પ્રગતિ સાધી

બનારસથી ચરિત્રનાયક, મુનિ સિંહવિજયજી તથા અમૃતવિજયજીને સાથે લઇ સં ૧૯૬૬ ના પોષ વદિ ચોથને વિહાર કરી આગ્રા, જયપુર થઇ પાલી (મારવાડ) પધાર્યા અહિં ભાવકના શ્રાવક અમૃતલાલને જેઠ માસમા દીક્ષા આપી, મુનિ સુરેન્દ્રવિજયજી બનાવ્યા, અને વૈરાગ્ય ભરપૂર દેશનાથી સારી જાગૃતિ લાવ્યા અને સં ૧૯૬૬ નુ ચાતુર્માસ કર્યું ચોમાસુ પૂર્ણ થયે વિહાર કરી રાણકપુર, આબુજી વિગેરેની યાત્રા કરી પોષ માસમાં પાલણપુર પધાર્યા ગુરૂમહારાજે બનારસમા સ્થાપેલ પશુશાળાનો ઉપ

રૂ ૧૯૦૦) થયા ત્યાંથી વિહાર કરી અમદાવાદ થઈ સાણંદ પધાર્યા અને ત્યા અતિ આગ્રહથી સં ૧૯૬૭ નુ ચાતુર્માસ કર્યું અને શ્રી સંઘની પુનિત ભાવનાથી પ્રેરાઇ વ્યાખ્યાનમા સૂત્રનુ વાચન કર્યું જેથી જ્ઞાન આતાની સુંદર ઉંરજ થઈ ચોમાસુ ઉતર્યે વિહાર કરી પાનસર તીર્થ ની યાત્રા કરી. તીર્થાધિરાજના દર્શનના આવેદક વેગ આવવાથી પાલીતાણા પધાર્યા અને કેટલુ માસ સ્થિરતા કરીને શ્રી હંસરાજભાઈ પાસે કર્મગ્રંથાદિકનુ જ્ઞાન મેળવ્યુ એટલામાજ પોતાની વૈરાગ્યમય દેશનાના સિંચનથી વીરમગામ નિવાસી શાહ અમુલખ લલ્લુભાઈની દીક્ષાની ભાવના થતા ચૈત્ર વદમા પાલીતાણાથી વિહાર કરી વીરમગામ પધાર્યા અને ચતુર્વિધ સંઘે કરેલ અતિ ઠાઠ પૂર્વક દીક્ષા આપી અને તેમનુ નામ મુનિ અકલકવિજયજી રાખવામા આવ્યુ ત્યાંથી વિહાર કરી ભોયણીજી યાત્રા કરી પાટણ પધાર્યા ત્યાં પં ચતુરવિજયજી પાસે મુનિ સુરેન્દ્રવિજયજી તથા અકલંકવિજયજીને વડી દીક્ષા અપાવી અને પાટણથી વિહાર કરી રાધી સંઘના આગ્રહથી સાંસારિક જન્મભૂમિના ચાર મુનિવરો સાથે પધાર્યા અને સં ૧૯૬૮ નુ ચાતુર્માસ રાધીમા કર્યું જ્ય વાણીની મધુરતાથી ધર્મની સુંદર જાગૃતિ થઈ અને સામાન્ય આમજાં તપશ્ચર્યા એટલી બધી થઈ કે જેમકે ચૌદ માસક્ષમણ તેવીસ સોળભત્તાં, પચીસ અઠ્ઠાઈઓ, તેમજ અઠ્ઠાઈ મહોત્સવ, નવ નોકારશી વિગેરે સુંદર ધાર્મિક કાર્યો થયા ચોમાસુ સંપૂર્ણ થયે શાહ ટોસાભાઈ ખેમચંદના ધર્મપત્ની મેનાબેને કાઢેલ સંખેશ્વરજીના સંઘમા પધારી યાત્રા કરી રાધનપુર પધાર્યા ત્યાના શ્રોતાઓ રસિક હોવાથી વ્યાખ્યાનમા હું પહેલો હું પહેલો

એ રીતે ઠઠ જામતી હતી જેમા વિદ્યાદાનની વાત નીકળતાં પાલીતાણા ગુરૂકુળમા રૂ ૧૬૦૦) ની મદદ કરાવાઇ હતી ત્યાંથી વિહાર કરી કાકરેચી પાલણપુર થઇ આબુજીની યાત્રા કરી સાદડી (મારવાડ) પધાર્યા અને સઘના આગ્રહથી સ ૧૯૬૯-નુ ચાતુર્માસ કર્યું અને શાશન પ્રભાવનાના મહત્વ ભર્યા કાર્યો કર્યા, ચાતુર્માસ પૂર્ણ થયે વિહાર કરી સોજત પધાર્યા, ત્યાં ગુરૂમહારાજશ્રીનો પુયોગ થયો અને તેમની સાથે વિહાર કરી જોધપુર પધાર્યા, ત્યાં સાહિત્ય સમેલનનો મહાન મેળાવડો થયો જૈન-જૈનેતર તથા યોરૂપીયન વર્ગમાં ગુરૂમહારાજની દેશનાની સુહર અમર થઇ અહિ માસ કલ્પની સ્થિરતામાં પૂ-ચરિત્રનાયક વિશેષાવશ્યક ભાષ્ય વાચી શકયા ત્યાંથી વિહાર કરી મારવાડના તીર્થોની પચ તીર્થ વગેરે યાત્રા કરી પાલી પધાર્યા અને સઘના અતિ આગ્રહથી સ ૧૯૭૦ નુ ચાતુર્માસ કર્યું, ચોમાસુ ઉતર્યે વિહાર કરી સાદડી, રાણકપુર અને આબુજીની યાત્રા કરી કેસરીયાજી પધાર્યા ત્યા દર્શનથી પરમોલ્લાસ પ્રાપ્ત કરી વિહાર કરી ઉદેપુર પધાર્યા

આ વખતે તેમના બધુ શ્રીસિંહવિજયજીની તબીયત નરમ થવાથી ગુરૂ મહારાજશ્રીની આજ્ઞા માગી ઇડર, પ્રાન્તિજ વિગેરે સ્થળે થઇ અમદાવાદ પધાર્યા અને ચાતુર્માસ અર્થે શાહપુરના સઘનો અત્યત આગ્રહ થવાથી સ ૧૯૭૧ નું ચાતુર્માસ શાહપુર અમદાવાદમા કર્યું તેઓશ્રીની [illegible] સીલી વાણીનુ પાન કરવા શહેરમાથી સખ્યાબધ [illegible] આવતા જેથી સઘે ઉપાશ્રય વિશાળ બનાવ્યો [illegible]

ધર્મક્રિયામાં ખૂબ જોડાયા ચોમાસા બાદ સં ૧૯૭૨ ના પોષ માસમાં ગુરૂ મહારાજશ્રી અમદાવાદ પધારવાના હોવાથી પૂજ્ય ચરિત્ર નાયક કાતિજ સુધી સામે ગયા ત્યા પહેલેથી આવેલ મુનિ જયંતવિજયજી તથા મુનિ વિશાળવિજયને માડલીઆ જોગ કરાવ્યા અને માસ પૂરા થતાં ગુરૂમહારાજશ્રી પધાર્યા ત્યા સુંદર સામૈયું થયું ત્યાથી ગુરૂમહારાજ સાથે વિહાર કરી મહા શુદિ તેરસના રોજ દબદબાભર્યા સ્વાગત સાથે અને બજારોના સુંદર શણગાર સાથે અમદાવાદ ઉજમ ફૂઇની ધર્મશાળામા પધાર્યા અને ત્યાથી સંઘના અતિ આગ્રહથી શાહપુર પધાર્યા ત્યા તેઓશ્રીએ જુદી જુદી પોળોની વિનતિથી સુંદર શૈલીમા જાહેર ભાષણો આપ્યા જેથી લોકોમા ધર્મ જાગૃતિ અને શાસન પ્રભાવના સુંદર થઈ

૫૦ સિંહવિજયજીનો સ્વર્ગવાસ

મુનિ સિંહવિજયજી મહારાજશ્રીને અનેક ઉપચાર કરવા છતા કર્મ ગતિ આગળ કંઈ કોઈનુ ચાલતું નહિ હોવાથી તબીયતનો સુધારો થયો નહિ અને તેઓકીને લઈ પૂ ચરિત્રનાયકને ગોધાવી જવાનું થયું ત્યા પણ તબીયત નાદુરસ્તજ રહી અને છેવટે સમ્યગ્ આરાધના પૂર્વક સં ૧૯૭૨ ના ચૈત્ર સુદિ એકમે કાલધર્મ પામ્યા અને સંઘે અઠ્ઠાઈ–મહોત્સવ કર્યો ત્યારબાદ વિહાર કરી પાલીતાણા પધાર્યા અને ત્યા પૂજ્ય ગુરૂમહારાજશ્રીની સાથે સં ૧૯૭૨નું ચાતુર્માસ કર્યું અને ત્યા સૂયગડાંગ વિગેરેના યોગો કર્યા અને આગ્રા નિવાસી શેઠ લખમીચંદજી વૈદ તરફથી ઉપધાન

કરાવવામા આવતા પૂ ચરિત્રનાયકે ક્રિયા તથા માલારોપણ વિગેરે કરાવવામા સુદર ભાગ લીધો હતો ત્યારબાદ ત્યાથી ગુરૂમહારાજશ્રી સાથે વિહાર કરી ભાવનગર પધાર્યા ત્યાં એક માસ સ્થિરતા કરી ઘોઘા નવખડાપાર્શ્વનાથજીના દર્શન કરી મહુવા પધાર્યા ત્યા જીવત સ્વામિના દર્શન કરી થોડી સ્થિરતા કરી પૂ૦ ચરિત્ર નાયક ગુરૂ આજ્ઞા લઇ પાલીતાણા પધાર્યા ત્યા દાદાને ભેટી વિહાર કરી વીરમગામ પધાર્યા અને ત્યા ગ ઘની આગ્રહ વિનતિ થતા સ ૧૯૭૩ નુ ચાતુર્માસ કર્યું ત્યારબાદ ત્યાથી વિહાર કરી ગામે ગામ ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓ કરાવતા સાણદ પધાર્યા અને ત્યા વિજય વીરસૂરિજી મહારાજશ્રી પાસે ઉપાઙ્ગનુ યોગોદ્વહન કર્યુ અને સાણદથી વિહાર કરી વીરમગામનો આગ્રહ થવાથી ત્યાં પધાર્યા અને ત્યા સ ૧૯૭૪ નુ ચાતુર્માસ કર્યું ચોમાસા બાદ વિહાર કરી ગામે ગામ ભવ્ય જીવોનો વિકાસ કરતા બેટાણા પધાર્યા ત્યા સુદરદાના શા હરગોવિં૦ ઉમેદ ચદના ધર્મપત્ની પરશન બેનને કુટુબીઓના ઉત્સાહપૂર્વક સ ૧૯૭૫ ના માગસર સુદિ દશમે દીક્ષા આપી સાધ્વી દર્શનશ્રી બનાવ્યા

હરજીવનદાસમાથી શ્રી કચનવિજયજી બન્યા

તેઓશ્રીની સાથેજ એટલે સ ૧૯૭૫ ની માગસર સુદ ૧૦ મે ભાવનગરના રહીશ ભાવસાર હરજીવનદાસ રૂગનાથ ભાઈને ...રહની ભવ્ય ભાવનાની ઉત્કટતા થવાથી

તેમણે પૂજ્ય ચરિત્રનાયકના નામથી દીક્ષા લીધી અને મુનિશ્રી કંચનવિજયજી બનાવ્યા તેઓશ્રીના માતુશ્રી મેઘીબાઈએ સાગાય સંઘ વચ્ચે સ્વહસ્તે ચાંદલો કરી સાચુ પુત્ર વાત્સલ્યપણું બતાવી આપ્યું હતું માતા તેજ કહેવાય કે પુત્ર પાસે પોતાનો સ્વાર્થ નહિં હોવા છતા પુત્રની દુર્ગતિનો ડર રાખે જેમ ચાણક્યની માતાએ રાજમાતા થવાનો લોભ નહિં કરતા પુત્રની દુર્ગતિનો ડર રાખ્યો હતો અને માતાના રાજચિન્હ રૂપ બે દાંત ઘસાવી નાખ્યા તેમ પૂ૦ કંચનવિ૦ની માતાએ પણ પુત્રવાત્સલ્ય ખરેખર સાબિત કરી બતાવ્યુ હતું ધન્ય છે આવી જનનીઓને તે વખતે તેઓશ્રીના ધર્મપત્ની અખંડ સૌભાગ્યવતી બેન રતને બ્રહ્મચર્યવ્રત અંગીકાર કર્યું હતું આ દીક્ષાની ટીકો ઉપર સુંદર છાપ પડી હતી આ મહોત્સવમા ભાવનગર તેમજ અનેક ગામોની સુંદર હાજરી હતી આ ચિરસ્મરણીય પ્રસંગની યાદિ નિમિત્તે સંઘે કાયમ તે દિવસે પાખી પાળવાનુ નક્કી કર્યું હતુ આજે પણ તે બરાબર પળાય છે ત્યારબાદ ત્યાથી વિહાર કરી કટોસણ પધાર્યા ત્યાના એક ગૃહસ્થે સંખેશ્વરજીનો સંઘ કાઢયો તે સંઘ સાથે યાત્રા કરી સમી પધાર્યા ત્યા પૂ૦ વીરસૂરિજી મહારાજશ્રીનો સમાગમ થતા પૂ૦ ચરિત્રનાયકે મહા સુદિ છઠ્ઠને દિવસે ભગવતીસૂત્રના યોગમા પ્રવેશ કર્યો શા. હઠીસીંગ પીતામ્બરદાસ તરફથી ઉજમણુ થયુ તેમા શાન્તિસ્નાત્ર ભણાવાયું અને લલ્લુભાઈ સાંકળચંદ તરફથી અષ્ટોત્તરી સ્નાત્ર ભણાવાયું અને શ્રી કંચનવિજયજીને વડી દીક્ષા અપાઈ આમ અનેક શુભ કાર્યોથી સંઘમા અતિહર્ષ ફેલાયો શ્રીફળ આદિ અનેક ll

જાતની પ્રભાવના થઇ ત્યા થોડો સમય સ્થિરતા કરી અમદાવાદ પધાર્યા અને ત્યા માસકલ્પ કર્યો.

પૂ ચરિત્રનાયકને અપાયેલ ગણિ. પન્યાસ પદારોપણુ

અમદાવાદથી વિહારકરી કપડવજ પધાર્યા અને ત્યાં પૂ૦ આચાર્ય વિજયવીરસૂરીશ્વરજી મહારાજશ્રીના ઉપદેશથી સંઘે કરેલ અઠ્ઠાઇમહોત્સવ શાતિસ્નાત્ર વિગેરે મહોત્સવ પૂર્વક શ્રી ચરિત્રનાયકને સ ૧૯૭૫ ના અશાડ સુદી ૨ જે ગણિપદથી અને શુદિ ૫ ચમીએ પન્યાસપદ વિભૂષિત કર્યા યોગ્ય મહાત્માને યોગ્ય સન્માન મળવાથી સઘમા આનદ આનદ ફેલાઇ ગયો આ મહામગલકારી પ્રસગે બહાર ગામના ઘણાજ સાધર્મિકોની પણ સઘે સારી સેવા કરી હતી અને પૂજ્યપન્યાસજી મહારાજશ્રીનુ સ ૧૯૭૫ નુ ચાતુર્માસ કપડવજમા થયું ચાતુર્માસ પૂર્ણ થયે વિહારકરી ખેડા થોડો સમય સ્થિરતા કરી માતર તીર્થની યાત્રા કરી અમદાવાદ થઇ પાલીતાણા પધાર્યા તેજ સમયમા પૂજ્ય આગમોદ્ધારક આચાર્ય સાગરાનદસૂરિજીએ આગમ વાચના વૈશાખ વદી છઠથી શરૂ કરેલ તેમા ઓઘનિર્યુક્તિ, પિંડનિર્યુક્તિ, ભગવતીજી, પન્નાવણાજી વિગેરે સૂત્રની વાચના થઇ તેમા પૂજ્ય પન્યાસજી મહારાજશ્રીએ પણ સારો લાભ લીધો અને સ ૧૯૭૬નુ ચાતુર્માસ ત્યા કોટાવાળાની ધર્મશાળામા કર્યું

ચોમાસા બાદ વિહાર કરી કુડલા પધાર્યા

મૃતનું માન ઠરી એક ભાઇએ ઉના દીવ અને અજારાનો છરી પાળતો સઘ કાઢયો, સઘ સાથે યાત્રા કરી માગરોળ પધાર્યા ત્યા વ્યાખ્યાનની અનેરી અસર થવાથી શેઠ મકનજી કાનજીએ ગીરનારતીર્થનો છરી પાળતો સઘ કાઢયો સઘ સાથે યાત્રા કરી શા રણછોડદાસ દેવકરણના ઉજમણા પ્રસગે પોરબદર પધાર્યા ત્યા ચોમાસા ॥ વિનતિ થઇ પણ તેની પહેલેથી માગરોળ સઘનો અતિ આગ્રહ હોવાથી પાછા પધારી સ ૧૯૭૭નું ચોમાસુ કર્યું ત્યાં સઘવી શેઠ તરફથી ઉપધાન કરાવ્યા અને પૂર્ણ થયે વિહાર કરી રસ્તામા યાત્રા કરતા જામનગર પધાર્યા ત્યા વ્રતો ઉપરની ભાવવાહી દેશનાથી ચોસઠ ભાઇ બ્હેનોએ વ્રતો ઉચ્ચર્યા ચૈત્રી ૧૫ની દેવવદનની ક્રિયા શા શાતિલાલ ખેતશી તરફથી થતાં આનદ આનદ ફેલાયો હતો. આજ અરસામા રાણપુરના શેઠ નાગરદાસ પુરૂષોતમને ત્યા ઉજમણા પ્રસગે આગ્રહ થતાં પૂજ્ય ચારિત્રનાયક વિહાર કરી રાણપુર પધાર્યા અહિ લાઠીધર નિવાસી સઘવી ઓતમચદ ભૂદરને મહા સુદ ૫ ના દીક્ષા આપી અને મુનિ ઉદ્યોત વિજય નામ આપ્યું ત્યાં જાગવાળીના વીખાભાઇની દીક્ષા મહોત્સવપુર્વક વૈ૦ સુ ૧૦મે થઇ અને મુનિ ભુવનવિજયજી બન્યા ત્યાથી વિહાર કરી વઢવાણમા ઝીંઝુવાડાના શા માનચદ માવજીના પુત્રી મણીબેનને જેઠ સુદિ ૧૩સે દીક્ષા આપી દર્શનશ્રીજીના શિષ્યા સાધ્વી મેઘશ્રી બનાવ્યા. તેજ દિવસે મુનિ ભુવન વિજયજીને વડી દીક્ષા આપી અને ૧૯૭૮નું ચોમાસુ કર્યું ચોમાસામાં તપશ્ચર્યા, ધર્મ ક્રિયા તેમજ મુનિઓને યોગો દ્વહન કરાવવામા આવ્યા ત્યા કાર્તિક વદિ ૧૦ે સાધ્વી મેઘશ્રીને

વડી દીક્ષા આપી ત્યાર બાદ શેઠ જીવણભાઈ અમજીભાઈની પચીસ ત્રીસની ટૂકડી સાથે વિહાર કરી લીબડી થઇ પાલીતાણા નવાણુ માટે પધાર્યા અને ક્રિયા સહિત નવાણું યાત્રા કરી ત્યાથી વિહાર કરી સગી સઘનો અતિ આગ્રહ હોવાથી સગી પધારી સ ૧૯૭૯નું ચોમાસુ કર્યું ઉપદેશની સુદર છાપ પડી કે જેથી તપશ્ચર્યા ઘણા સારા પ્રમાણમા થવા સાથે વહેયા ઘેલચદ મગનચદ તથા શા લેરચદ મોહનલાલે ઉપધાન કરાવ્યા અને શાસન-ઉન્નતિના ઘણા કામો થયા ત્યાર બાદ વિહાર કરી સ ૧૯૮૦ની પોષ વદિ ૫ મે રાધનપુર પધાર્યા ત્યા સઘે ભવ્ય સ્વાગત કર્યું રાધનપુરમા કરાવેલ વર્ધમાન તપ આબેલ ખાતાની સ્થાપના અહિં ત્યાગમય પોતાના જાતિ સ્વભાવના અગે તેમજ શેઠ વેણીચદ સુરચદની પ્રેરણાથી વર્ધમાનતપ ખાતાના અગે સરસ શૈલીમા વર્ણન કર્યું કે જેથી સસ્થા સ્થાપવાનો સઘે નિર્ણય કર્યો શરૂઆતમા શેઠ મોતીલાલ મૂળજીભાઈએ હાર્દિક અનુમોદન સાથે ૧૦૦૧) રૂ ભર્યા નિધિઓ નોધાવી તેમના માટે પરિચય કરતાં સારી રકમ થઈ તેમજ નિધિઓ ઘણી નોધાઇ ગઇ આજે તે સસ્થા એટલી પગભર છે કે બહારગામના ખાતાને મદદ મોકલાવી શકે છે ત્યાથી વિહાર કરી કુવાળા થરા આદિ ઠેકાણે મહત્વના કાર્યો કરતાં શ એશ્વરજી પધાર્યા અહિં શેઠ જીવતલાલ પ્રતાપશી વદનાર્થે પધાર્યા હતા. તેમને આયબિલ ખાતાના રાધનપુરમા મકાન માટે ઉપદેશ આપતા રૂા. ૪૦૦૦૦)ના ખર્ચે મકાન બધાવી આપ્યું. આજે તેનો તપસ્વીઓ લાભ લઇ રહ્યા છે ત્યાંથી સખલપુર " પાઠશાળા સ્થપાવી ત્યાંથી ચાંડળ"

થઈ વીરમગામ પધાર્યા અને ત્યાના સઘના અતીવ આગ્રહને વશ થઇ સ ૧૯૮૦નુ ચોમાસુ કર્યું ત્યા મુનિ હરખવિજયજીના શિષ્ય મુનિ પુષ્પવિજયજી મહારાજશ્રીને ભગવતીના યોગોદ્વહન કરાવી પન્યાસ પદ આપ્યુ આ વખતે મુનિ કચન વિજયજીના સબધી ભાવસાર હરજીવનદાસ વનમાળીદાસને કાડવી કાર્તિક વદિ ૭ જે દીક્ષા આપી અને મુનિ કચનવિજયજીના શિષ્ય મુનિ કલ્યાણવિજયજી બનાવ્યા, ત્યાથી વિહાર કરી વિઠ્ઠલપુર આવ્યા ત્યાના શેઠ ત્રીકમચદ કરસનદાસને સઘ કાઢવાનો હોઇ અતિ આગ્રહ થતા અને છરી પાળતા સઘમાં રસ્તામા વ્યાખ્યાનથી જનતામા સુદર છાપ પાડતા શ ખેશ્વરજી પધાર્યા ત્યા સઘવીએ દેરાસર તથા સાધારણ ખાતામા સારી રકમ ભરી હતી અને સઘ ભક્તિ કરી હતી, અહિં ધાંગધ્રા પધારવા તે સઘનો આગ્રહ થતા તેમજ ઘણા વખતથી ભાવના વાસિત હવાણાના શા સુદરજી જીવણભાઇને દીક્ષા લેવાની હોવાથી ચરિત્રનાયક ધાગધ્રા પધાર્યા જ્યાં સુદર સ્વાગત થયુ મહોત્સવ પૂર્વક સ ૧૯૮૧ ના મહા સુદી છઠે દીક્ષા થઈ અને પોતાના શિષ્ય સુમતિ વિજયજી બનાવ્યા આજ વખતે શેઠ નાગરદાસ પુરૂષોતમને શ્રી સિદ્ધાચળનો સઘ કાઢવાનો હોઇ ત્યાં પધાર્યા એને પૂર્ણ સગવડતા સાથે સઘમા યાત્રાથી ઉલ્લાસ પામી પન્યાસજી મહારાજે શેઠ નાગરદાસને તીર્થમાળ પહેરાવી એજ નદીમાં મુનિ કલ્યાણ વિજય તથા મુનિ સુમતિ વિજયજીને વડી દીક્ષા આપી જે ટાઈમે નાગરદાસ શેઠે સુદર સખાવત કરી હતી ત્યાંથી વિહાર કરી ભાવનગર પધાર્યા ત્યાં વર્ધમાન તપનો અસરકારક ઉપદેશ આપી અક્ષયતૃતીયાના શુભ

દિને સ્થાપના થઈ હાલ આ સસ્થા સપૂર્ણ પગભર છે અને બહાર ગામ મદદ મોકલે છે ત્યા સઘના અતિ આગ્રહથી સ ૧૯૮૧ નુ ચોમાસુ કર્યું ચોમાસા બાદ શ્રીજીવન હરખચદ તરફથી નીકળતા સઘમા રસ્તામા ઉપદેશ આપતા શ્રી શત્રુજય પધારી યાત્રા કરી અને દેવગાણા ઉપદેશ આપતા પધાર્યા દેવગાણામા પ્રતિષ્ઠા અને બે મુમુક્ષુનીદીક્ષા અહિ તેઓશ્રીના સદુપદેશથી મદિર તૈયાર થયુ હતુ અને શ્રી વિમળનાથસ્વામીને તખ્તશીન કરવાનુ શુભ મુહુર્ત ફાગણ સુદ ૩ આવ્યું આ વખતે મગીના રહીશ શા સાકળચદ લલ્લુભાઇ તથા ભાવનગરના ભાવસાર ઓધડભાઈ રામજી બન્ને ભાઈઓ ઘણા વખતથી દીક્ષા લેવાની ઉત્કટ ભાવનાવાળા હોવાથી બન્નેના ઉત્સવની ઉજવણી સુદર થઇ, અને વિશાળ માનવ મેદની વચ્ચે દીક્ષા આપી અનુક્રમે મુનિ લલિતવિજયજી બનાવી પન્યાસજીના શિષ્ય અને આણદવિજયજી બનાવી મુનિ કચનવિજયજીના શિષ્ય રાખ્યા આ મહોત્સવોમા શા હરિચદ મીઠાભાઇએ લક્ષ્મીથી અને શા ગીરધરભાઇ આણદજીએ મદિર તથા પ્રતિષ્ઠાના કાર્યોની સુદર સેવા બજાવી હતી આ પ્રસગની યાદી નિમિત્તે દેવગાણામા કાયમ પાખી પળાય છે ત્યાર બાદ ત્યાથી વિહાર કરી ભાવનગર પધાર્યા ત્યા દોઢ માસની સ્થિરતામા ચૈત્રી ઓળી તથા દેવવદન શ્રી સઘને કરાવ્યા ત્યાંથી વિહાર કરી વઢવાણ પધાર્યા ત્યા મુનિ લલિતવિજયજી તથા મુનિ આણદવિજયજીને વડી દીક્ષા આપી ત્યાથી વિહાર કરી પાટડી પધાર્યા ત્યાના શ્રી સઘની આગ્રહ ભરી વિનતિને માન આપીને સ ૧૯૮૨ નુ ચાતુર્માસ કર્યું

પાટડીમા દીક્ષા-મહોત્સવ તથા ઉપધાન તપ

અહિં વૈરાગ્યમય દેશનાનુ શ્રવણ કરતા પ્રેમચદભાઈ છગનલાલ સયમ લેવા તૈયાર થયા તેઓશ્રીએ એક લઘુપુત્ર તથા પુત્રીને છોડી અસાડ સુદી ૧૧ ના સધે કરેલા મહોત્સવ પૂર્વક દીક્ષા લીધો અને પન્યાસજીના શિષ્ય મુનિ પ્રતાપ વિજયજી બનાવ્યા ચોમાસામા બે મદ્દગૃહસ્થો તરફથી ઉપધાન કરાવ્યા જેમા મહેમાણા પાઠશાળાના વિદ્યાર્થીઓ પણ આવ્યા હતા માગશર સુદ ૬ ઠે માળ પહેરાવી અને ત્યાંજ મુનિ પ્રતાપવિજયજીને વડી દીક્ષા આપી વિહાર કરી શખેશ્વર થઇ સમી પધાર્યા, એજ અરસામા શેઠ નગીનદાસ કરમચદ તરફથી નીકળેલ કચ્છ-ગિરનારના સઘમાં પધારવા વિનતિ થતા તેઓ શ્રી શખેશ્વરમાં ભેગા થઈ ગયા ચતુર્વિધ સઘના વિશાળ સમૂહ સાથે વિહાર કરતા પચાસર, દસાડા, માડળ, ઝીંઝુવાડા, થઈ ધાંધિધ્રા પધાર્યા ત્યાં સઘનું સુન્દર સ્વાગત થયુ ત્યાથી કચ્છ તરફ મ્હેટા મ્હોટા શહેરાની યાત્રા કરતા ભદ્રેશ્વરજી પધાર્યા જેમા યાત્રા કરતા અનહદ આનદ પ્રગટયો, ત્યાથી સઘ સાથે રાજકોટ, મોરબી વાકાનેર થઈ ગીરનારજીની યાત્રા કરી ત્યાંથી વિહાર કરી વઢવાણકેમ્પ વૈશાખ સુ૦ ૫ મે ભાઇનારાયણદાસને દીક્ષા આપી, પયમજીના શીષ્ય મુનિ નિપુણવિજયજી બનાવ્યા તેમજ ત્યાના સઘના અતિ આગ્રહથી સ ૧૯૮૩ નું ચાતુર્માસ કર્યું, મુનિ નિપુણવિજયજીને વડી દીક્ષા આપી અને સઘની વિનતિથી ભગવતીજી સૂત્ર વાચવું શરૂ કર્યું અપૂર્વ રસસિચનથી શ્રોતાઓ ઉભરાતા હતા, ચોમાસા બાદ

વિહાર કરી વીરમગામ, શ્રી ખેશ્વરજીની યાત્રા કરી રાધનપુર પધાર્યા ત્યાથી થોડી સ્થિરતા કરી વિહાર કરી ઝીંઝુવાડા પધાર્યા ત્યા મહા વદી પ ને બાઇ સમરથને દીક્ષા આપી સા દર્શનશ્રીજીનાં શિષ્યા સયમશ્રીજી બનાવ્યા અને ત્યાંથી વીરમગામ આવી જણવાડીયામણીલાલના ધર્મ પત્ની ચચળબાઇને દીક્ષા આપી સા ચરણશ્રીજી બનાવ્યા ત્યાથી લોયણીજી પધાર્યા ત્યા દેશવિરતિ ધર્મારાધન સભા મળી જેમા શ્રી આગમોદ્ધારકાચાર્ય તેમજ મેઘસૂરીશ્વરજી પધાર્યા હતા, ત્યા શા માનચદ આવજીની પુત્રી મછીબાઈને દીક્ષા આપી સા રતનશ્રીજી નામ પાડી સા મેઘશ્રીજીના શિષ્યા બનાવ્યા, ત્યાથી વિહાર કરી શખેશ્વરજી થઈ સમી પધારી રામપુરા નિવાસી શ્રાવિકા ગગાબાઇ તથા ચચળબાઇને દીક્ષા આપી, અનુક્રમે શા દર્શનશ્રીજી તથા શા મનોહરશ્રીજીના શિષ્યા કર્યા, તથા બીજા ત્રણ સાધ્વીજીઓને વડી દીક્ષા આપી ત્યાર બાદ રાધનપુર પધાર્યા અને સઘની વિનતી સ્વીકારી સ ૧૯૮૪ નું ચાતુર્માસ કર્યું અહિ સ ૧૯૮૦ મા સ્થાપન કરેલ વર્ધમાનતપ ઉપર ખૂબ ભાર પૂર્વક દેશના આપી ફડનો સારો વધારો કરાવ્યો જે સસ્થા હજુ પણ સુંદર રીતે ચાલી રહી છે

ચોમાસુ પુરૂ થયે સમી પધાર્યા ત્યા વર્ધમન તપ સસ્થાને ત્યાના તેમજ રાધનપુરના ગૃહસ્થો પાસે મજબુત બનાવરાવી ત્યાર બાદ રાધનપુરવાળા જીવતલાલ પ્રતાપસીના છરી પાળતા સિદ્ધાચળજીના સઘમાં તેઓશ્રીની વિનતીને માન આપી પાલીતાણા પધારી યાત્રા કરી અહિ ભાવસાર

જેઠાલાલને માતાપિતાની અનુમતિથી શેઠ જીવતલાલભાઈએ કરેલા મહોત્સવ પૂર્વક મહા વદિ ૧૧ સે દીક્ષા આપી મુની કચનવિજયજીના શિષ્ય મુનિ જગતવિજયજી બનાવ્યા અને વિહાર કરી ચૈત્રી દેવવદન ભાવનગર કરાવી વિહાર કરતા અમદાવાદ-શાહપુર પધાર્યા

ત્યા બોટાદના રહોશ ઇચ્છા બ્હેનને મહોત્સવ પૂર્વક શેઠ હઠીભાઇની વાડીએ દીક્ષા આપી ઇન્દ્રશ્રીજી નામ રાખી સા. મેઘશ્રીના શિષ્યા કર્યા તેમજ ત્યાંના સઘની અતીવ આગ્રહથી ૧૯૮૫ નું ચાતુર્માસ કર્યું અહી પણ વર્ધમાન તપ માટે અસરકારક ઉપદેશ આપતા શાહપુર સઘે વર્ધમાન તપ સસ્થા સ્થાપી, તિથિઓ તથા ફડ ચાલુ થયું આજે પણ સારી રીતે ચાલી રહી છે અને તેની કમિટી નીમાઈ છે ચાતુર્માસમા તપસ્યાઓ ઘણીજ સુદર થઇ હતી ચોમાસા બાદ ડાહ્યાભાઈએ શહેર યાત્રા કરાવી લાભ લીધો હતો ત્યારબાદ ત્યાંથી વિહાર કરી વીરમગામ, માણુસા, લોદરા, વિજાપુર વી આ ધર્મ દેશના આપતા પ્રાતિજમા પધાર્યા ત્યા પણ ઉપદેશ આપી વર્ધમાન તપ સસ્થા ખોલાવી, ત્યાથી માણુસાના સઘનો ચોમાસા માટે આગ્રહ વધાર્યો માણુસા પધારી ૧૯૮૬નું ચાતુર્માસ માણુસામા કર્યું ત્યા પણ વર્ધમાન તપ સસ્થા ખોલાવી ચોમાસા બા૦ સાવરી ચા જેસિગલાલ મગનલાલ ના ઉજમણા પ્રસગે પધાર્યા અને માણુસાની વર્ધમાન તપ સસ્થાને રૂા. ૮૦૦)॥ મદદ અપાવી ત્યાથી વિહાર કરી મેસાણા થઈ ભોરૂ પધાર્યા ત્યા ઉપદેશ આપતા શા જેતાભાઈ જીવરામ તરફથી પાનસરનો છરી પાળતો સઘ નીકળ્યો,

સઘ સાથે યાત્રા કરી સઘવીને માળ પહેરાવી આ વખતે અમદાવાદ-પુસ્તક પ્રદર્શન થતું હોવાથી પૂ ચરિત્રનાયક અમદાવાદ પધારતા વિદ્યાશાળા તરફથી સુદર સ્વાગત સાથે પધારી, અપૂર્વ દેશના આપી ત્યારબાદ વિહાર કરી ખેડામાં મોટી માનવ મેદનીમા ચૈત્રીદેવ વદાવી ખભાત પધાર્યા ત્યા વૈશાખ સુદિ ૧૦મે મુનિ ચદનવિજયજીને વડીદીક્ષા આપી પોતાના શિષ્ય કર્યા એજ વખતે મગુના (મ્હેસાણા)મા પૂ ચરિત્રનાયકના શિષ્ય મુનિ ભુવનવિજયજીએ પોતાના નામથી લક્ષ્મીચદભાઈને દીક્ષા આપી, મુનિ ઉદયવિજયજી બનાવ્યા મહેસાણાનો સઘ પન્યાસજી મહારાજની ફેલાયલી સુવાસને લઈ ચાતુર્માસની વિનતી કરવા ખભાત આવ્યો તેમના અતિ આગ્રહને વશ થઇ વિહાર કરી માર્ગમા ઉપદેશ આપતા મહેસાણા પધાર્યા અને સ ૧૯૮૭નું ચોમાસુ કર્યું અહિં પ્રથમ અષાડ વદિ છઠ્ઠે લાઘણજ નિવાસી ખેરવા જૈન શાળાના શિક્ષક ભાઈ પુનમચદને તેમના સબધીઓએ કરેલા મહોત્સવ પૂર્વક દીક્ષા આપી, પોતાના શિષ્ય મુનિ પ્રબોધ વિજયજી બનાવ્યા તેજ દિવસે મારવાડના વતની ભાઈ પન્નાલાલની દીક્ષા પુ આગમોદ્ધારક આ૦ સાગરાનદ સૂરિજી પાસે થઇ તે મુનિ પ્રેમવિજયજી આપણા શ્રી ચરિત્રનાયકના શિષ્ય બન્યા આમો માસમાં ઉપધાન શરૂ થયા જેમા મુનિ પ્રેમવિજયજીના સ સારીભાઈ શેષમલજી તથા સાવડી નિવાસી ભાઇ કકુચદે પણ પ્રવેશ કરેલ, જેમણે અનુક્રમે માળ અને પાત્રીસુ અઠ્ઠાવીસુ મળ્યુ અને જેઓને વૈરાગ્ય રસ ભરપુર સૂયગડાંગ સૂત્ર રૂપ અમૃતપાન કરતા સ સારની અસારતાસમ જાણી અને ઉત્કટ વૈરાગ્ય રગ પુરાયો માળારોપણના મુહુર્ત જ-

માગસર સુદિ ૫ મે મુ ઉદયવિજયજી મુ પ્રભાધવિજયજી અને મુ પ્રેમવિજયજીને વડિ દીક્ષા આપી જેમા પહેલા અને ત્રીજા શ્રી સૂરિનાયકના અને બીજા મુ ભુવનવિજયજીના શિષ્ય બન્યા

ત્યારબાદ વિહાર કરી વીરમગામ પધાર્યા ત્યાં ભાઇ દેપમલજીને દીક્ષા લેવાની હોઇ સઘ અતિ હર્ષ પામ્યો વાયણા ચાલ્યા અને વરઘોડામા તેમની માતા રતનબાઇએ પોતાના હાથે જ ચાલ્લો કરી મસાર કૂપમાથી ઉદ્ધર્યા ધન્ય છે આવી માતાઓને ! સ ૧૯૮૮ના પોષ વદિ ૧૦ મે મગળપ્રભાતે શ્રીસઘની વિશાલ માનવ મેદનીમા દીક્ષા થઇ અને નામ મુનિ શ્રી સુબોધવિજયજી રાખી પોતાના શિષ્ય કર્યા આજે બન્ને ભાઇઓ સુબોધવિજયજી તથા પ્રેમ વિજયજી સુદર અભ્યાસ કરી ભવ્ય જનોને દેશના રૂપી સૂર્યકિરણથી વિકસિત કરી રહ્યા છે તેટલામા જ ભાઇ કકુચદને દીક્ષા આપવા માટે સાલડીના સઘની વિનતી થતા સાલડી પધાર્યા, ભવ્ય સ્વાગત થયું વાયણા–વરઘોડા અઠ્ઠાઇ મહોત્સવ વિગેરે શુભ કાર્યો ઘણા સુદર થયા અને સ ૧૯૮૮ના મહા સુદિ ૬ ના શુભ મુહૂર્તે ચઢતે પહોરે દીક્ષા આપી નામ મુનિ કનકવિજયજી રાખી પોતાના શિષ્ય બનાવ્યા જે પવિત્ર પ્રસગની યાદગિરિ નિમિત્તે સાલડીના પાખી પળાય છે અને જ્ઞાનની સુવાસ ફેલાવવા લાઇબ્રેરીનો ઉપદેશ આપતા તે સ્થાપી ને સાહિત્ય વિષયક ગ્રથોનો સારો સગ્રહ કર્યો, ત્યાંથી વિહાર કરી અમદાવાદ–શાહપુર પધાર્યા ત્યાં વિશાલ માનવ મેદની વચ્ચે મુનિ સુબોધ

વિજયજી તથા મુનિકનક વિજયજીને મહા વદ છઠ્ઠે વડી દીક્ષા આપી વિહાર કરી કપડવંજ પધાર્યા અને ત્યાં વર્ધમાન તપ સંસ્થા સ્થાપન કરાવી અને ચૈત્ર માસ સુધી સ્થિરતા કરી

સુરતના ચાતુર્માસમાં કરાવેલ યાદગાર ધર્મારાધન

શેઠ નવલચંદ ખીમચંદ, ગુલાબચંદ મોતીચંદ, તથા નેમચંદ નાથાભાઇ વી. ગૃહસ્થોના અત્યાગ્રહને વશ થઈ ચરિત્રનાયક દબદબાભર્યા સામૈયા સાથે સુરત પધાર્યા અને આગ્રહ ભરેલી વિનંતીથી સં. ૧૯૮૮નું ચાતુર્માસ ગોપીપુરામાં થયું જ્યાં અનેક ધર્મ કાર્યો થયા તેની ટુંક નોંધ—

વ્યાખ્યાનની સુંદર અસરથી ૩૫૦ જેટલા વર્ધમાન તપ કરનારા થયા, ચૌદ પૂર્વ તથા અઠ્ઠ મહાસિદ્ધિ તપ થયા, વ્યાખ્યાનમાં દૂર દૂરથી આવી ચીકાર માનવ મેદની ભરાવા લાગી અને શ્રીફળ–પુસ્તક વિ. ની રોજ રોજ પ્રભાવના થવા માંડી ચાર સદ્‌ગૃહસ્થો તરફથી ઉપધાન તપ શરૂ થતાં માળ જજ શ્રીયુત સુરચંદભાઈ બદામી, નવલચંદ ભાઇ, શેઠ ઝવેરભાઈ પન્નાજી, શેઠ નેમચંદભાઈ આદિ ગૃહસ્થો તેમજ બાલ વયના બાળકો મળી ૮૮ પુરૂષો અને ૩૩૭ શ્રાવિકાઓ થયા

દિવાળીમાં કસાઈઓ ગાયોની કતલ કરતા હતા તે બાબતમાં અભયદાન ઉપર વાણીનો ઝરો છોડતા હૃદય પીગળી ઉઠયાં અને ટુંક સમયમાં જ રૂા ૧૯૦૦) એકઠા થઈ ગયા અને ગાયોને અભયદાન મળ્યું ઉપધાન પૂર્ણ

થતાં માળના મહોત્સવ થતા ૨૫૦ માલ થઈ પહેલી માલનું ૫૦૦૦) મણ ઘી થયુ, અને રૂપીયા ૧૫૦૦૦)ની ઉપજ થઈ અને ખૂબ ખૂબ શાસન પ્રભાવના થઈ

બહારગામ જીર્ણોદ્ધાર માટે રૂા ૨૦૦૦) તથા વડા ચૌટાથી ચ દુરના દેરાસર માટે રૂા ૬૦૦) ની મદદ કરાવી અને સ ૧૯૮૯ના માગસર સુદિ ૧૩ે ઝગડીઆજીનો છરી પાળતો સ ઘ નીકળ્યો જેમા શેઠ નવલચ દ ખીમચ દની અગ્રતા સાથે ૧૫ જણ હતા માર્ગમા કઠોર વિ ઘણા ગામોમાં વધોના જુના ઝઘડા શ્રી ચરિત્રનાયકે દૂર કર્યા રસ્તામાં દરેક સ્થળે સામૈયા અને વીતરાગ દર્શનની સુ દર છાપ પડી, વહિ ઉમે સ ઘ ઝગડીયા પહોંચ્યો, અને તીર્થ માળ સાધર્મિક વાત્સલ્યાદિ કાર્યો થયાં ત્યાંથી પાછા સુરત પધાર્યા એક દર રૂા ૭૫૦૦૦) જેટલી રકમ સુરતના સ ઘે ખર્ચી પાછા ફરતા કઠોરથી કતારગામનો સ ઘ નીકળ્યો ત્યાર બાદ સ ઘ સાથે સામૈયા પૂર્વક સુરત હરિપુરામાં પ્રવેશ કર્યો ત્યાં પાઠશાળા માટે સારૂ ફ ડ એકઠુ કર્યુ

* મુબઇનુ ચાતુર્માસ

આ અવસરે શેઠ જીવતલાલ પ્રતાપસી, નગીનદાસ વિ અગ્રગણ્ય ગૃહસ્થો તરફથી ચાતુર્માસ માટે સાગ્રહ વિન તી થતાં તે તરફ વિહાર લ બાવ્યો અને દરેક ગામમા ધર્મ જાગૃતિ કરતા દબદબાભર્યા સ મૈયા સાથે મુબઈમા પ્રવેશ કર્યો અને સ ૧૯૮૯ નુ ચાતુર્માસ લાલબાગમા થયુ અહિં ચૌદ પૂર્વની તપશ્ચર્યા નિમિત્તે અઠ્ઠાઇ મહોત્સવ તથા શાન્તિ

સ્નાત્ર થયું પૂ૦ ચરિત્ર નાયકના સદુપદેશથી અમીના ઉપા શ્રય માટે ટીપ રૂા ૩૦૦૦) થઈ તેમના વિદ્વાન શિષ્ય મુ શ્રી કચનવિજયજીએ ગોડીજી ચાતુર્માસ કર્યું ત્યા પણ અઠ્ઠાઇ મહોત્સવ, શાન્તિસ્નાત્રાદિ શાસન પ્રભાવના સારી કરાવી હતી ત્યા પૂ ચરિત્રનાયકની આગેવાનીથી પૂ૦ પ્રતિભા સપન્ન શાન્ત મૂર્તિ વૃદ્ધિચદ્રજી મહારાજશ્રીની મૂર્તિની ભવ્ય પ્રતિષ્ઠા કરી હતી મુંબઈમા બીજે પણ કેટલેક ઠેકાણે પોતાના શિષ્યોને ચાતુર્માસ માટે મોકલ્યા હતા જ્યા સુંદર શાસન પ્રભાવના થઇ હતી તેમજ અનતનાથજીના દેરાસરે શાન્તિસ્નાત્ર સો વર્ષમા પહેલું જ ભણાવાયુ હતું તેની સુંદર ક્રિયાથી કચ્છી ભાઈઓમા અનહદ આન દ ફેલાયો હતો

વૈરાગ્ય રસના સિચનથી ભવોદ્વિગ્ન થયેલા નરસિંહોની ભાગવતી દીક્ષા

વૈરાગ્ય રસ ભરપુર પુ પન્યાસજીની વાણીથી કેટલાય મુમુક્ષુ ભાઇઓની સ સારિક પ્રવૃત્તિઓરૂપકષાયની કાળાસને ત્યાગી દીક્ષા લેવાની ભાવના જાગૃત થઇ તેમા શા મેઘજી કેશવજીભાઇને તેમના કુટુ બીઓની કરેલી સારી ધામધૂમ પુર્વક સ ૧૯૯૦ ના કારતક વદિ છઠે દીક્ષા આપી મુ૦ મહિમાવિજયજી નામ રાખી પોતાના શિષ્ય કર્યા અને માગશર સુદિ ૧૦ મે અમદાવાદના શા ચદુલાલને દીક્ષા આપી મુનિ ચરણવિજયજી નામ રાખી મુ૦શ્રી સૌભાગ્ય વિજયજીના શિષ્ય કર્યા

ઘાટકોપરની વિનતી થતા ત્યા પધારી શા પુનસી રાણાભાઈ તથા પેથાપુર નિવાસી સોમચદભાઈને શા' દેસર શાણાએ કરેલ અપુર્વ ધામધૂમ પુર્વક મહા સુદિ ૫ મે દીક્ષા આપી, અનુક્રમે નામ મુનિશ્રી પ્રભાવવિજયજી તથા સપત્ત વિજયજી નામ રાખી પોતાના શિષ્ય બનાવ્યા તેજ અવસરે મહિમાવિજયજીને વડી દીક્ષા પણ અપાઈ તેજ દીવસે ચરિત્ર નાયક પાસે રહી અભ્યાસ કરતા કચ્છ બીદડાના રહીશ રવજીભાઈ શીવજીને પણ એકદમ જાગૃતિ થતાં તેમણે પણ સુરત જઇ તેજ દીવસ સાધ્યો અને મુ૦ કચનવિજયજીએ દીક્ષા આપી મુનિ રજનવિજયજી નામ રાખી શ્રી ચરિત્ર નાયકના શિષ્ય બનાવ્યા

ત્યારબાદ ત્યાથી વિહાર કરી સુરત પધર્યા અને હરિપુરામા મુનિ સપતવિજયજી તથા મુનિ પ્રભાવવિજયજીને વડી દીક્ષા આપી

મુનિ સમેલનમા સક્રિય ભાગ

આ અવસરે અમદાવાદમાં મુનિ સમેલનમા પધારવા નગરશેઠ કસ્તુરભાઈ મણીલાલની વિનતિ રૂપ તારો આવતા વિહાર કરી અમદાવાદ પધાર્યા અને રસપુર્વક ભાગ લેવા માડયો આ ટાઇમે આર ભડાના ગાધી મણીલાલ કાળીદાસના ધર્મપત્ની જડાવને દીક્ષા પોતાનાજ વતનમા લેવાની ઈચ્છાથી મુ૦ શ્રી સુમતિવિજયજીને ભાણવડ મોકલ્યા ત્યાં ભારે ઓચ્છવ પુર્વક વૈશાક સુદિ ૧૦ મે દીક્ષા થઈ અને સા. શ્રી જયશ્રીજી નામ રાખી શ્રી સયમશ્રીજીના શિષ્યા

બનાવ્યા અને ત્યા પુ૦ મહારાજશ્રીના ઉપદેશથી કાયમ આયબીલ શાળા માટે એક ગૃહસ્થ તરફથી રૂપિઆ નૂમાયા

પુ૦ ચરિત્ર નાયક અમદાવાદથી વિહાર કરી વિરમગામ થઈ સમી પધાર્યા અને ત્યા જ્ઞાનમ દિરની આવશ્યકતા જણાતા ઉપદેશ દ્વારા રૂ ૧૦૦૦) કરાવ્યા અને ધર્મ ભક્તિ જૈન જ્ઞાનમ દિરની સ્થાપના કરાવી ત્યાથી વિહાર કરી છકી આરડાવાળા આશારામભાઇની વિન તિ થતા ત્યા પધારી ઉજમણું, શાન્તિ સ્નાત્ર વીગેરે સુ દર શુભ કાર્યો કરાવ્યા અને ત્યાથી પાનસર પધાર્યા

ત્યા ખ ભાતના શેઠ કસ્તુરભાઈ આદિ ચાતુર્માસ માટે વિન તિ કરવા આવતાં તેમની વિન તિને માન આપી વિહાર કરતા કરતા જેઠ સુદિ ૧૧ સે ખ ભાતમા સ મૈયા પુર્વક પધાર્યા અને સ ૧૯૯૦નુ ચાતુર્માસ ખ ભાતમા કર્યુ ચાતુર્માસમા ચૌદ પુર્વ અષ્ટ મહાસિદ્ધિ અક્ષયનિધિ આદિ સુ દર ધર્મ ક્રિયાઓ થઈ પર્યુષણમા મુનિ લબ્ધિવિજયજીએ માસખમણ કરવાથી તે પ્રસ ગે જૈન શાળામા અષ્ટાપદજીની રચના કરી પ્રભુ પધરાવ્યા હતા તેમજ ભાદરવા સુદિ ૧૩ મે મુનિ ક ચન વિજયજી તથા મુનિ ભુવનવિજયજીને ભગવતીજીના યોગમા પ્રવેશ કરાવ્યો વળી આસો સુદિ ૧૦ મે ઉપધાન શરૂ થતા ૩૫ પુરૂષો અને ૭૫ શ્રાવિકાઓએ પ્રવેશ કર્યો તેજ અવસરે ખ ભાતની ત્રણ નાની કુમારિકાઓનો દીક્ષા મહોત્સવ ભારે ઠમઠમાવાળો થયો હતો

પદવિભૂષિત શિષ્યો

ખ ... વિહાર કરી પાલીતણા પધાર્યા

વિદ્વદ્દોવિદ ચારિત્રશીલ મુનિ શ્રી કચનવિજયજી તથા મુનિ ભુવનવિજયજીને પદારોહણ કરવાનો સમય નજીક આવેલ શ્રી સઘને જણાવતા અત્યત હર્ષ થયો અને તે નિમિત્તે મહોત્સવની સુદર ઉજવણી પુર્વક સ ૧૯૯૧ ના મહા સુદિ છઠના ચડતે પહોરે મુનિ શ્રી કચનવિજયજીને ગણિ તથા પન્યાસપદથી અને મુનિ શ્રી ભુવનવિજયજીને ગણિપદથી વિભૂષિત કર્યા તે ટાઇમે ઘણા શ્રાવિકાઓએ પણ અનેકવિધ વ્રતો ઉચ્ચર્યા

ત્યારબાદ તળાજા પધાર્યા અને યાત્રામાં આત્મિક વિકાશ અનુભવ્યો અને ફાગણ વદી ૧૧ રસના કાયમી સસ્થા માટે ઉપદેશ આપતા વર્દ્ધમાન તપ સસ્થા સ્થાપન કરી અને સુદર ફડ કરાવ્યુ, તેમજ તેને સુદર બનાવવા ભાવનગરમાથી પણ રૂ ૨૫૦૦] ની મદદ અપાવી ત્યથી વિહાર કરી શીહોર થઈ દેવગાણા પધાર્યા ત્યા કચ્છ ભાયટવાળા શા ચાપશી પુનશી ને દીક્ષા આપી મુનિ ચપક વિજયજી નામ રાખી પ્રભાવવિ ના શિષ્ય બનાવ્યા અને ત્યાથી વિહાર કરી ભાવનગરના સઘની સાગ્રહ વિનતિનો સ્વીકાર કરી સ ૧૯૯૧ નુ ચાતુર્માસ કર્યું, ચોમાસા બાદ પુ મહારાજશ્રીના ઉપદેશથી બાઈ માન્જી તરફથી છ'રી પાળતો ગિરિરાજનો પોષાતીનો સઘ કાઢયો અને ત્યાં યાત્રા કરી લીંબડી પધાર્યા ત્યા કામદાર સઘવી ગોવિંદજી વીરચદ ભાઈના ઉજમણા પ્રસગે સ્થિરતા કરી ત્યા સઘના આગ્રહથી ફાગણ ચોમાસી કરી પાટડી પધાર્યા પાટડીમા શેઠ પોપટ લાલ ધારશીભાઈએ આવી આચાર્યપદ માટે ખુબ આગ્રહ

કર્યો અને આપશ્રીના પ્રખરવકતૃત્વ ચારિત્રશીલતા શાસનની ધગશ ઇત્યાદિ ગુણોથી આકર્ષાઇ પુ સાગરજીમહારાજશ્રીએ પણ ખાસ પદ વિભૂષિત થવા સંદેશ પાઠવ્યો છે, છતા પણ પુ ચરિત્ર નાયકને તે મહાન્ પદ માટેની લજ્જા થતા હા પાડી શક્યા નહિ અને વીરમગામ પધાર્યા ત્યા પણ શેઠ પોપટભાઇની દૃઢ ખૂબ આગ્રહપુર્વક વિનતિ થતા તેઓશ્રીને સાગરજી મહારાજશ્રી તેમજ પોપટભાઇના આગ્રહને વશ થવુ પડ્યું, અને પાલીતાણા ધામધૂમ પુર્વક પધાર્યા

મહત્વને યોગ્ય મહાપુરૂષોને મળેલુ મહત્વભર્યું આચાર્ય પદ

આપણા ચરિત્રનાયકની સાથે બીજા પણ ત્રણ મહાત્મા ઉ માણેકસાગરજી ઉપા કુમુદ વિજયજી પ શ્રી પદ્મ વિજયજીની આચાર્ય પદવીનો પ્રસગ શેઠ પોપટલાલ ધારશીભાઇ તરફથી અનેક વિધ તીર્થોના રચનાત્મક મહોત્સવ સાથે થતાં જનતામા અનહદ આનદ ફેલાયો અને સ ૧૯૯૨ના વૈશાખ સુદિ ૪ ને શનવારના પ્રાત સમયે અગણિત માનવ મેદનીમા આગમોદ્ધારક પુ સાગરાનદ સૂરિજી મહારાજ સાહેબે ઉકત ચારેય મહાત્માઓને આચાર્ય પદ વિભૂષિત કર્યા અને નામ શ્રી માણેકસાગરસૂરિજી, વિજયકુમુદસૂરિજી, વિજયલબ્ધિતસૂરિજી, અને વિજય પ્રભસૂરિજીર રાખ્યા આ પ્રસગે અભિનદન પાઠવતા કેટલાય તારો આવ્યા હતા અનેકવિધ પ્રભાવનાઓ થઇ

હતી, તેમા શેઠ પોપટલાલભાઈએ રૂ ૭ થી ૮ હજાર વાપરી અપુર્વ લ્હાવો લીધો હતો, હવે આપણા ચરિત્ર નાયક આ વિજયભક્તિસૂરિજી નામથી પ્રસિદ્ધ થયા ત્યારબાદ રાજકોટ નિવાસી ભાઈ મણિએ તળાજાના સઘમા પધારવા આગ્રહ વિનતિ કરતા તળાજા પધાર્યા ને ચતુર્વિધ સઘની સાથે યાત્રા કરી તીર્થમાળ પહેરાવી પાછા પાલીતાણા પધાર્યા ત્યા લીબડીના સઘની ચાતુર્માસ માટે આગ્રહ ભરી વિનતિનો સ્વીકાર કરી લીબડી જેઠ વદી બીજે પધાર્યા તેજ દિવસે મીયા ગામના શા દલસુખભાઈ રતનચદને દીક્ષા આપી મુનિ દોલતવિજયજી નામ રાખી પોતાના શિષ્ય બનાવ્યા અને આષાડ સુદી છે વડીદિક્ષા આપી તે બધો ખર્ચ તેમના પુત્ર અમીચદ તરફથી થયો અને સ ૧૯૮૨નુ ચાતુર્માસ લીબડી કર્યું વ્યાખ્યાનમા શ્રી ભગવતી સૂત્ર શરૂ કર્યુ સાચા મોતીનો સાથીઓ કરાવ્યો અને હમેશા જુદા જુદા ઘેર લઇ જતા જ્ઞાનની ઉપજ સારી થઈ વ્યાખ્યાનમાં જનતા સારી મ બ્યામ આવતા ઉપાશ્રય મકડાશનો અનુભવ કરાવતો હતો કોઈ વખત ત્યાના ઠાકોર સાહેબ અપુર્વ ભાવભક્તિ પુર્વક લાભ લેતા હતા તપસ્યાઓ પણ સારી થઈ ચાતુર્માસ પુર્ણ થયે વિહાર કરી પોષ દશમે શખેશ્વરજી પધાર્યા આ વખતે અમદાવાદ વાળા શા ડાહ્યાભાઈ સાકળચદે પોતાને ત્યા ઉજમણા પ્રસગે અત્યત આગ્રહ કરતા અમદાવાદ પધાર્યા અને પોષ વદિ ૧ના રોજ ઉજમણું શરૂ થયુંઅને સુંદર મહોત્સવ થયો ત્યારબાદ આગલોરવાળા તરફથી ઇડરમા શાશ્વતી ઓળીની આરાધના નિમિત્તે શેઠ પોપટભાઈ તથા નગીનભાઈની સાગ્રહ વિનતિને માન આપી તે તરફ પધાર્યા

દીક્ષા આપી નામ મુનિ વિનયવિજયજી રાખી પૂ૦ આચાર્ય-શ્રીના શિષ્ય બનાવ્યા

ત્યારબાદ વિહાર કરી લોયણી પધાર્યા ત્યાં મુનિવિનયવિજયજીના સંસારી ભાઈ મણીલાલ કાળીદાસની પુત્રી કુમારિકા લક્ષ્મીબ્હેનને વૈશાખ વદિ ૧૧ સે ઘણા ઠાઠથી દીક્ષા આપી સાધ્વી શ્રી લાવણ્યશ્રીજી નામ રાખી તેમના સંસારી માતુશ્રી જયાશ્રીજીના શિષ્યા બનાવ્યા અને વિહાર કરી બોટાદ પધારી જેઠ સુદિ ૧૧ સે મુનિ વિનય વિજયજી તથા સાધ્વી લાવણ્યશ્રીજીને વડી દીક્ષા આપી ત્યા સમીના ચાતુર્માસ માટે અતીવ આગ્રહ ભરી વિનંતિ થતાં વિહાર કરી સુંદર સ્વાગત સાથે સમી પધાર્યા અને સં ૧૯૯૨નું ચાતુર્માસ કર્યું

ત્યા પૂ૦ સુમતિવિજયજીને ભગવતીજીના યોગમા પ્રવેશ કરાવ્યો, અને બીજા શાસનોન્નતિ ઉપધાનાદિ ઘણા સુંદર કાર્યો થયાં

ત્યાંથી આદરીયાણા પધાર્યા ત્યા સંઘના ઉત્સાહ પૂર્વક ભાઈ મફતલાલને પોષ સુદિ ૧૪ સે દીક્ષા આપી નામ મુનિ શ્રી માણેકવિજયજી રાખી પુ૦ સુમતિવિજયજીના શિષ્ય બનાવ્યા ત્યાંથી શાહ હઠીસંગ રામચંદ તરફથી વડગામનો છરી પાળતો સંઘ નીકળ્યો, તેમા લાભ લઈ ઉપરીયાળાની યાત્રા કરી સુંદર સામૈયા પુર્વક વીરમગામ પધાર્યા

પદવીપ્રદાન

મુનિરાજ શ્રી સુમતિવિજયનું ગણિપદારોપણનું મુહૂર્ત્ત

કાઢી સંઘે કરેલા મહાન્ ઓચ્છવ પુર્વક તેમજ બહારગામની ઘણી માનવમેદની વચ્ચે મહા વદિ ૭ મે ગણિપદાલકૃત કર્યા આ વખતે સુંદર શાસન પ્રભાવનાના કાર્યો થયા હતા

ત્યારબાદ વિહાર કરી રસ્તામા અનેક ભવ્યજનો ઉપર ઉપકાર કરતા કરતા વઢાવલી પધાર્યા ત્યા પ કચનવિજયજી ગણિ પહેલેથી જ પધારેલા હતા ફાગણ શુદિ ૫ મે નાણુમ ઠાવતાં ૨૧ શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ બ્રહ્મચર્યાદિ વ્રતો ઉચ્ચર્યા અને સુદર પુજાઓ ભણાવાઈ

વઢાવલીથી શુદિ ૬ ચાણુસ્મા સામૈયા પૂર્વક પધાર્યા અહિ આચાર્ય મહારાજથી પાસે ત્રણ માસથી રહેલ બેરુના શા સોમચદ મનસુખરામને અત્યત વૈરાગ્ય થએલ, વિગયનો ત્યાગ આદિ અભિગ્રહો રાખેલ તેમને ચાણુસ્મા સઘે કરેલ ભારે મહોત્સવ પૂર્વક ફાગણ સુદ ૧૦ મે દીક્ષા આપી નામ મુનિશ્રી સુભદ્રવિજયજી રાખી મુનિ સુમતિવિજયજી ગણિના શિષ્ય બનાવ્યા, તે દિવસે ત્યાંના સઘે માનપત્ર આપ્યું હતું તેમજ દબદબાભર્યો વરઘોડો કાઢયો હતો ત્યારબાદ ત્યાથી વિહાર કરી પાટણ પધાર્યા, ત્યાં ચ પાબ્હેન તરફથી સામૈયુ તથા શ્રીફલની પ્રભાવના થઈ

ત્યારબાદ શખેશ્વરજીમા રાધનપુરવાલા મણીયાર હર ગોવિંદદાસ જીવરાજની પોતાના ઉજમણા પ્રસગે આગ્રહ વિનતિ થતા પૂ૦ ચરિત્ર નાયક શખેશ્વરજીમા સામૈયાપૂર્વક પધાર્યા, ત્યા અનેક ભવ્યાત્માઓએ જુદી જુદી જાતના વ્રતો ઉચ્ચર્યા તેમજ ૬—૭ હજાર માનવમેદની ભરાઈ જેથી પૂ૦

આચાર્યશ્રીની અપુર્વ વાણી પ્રભાવથી શ ખેશ્વરજીમાં અનેક ખાતાઓમા સારી મદદ થઈ, આ બધો લાભ હરગોવિ દભાઈએ ઉદાર દિલથી લીધો હતો

ત્યારબાદ વિહાર કરી સાલડી ધામધૂમ પૂર્વક પધાર્યા. ત્યાં મુનિ પ્રતાપવિજયજી તથા પ્રબોધવિજયજીના વરસીતપના પારણા નિમિત્તે અનેરો મહોત્સવ ઉજવાયો અને લીંચના સ ઘે પણ પારણુ કરાવી લાભ લેવા માટે વિનતિ કરતાં પ્રતાપવિજયજી આદિને ત્યા મોકલી લાભ આપ્યો

બોરૂમા વડી દીક્ષા

સાલડીથી વિહાર કરી બોરૂ સ ઘના આગ્રહથી બોરૂ પધાર્યા વૈશાખ સુદિ છઠ્ઠે નાણુ મ ડાવી મુનિ માણેકવિજયજી તથા સુભદ્રવિજયજીને વડી દીક્ષા આપી તેમા સામૈયુ નાણુ પૂજા પ્રભાવના, નવકારશી આદિ બધુ જ સુભદ્રવિજયજીના સ સારી પિતાશ્રી તરફથી થયુ હતું

ચવેલીમા પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ

ત્યારબાદ વૈશાખ વદિ ૬ ઠે ચવેલીમાં પ્રતિષ્ઠા નિમિત્તે સ ઘના આગ્રહથી ધામધૂમથી પ્રવેશ કર્યો પ૦ ક ચનવિજયજી ગણિઆદિ ઠાણા પાંચ પણ પ્રથમથીજ આવી પહોંચ્યા હતા તે નિમિત્તે કુંકુમપત્રિકા કાઢી બહારગામના મેમાનો બોલાવી સુ દર ભક્તિ કરવામાં આવી પૂ૦ ચરિત્રનાયકની વ્યાખ્યા નની સુ દર અસર થતા સુ દર સમારોહપુર્વક પૂજા ભણાવી એક ગ્રહસ્થ તરફથી નવકારશી થઈ

દેવદ્રવ્યમાં રૂા. ૮૦૦૦) [illegible]
શુભ મુહૂર્તે શ્રી વિમલનાથ [illegible]
નસીન કર્યા. વૈશાખ વદી ૮ [illegible]
મ ઠાવતાં ઘણાં સ્ત્રી-પુ રૂષો [illegible]

ત્યારબાદ લઘુરા પધારી [illegible]
વ્રતો ઉચ્ચરાવ્યાં, ત્યાંથી [illegible]
વૈરાગ્યરસપુર્ણ દેશનાથી [illegible]
આબુસમા પધાર્યા અને [illegible]
સુમતિવિજયજી ગણિ આદિ [illegible]

ત્યાં શેઠ નગીનદાસ [illegible]
તરફથી ચાતુર્માસ માટે વિ[illegible]
વિહાર કરી રૂપપરની યાત્રા [illegible]
ચૈત્રો તથા ૫૦ કચનવિ[illegible]
પ્રવેશ કર્યો અને સ [illegible]
વ્યાખ્યાનમાં સૂયગડાંગસૂત્રને [illegible]
સાધ્વી રમણીકશ્રીજી તથા [illegible]
વાકાનેરના શાહ અમૈચ[illegible]
વાસક્ષેપ લઈ આબુસમા [illegible]
સમારોહપુર્વક દીક્ષા લીધી [illegible] ૧૦ [illegible]
રાખી, મુનિ સુમતિવિજયજી [illegible]
પ્રસંગે આબુસ્માના સંઘે [illegible]

પૂજ્ય ચરિત્રનાયકનાં [illegible]
પૂર્વ, વર્ધમાનતપ તે [illegible] મહોત્સ[illegible]

અષાઢ વદિ ૧૧ સે મુનિ જગતવિજયજી મહારાજ કાળધર્મ પામતાં, અઠ્ઠાઈ મહોત્સવાદિ થયુ

તેમજ સ ઘવી નગીનદાસ કરમચ દ વિગેરે સદ્ગૃહસ્થો તરફથી ઉપધાન તપ, માળારોપણ દેવદ્રવ્યાદિકની વૃદ્ધિ ગ ગનનો ઘણા ઠાઠથી વરઘોડા વિગેરે શુભ કાર્યો પાટણમા ઘણા સુંદર થયાં પાટણથી વિહાર કરી ચાણસ્મા થઇ સમી પધાર્યા ત્યાં વરચા ઘેલચ દ મગનચ દે યુગનાયકજીનો હીરાજડિત મુગટ ચડાવવા નિમિત્તે મહોત્સવ શરૂ કર્યો. ત્યા મહોત્સવ મા ભાગ લઈ હારીજ કબોઈ થઈ ચાણસ્મા પધાર્યા, ત્યાં મહા સુદી ૧૩ મુનિશ્રી સુમતિવિજયજી ગણિને પન્યાસપદ અર્પણ કર્યું ચાણસ્મામા તે નિમિત્તે સુંદર મહોત્સવ થયો હતો ત્યારબાદ ત્યાંથી વિહાર કરી ખેરવા, સાલડી, ઓરૂ, પાનસર થઇ કલોલ પધાર્યા આ વખત આરભડાનાં રહીશ બ્હેન હરકોર ખાસ પ્રથમથી સાધ્વીજી જયશ્રીજીના પ્રસ ગમાં આવેલ, અને આચાર્ય મહારાજશ્રીના ઉપદેશથી વૈરાગી બનેલા હતાં તેમની ભાવના દીક્ષા લેવાની થવાથી કલોલના સ ઘે અઠ્ઠાઇ મહોત્સ ૧ શરૂ કર્યો બ્હેન હરકોરના શ્વસુર પક્ષના ભાઈ ગુલાબચ દ કાનજી જેઓ ઘણા વર્ષથી આફ્રિકા રહે છે, તેઓ બાઇને દીક્ષા અપાવવા આવી પહોચ્યા તેમણે પણ મહોત્સવમા ભા ા લીધો. કલોલમા ગારો ર ગ જામ્યો ફાગણ વદી ૨ ના દીવસે ઘણા સમારોહ સાથે બ્હે ા હર કોરને દીક્ષા આપી તેમનું નામ સાધ્વીજી હેમશ્રીજી રાખી આચાર્ય મહારાજની આજ્ઞાવર્તી સાધ્વીજી દર્શનશ્રીજીના શિષ્યા સ જમશ્રીના શિષ્યા જયશ્રીજીના શિષ્યા કર્યા. તેજ

દીવસે મુનિશ્રી ભાનુવિજયજીને પ્રથમ લઘુ દીક્ષા ચાણસ્મા આપેલ તેમને વડી દીક્ષા આપી પં સુમતિવિજયજીના શિષ્ય તરીકે જાહેર કર્યા સંઘનો ઉત્સાહ ઘણો હતો આસ પાસથી માણસ ઘણું આવ્યું હતું ત્યાંથી સેરીસા યાત્રા કરવા માટે એક ટોળી નીકળી ત્યા પણ સ્વામિવાત્સલ્ય, પૂજા, પ્રભાવના વિગેરે સારા કાર્યો થયા ત્યાથી અમદાવાદ થઈ ઓગણેજ પધાર્યા ચૈત્રીની શાશ્વતી ઓળી કરાવી આસપાસના ગામોના લોકોએ લાભ સારો લીધો ઓગણેજના શાહ સોમચંદભાઈ અમથાલાલ તરફથી ચૈત્રી પુનમના ખૂબ ઉત્સાહથી દેવ વંદાયેલા ત્યા નાનું ગામ હોવા છતાં એક મંડપ ઉભો કરવામા આવ્યો આજુબાજુના ગૃહસ્થો દેવવંદન કરી ઘણા ખુશી થયા આવી ક્રિયા કોઈવાર નહીં થયેલ હોવાથી જૈનેતર લોકો ખૂબ આનંદીત થયા ત્યાંથી અમદાવાદ શેઠ મોહનલાલ છોટાભાઈના ઉજમણા પ્રસંગે તેઓની વિનંતિથી અમદાવાદ પધાર્યા આ પ્રસંગે અમદાવાદમાં ઉજમણાનો ઠાઠ અપૂર્વ હતો આચાર્ય મહારાજ સાગરાનંદસૂરિજી વિગેરેની પધરામણી થઈ હતી એકંદર શાસનની ઉન્નતિમા ભાગ લઈ વિહાર કરવાની તૈયારી હતી તેવામાં વઢવાણ શહેરથી સંઘ તરફથી એક ડેપ્યુટેશન ચાતુર્માસ માટે વિનંતિ કરવા આવ્યું સંમત આગ્રહ થવાથી ચોમાસું કરવા હા પાડી વિહાર કરી વઢવાણ શહેરમા પ્રવેશ કર્યો

વઢવાણ શહેરમા શુભ કાર્યો

વઢવાણ શહેરમાં ચાતુર્માસ માટે પ્રવેશ થતાજ વ્યા-

વ્યાખ્યાનમાં મેદની વધવા માંડી સંઘને ભગવતીસૂત્ર સાંભળવા ભાવના થઈ, તેથી સાચા મોતીનો સાથીયો લાવ્યા સ્થાનકવાસી ભાઈઓએ પણ વ્યાખ્યાનમાં સારો લાભ લીધો ઉપાશ્રયમાં સમાવેશ નહિ થવાથી શ્રી સંઘે વિશાળ ઉપાશ્રય કર્યો. ચોમાસામાં ભિન્ન ભિન્ન તપશ્ચર્યાઓ થવા ઉપરાંત આસો માસમાં ઉપધાન તપ શરૂ થયા લગભગ અઢીસો માણસોએ ઉપધાન વહન કર્યા વઢવાણના સંઘે ઉપધાન વાળાની ભક્તિમાં ખામી રાખી ન હતી ઉપધાન કરનારને આનંદ થઈ રહ્યો હતો છેવટમાં માળ પ્રસંગે જુદા જુદા ગામના ગૃહસ્થો શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ વઢવાણ શહેરમાં આવી શાસન શોભામાં વધારો કર્યો હતો માળ પ્રસંગે અઠ્ઠાઈ મહોત્સવ શાન્તિ સ્નાત્ર વિગેરે તથા દેવદ્રવ્યાદિકની ઉપજ પણ સારી થઈ હતી ચોમાસું ઘણા આનંદની સાથે સમાપ્ત થયું છેવટે એક જાહેર વ્યાખ્યાન આપી માગસર વદી ૭ મે વિહાર કરી ગામ ચુડાના તારવાળા શા મનસુખભાઈ સુખલાલની વિનંતિથી તેઓના ઉજમણા પ્રસંગે ચુડા પધાર્યા વિહારમાં સુળી ગામ આવતાં ત્યાંના શ્રાવકોના આગ્રહથી જાહેર વ્યાખ્યાન થયા વ્યાખ્યાનમાં મુસ્લીમોના દરબારે સારો ભાગ લીધો. ત્યાંથી ચુડા પધાર્યા ઉજમણાની શોભા ઘણી સુંદર હતી સં ૧૯૯ ના પોષ વદીમાં ઉજમણું થયું વ્યાખ્યાનમાં ઘણા માણસોએ લાભ લીધો જુદા જુદા અભિગ્રહો થયા ત્યાંથી વિહાર કરી રાણપુર થઈ અલાઉ પધાર્યા અલાઉમાં સં ૧૯૯૧ ના મહા સુદી ૬ ના દીવસે શંખેશ્વરજી પાસે સુરેલના રહીશ શાહ કાન્તિલાલ છોટાલાલને તેમના કુટુંબની સંમતિથી દીક્ષા આપી તેમનું નામ મુનિશ્રી

કાન્તિવિજયજી રાખ્યું ત્યાથી વળા, શીહોર, ભાવનગર આવ્યા ભાવનગરમા ચૈત્રી પુનમના દેવવંદન વિશાળ સંઘના ઉત્સાહ સાથે કરાવવામા આવ્યા ભાવનગરનો સંઘ ચૈત્રી પુનમના દેવવંદન કરવામાં ઘણોજ ઉત્સાહિ હોય છે જેથી લગભગ હજાર માણસની મેદની વચ્ચે દેવવંદન થયુ દેવદ્રવ્યની ખૂબ ઉપજ સારી થઇ ત્યાંથી વિહાર કરી શિહોર થઇ ગિરિરાજમા આવ્યા ગિરિરાજમાં દાદાની જાત્રા કરી પાવન થયા નીચે પ્રમાણે શુભ કાર્યો થયા

પાલીતાણામા શુભ કાર્યો

વૈશાખ સુદી ૩ ના દીવસે શિહોરના રહીશ હીંમતલાલ ભાઈચંદને દીક્ષા આપી મુનિશ્રી ભુવનવિજયજીગણિના શિષ્ય કર્યા તેમનું નામ મુનિશ્રી હરખવિજયજી રાખ્યુ તથા તે પ્રસંગે રમણલાલ વનેચંદ સુરતના રહીશ દીક્ષા લેવા આવ્યા, તેમને દીક્ષા આપી મુનિ દોલતવિજયજીના શિષ્ય કર્યા તેમનુ નામ મુનિ રસિકવિજય રાખ્યુ મુનિ કાન્તિવિજયજીને તેજ નાણમા વડી દીક્ષા આપી આચાર્ય મહારાજના શિષ્ય કર્યા ઇત્યાદિક શુભ કાર્યો કર્યા ત્યા શાહ જામનગરના કસ્તુર ભાઇ વિગેરે જામનગરમા ચાતુર્માસની વિનંતિ કરવા આવ્યા ઘણો આગ્રહ થવાથી જામનગરનુ ચાતુર્માસ નિશ્ચય થયુ વિહારમાં ગારીયાધર સં ૧૯૯૬ ના વૈશાખ સુદી ૧૦ નો મોટો મહોત્સવ હતો તે પ્રસંગે ગારીયાધર થોડા દીવસ રોકાઇ જુદા જુદા ગામોમા વિહાર કરતા ધાર્મિક ઉપદેશ આપતા રાજકોટ પધાર્યા. રાજકોટમા એક માસની સ્થિરતા

શરીરના કારણે થઈ ત્યાથી વિહાર કરી જામનગરમાં ઘણા ઠાઠથી પ્રવેશ થયો જામનગરથી બે ગાઉ ધુવાવમા સેકડો માણસો આચાર્યશ્રીના સામા આવ્યા, ત્યા પૂજા સ્વામિ વાત્સલ્ય થયાં ત્યાથી ઘણા સમારોહ સાથ જામનગરમા પ્રવેશ થયો સ ૧૯૯૬ નુ ચોમાસુ જામનગરમાં થયુ

શાતિભુવનમા

જામનગરનુ ચાતુર્માસ

જામનગરમા ચાતુર્માસમા મુનિ રસિકવિજયની વડી દીક્ષા, ચાતુર્માસમા મુંબઈથી શેઠ શાતિદાસ ખેતસીનુ આવાગમન, આચાર્યશ્રીની દેશનાની ઘણી સારી અસર થઈ, ઉપધાન તપ કરાવવા ઘણી સારી રકમ આપી, તેમના તથા જેઠાલાલ કેસવચદના તરફથી ઉપધાન થયાં ઉપધાન તપમા સારી સખ્યા હતી આજ પ્રસગે ઘણુ માણસ એકત્ર થયુ હતું દેવદ્રવ્યાદિકની ઉપજ સારી થઈ હતી ચાતુર્માસ પુરૂ થયા બાદ શ્રાવિકા નવલ બહેનને અષ્ટાન્હિકા મહોત્સવ પૂર્વક ઘણા ઠાઠથી માગસર સુદ ૫ મે દીક્ષા આપી હતી તે સમયે ત બોળી કુવચ દભાઈ પુરસોત્તમદાસે સારો ભાગ લઈ અમુક ચીજનો અભિગ્રહ કર્યો હતો દીક્ષીત બાઈનુ નામ **નિપુણશ્રી** રાખી સાધ્વીજી જયશ્રીજીના શિષ્યા તરીકે જાહેર કર્યા હતાં જામનગરમા આરબડાવાળા જાન્તજી મુળજી વિગેરેને આરબડામા પ્રતિષ્ઠા કરાવી પ્રભુજીને પધરાવવાના હોવાથી આચાર્ય મહારાજને ખુબ વિનતિ કરી આચાર્યશ્રીએ તે રસ્તો ઘણો વિકટ હોવા છતા ઉત્તમ કાર્ય ધારી જામનગરની

આજુબાજુ પ ચતીર્થી તરફ વિહાર કરી જાત્રા કરી પાછા જામનગરમા આવી પોષ માસમાં આરભડા તરફ પ્રયાણ કર્યુ

દ્વારકા પાસે આરભડા તરફ વિહાર

જામનગરથી વિહાર કરી અનુક્રમે ખભાલિયા આવ્યા ત્યાના સઘે ખૂબ સ્વાગત કર્યું ત્યા મહોત્સવ પૂર્વક સાધ્વીજી નિપૂણશ્રીની વડી દીક્ષા થઈ ખભાલીયાથી આરભડા તરફ પ્રયાણ કર્યું માર્ગમા શ્રાવકોના ઘર નહી હોવાથી આરભડા વિગેરે ગામોના શ્રાવકો સાથે હતા રસ્તામા જૈનનાં ઘર નહી હોવા છતા જૈનેતરોએ આચાર્યશ્રીના સ્હામા આવી ખૂબ ઉત્સાહથી સામૈયા કર્યા અનુક્રમે ગામ વડતરા, રાણુ, શુરગટ, ચરકલા, મુદવાસર, હમુસર, નાગેશ્વર વિગેરે ગામોમાં જૈનેતરોએ મુકામ ખાલી કરી ઉતરવા સ્થાન આપતા હતા દરેક સ્થળે જાહેર વ્યાખ્યાન આપતાં ઉપદેશની અસર થતાં ભાદરવા સુદી ૪ સવત્સરીની તથા અસાડ સુદી ૧૪ની પાખી પડાવવાના દસ્તાવેજ કરાવતા, લોકોને ધાર્મિક રસ્તો બતાવતા બતાવતા મહા સુદી ૧૩ના દીવસે આરભડામાં પ્રવેશ કર્યો

આરભડામા પ્રવેશ

આરભડામાં પ્રવેશ જૈન-જૈનતરથી ગાજી ઊઠયું આચાર્યશ્રીના પ્રવેશના પ્રસગે નાનકડુ આરભડા પણ આજુબાજુના જૈન તથા જૈનેતરના આવાગમનથી એક શહેર બની ગયું એક સુદર મડપ બાંધવામા આવ્યો, હમેશાં આચાર્યશ્રીના વ્યાખ્યાનથી જૈન જૈનેતરને ઘણી

સારી અસર થઇ ઘણા અભિગ્રહો, પ્રતિજ્ઞાપત્રો લખાયા આ બાજુ પ્રતિષ્ઠા કરાવવા માટે છાણીથી નગીનદાસભાઈ પધાર્યા અઠ્ઠાઇ મહોત્સવ શરૂ થયો ઝીંઝુવાડાથી પ્રજ્ઞાચક્ષુ માસ્તર સુખલાલભાઈ આ આમંત્રણને સ્વીકારી આરભડામા આવવાથી મહોત્સવમાં ખૂબ રંગ જામ્યો. તેમના જુદા જુદા ગાયનોથી જૈનેતર વર્ગ ખૂબ આનંદીત થયો અનુક્રમે મહા વદી ૬ના શુભ દીવસે ભગવાન વાસુપૂજ્ય સ્વામિને શા કાળીદાસ કસ્તુરચંદે સારા મુહુર્તે ગાદીએ બેસાડયા તે દીવસે માનવનો સમુહ અતિ વિશાલ એકત્ર થયો હતો આચાર્ય મહારાજના શિષ્ય મુનિશ્રી વિનયવિજયજી તથા તેઓશ્રીની આજ્ઞાવર્તિ સાધ્વી દર્શનશ્રીજીના શિષ્યા સંજમશ્રીના શિષ્યા સાધ્વીજી જયશ્રી તથા તેમના શિષ્યા સાધ્વી લાવણ્યશ્રીજી બાલબ્રહ્મચારી તેજ ગામના સંસારીપણાના હોવાથી આરભડાની સમસ્ત પ્રજાને અતિશય આનંદ આનંદ થયો અને ઘણાજ ઉત્સાહથી શાન્તિસ્નાત્ર ભણાયું પ્રતિષ્ઠાનો દિવસ કાયમ પાળવા માટે સંઘે કબુલ કર્યું એકંદરે મહોત્સવ ખૂબ ઠાઠથી થયો સાધર્મિક ભાઇની ભક્તિ વિગેરેનો લાભ આરભડાના સંઘે સારો લીધો, તેમા કાળીદાસ કસ્તુરચંદ વિનયવિજયજીના સંસારી પિતાજી હતા તે તથા જીવરાજ લાલજી તથા ધર્મનિષ્ઠ જાદવજીભાઇએ જુદા જુદા ગામના સંઘની ભક્તિ કરવામાં અગ્રભાગ ભજાવ્યો મહા વદ ૬ની કાયમી તિથિની આંગી પૂજા સ્વામિવાત્સલ્યનો લાભ કાળીદાસભાઈએ લેવા માટે સારી રકમ સંઘને અર્પણ કરીને લીધો મહોત્સવ સમાપ્ત થતા લગભગ દ્વારકા જે વૈશ્નવ સંપ્રદાયનું મોટુ તીર્થ કહેવાય છે, ત્યાથી કેટલાક વૈશ્નવ વિગેરેની વિનંતિથી

દ્વારકા નગરમા પ્રવેશ કર્યો આરભડામા આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી એક ઉપાશ્રય થયો હતો તેમા અમદાવાદ શાહપુરવાળા ઉમેદભાઇ ભુરાભાઈએ રૂા ૭૦૧] અર્પણ કર્યા

દ્વારકામા પ્રવેશ

આરભડાથી વિહાર કરી મીઠાપૂર વિગેરે થઈ દ્વારકામા સમારોહ સાથ પ્રવેશ થયો આરભડાના શ્રાવકો સાથે હતા એક વિશાલ મુકામમા ઉતર્યા મહા વદી ૧૧ સે જાહેર વ્યાખ્યાનની વિનતિ થવાથી આચાર્યશ્રીનુ વ્યાખ્યાન મનુષ્ય કર્તવ્ય ઉપર થયુ ત્યા ઘણા વૈશ્નવ લોકો હાજર થયા. વ્યાખ્યાન સાંભળી સારી અસર થવાથી આઠ દીવસ માટે સ્થિરતા કરવા આચાર્યશ્રીને ખૂબ વિનતિ કરી, પરતુ શીવા ગામમા ત્રિભોવનદાસ હીરજીના ઉજમણા પ્રસગે આવવાની હા પાડેલી હોવાથી ઘણી તાકીદ હોવાથી સ્થિરતા થઈ નહી પરતુ કેટલાયે વૈષ્ણવ ભાઇઓએ આચાર્યશ્રીને પોતાના ઘેર પગલા કરાવ્યા આવા શહેરમા જો મુનિઓનુ આગમન થાય અને જાહેર વ્યાખ્યાનો થાય તો જૈનેતરો પણ પામી જાય તે સાક્ષાત અનુભવ થયો દ્વારકાથી વિહાર કરતાં એક બે ગૃહસ્થ તો આઠ નવ માઇલ સુધી સાથે રહ્યા જૈન ધર્મનુ સ્વરૂપ બરાબર સમજાવવાથી કેટલાયે જીવોના હૃદય પલટા થઇ જાય છે ત્યાંથી વિહાર કરી રસ્તામાં ગુરગટ થઇ નવાગામ, ખાખેડા, ગઢકા, ભારથલ થઈ મોટાગુદા આવ્યા ત્યાં સાધ્વીજી જયશ્રીના સસારી પિતાશ્રી

પોપટલાલ જયરામભાઇને નાણુ મંડાવી સજોડે બ્રહ્મચર્ય વ્રત ઉચ્ચરાવ્યુ તે પ્રસંગે બીજા ગૃહસ્થોએ પણ અભિગ્રહ કર્યો હતા ત્યાથી વિહાર કરી શીવાગા ત્રિભોવનદાસ હીરજી તરફથી ઉજમણુ હોવાથી શીવામાં ઘણા ઠાઠથી પ્રવેશ કર્યો આજુબાજુના ઘણા શ્રાવકો એકત્રિત થયા જામનગરથી મોહનલાલભાઈની ટોળી આવી પહોંચી પૂજામાં ખૂબ ઠાઠ જામ્યો સ્વામિવાત્સલ્ય કરી, સ ઘની ભક્તિ કરી ત્રિભોવનદાસે સારો લાભ મેળવ્યો ત્યાથી વિહાર કરી ભાણુવડ પધાર્યા ભાણુવડમાં આઠેક દીવસની સ્થિરતાથી જૈન જૈને તરમાં સારી અસર થઇ ત્યાથી જુનાગઢની જાત્રા માટે શ્રાવક શ્રાવિકાની ટુકડી જુનાગઢની જા ત્રા માટે તૈયાર થઈ જુદા જુદા ગામોમા વિહાર કરતા, ધર્મોપદેશ આપતા ધોરાજી પધાર્યા ત્યાં ત્રણચાર દીવસ સ્થિરતા કરી, વ્યાખ્યાનથી જૈન પ્રજામા ધાર્મિક કૃત્યોમાં સારો લાભ લેવડાવી જુનાગઢ તરફ પ્રયાણ કર્યુ

જુનાગઢમાં પ્રવેશ

ભાણુવડના ગૃહસ્થો સાથે જુનાગઢમા પ્રવેશ સં ૧૯૯ ના ચૈત્ર સુદી ૩ થયો સ ઘ તરફથી સત્કાર સારો થયો નવપદજીની ઓળી નજીક આવી પહોચી શ્રાવકોને ઉપદેશ આપતાં ઓળી કરાવવાનો નિશ્ચય થયો આસપાસ ગામના શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ ઓળીમા લાભ લીધો છત્રાસાથી લોલાધર કાળીદાસ આવી પહોચવાથી સારો રંગ જામ્યો પૂ૦ આ૦ માણેકસાગરસૂરિજી આદિ પણ ત્યા આવેલ હતા અઠ્ઠાઇ

મહોત્સવ ઘણો સુંદર થયો. ચૈત્રી પુનમના દેવ ઘણા સમારોહ સાથે ચતુર્વિધ સંઘ સહીત વાદવામાં આવ્યા. તમામ શુભ કાર્યોમાં જુનાગઢના સંઘે સારો લાભ લીધો હતો. જુનાગઢથી ઓળી બાદ વિહાર કરી અમરેલી થઈ ગિરિરાજમાં પ્રવેશ કીધો. સં. ૧૯૯૭નું ચાતુર્માસ પાલીતાણામાં થયું. અમદાવાદથી ડાહ્યાભાઈ સાકળચંદ તથા ધોરાજીના મણીલાલ ઝીણાભાઈ વિગેરે ગૃહસ્થો પણ ચાતુર્માસ કરવા આવી પહોંચ્યા. ચાતુર્માસમાં અસાડ વદી ૮ મે નવકાર મંત્રનો તપ કરાવ્યો. તેમાં બસો માણસો આશરે જોડાયું. હંમેશા સ્વામિવાત્સલ્ય થયા. હના તપ પુરો થયેથી આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી તપ કરનાર ગૃહસ્થો તરફથી અઠ્ઠાઈ મહોત્સવ શાન્તિસ્નાત્ર પાવાપુરી સમોવસરણની રચના વિગેરે શુભ કાર્યો, પ્રભુજીને પધરાવી, મોતી સુખીયાની ધર્મશાળામાં સુંદર થયાં ત્યારબાદ બીજા પણ તપો ઘણા થયા. પર્યુષણમાં તો ગિરિરાજ એટલે તપશ્ચર્યાનું તો કહેવું જ શું? ખુબ તપશ્ચર્યાઓ માસક્ષમણ–સોળ તથા અઠ્ઠાઈ વિગેરે થઈ આસો સુદી ૧૦મે અમદાવાદના શા ડહ્યાભાઈ સાકળચંદ તરફથી ઉપધાન થયાં. ઉપધાનમાં સારી સંખ્યા હતી. માળ પ્રસંગે દેવદ્રવ્યાદિકની ઉપજ, અઠ્ઠાઈ મહોત્સવ, શાન્તિસ્નાત્ર વિગેરે શુભ કાર્યોથી શાસનની પ્રભાવના સારી થઈ. પાલીતાણાથી વિહાર કરી સં. ૧૯૯૮ના પોસ માસમાં મહુવા બંદર દર્શન કરવા પધાર્યા. ત્યાંના સંઘને વર્ધમાન તપની ઓળીનું સ્વરૂપ સમજાવવામાં આવ્યું. સંઘને સારી અસર થઈ. તેજ વખતે રૂા ૭–૮ હજારનું લગભગ ફંડ થઈ ગયું. તિથિઓ નોંધાણી. વર્ધમાનતપ કરનારની સંખ્યા પણ સારી થઈ

-હજુ પણ સંસ્થા સારી રીતે ચાલી રહી છે મહુવાથી વિહાર કરી પાલીતાણા થઇ શિહોર આવ્યા ત્યાં મુનિશ્રી ભુવન-વિજયજી ગણિ પોસ સુદી ૧૧સે કાળધર્મ પામી ગયેલ હોવાથી તેમના શુભ નિમિત્તે અઠ્ઠાઇ મહોત્સવ, શાન્તિ સ્નાત્ર વિગેરે શુભ કાર્યો સારાં થયા ત્યાંથી વિહાર કરી બોટાદ થઇ લીંબડીમા ફાગણ સુદી ૩ની પ્રતિષ્ઠા હોવાથી સંઘ તરફથી આગ્રહભરી વિનંતિ હોવાથી લીંબડીમા પ્રવેશ કર્યો આ સમયમાં લીંબડીના શા કેશવલાલ ખુશાલદાસની દીક્ષાનો મહોત્સવ પણ શરૂ થયો. પ્રતિષ્ઠા ઘણા ઠાઠથી થઈ ફાગણ સુદી ત્રીજે શાન્તિનાથ મહારાજને ગાદીએ બેસાડયા તે સમયે અષ્ટોત્તરીસ્નાત્ર વિગેરે મહોત્સવથી શાસન ઉન્નતિ સારી થઇ સં ૧૯૯૮ના ફાગણ સુદી ૪થે દીક્ષાનો વરસીદાનનો વરઘોડો કેશવલાલનો ઘણો સુંદર નીકળ્યો. આજુબાજુના માણસો સારા આવ્યા હતા ફાગણ સુદી પંચમના દીવસે કેશવલાલને દીક્ષા આપી આચાર્ય-શ્રીના શિષ્ય કેશવલાલનુ નામ કુસુમવિજયજી રાખ્યુ તથા શિહોરના શ્રાવક મોહનલાલભાઈને દીક્ષા આપી આચાર્યશ્રીના શિષ્ય રત્નવિજયજીના શિષ્ય મુનિ માનવિજય તરીકે જાહેર કર્યા કેશવલાલ તરફથી સ્વામિવાત્સલ્ય, પૂજા, પ્રભાવના વિગેરે શુભ કાર્યો ઘણાં સારા થયા આ વખત ભાવનગર વડવાના એક ગૃહસ્થને ગિરિરાજનો સંઘ કાઢવાનો હોવાથી આચાર્યશ્રીને જવા વિચાર નહી હોવા છતા ઘણો આગ્રહ થવાથી જવું પડયુ ભાવનગર વડવામા સારા ઠાઠથી પ્રવેશ થયો. સંઘ ખૂબ ઠાઠથી 'છરી' પાળતો નીકળ્યો ઠામ ઠામ રસ્તામા સ્વામિવાત્સલ્ય જુદા જુદા ગૃહસ્થો તરફથી થયા.

સઘ પાલીતાણા પહોચ્યા બાદ સામૈયુ સુદર થયુ ત્યા આચાર્ય મહારાજે સઘપતિને માળ પહેરાવી પછી ચૈત્રીની ઓળી આવી ત્યા ઓળી વિધિવિધાનપૂર્વક સમાપ્ત કરી વૈશાખ સુદી ત્રીજે મોતીસુખીયાની ધર્મશાળામા નાણુ માંડવામાં આવી ત્યા મુનિ શુભવિજયજી તથા મુનિ કુસુમ વિજયજી તથા મુનિ માનવિજયજી તથા બાલ સાધ્વી સુનદાશ્રીને વડી દીક્ષા આપવામા આવી, તે પ્રસગે મહોત્સવ સારો થયો. ત્યાંથી વિહાર કરી બોટાદ, લીંબડી થઈ વીરમગામના સઘની ઘણી વિનતિ હોવાથી ચાતુર્માસ કરવા વીરમગામમાં પ્રવેશ કર્યો

સ ૧૯૯૮ની સાલનુ ચાતુર્માસ વીરમગામ થયુ વીરમગામના ચોમાસામા પણ જુદા જુદા તપો કરાવ્યા વર્ધમાનતપની સસ્થામાં રકમ ઘણીજ જુજ હોવાથી સઘને ઉપદેશ આપી સાત આઠ હજાર રૂપીયાનું ફડ કરાવ્યુ વર્ધમાન તપ કરનારની સખ્યા પણ વધી ચોમાસુ પુરૂ કરી જુદા જુદા સ્થળે વિહાર કરી ભોયણી, મેસાણા, પાનસર, સેરીસા, અમદાવાદ થઇ ત્યાંથી વીરમગામ થઈ ફા સુ ૮ ઉપર ઉપરીઆરા પધાર્યા ત્યા ત્રણ દિવસનો મેળો થયો. બજાણા થી દરબારનુ તથા દિવાનનું આગમન થયુ ઉપરીઆરામા ફાગણ સુ ૮ ના દીવસે વ્યાખ્યાનમા બજાણા દરબાર તથા દિવાન સાહેબ આવ્યા હતા ઉપરીઆરામા ધર્મશાળાની ખાસ જરૂર હોવાથી દરબારશ્રીને ઉપદેશ આપતા શ્રીમના આપે મોટી વિશાલ જગ્યા અર્પણ કરી આ જગ્યા

આચાર્ય મહારાજ વિજયધર્મસૂરિજીના ઉપદેશથી દરબારશ્રીએ અર્પણ કરી હતી પરતુ ઓરડીઓ વગેરે નહી થવાથી પાછો કબજો દરબારશ્રીએ લીધો. તે આ વખત વ્યાખ્યાન સાભળી અર્પણ કરી અને તાકીદથી ધર્મશાલા કરવા ભલામણ કરી આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી ઓરડીયો બધાવવા માટે રકમો ભરાવવા માડો છુટક ફડ પણ થવા માંડયુ, એક દર ફડ ઘણુ જ ઠીક થયુ શાહ સોમચદ નથુભાઇ આ કાર્યમા ખૂબ ભાગ લઈ રહ્યા છે બહારગામથી પણ કડીયા ચીમનલાલ કેશવલાલને સાથે લઇ કોલ્હાપુર વિગેરેથી મદદ લાવ્યા. આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી પણ જુદા જુદા ગામોમાં ઉપદેશ કરી રૂા વીસ હજાર આશરે મદદ મલી ચૂકી છે વહીવટ વીરમગામમા ઉપરીઆરાની કમીટી તથા સોમચદ નથુભાઇ કરી રહ્યા છે ઉપરીઆરાથી વિહાર કરી શખેશ્વર થઇ સમી પધાર્યા સમીમા સાધ્વીજી જીતેન્દ્રશ્રી જે આચાર્યશ્રીના શિષ્ય મુનિરાજ પ્રભાવવિજયજીની સસારી ભત્રીજી થાય છે તેમની તથા ચદ્રકાન્તાશ્રી જે મુનિરાજ વિનયવિજયજીની સસારી પુત્રી બનેની પ્રથમ દીક્ષાઓ થયેલી તેમની વડી દીક્ષા થઇ વડી દીક્ષા સમયે જીતેન્દ્રશ્રીજીના સસારી પિતા દેસર સાણુએ આવી પ્રભાવના પૂજા વિગેરેમાં સારો લાભ લીધો હતો સમીથી વિહાર કરી રાધનપુર ગયા ત્યાંથી વિહાર કરી સમીના સઘના આગ્રહથી સ ૧૯૯૯નુ ચાતુર્માસ સમી થયુ સમીમા ચાતુર્માસમા તપસ્યાઓ વિગેરે શુભ કાર્યો ઘણાં થયા પ સુમતિવિજયજી વિગેરે ઠા. ૮ ને રાધનપુરના સઘની વિનતિ ઘણી થવાથી રાધનપુર જૈન શાળાએ ચોમાસું રાખ્યા રાધનપુરમાં પ૦ સુમતિ વિ ના

વ્યાખ્યાનથી આખા સઘમા સારો આનદ ફેલાયો પરતુ તેજ ચોમાસામાં કાળની ગતિ વિષમ હોવાથી પ૦ સુમતિ વિજયજી થોડા દીવસની માદગી ભોગવી શ્રાવણ વદ ૧૨ અઠ્ઠાઈધરના દીવસે કાળ ધર્મ પામ્યા રાધનપુરના સઘે એકલા સુખડથી અગ્નિ સસ્કાર કર્યો સમી સમાચાર આવ્યા દેવવદન કર્યું તેજ અરસામા ભાદરવા સુદી ૧ તપસ્વી મુનિ લલિતવિજયજી જેઓએ પોતાની જીદગીમા ૧૨–૧૩ માસક્ષમણ કરેલાં, ૧ પીસ્તાલીસ કરેલ બીજી પણ ઘણી તપશ્ચર્યા કરેલ તેમણે પણ ભાદરવા સુદ ૧મે કાળ કર્યો તેમની શુભ ક્રિયા સમીના સઘે સારી કરી આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી અઠ્ઠાઈ મહોત્સવ અષ્ટોતરીસ્નાત્ર વિગેરે શુભ કાર્યો આ બને મુનિઓના શુભ નિમિત્તે ઘણાંજ સુદર થયા સમી ચાતુર્માસ પુરૂ કરી ચાણુસ્મા લણવા થઈ કથરાવી પધાર્યા, ત્યા ઘણા વરસનો કુસપ હતો તે આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી દૂર થયો, ધાર્મિક કાર્યો જે અટકી પડયા હતા તે શરૂ થયા ત્યાથી વિહાર કરી ઊઝા વિગેરે થઈ મહેસાણા આવ્યા મહેસાણામાં ઓળી કરી ચૈત્રી પુનમના દેવવદાવ્યા મહેસાણાના સઘના આગ્રહથી સ ૨૦૦૦ નું ચાતુર્માસ મહેસાણા થયું મહેસાણામા ઉપધાન તપ અટ્ટાનિકા મહોત્સવ શાતિસ્નાત્ર વિગેરે શુભ કાર્યો ઘણા સુદર થયા ત્યાં થરાવાલા શા છોટાલાલ સપ્રીતચદને ઉજમણું કરવાનું હોવાથી આચાર્યશ્રીને આગ્રહપૂર્વક વિનતિ કરી જેથી થગ તરફ પ્રયાણ કર્યું થરાના ઉજમણામા ખૂબ ઠાઠ જામ્યો પાટણથી સારા સારા ગવૈયા બોલાવવામા આવ્યા હના વરઘોડો શાનિ-સ્નાત્ર સ્વામિભક્તિ વિગેરેથી શાસનની શોભા સારી થઈ હસી,

ત્યાંના સંઘે તે વખતે ચાતુર્માસની વિનંતિ પણ કરી હતી પરંતુ સમય ઘણો બાકી હોવાથી ક્ષેત્ર ફરસના કહી વિહાર કર્યો, ત્યાંથી સમી આવ્યા સમીમાં બહેન ચંચલ રાધનપુરના રહીશ તેમને પ્રભુજીને પધરાવવાના હોવાથી રાધનપુરના ક્રિયા કરાવનાર ગૃહસ્થની હાજરી વચ્ચે પ્રતિષ્ઠા કરાવી ત્યાંથી વિહાર કરી શંખેશ્વર વિગેરે સ્થળે યાત્રા કરી લોયણી થઇ જોગણાની ઓળી પ્રસંગે પધાર્યા

જોટાણામા આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી શાહ મણીલાલ ભીખાભાઈને ઓળી કરાવવાની ભાવના જાગ્રત થઇ, સિદ્ધચક્ર સમાજના કાર્ય કરનાર ગૃહસ્થોએ કાર્ય વધાવી લીધું મણીલાલ ભીખાભાઇએ આ ઓળીમાં ખુબ સારી રકમ પ્રાય પંદર વીસ હજાર રૂા જેટલી ખરચી સુંદર યશ મેળવ્યો. સિદ્ધચક્ર સમાજવાલા તરફથી પણ ઘણી સારી રકમ ખરચાણી, આ ઓળીમાં ગામ બહાર મોટો વિશાલ મંડપ બંધવામા આવ્યો દેશોદેશ આમંત્રણ મોકલ્યાં માનવસમુહ એટલો બધો એકત્ર થયો કે ઉતરવાની જગ્યા ન રહી ઓળી કરનારની સંખ્યા પણ ૮૦૦ ઉપર તથા છુટા બીજા આયંબીલ કરનાર તથા રસોડુ વિગેરેથી તથા મેરૂ પર્વતની રચના, પાવાપુરીની રચના વિગેરે શુભ કાર્યોથી શાસન પ્રભાવના ખૂબ સારી થઇ હતી આ ઓળી પ્રસંગે આચાર્ય શ્રી કુમુદસૂરિજીને પણ વિનંતી કરવાથી તેઓ પધાર્યા હતા બને આચાર્યના વ્યાખ્યાન હંમેશાં થતાં હતા આ વખતે પણ આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી ઉપરીઆરા તીર્થની ધર્મશાળા માટે ઘણી મોટી રકમની

મદદ મળી હતી જોટાણાથી વિહાર કરી મેસાણા પધાર્યા ત્યાં વરસીતપના પારણાં હોવાથી સંઘની વિનંતિથી વૈશાખ સુદી ૩ સુધી સ્થિરતા કરી ત્યાં થરાના ગૃહસ્થોની ઉપરા-ઉપર ચાતુર્માસની વિનંતિ આવવાથી અને થરામા ઘણા લાભનું કારણ જણાયાથી થરા તરફ વીહાર કર્યો ચાણસ્મા વિગેરે સ્થળે થઇ થરામા પધાર્યા

સં ૨૦૦૧નુ ચાતુર્માસ થરામા

ત્યાં થયેલ શાસન ઉન્નતિનાં શુભ કાર્યો થરામા જેઠ સુદી ૧૦ના દીવસે મંગલ પ્રવેશ થયો સંઘનો ઉત્સાહ ખૂબ હતો. ઠામ ઠામ ગુંહલીઓ થઈ હતી

૧ થરામાં કોઇવાર ભગવતી સૂત્રનું વાચન નહિ થયેલ હોવાથી સંઘની ભાવના ભગવતી સૂત્ર શ્રવણ કરવાની થવાથી એક ગૃહસ્થ' તરફથી ભગવતી સૂત્ર વાચન શરૂ થયું સાચા મોતીનો માથીઓ પુરવામા આવ્યો તપસ્યા વિગેરે પણ શરૂ થઇ વ્યાખ્યાનમાં સભા ખુબ ભરાવા માંડી

૨ આચાર્યશ્રીનો બોધ લાગતા થરાના દરબારે દર પર્યુષણમા ૮ દીવસ તથા મોહરમના (તાજીયાના) દીવસ તથા ગોકળઆઠમ વિગેરેના દીવસોમા કાયમના માટે પોતાના ૨૪ ગામમા કોઇ જીવહિંસા કરે નહિ તે બાબતમા જાહેરનામા બહાર પાડી દીધા આ કાર્ય ખુબ સુંદર બન્યુ

માં ઉપદેશ દ્વારા મદદ કરાવી ત્યાંથી વીરમગામ વિગેરે થઈ લોયણી ચૈત્રી ઓળીની સુંદર આરાધના કરાવી. પાનસર થઈ સેરીસાની પ્રતિષ્ઠામાં પધાર્યા. ત્યાં શાસન સમ્રાટ પૂ૦ આચાર્યશ્રી વિજયનેમિસૂરિ મહારાજ, પૂ૦ ઉદય સૂરિ મહારાજ વિગેરે પ્રતિષ્ઠા કરાવવા આવેલ, ત્યાં આઠ દીવસ સ્થિરતા કરી ત્યાં શેઠ મુલચંદ ગુલાબીદાસ આદિ સંઘની ખંભાત ચોમાસા માટે આગ્રહ વિનંતિ થતાં પૂ૦ ચરિત્ર નાયકે ચોમાસાની હા પાડી ત્યાંથી વિહાર કરી અમદાવાદ પધાર્યા અમદાવાદમાં ગેડીયાના રહીશ શાહ ગાંડાલાલ દેવસીનો દીક્ષા મહોત્સવ શરૂ થયો વૈશાખ વદી ૬ દે ઘણા ઠાઠથી હઠીભાઈની વાડીએ દીક્ષા આપી તેમનું નામ ગુણવિજયજી રાખી મુનિ વિનયવિજયજીના શિષ્ય કર્યા ગુણવિજયજીના સંસારી પુત્ર વિગેરેએ દીક્ષામાં લાભ ઘણો સારો લીધો

ખંભાતમાં સં ૨૦૦૨ના જેઠ વદી ૬ દે ઘણા ઠાઠથી પ્રવેશ થયો અસાડ સુ ૧૧ મુનિ ગુણવિજયજીની વડી દીક્ષા થઈ તથા શહેર જાત્રા કરવામાં આવી જુદા જુદા મહોલ્લામાં મંડપ બાંધી વ્યાખ્યાનો વંચાવ્યા પ્રભાવના, પૂજા વિગેરેથી તમામ સંઘે સારો લાભ લઈ શાસનોન્નતિ ઘણી સુંદર કરી શેઠ રમણભાઈએ પણ પોતાના ઘર આગળ વિશાલ જગ્યામાં વ્યાખ્યાન વંચાવી શાસનની શોભામાં સારો લાભ લીધો હતો વળી શેઠ મુલચંદભાઈએ રૂા. એક હજાર શેઠ રમણભાઈએ પણ એક હજાર ઉપરી આરાની ધર્મશાળા માટે અર્પણ કરી ખૂબ સારો લાભ ઉઠાવ્યો ખંભાતમાં બીજા પણ તપ સારા થયા શેઠ

મુલચદભાઈ વિગેરે સઘે સુદર કાર્યો કરી ઘણો સારો લાભ ઉઠાવ્યો. ખભાતથી સ ૨૦૦૩ ના કારતક વદ ૫ મે વિહાર કરી માતરની જાત્રા કરી ત્યાં પણ શેઠ મુલચદભાઇ આદિ ડેપ્યુટેશન ૨૦-૨૫ માણસ મોટર લઈ આવ્યુ માતરમા સ્વામિ વાત્સલ્ય પૂજા વિગેરે કાર્યો થયાં ત્યાથી વિહાર કરી આચાર્ય મહારાજ સાલડીના સોમચદભાઇને દીક્ષા લેવાની હોવાથી તેમના સબધિયો ખભાત ઘણા આગ્રહથી વિનતિ કરી ગયેલ હોવાથી પાનસર થઈ માગસર સુદી ૧૪ સે સાલડી પ્રવેશ કર્યો. ત્યા અઠ્ઠાઈ મહોત્સવ શાતિસ્નાત્ર, સ્વામી ભક્તિ વીગેરે શુભ કાર્યો તેમના પિતા નથુભાઇએ ઘણા ઉત્સાહથી કર્યા માગસર વદી ૬ દે દીક્ષા આપી નામ મુનિ સુજસવિજય રાખી મુનિશ્રી કનકવિજયજીના શિષ્ય તરીકે જાહેર કર્યા સાલડીના સઘે માગસર વદ ૬ ની કાયમી પાખી પાળવાનો ઠરાવ કર્યો દીક્ષા આપ્યા બાદ શા ચદુલાલ હેમચદ તરફથી ડાભલાનો સઘ નીકળ્યો. સઘમાં માણસો ઘણા હતા ડાભલાની યાત્રા કરી મેમાણા થઇ લોયણી પધાર્યા ત્યા મુનિ સુજશવિજયજીની માહ સુદી ૭ મે વડી દીક્ષા ઘણા ઠાઠથી થઈ તેમના કુટુબીજનો પણ વડી દીક્ષા પ્રસગે હાજર થયા હતા લોયણીથી વિહાર કરી છનીયારની પ્રતિષ્ઠામા મુનિરાજ શ્રી જયતવિજયજી પધારેલા, ત્યાં

સઘના આગ્રહથી છનીયાર પધાર્યા છનીયારની પ્રતિષ્ઠા કરાવી ત્યાથી બીઠલાપર શખેશ્વર થઈ સમી આવ્યા સમીના ધાર્મિક કાર્યો કેટલાક ઉપદેશ દ્વારા કરાવી શખેશ્વર થઈ ઉપરીઆરામા ફાગણ સુદી ૧૩નો પ્રવેશ કર્યો તે દીવસે અમદાવાદ, વીરમગામ માડલ સખશ્પુર બજાણા વિગેરે ગામોથી માણસો ઘણા આવી પોન્યુ પૂજાઓ પ્રભાવનાઓ તથા વ્યાખ્યાનો સારી રીતે થયાં

ત્યા મુનિ શ્રી ગુણવિજયજી સસારીપણાના ગેડીયાના રહીશ હોવાથી ગેડીયાના સઘ તરફથી તથા ગેડીયાના પાટીદારો તથા મુસલમાન મલેકો તરફથી માણસો આવ્યા. ગેડીયામાં પધારવા ઘણો સખ્ત આગ્રહ થયો, જેથી ગેડીયામાં સ ૨૦૦૩ના ફાગણ વદી ૫ પ્રવેશ કર્યો નાનુ ગામ છતાં દરેક જૈનેતરે તેમજ દરેક મુસલમાન મલેકોએ વિગેરે સમસ્ત પ્રજાઓએ ઘણા ઠાઠથી સામૈયુ કર્યું ઘણા ઠેકાણે ગુહલીયો થઇ, જનતાની આગ્રહભરી વિનતિ થવાથી બે જાહેર વ્યાખ્યાન થયા વ્યાખ્યાનની અસર ઘણી જ સુદરને સારી થવાથી સમસ્ત પ્રજાએ પર્યુષણના આઠ દીવસોમા તથા મુનિ ગુણવિજયજીની દીક્ષા તીથી વૈશાખ વદી ૬ કુલ નવ દીવસોમા કોઈપણ જીવહિંસા કરે નહી વેપારી કારીગરો, તથા એડુનો પોતાનું કાર્ય કરે નહી તેવી કાયમી પાખી પાડવાનો દસ્તાવેજ સઘના ચોપડામાં કરી આપ્યો

અને તે સબધીનાં જાહેરનામા બહાર પડાવ્યા ગામના આગેવાનોએ સહીઓ કરી આપી ત્યા પણ પૂજા પ્રભાવના થઇ ગેડીયાથી વિહાર કરી બે ગાઉ બજાણા તાબે રામગરી ગામ ફાગણ વદી ૬ દે આવ્યા ત્યા પણ જાહેર વ્યાખ્યાનથી દરેક કોમ જૈનેતર હોવા છતા ગેડીયાની માફક સમસ્ત પ્રજાએ જીવહિંસા નહી કરવી તેમજ મુનિ ગુણવિજયની દીક્ષા તીથી વૈશાખ વદી ૬ની પાખી પાળવાનો તથા ભાદરવા સુદી ૫ની કાયમની પાખી પાળવાનો દસ્તાવેજ કરી આપ્યો આ કાર્યમાં મુનિ ગુણવિજયજીએ પણ સારો પરિશ્રમ કર્યો છે આવી કોમોમા જીવ હિંસા બધ થાય તે ઘણું ખુશી થવા જેવું કાર્ય થયુ છે સાલડીમાં બાબુભાઇને દીક્ષા લેવાની હોવાથી તેમના પિતાશ્રી મણીલાલ ભાઇ વિગેરે સમીમા વિનતી કરવા આવ્યા હતા તે વખત સમીમા મુહૂર્ત જોવરાવતા દીક્ષાનુ મુહૂર્ત વઇશાખ સુદી ૧૦નું આવ્યુ હતું ત્યાંથી વિહાર કરી લોયણી ઓળી કરાવવામાં રોકાયા લોયણીમાં ઓળી કરનારની સારી સખ્યા થઈ હતી શા જેસિંગભાઇ ઉગરચદ અમદાવાદવાળા તથા મણીલાલ બાપુલાલ ઘેલડાવાલા તથા દેકાવાડાના સઘે ઓળી કરનારાની સારી ભક્તિ કરી હતી લોયણીથી વિહાર કરી વઇશાખ સુદ ૧મે સાલડીમા પ્રવેશ કર્યો બાબુભાઈ ઊર્ફે રમણીકલાલનો દીક્ષા મહોત્સવ તેમના પિતા મણીલાલભાઈએ ઘણો સુદર

કર્યો, અઠ્ઠાઇ મહોત્સવ સ્વામીભાઇની ભક્તિ વિગેરે શુભ કાર્યો સારા કર્યા વઇશાખ સુદી ૯નો વરઘોડા ખુબ ઠાઠથી ચડાવ્યો વઈશાખ સુદી ૧૦મે દીક્ષા આપી તેમનુ નામ મુનિ રૂચકવિજયજી રાખી મુનિ શ્રી કનકવિજયજીના શિષ્ય તરીકે જાહેર કર્યા આ સમયે આચાર્ય મહારાજશ્રીની તબીયત નરમ થવાથી થોડા દીવસ સાલડીમા રોકાવાનું થયુ જેથી માંડલીયા યોગ કરાવી મુનિ રૂચકવિજયજીને-વડી દીક્ષા પણ જેઠ સુદી રજે આપી જેઠ સુદી ૩ જે વિહાર કરી પાનસર થઈ અમદાવાદ પધાર્યા ત્યા કપડવણજવાળા સંઘની સાગ્રહ વિનંતિ થવાથી સં ૨૦૦૩નુ ચાતુર્માસ કપડવંજ થયુ

કપડવંજમા ચાતુર્માસમા નવકાર મંત્રનો તપ, કર્મસુદનનો તપ, અક્ષયનિધિતપ, વર્ધમાનતપ, તથા નવપદની ઓળી વિગેરે તપો ઘણા શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ કર્યા આસો વદી ૭મે નાણમંડાવના તેમા બ્રહ્મચર્ય વ્રત વીગેરે વ્રતો ઉચરાવ્યા અષાડ સુદી ૧૪થી કારતક સુદી ૧૪ સુધી ૨૩ પુરૂષોનો પૌષધ કરનારની મંડળી થઇ, તેઓને તથા બીજા સંઘવાળાઓને શા મંગળદાસ સાયચંદ તરફથી સિદ્ધાચલજીનો સંઘ કાઢી પાલીતાણા લઇ જવામા આવ્યા અને સં ૨૦૦૪ના કારતક વદી ૧૪થી સં ૨૦૦૫ના કારતક સુદી ૧૪ સુધી બંને ચોમાસાના પૌષધના અભિગ્રહ ૨૩ ગૃહસ્થોએ લીધા ઇત્યાદિક શુભ કાર્યો કરાવી કારતક વદી ૧૦મે વિહાર

કરી પાંચ મુનિઓમાં કોઈને અઠ્ઠમના પારણે, છઠ્ઠના પારણે, તથા ઉપવાસના પારણે, વરસીતપ હોવાથી તેમજ ગીરીરાજની જાત્રાની ભાવના ઉત્કંઠ થવાથી ૧૩ મુનિઓ સહીત ગીરીરાજ તરફ વીહાર કરતા અમદાવાદ શાહપુર સંઘની વિનતિને માન આપી હાલ અમદાવાદ પધાર્યા છે

સં ૨૦૦૪ પોષ
સિત પૂર્ણિમા
અમદાવાદ. શાહપુર

લી ભવદીય ચરણરેણુ
મુનિ કનકવિજય

વિષયાનુક્રમ

પુસ્તક વાચનાર ધર્મપ્રેમીને ધ્યાનમા રાખવા લાયક અગત્યની સૂચના

૧ પુસ્તકને થૂક લગાડવું નહીં
૨ પુસ્તકને અશુદ્ધ વાચવું નહીં
૩ પુસ્તકને પગ લગાડવો નહીં
૪ પુસ્તકને પટકવું નહીં
૫ પુસ્તકને પાસે રાખી વાછૂટ કરવી નહીં.
૬ પુસ્તકને પાસે રાખી ભોજન કરવું નહીં
૭ પુસ્તકને પાસે રાખી પેશાબ કરવો નહીં
૮ પુસ્તકને પાસે રાખી ઝાડો કરવો નહીં
૯ પુસ્તકનો અક્ષર થૂકથી ભુસવો નહીં
૧૦ પુસ્તક ઉપર બેસવું કે સૂવું નહીં.
૧૧ પુસ્તકનો અગ્નિથી નાશ કરવો નહીં
૧૨ પુસ્તકનો પાણીથી નાશ કરવો નહીં
૧૩ પુસ્તકનો ફાડીને કે બીજા કોઈ પણ પ્રકારે નાશ કરવો નહીં

नमोऽर्हद्भ्य ॥

॥अथ सार्थं भववैराग्यशतकम्॥

संसारम्मि असारे, नत्थि सुह वाहि-वेअणापउरे ।
जाणतो इह जीवो, न कुणइ जिणदेसिअं धम्म॥१॥

म छाया–ससारेऽसारे नास्ति सुख व्याधि-वेदनाप्रचुरे ।
जानन्निह जीवो न करोति जिनदेशित धर्मम् ॥१॥

(ગુજગતી ભાપાતર) અનેક પ્રકારની વ્યાધિઓ અને વેદનાઓથી ભરપૂર એવા આ અસાર મ સારમા આ જીવને કોઇપણ ગતિમા ક્ષણ માત્ર પણસુખ નથી આવી રીતે આત્મા સ સારને અસાર જાણેછે છતા પણ ભારેકર્મી હોવાથી વીતરાગ ભગવ તે ઉપદેશેલો દયામૂલ ધર્મ કરતો નથી, અને સ સારનો લોલુપી–લાલચુ થઇ ધર્મરત્નને ગુમાવે છે ૧

अज्ज कल्ले पर परारिं, पुरिसा चिंतन्ति अत्थसपत्तिं ।
अजलिगय व तोय, गलतमाउ न पिच्छन्ति ॥२॥

म छाया-अद्य कल्ये परस्मिन् परतरस्मिन् पुरुषाश्चिन्तयन्त्यर्थ सम्पत्तिम् । अञ्जलिगतमिव तोयं गलदायुर्न पश्यन्ति ॥२॥

(ગુ ભા) પુરુષો ચિંતવે છે કે-"ધનની પ્રાપ્તિ આજે થશે, કાલે થશે, પોર મળશે, પરાર મળશે, પૈસા એકઠા કરી સુખી થઇશુ, પૈસા મેળવી ધર્મ કરીશુ", આવી રીતે વિચારમા ને વિચારમા સમય ગુમાવે છે, પરન્તુ તે પુરુષો "હથેળીમા ઝરી રહેલુ પાણી જાય તેમ આયુષ્ય જાય છે" તેને જોતા નથી ૨

ज कल्ले कायव्व त अज्ज चिय करेह तुरमाणा ।
वहुविग्घो हु मुहुत्तो, मा अवरण्ह पडिक्खेह ॥३॥

स छाया-यत् कल्ये कर्तव्य, तदद्यैव कुरुध्व त्वरमाणा ।
बहुविघ्न एव मुहूर्तो, माऽपराह्ण प्रतीक्षध्वम् ॥३॥

(ગુ ભા) મનુષ્યો ચિંતવે છે કે-કાલે ધર્મકાર્ય કરીશુ, પરતુ કાલ કોણે દીઠી છે?, કાલે શુ થશે તેની કોને ખબર છે ? માટે હે ભવ્યો! જે ધર્મકાર્ય કાલે કરવાનુ હોય તેને વિલબરહિત આજે જ કરજો-જરા પણ ઢીલ કરશો નહી કાલચક્ર કાયાને ચરે છે, ધર્મ કાર્ય કરવામા ખરેખર એક મુહૂર્ત માત્ર કાળ પણ ઘણા વિઘ્નોવાળો હોય છે માટે પાછલા પહોરે કરવાનુ હોય તેને પ્રથમ પહોરમા જ કરી લ્યો, કારણકે ે ામાહે આયુષ્ય પૂરૂ થશે તો તે વખતે શુ કરશો? ૩

हो ! ससारसहाव–चरिय नेहाणुरागरत्ता वि ।
जे पुव्वण्हे दिट्ठा, ते अवरण्हे न दीसन्ति ॥४॥

स छाया–ही ! संसारस्वभावचरित स्नेहानुरागरक्ता अपि ।
ये पूर्वाह्णे दृष्टास्तेऽपराह्णे न दृश्यन्ते ॥४॥

(ગુ ભા) સંસારના સ્વભાવનું અતિકારમું ચરિત્ર દેખી ખરેખર ખેદ થાય છે–દિલગીરી ઉપજે છે કારણકે સ્નેહના અનુરાગે આસક્ત અને પ્રીતિથી પરિપૂર્ણ એવા માતાપિતા, બાંધવ, સ્ત્રી વિગેરે સબંધી-ઓ કે જેઓને પહેલે પહોરે સુખશાન્તિમાં દેખ્યા હતા તેઓ પાછલે પહોરે દેખાતા નથી !, મ સારનો આવો ભયંકર સ્વભાવ દેખીને પણ મુગ્ધ જીવો તેમાં જ આસક્તિ રાખે છે તે આશ્ચર્ય છે ! ૪

मा सुयह जग्गियव्वे, पलाइयव्वम्मि किस निसमेह?
तिन्नि जणा अणुलग्गा, रोगो अ जरा अ मच्चु अ॥५॥

स छाया–मा स्वपित जागरितव्ये पलायितव्ये कस्माद्
विश्राम्यत? । त्रयो जना अनुलग्ना रोगश्च जरा च मृत्युश्च ॥५॥

(ગુ ભા) હે જીવો ! જાગવાને ઠેકાણે સુઇ ન રહો–ધર્મકૃત્યમાં પ્રમાદ ન કરો, કારણકે કાળરૂપી પારધિ તમારી પછાડે પડ્યો છે જે અણચિન્તવ્યો તમારો વિનાશ કરી દુર્લભ મનુષ્યભવ નિષ્ફલ કરી નાખશે

વળી, જ્યાથી પલાયન કરી જવુ જોઇએ ત્યા વિસામો ખાવા કેમ બેઠા છો ?, કારણકે–રોગ જરા અને મૃત્યુ એ ત્રણ ચોરો તમારી પછવાડે પડયા છે માટે ધર્મ-કૃત્યમા જરાપણ પ્રમાદ ન કરો. અને સ સારમાથી જલ્દી પલાયન કરી જાઓ કે જેથી જન્મ, જરા મૃત્યુ, રોગ અને શોક દિનો ભય સદાને માટે વિનાશ પામે ५

दिवस-निसाघडिमाल, आउसलिल जिआण घेत्तूण।
चदाइच्चवइल्ला, कालऽरहट्ट भमाडन्ति ॥६॥

स. छाया-दिवस-निशाघटीमालया आयु सलिल जीवाना गृहीत्वा। चन्द्राऽऽदित्यवलीवर्दौ कालाऽरहट्ट भ्रमयत ॥६॥

(શુ ભા) આ સ સારરૂપી કૂવો છે, સૂર્ય અને ચન્દ્રરૂપી ગતો અને ધાળો એના બે બળવાન બળદ છે તે સૂર્ય અને ચન્દ્રરૂપી બળદો, દિવસ અને રાત્રિ રૂપી ઘડાઓની પ ક્તિ વડે જીવોના આયુષ્યરૂપી પાણીને ગ્રહણ કરી કાળરૂપી રે ટને ફેરવે છે–આયુષ્યરૂપી પાણી રાત્રિદિવસ ખૂટે છે, તેમ નજરે જોવા છતા હે ભવ્ય પ્રાણીઓ ! તમને સ સારથી ઉદાસભાવ કેમ થતો નથી ? ६

सा नत्थि कला त नत्थि,ओसह त नत्थि किंपि विन्नाण।
जेण धरिज्जइ काया, खज्जन्ती कालसप्पेण ॥७॥

स छाया—सा नास्ति कला तन्नास्त्यौषध तन्नास्ति किमपि विज्ञानम् । येन धार्यते काय खाद्यमान कालसर्पेण ॥७॥

(ગુ ભા) હે ભવ્યજીવો! કાળરૂપી સર્પે ખાવા માંડેલી દેહનુ જેણે કરી રક્ષણ કરીએ એવી કોઇ મ્હોટેર કળામાની કળા દેખાતી નથી, એવુ કોઈ ઓસડ દષ્ટિગોચર થતુ નથી, તેમ એવુ કોઈ વિજ્ઞાન હસ્તી ધરાવતુ નથી—બીજા સર્વ જાતિના વિષ ઉતરે પણ ડસેલા કાળરૂપી સર્પનુ વિષ ઉતરે નહી મહાસમર્થ પુરુષોના વજ્ર જેવા શરીરને પણ કાળરૂપ સર્પ ગળી ગયો છે, તો પછી આપણા જેવાની કાચી કાયાનો શો ભરોસો? માટ વિલમ્બ રહિત ધર્મકૃત્ય કરી લ્યો ૭

दीहरफणिंदनाले, महियरकेसर दिसामहदलिल्ले ।
ओ ! पीयइ कालभमरो, जणमयरद पुहविपउमे॥८॥

स छाया—दीर्घफणीन्द्रनाले महीधरकेसरे दिशामहादले ।
ओ! (पश्चात्ताप) पिबति कालभ्रमरो जनमकरन्द पृथ्वीपद्मे॥८॥

(ગુ. ભા) વળી ખેદની વાત છે કે—જેનુ શેષનાગરૂપ મોટુ નાળચુ છે, જેના પર્વતોરૂપી કેસરા છે, જેના દશ દિશારૂપ વિશાળ પર્ણો છે એવા આ પૃથ્વીરૂપ કમળમા, કાળરૂપ ભ્રમર, મનુષ્યરૂપ—સમગ્ર લોકરૂપ રસને પીવે છે! ભમરો કમળમાથી એવીરીતે

રસ લે છે કે જેથી કમળને જરાપણ ઈજા થાય નહી, વળી તે મધુરસ્વરે બોલીને પોતાના ખપ જેટલોજ થોડો થોડો રસ લે છે પરન્તુ અહી કાળરૂપ અસતોષી ભમરો તો પૃથ્વીરૂપ કમળમાથી સમગ્રલોકરૂપ રસને અનેક પ્રકારની વ્યાધિઓ અને વેદનાઓરૂપ ક્રુરપણુ વાપરી ચૂસી લે છે, એટલે કે—ક્રૂર કાળ કોઈપણ પ્રાણીનુ ભક્ષણ કર્યા વિના રહેતો નથી

લોકોમા એવુ કહેવાય છે કે—આ સમગ્ર પૃથ્વીને શેષનાગે પોતાના મસ્તક ઉપર ઉપાડી રાખી છે આવી લોકોક્તિથી અહી પૃથ્વીરૂપ કમળનુ શેષનાગરૂપ નાળવુ કહ્યુ વળી જેમ કમળમા કેસરા હોય છે તેમ અહી પૃથ્વીરૂપ કમળને પર્વતોરૂપ કેસરા કહ્યા, અને દસ દિશાઓ મોટા મોટા પાદડાઓને ઠેકાણે સમજવી આવા પૃથ્વીરૂપ મોટા કમળમાથી લોકરૂપ રસને નિરન્તર પીતા પણ કાળરૂપ ભમરો હજુ સુધી તૃપ્ત થતો નથી, અને તૃપ્ત થશે પણ નહી ! માટે હે ભવ્ય પ્રાણીઓ ! કાળરૂપ અસતોષી ભમરાના આસ્વાદનમા ન આવાય એવા આત્મસ્વરૂપ પામવાના સાધન માટે પ્રમાદ ત્યાગી ઉદ્યમ કરો ૮

छायामिसेण कालो, सयलजिआण छलं गवेसतो ।
पास कह वि न मुचइ, ता धम्मे उज्जम कुणह ॥९॥

छायामिषेण कालः सकलजीवाना छल गवेषतो ।
पार्श्वं कथमपि न मुञ्चति तस्माद् धर्मे उद्यमं कुरुध्वम् ॥९॥

(ગુ ભા) જે શરીરની છાયા દેખાય છે, અને નિરન્તર શરીરની સાથે જ ફરે છે, તે છાયા નથી પણ એ તો છાયાને બહાને કાળ ફરે છે શત્રુ જેમ નિરન્તર છળ-ભેદને તાકતો ફરે છે, અને ઝપાટામા આવતા પોતાનુ કુકૃત્ય પૂરૂ કરે છે, તેમ છાયાને બહાને રાત્રિ-દિવસ છળ-ભેદને તાકતો ક્રૂર કાળ પ્રાણીની કયારેય પણ કેડ મૂકતો નથી 'પ્રાણી કયારે સ્ખલના પામે કે એને હુ પકડી લઉ' આવી દુષ્ટ વાછાયે તે રાત્રી-દિવસ છાયાને બહાને પાછળ પડેલો છે, તે ઓચિંતો જરૂર પકડી લેશે અને તે વખતે તમને પશ્ચાતાપ થશે કે-'અરેરે ! આપણે કાંઈ ધર્મ-સાધન કરી શકયા નહી'' માટે કાળના સપાટામા આવ્યા નથી ત્યાસુધીમા જિનપ્રરૂપિત ધર્મને વિષે પ્રયત્ન કરી લ્યો ૯

कालम्मि अणाइए, जीवाण विविहकम्मवसगाण ।
त नत्थि सविहाण, ससारे ज न सभवइ ॥१०॥

कालेऽनादिके जीवाना विविधकर्मवशगानाम् ।
तन्नास्ति सविधान ससारे यन्न सभवति ॥१०॥

(ગુ ભા.) કાલને વિષે ક્રોધ, માન,

અને લોભને યોગે વિવિધ પ્રકારના કર્મને વશ થયેલા જીવોને આ સસારમા એવો કોઈ સબન્ધ નથી કે જે ન સભવે, અર્થાત્ સમગ્ર સબન્ધે આ જીવો સસારમા ભટકયા છે, પણ જો જિનવરનો ધર્મ સ્વીકારી રૂડી રીતે પાળે તો સસારરૂપ ચક્રમા ન ભમે १०

बधवा सुहिणो सव्वे, पिअ-माया पुत्त-भारिया ।
पेअवणाओ निअत्तन्ति, दाऊण सलिलजलिं ॥११॥

स छाया—बान्धवा सुहृद' सर्वे माता-पितरौ पुत्र-भार्या ।
प्रेतवनाद् निवर्तन्ते दत्त्वा सलिलाञ्जलिम् ॥११॥

(ગુ ભા) હે જીવ ! બાવવ મિત્રો મા બાપ, સ્ત્રી અને પુત્ર એ કોઇ તારા સગા નથી, પણ દેહના સગા છે કારણ કે-મૃત્યુ થયા પછી દેહને બાળી પાણીની અજલી આપી શ્મશાનથી પોતપોતાના સ્વાર્થને સભારતા પોતપોતાને ઘેર પાછા જાય છે, પણ તેમાનુ કોઈ વહાલુ સગુ તારી સાથે આવતુ નથી માટે તેઓની ખોટી મૂર્છા ત્યાગી તારી સગાથે આવનારા ધર્મના આદર કે જેથી તારો જલ્દી નિસ્તાર થાય ११

विहडन्ति सुआ विहडन्ति, बधवा विहडन्ति
सुसचिआ अत्था । इक्को कह वि न विहडइ,

धम्मो रे जीव ! जिणभणिओ ॥१२॥

छाया-विघटन्ते सुता विघटन्ते बान्धवा विघटन्ते सुसञ्चिता अर्थाः।
एक: कथमपि न विघटते धर्मो रे जीव ! जिनभणितः॥१२॥

(ગુ. ભા.) હે જીવ ! દીકરાઓનો વિયોગ થાય છે, બાન્ધવો વિખૂટા પડે છે, અને ઘણા પરિશ્રમથી મેળવેલી સમ્પત્તિ પણ વિયુક્ત થાય છે એટલે કે તેમને મૂકીને તારે જવું પડશે, અથવા તને મૂકીને તેઓ ચાલ્યા જશે, પણ એક જિનરાજે કહેલા ધર્મનો કોઈ કાળે પણ વિયોગ થવાનો નથી, અર્થાત્ આ જીવને સાચું સગપણ તો ધર્મનું જ છે, બીજું સર્વ આળપંપાળ છે માટે જિનધર્મ ઉપર સાચી શ્રદ્ધા રાખી તેનું જ સેવન કર. ૧૨

अडकम्मपासबद्धो, जीवो संसारचारए ठाइ ।
अडकम्मपासमुक्को, आया सिवमंदिरे ठाइ ॥१३॥

सं छाया-अष्टकर्मपाशबद्धो जीवः संसारचारके तिष्ठति ।
अष्टकर्मपाशमुक्त आत्मा शिवमन्दिरे तिष्ठति ॥१३॥

(ગુ. ભા.) આ જીવ આઠ કર્મરૂપ પાશથી બંધાયેલો એવો સંસારરૂપ બન્દીખાનામાં ઠામ ઠામ ભટકે છે, અને આઠ કર્મરૂપ પાશથી મૂકાયેલો એવો મોક્ષ-મન્દિરમાં જઈને રહે છે, માટે હે જીવ ! તું આઠ કર્મ-રૂપ પાશને તોડીશ ત્યારે જ મોક્ષમન્દિરમાં જઈશ,

અને લાભને યોગે વિવિધ પ્રકારના કર્મને વશ થયેલા જીવોને આ સંસારમાં એવો કોઈ સંબન્ધ નથી કે જે ન સંભવે, અર્થાત્ સમગ્ર સંબન્ધે આ જીવો સંસારમાં ભટકયા છે, પણ જો જિનવરનો ધર્મ સ્વીકારી રૂડી રીતે પાળે તો સંસારરૂપ ચક્રમાં ન ભમે ૧૦

वधवा सुहिणो सव्वे, पिअ-माया पुत्त-भारिया ।
पेअवणाओ निअत्तन्ति, दाऊण सलिलजलिं ॥११॥

स छाया–बान्धवाः सुहृद सर्व माता पितरौ पुत्र-भार्या ।
प्रेतवनाद् निवर्तन्ते दत्त्वा सलिलाञ्जलिम् ॥११॥

(શુ ભા) હે જીવ! બાંધવ મિત્રો મા બાપ, સ્ત્રી અને પુત્ર એ કોઈ તારા સગા નથી, પણ દેહના સગા છે કારણ કે-મૃત્યુ થયા પછી દેહને બાળી પાણીની અંજલી આપી સ્મશાનથી પોતપોતાના સ્વાર્થને સંભારતા પોતપોતાને ઘેર પાછા જાય છે, પણ તેમાંનું કોઈ વહાલું સગું તારી સાથે આવતું નથી માટે તેઓની ખોટી મૂર્છા ત્યાગી તારી સગાથે આવનારા ધર્મનો આદર કે જેથી તારો જલ્દી નિસ્તાર થાય ૧૧

निहडन्ति सुआ विहडन्ति, वधवा विहडन्ति
सुसचिआ अत्था । इक्को कह वि न विहडइ,

धम्मो रे जीव ! जिणभणिओ ॥१२॥

स.छाया-विघटन्ते सुता विघटन्ते बान्धवा विघटन्ते सुमञ्चिता अर्थाः
एकः कथमपि न विघटते धर्मो रे जीव ! जिनभणितः॥१२॥

(ગુ ભા) હે જીવ ! દીકરાઓનો વિયોગ થાય છે, બાન્ધવો વિખૂટા પડે છે, અને ઘણા પરિશ્રમથી મેળવેલી સમ્પત્તિ પણ વિયુક્ત થાય છે એટલે કે તેમને મૂકીને તારે જવું પડશે, અથવા તને મૂકીને તેઓ ચાલ્યા જશે, પણ એક જિનરાજે કહેલા ધર્મનો કોઈ કાળે પણ વિયોગ થવાનો નથી, અર્થાત આ જીવને સાચુ સગપણ તો ધર્મનુ જ છે, બીજુ સર્વ આળપપાળ છે માટે જિનધર્મ ઉપર સાચી શ્રદ્ધા રાખી તેનુ જ સેવન કર ૧૨

अडकम्पासबद्धो, जीवो संसारचारए ठाइ ।
अडकम्मपासमुक्को, आया सिवमंदिरे ठाइ ॥१३॥

स. छाया-अष्टकर्मपाशबद्धो जीवः संसारचारके तिष्ठति ।
अष्टकर्मपाशमुक्त आत्मा शिवमन्दिरे तिष्ठति ॥१३॥

(ગુ ભા) આ જીવ આ૦ કર્મરૂપ પાશથી બધાયેલા એવો સંસારરૂપ બન્દીખાનામા ઠામ ઠામ ભટકે છે, અને આઠ કર્મરૂપ પાશથી મૂકાયલો એવો મોક્ષમન્દિરમા જઈને રહે છે, માટે હે જીવ ! તુ આઠ કર્મરૂપ પાશને તોડીશ ત્યારે જ મોક્ષમન્દિરમા જઈશ,

અને અવિનાશી સુખ પામીશ ૧૨

त्रिहवो सज्जणसगो, विषयसुहाइ विलासललिआइ ।
नलिणीदलग्गघोलिर–जललवपरिचचलं सव्व ॥१४॥

स छाया–विभव सज्जनसङ्गो विषयसुखानी विलासललितानि ।
नलिनीदलाग्रघूर्णिर–जललवपरिचञ्चल सर्वम् ॥१४॥

(ગુ ભા) આ જીવે માની લીધેલા જે સુખકારી પદાર્થો, જેવા કે–લક્ષ્મી, સગા સબન્ધીઓનો સગ, તથા સ્ત્રી વિગેરેના મનોહર વિલાસે કરી સુદર એવા પાચે ઇન્દ્રિયોના વિષયસુખ, એ સર્વ અતિશય ચચળ છે. જેમ કમળપત્રના અગ્રભાગમા રહેલુ જળબિન્દુ અતિચપળ છે તેમ એ સર્વ અતિશય ચપળ છે–થોડા કાળમા જ હતુ નહોતુ થઇ જાય છે ! માટે હે જીવ ! આવા અસ્થિર પદાર્થોમા શા માટે આસક્ત થાય છે ? ૧૪

त कत्थ वल तं कत्थ, जुव्वण अगचगिमा कत्थ ? ।
सव्वमणिच्च पिच्छह, दिट्ठ नट्ठ कयतेण ॥१५॥

स छाया–तत् कुत्र बल ? तत् कुत्र यौवनम् ? अङ्गचङ्गिमा कुत्र ? ।
सर्वमनित्य पश्यत दृष्ट नष्ट कृतान्तेन ॥१५॥

(ગુ ભા) કાયાનુ તે બળ ક્યા ગયુ ? તે જુવાની ક્યા ચાલી ગઇ ? શરીરનુ સૌન્દર્ય ક્યા ગયુ ? તે

સર્વ રૂપ-રંગ કયા ચાલ્યા ગયા? અરે વૃદ્ધાવસ્થા આવી! હે પ્રાણીઓ! આ સર્વ અનિત્ય છે તે સાક્ષાત્ જુઓ-તપાસો જે સર્વ નાની વયમા દેખ્યુ હતુ, તે સર્વ યમરાજાએ નષ્ટભ્રષ્ટ કરી દીધુ-થોડાજ વખતમા હતુ નહોતુ થઈ ગયુ આ શરીરને ગમે તેટલી સાચવણીથી રાખશો તો પણ તેનુ બળ સૌન્દર્ય અને જુવાની ટકવાની નથી-વિનશ્વર છે, માટે જેની કરેલી સેવા કદાપી નિષ્ફલ થતી નથી એવા ધર્મનુ સેવન કરો ૧૫

घणकम्मपासबद्धो, भवनयरचउप्पहेसु विविहाओ।
पावइ विडंबणाओ,जीवो को इत्थ सरण से ? ॥१६॥

स छाया-घनकर्मपाशबद्धो भवनगरचतुष्पथेषु विविधाः ।
प्राप्नोति विडम्बना जीव कोऽत्र शरण तस्य ? ॥१६॥

(શુ ભા) આ જીવ નિબિડ કર્મરૂપ પાશથી બ ધાયેલો થકો ભ વરૂપ નગરના ચારગતિરૂપ ચૌટામા અનેક પ્રકારની વિડમ્બનાને પામે છે, અહી તેનુ કોણ શરણ છે? ૧૬

घोरम्मि गब्भवासे, कल-मल-जंबालअसुइवीभच्छे।
वसिओ अणतखुत्तो, जीवो कम्माणुभावेण ॥१७॥

स. छाया: घोरे ... से कल-मलजम्बालाऽशुचिवीभत्से

उपितोऽनन्तकृत्वो जीव कर्मानुभावेन ॥१७॥

(ગુ ભા) આ જીવ કર્મના પ્રભાવથી વીર્ય અને મળરૂપ કાદવને લીધે અપવિત્રાથી ભરપૂર અને કપાગી છૂટે એવા ગદા ભયાનક ગર્ભવાસમા અનન્તી વખત વસ્યો ! આના દુસહ દુખને પણ ભૂલી જઈ ફરીથી ગર્ભવાસમા આવી દુખ ભોગવના પડે એવા કૃત્યો કરે છે ! પરન્તુ પુન ગર્ભવાસમા આનવુ ન પડે એવો ઉદ્યમ કરતો નથી ! ૧૭

चुलसीई किर लोए, जोणीण पमुहसयसहस्साइ ।
इक्किक्कम्मि अ जीवो, अणतखुत्तो समुप्पन्नो ॥१८॥

स छाया–चतुरशीति किल लोके योनीना प्रमुखशतसहस्राणि ।
एकैकस्मा च जीवोऽनन्तकृत्व, समुत्पन्न ॥१८॥

(ગુ ભા) લોકને વિષે જીવને ઉત્પન્ન થવાના સ્થાનક ચોરાશી લાખ યોનિ છે તે એક એક યોનિમા આ જીવે અનન્તી વાર અવતાર લીધો ! તોપણ હે પ્રાણી ! તે ઉત્પત્તિ સ્થાનમાથી કટાળો પામી તુ ધર્મકૃત્ય કરવામા કેમ ઉદ્યમ કરતો નથી ? ૧૮

माया-पिय-बन्धूहि, ससाररयेहि पूरिओ लोओ ।
वहुजोणिनिवासीहिं, न य ते ताण च सरणं च ॥१९॥

म. छाया–माता-पितृ-बन्धुभि ससारस्थै पूरितो लोक ।

नहुयोनिनिवासिभिः न च ते त्राणं च शरण च ॥१९॥

(ગુ ભા) હે જીવ ! સંસારમાં રહેલા અને ચોરાશી લાખ યોનિમાં નિવાસ કરતા એવા માતા પિતા અને બન્ધુઓ વડે આ ચૌદ રાજલોક ભર્યો છે, પણ તે કોઈ તારું રક્ષણ કરવાને સમર્થ નથી, તેમ શરણ રાખવાને પણ સમર્થ નથી ! માટે રક્ષણ કરવાને સમર્થ એવા જિનધર્મનું શરણ લે કે જેથી આધિ વ્યાધિ અને ઉપાધિરૂપ દુઃખથી પરિપૂર્ણ એવા આ સંસારથી મુક્ત થઈ શકે ૧૯

जीवो वाहिविलुत्तो, सफरो इव निज्जले तडप्फडई ।
सयलो वि जणो पिच्छइ, को सक्को वेअणाविगमे ?॥२०॥

सं छाया–जीवो व्याधिविलुप्तः शफर इव निर्जले तडप्फडयति ।
सकलोऽपि जनः प्रेक्षते कः शक्तो वेदनाविगमे ? ॥२०॥

(ગુ ભા) જ્યારે આ જીવ વ્યાધિથી ગ્રસ્ત થઈ જલ વિનાના માછલાની જેમ તડફડે છે–ટળવળે છે, હાય ! ઓય ! કરે છે, તે વખતે પાસે બેઠેલા સગા સંબંધીઓ અસહ્ય દુઃખ દેખે છે છતા તેમાનુ કોણ વેદના દૂર કરવાને સમર્થ થાય છે ? અર્થાત્ કોઈ કાંઈ પણ વેદના નિવારવાને શક્તિમાન્ થતુ નથી, પણ છેવટે અંત સમયે ધર્મનું શરણ બતાવે છે માટે હે પ્રાણી ! પરિણામે ધર્મનું શરણ તો કરવુંજ પડે છે.

તો પછી પ્રથમથીજ ધર્મનુ શરણુ લેવાને શા માટે વિલબ કરે છે? ૨૦

मा जाणसि जीव! तुम, पुत्तकलत्ताइ मज्झ सुहहेऊ।
निउण वधणमेय, ससारे ससरंताण ॥२१॥

स छाया–मा जानीहि जीव! त्व पुत्र-कलत्रादि मम सुखहेतु ।
निपुण बन्धनमेतत् ससारे ससरताम् ॥२१॥

(ગુ ભા) હે જીવ! તુ આ સસારને વિષે એકાતે દુ ખના હેતુ જે પુત્ર સ્ત્રી મિત્રો વિગેરેને સુખના હેતુ જાણુ નહી, કારણ કે–સસારમા ભ્રમણ કરતા જીવોને એ પુત્ર સ્ત્રી મિત્રો વિગેરે સગા સબધીઓ આકરા સસારબધનનુ કારણ થાય છે પણુ સસાર-માથી છોડાવતા નથી માટે તે સસારબધન કરાવ-નારા સગા સબધીઓમા મમત્વ ભાવ નહી રાખતા કર્મબધનથી મુક્ત કરનાર ધર્મમા દૃઢબુદ્ધિ કર ૨૧

जणणीजायइ जाया, जाया माया पिआ य पुत्तो अ।
अणवत्था ससारे, कम्मवसा सव्वजीवाण ॥२२॥

स छाया–जननी जायते जाया, जाया माता पिता च पुत्रश्च ।
अनवस्था ससारे कर्मवशात् सर्वजीवानाम् ॥२२॥

(ગુ ભા) આ સસારમા કર્મવશથી જીવોની વ્યવસ્થા છે, એટલે એકજ પ્રકારની સ્થિતિ રહેતી

નથી કારણ કે-જે આ ભવમા માતા હોય છે તે ભવાન્તરમા સ્ત્રી પણ થાય છે, વળી જે સ્ત્રી હોય છે તે ભવાન્તરમા માતારૂપે થાય છે પિતા હોય તે ભવાન્તરમા પુત્રરૂપે ઉત્પન્ન થાય છે, અને પુત્ર હોય છે તે ભવાન્તરમા પિતારૂપે થાય છે, આ પ્રમાણે સસારનુ અનિયમિતપણું છે સર્વ જીવો કર્મને વશ થઈ ભિન્નભિન્નરૂપે અવતાર લે છે, અને મોહાવ થઈ મારુ મારુ કરે છે, પણ સમજતા નથી કે એકજ જાતની સ્થિતિ રહેવાની નથી માટે હે જીવ ! તારી ચલ સ્થિતિનો વિચાર કર, અને સસારની જૂઠી માયા અને મમત્વ ત્યાગી ધર્મધ્યાન ચૂક નહીં ૨૨

न सा जाई न सा जोणी न त ठाण न तं कुलं ।
न जाया न मुआ जत्थ, सव्वे जीवा अणतसो ॥२३॥

स छाया-न सा जातिर्न सा योनिर्न तत्स्थान न तत् कुलम् ।
न जाता न मृता यत्र सर्वे जीवा अनन्तशः ॥२३॥

(શુ ભા) ચૌદ રાજલોકમા એવી કોઈ જાતિ નથી, એવી કોઇ યોની નથી, એવુ કોઇ સ્થાન નથી, અને એવુ કોઈ કુલ નથી કે જ્યા સર્વ જીવો અનતીવાર જન્મ્યા નથી, અને અનતીવાર મૃત્યુ પામ્યા નથી-સર્વ જીવો સર્વ સ્થાનકે અનતીવાર જન્મ્યા છે અને મૃત્યુ પામ્યા છે ૨૩

त किं पि नत्थि ठाण, लोए वालग्गकोडिमित्त पि।
जत्थ न जीवा बहुसो, सुह-दुक्खपरंपर पत्ता ॥२४॥
स छाया–तत् किम पि नास्ति स्थान लोके वालाग्रकोटिमात्रमपि।
यत्र न जीवा बहुश' सुख-दु खपरम्परा प्राप्ता. ॥२४॥

(ગુ ભા) લોકને વિષે વાલના અગ્રભાગના અસખ્યાતમા ભાગ જેટલુ પણ એવુ કોઈ સ્થાન નથી કે જ્યા જીવો વણીવાર સુખદુ ખની પરપરાને ન પામ્યા હોય અર્થાત્ જીવો સર્વ સ્થાનમા સુખ દુ ખની પરપરા પામ્યા, પણ કર્મક્ષયની પરપરા પામ્યા નહી ' ૨૪

सव्वाओ रिद्धिओ पत्ता सव्वे वि सयणसबधा।
ससारे ता विरमसु तत्ता जइ मुणसि अप्पाण ॥२५॥
स छाया–सर्वा ऋद्धय प्राप्ता सर्वेऽपि स्वजनसम्बन्धा ।
ससारे तस्माद् विरम तता यदि जानास्यात्मानम ॥२५॥

(ગુ ભા) હે જીવ ' સસારને વિષે અનાદિકાલથી ભ્રમણ કરતા તે દેવ અને મનુષ્યાદિની સર્વ સમૃદ્ધિ-સપદા પામી, અને સર્વની સાથે મા, બાપ, બહેન, બન્ધુ, સ્ત્રી વિગેરે સમગ્ર પ્રકારના સગપણ અનતીવાર પામ્યો, પણ તેમા તારી હજુસુધી સિદ્ધિ થઈ નહીં માટે પરિણામે દુ ખકર તે સમૃદ્ધિ અને સગપણોમા

स. छाया-क्षणभङ्गुरे शरीरे, मनुजभवेऽभ्रपटलसदृक्षे ।
सारमेतावन्मात्र, यत्क्रियते शोभनो धर्मः ॥३२॥

(ગુ ભા) આ ક્ષણભ ગુર શરીરમા, અને વાદળાના ગોટાની જેમ જલ્દી વિનાશ પામતા આ મનુષ્ય ભવમા સાર માત્ર એટલોજ છે કે-સુ દર અને દોષરહિત વીતરાગ ધર્મનુ સેવન કર, તે વિના બીજો કોઈ આ સ સારમા સાર નથી ૩૨

जम्मदुक्खं जरादुक्खं, रोगा य मरणाणि य ।
अहो ! दुक्खो हु ससारो, जत्थ कीसन्ति जतुणो॥३३

स छाया-जन्मदु'ख जरादु'ख, रोगाश्च मरणानि च ।
अहो ! दुःखो हि ससारो, यत्र क्लिश्यन्ते जन्तवः ॥३३॥

(ગુ ભા) હે જીવ ! આ જગતમા જન્મનુ દુ ખ, ઘડપણનુ દુ ખ, અનેક પ્રકારના રોગોના દુ ખ, તથા અનેક પ્રકારના મરણના દુ ખ છે અરે ! આ સ સાર ખરેખર દુ ખમય છે, જેની અ દર પ્રાણીઓ અનેક પ્રકારના ક્લેશો ભોગવી રહ્યા છે આવા જન્મ-મરણાદિ અનેક પ્રકારના દુ ખો અનુભવતા છતા તેમા આસક્ત થઈ રહ્યા છે એ મહા આશ્ચર્ય છે ! ૩૩

जाव न इंदियहाणी, जाव, न जररक्खसी परिप्फुरई।
जाव न रोगविआरा, जाव न मच्चू समुल्लिअई॥३४॥

स. छाया-यावन्नेन्द्रियहानिर्यावन्न जराराक्षसी परिस्फुरति ।
यावन्न रागविकारा यावन्न मृत्युः समुज्जिह्यति ॥३४॥

(ગુ ભા) હે જીવ ! જ્યાસુધી ઇન્દ્રિયો ક્ષીણ થઇ
ત્યી, જ્યાસુધી જરારૂપી રાક્ષસી વ્યાપી નથી, જ્યા
સુધી રોગવિકારો પ્રગટ થયા નથી અને જયાસુધી
કાળના પાશમા સપડાયો નથી ત્યાસુધીમા વીતરાગ
ધર્મનુ સેવન કરી લે-જેમ બને તેમ જલદીથી ધર્મ-
ભાવન કરી લે ૩૪

तह गेहम्मि पलित्ते, कुव खणिउ न सक्कए कोइ ।
तह सपत्ते मरणे, धम्मो कह कीरए ? जीव ! ॥३५॥

स. छाया-यथा गेहे प्रदीप्ते, कूप खनितु न शक्नोति कोऽपि ।
तथा सप्राप्ते मरणे, धर्म कथ क्रियते ? जीव ! ॥३५॥

(ગુ ભા) જેમ ઘરમા ચોતરફથી આગ લાગે
ત્યારે કૂવો ખોદી પાણી કાઢી બળતા ઘરને ઓલવવા
કોઈપણ સમર્થ ન થાય અર્થાત્ આગ લાગે ત્યારે ન
ધર્મસાધન કેવી રીતે કરી શકીશ ? માટે જરા વિચાર
કર ! અને વિષય-કષાયથી નિવૃત્ત થઇ ધર્મનુ શરણ
કરી લે કે જેથી મરણ સમયે પશ્ચાત્તાપનો વખત ન
આવે ? ૩

रूवमसासयमेय, विज्जुलयाचचल जए जीअ ।
सझाणुरागसरिस, खणरमणीअ च तारुण्ण ॥३६॥

स छाया-रूपमशाश्वतमेतद्, विद्युल्लताचञ्चलं जगति जीवितम्।
सन्ध्यानुरागसदृशं, क्षणरमणीयं च तारुण्यम् ॥३६॥

(ગુ ભા.) હે જીવ! આ શરીરનું સૌન્દર્ય અસ્થિર છે, જગતમાં જીન્દગી વીજળીના જેવી ચંચળ છે, અને જુવાની સાયંકાલના પંચવર્ણી રંગ જેવી ક્ષણમાત્ર રમણીય છે, માટે તે અસ્થિર અને ચંચળ અને ક્ષણભંગુર ભાવોનો સેવક ન બનતાં પ્રભુસેવામાંજ ચિત્ત રાખ ૩૬

गयकण्णचचलाओ, लच्छीओ तिअसचावसारिच्छं।
विसयसुह जीवाण, वुज्झसु रे जीव! मा मुज्झ ॥३७॥

स. छाया-गजकर्णचञ्चला लक्ष्मीस्त्रिदशचापसदृशम्।
विषयसुखं जीवानां, बुध्यस्व रे जीव! मा मुह्य ॥३७॥

(ગુ ભા) હે આત્મન્ લક્ષ્મી હાથીના કાન જેવી ચંચળ છે, અને વિષયસુખ ઈન્દ્રધનુષ્ય જેવું ક્ષણભંગુર છે, માટે જરા જાગૃત થા-બોધ પામ, મૂર્ખ બની મોહમૂઢ ન થા ૩૭

जह संझाए सउणा-ण संगमो जह पहे अ पहिआण।
सयणाण संजोगो, तहेव खणभंगुरो जीव! ॥३८॥

स छाया-यथा सन्ध्यायां शकुनानां सङ्गमो यथा पथि च पथिकानाम्।
स्वजन [illegible] तथैव, क्षणभङ्गुरो जीव! ॥३८॥

(ગુ ભા) હે જીવ ! જેમ અનેક પ્રકારના પક્ષીઓ ભિન્ન ભિન્ન દિશાએથી આવીને એકઠા થાય છે, અને સવાર થતા પોતપોતાને મનગમતે ચાળે ચાલ્યા જાય છે તથા રસ્તામા ભિન્નભિન્ન મુસાફરો એકઠા થાય છે, અને થોડો વખત વિશ્રાન્તિ લઇ પોતપોતાને રસ્તે પડે છે તેમ આ સસારમા સગાસબધીઓનો સબધ ક્ષણભંગુર છે, તેઓ પોતપોતાના કર્મને અનુસારે ભિન્નભિન્ન ગતિમાથી આવી એકઠા થયા છે, અને કર્મને અનુસારે સુખ-દુ ખ ભોગવી આયુષ્ય પૂર્ણ થતા પોતપોતાને યોગ્ય ગતિમા ચાલ્યા જશે તો પછી શા માટે તેઓમા મમત્વ રાખી ધર્મનો સત્ય માર્ગ ભૂલી સસારમા બાવરા બની ભટકે છે ? ૩૮

निसाविरामे परिबोधयामि,
गेहे पलित्ते किमहं सुयामि ।
डज्झन्तमप्पाणमुवेक्खयामि,
जं धम्मरहिओ दिअहा गमामि ॥३९॥

स छाया निशाविरामे परिभावयामि, गेहे प्रदीप्ते किमहं स्वपिमि । दहन्तमात्मानमुपेक्षे, यद् धर्मरहितो दिवसान् गमयामि ॥३९॥

(ગુ ભા) હે જીવ ! તારે પાછલી રાત્રે જાગૃત થઈ નિર્મળ ચિત્તે વિચારવું જોઇએ કે—"આ બળતા

મોહ માયા રાખ નહીં. અને આત્મસ્વરૂપને જાણવા ઇચ્છતો હોય તો સંસારથી વિરાગ પામ-સંસારથી વિરક્ત થા, કે જેથી ભવભ્રમણ ટળી અક્ષયસુખ મળે ૨૫.

एगो बंधइ कम्मं, एगो वह-बंध-मरण-वसणाइं।
विसहइ भवम्मि भमडइ, एगु च्चिअ कम्मवेलविओ॥२६

स. छाया-एको बध्नाति कर्म, एको वध-बन्ध-मरण-व्यसनानि।
विषहते भवे भ्राम्यति, एक एव कर्मवञ्चितः ॥२६॥

(ગુ. ભા.) આ જીવ એકલોજ કર્મબંધ કરે છે, વધ બંધ મરણ અને આપત્તિ એકલાનેજ સહન કરવી પડે છે, પણ જે સ્ત્રી-પુત્રાદિને માટે તે અનેક પ્રકારના પાપારંભ કર્યા તે કોઇ તારી વેદનાનો ભાગ લેવા આવશે નહીં વળી કર્મથી ઠગાયેલો એવો આ આ જીવ એકલોજ સંસારમાં ભટકયા કરે છે, પણ તે વીતરાગના વચન ઉપર શ્રદ્ધા રાખી ધર્મમાં આસક્ત થાય તો સંસારના બંધન-છેદનાદિ દુઃખોથી છૂટે ૨૬

अन्नो न कुणइ अहिअं, हिअंपि अप्पा करेइ न हु अन्नो।
अप्पकय सुह-दुक्खं, भुजसि ता कीस दीणमुहो?२७

स. छाया-अन्यो न करोत्यहितं, हितमप्यात्मा करोति नैवाऽन्यः।
आत्मकृतसुख-दुःखं, भुङ्क्षे तत् कस्माद् दीनमुखः ?॥२७॥

(ગુ ભા) હે જીવ ! તુ એમ ધારે છે કે-અમુક માણસે મારુ બગાડયુ, અને ફલાણાએ સુધાર્યુ, એમ ધારી રાગ-દ્વેષ કરે છે પણ આ જગત્‌મા તારુ કોઈ બગાડનાર યા સુધારનાર નથી, તુ પોતેજ તારુ હિત યા અહિત કરે છે અને તુ પોતેજ સારા નરસા કર્મ કરી સુખ-દુ ખને ભોગવે છે, બીજો કોઈ હિતાહિત કરતો નથી, તો પછી શા માટે દયામણુ મુખ કરે છે? અને બીજાઓના દોષ દેખે છે? ૨૭

वहुआरम्भविढत्त, वित्त विलसन्ति जीव ! सयणगणा
तज्जणियपावकम्म, अणुहवसि पुणो तुम चेव ॥२८॥

स छाया–बह्वारम्भार्जित, वित्तमनुभवन्ति जीव ! स्वजनगणा ।
तज्जनितपापकर्म, अनुभवसि पुनस्त्वमेव ॥२८॥

(ગુ ભા) હે જીવ ! તે ખેતી વ્યાપારાદિ અનેક પ્રકારના આરભ કરી, કૂડ કપટ પ્રપચાદિ અનેક પ્રકારના અનર્થો કરી, નીચસેવાદિ અનેક પ્રકારના અકાર્યો કરી, અને પરદેશભ્રમણાદિ અનેક પ્રકારના જોખમ ખેડી મહા પરિશ્રમે ધન ઉપાર્જન કર્યુ, પરતુ તે ધનને સ્વજન-સગા સબધીઓ વિલસે છે-ભોગવે છે, એટલે તે ધનનુ ફળ તો તેઓ ભોગવે છે ! પણ તે દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરતા બાધેલા અનેક પ્રકારના પાપકર્મો તો તારેજ ભોગવવા પડે છે, તેઓ કોઈ

ભોગવવા આવતા નથી માટે હે આત્મન્! કાઇક સમજ બીજાઓને માટે પાપના પોટલા બાધી દુખી ન થા, અને ન્યાયથી ધન ઉપાર્જન કરી યથાશક્તિ ધર્મકાર્યોમા તેનો વ્યય કર, કે જેથી તારો પરિશ્રમ ફલીભૂત થાય ૨૮.

अह दुक्खियाइ तह भुक्खियाइं जह चिंतियाइं डिंभाइं।
तह थोवपि न अप्पा, विचिंतिओ जीव! किं भणिमो?॥

स छाया–अथ दुःखितास्तथा बुभुक्षिता यथा चिन्तिता डिम्भाः।
तथा स्तोकमपि नात्मा, विचिन्तितो जीव! किं भणामः? ॥२९॥

(ગુ ભા) હે જીવ તે મૂઢ બની 'અરે! આ મારા બાળક દુખીયા છે, ભૂખ્યા છે, વસ્ત્ર રહિત છે' ઇત્યાદિ રાત્રિદિવસ ચિન્તન કર્યુ, તેઓને પડતી અગવડો ટાળવા ઇલાજો લીધા પણ તે તારા આત્માની થોડી પણ ચિન્તા કરી નહી કે મે મારા આત્માનુ શુ સાર્થક કર્યુ? કેવલ રાત્રિ–દિવસ પરભાવમાજ મગ્ન હો! તુ મૂઢ બન્યો છે! તને કેટલો ઉપદેશ આપીએ?–વારે શુ કહીએ? ૨૯

खणभंगुरं सरीरं, जीवो अन्नो अ सासयसरूवो।
कम्मवसा संबधो, निब्बधो इत्थ को तुज्झ ॥३०॥

स [illegible] रीरं, जीवोऽन्यश्च शाश्वतस्वरूपः।
कर्मवशात् [illegible] कस्तव? ॥३०॥

(ગુ ભા) હે જીવ ! આ શરીર ક્ષણભંગુર છે-ક્ષણ વિનાશી છે-અશાશ્વત છે, અને આત્મા તેથી જુદો શાશ્વત સ્વરૂપ છે-અવિનાશી છે કર્મના વશથી તારો તેની સાથે સબંધ થયો છે, તો પછી તારાથી વિરૂદ્ધ ધર્મવાળા એના આ શરીરમા તારી શી મૂર્છા છે? શરીર ઉપરથી મમત્વભાવ ત્યાગી આત્મસ્વરૂપમા રમણ કર ૩૦

कह आय कह चलिय, तुमपि कह आगओ कहं गमिह
अन्नुन्नपि न याणइ, जीव ! कुडुंव कओ तुज्झ ?३१

स छाया कुत आगत कुत्र चलित, त्वमपि कुत आगत कुत्र गमिष्यसि
अन्योन्यमपि न जानीथो, जीव ! कुटुम्ब कुतस्ते ? ३१

(ગુ ભા) હે આત્મન્ ! જેના ઉપર તારો ઘણો મોહ છે-ઘણી પ્રીતિ છે તે માત પીતા પત્ની પુ વિગેરે કુટુબ કયાથી આવ્યુ ? અને કયા ગયુ ? તુ પણ કઈ ગતિમાથી આવ્યો ? અને કયા જઈશ ? અ પ્રમાણે કુટુબની તને અને તારી કુટુબને ખબર પણ નથી, તો પછી તારુ એ કુટુબ કયાથી ? અને તુ કુટુબનો કયાથી ? કે જેથી તુ 'મારુ કુટુબ મારુ કુટુબ' કરતો ભટકે છે ૩૧

खणभंगुरे सरीरे, मणुअभवे अब्भपडलसारिच्छे।
सार इत्तियमेत्त, ज कीरइ सोहणो धम्मो ॥३२॥

અમૂલ્ય દિવસો ધર્મ વિના ફોગટ કેમ ગુમાવુ છુ? અને આ શરીરરૂપી ઘર વૃદ્ધાવસ્થા, અનેક પ્રકારના રોગો, અને વ્યાધિરૂપી અગ્નિથી બળવા માંડયુ છે છતા તેમા હુ કેમ સૂઈ રહ્યો છુ? અને તેમા બળતા આત્માની શા માટે ઉપેક્ષા કરુ છુ? આ પ્રમાણે વિચારી શ્રીવીતરાગ ધર્મનુ આચરણ કરી દિવસો સફળ કર, અને પ્રમાદ ત્યાગી આત્મસાધન કરી લે ૩૯

जा जा वच्चइ रयणी, न य सा पडिनियत्तइ ।
अहम्मं कुणमाणस्स, अहला जन्ति राइओ ॥४०॥

सं. छाया-या या व्रजति रजनी, न च सा प्रतिनिवर्तते ।
अधर्मं कुर्वतोऽफला यान्ति रात्रय ॥४०॥

(ગુ ભા.) જે જે રાત્રિ-દિવસ જાય છે તે પાછા આવતા નથી ધર્મને નહીં કરનાર પ્રાણીના રાત્રી-દિવસો નિષ્ફળ જાય છે જેટલો સમય ધર્મકરણીમા જાય છે તેટલોજ સફળ થાય છે, માટે હે જીવ! ધર્મ-કરણી વિનાના તારા દિવસો પશુની જેમ નિષ્ફળ જાય છે તેનો વિચાર કર, અને જાગ્યા ત્યાથી સવાર ગણી ધર્મકરણીમા દત્તચિત્ત થા, કે જેથી દુર્લભ મનુષ્યભવ [illegible] થાય ૪૦

जस्साऽत्थि मच्चुणा सक्खं, जस्स अत्थि पलायणं ।
जो जाणे न मरिस्सामि, सो हु कखे सुए सिया ॥४१॥

म छाया-यस्याऽस्ति मृत्युना सख्य, यस्याऽस्ति पलायनम् ।
यो जानाति न मरिष्यामि, स खलु काङ्क्षेत् श्व. स्याद् ॥४१

(શુ ભા) જેને મૃત્યુની સાથે ભાઈબન્ધી હોય તે કદાચ એમ વિચારે કે-મૃત્યુને સમજાવીને પણ થોડો વખત રોકી રાખીશ, અને ધર્મસાધન કરી લઈશ પરન્તુ હે જીવ ! મૃત્યુ તો તારો કટ્ટર દુશ્મન છે, તો પછી 'કાલે ધર્મસાધન કરીશ' એ પ્રમાણે શા માટે 'કાલનો' ભરોસો રાખી પ્રમાદમા દિવસો ગુમાવે છે ? 'કાલ' કોણે દીઠી છે ? આવતી કાલ સુધી જીવીશ તેની શી ખાત્રી ? માટે આજેજ ધર્મ કરવાને ઉદ્યત થા, વળી જેને મૃત્યુ થકી ન્હાસી જવાનુ સામર્થ્ય હોય તે કદાચ વિચારે કે પર્વત ગુફામા અથવા એવા કોઈ નિર્ભય સ્થાનમા પલાયન કરી જઈશ, અને કાળના સપાટામાથી છટકી જઈશ ! પણ હે આત્મા ! તારી એવી શક્તિ નથી કે તુ મૃત્યુથી બચી જાય ક્રૂર કાળ ઓચિંતો છાપો મારશે ત્યારે શુ કરીશ ? માટે ભવિષ્ય ઉપર આધાર રાખ નહીં, અને જે ધર્મ સાધન કરવાનુ છે તે આજેજ કરી લે વળી એમ જાણતો હોય કે મારે મરવાનુ નથી, તો કદાચ એવી

ઇચ્છા રાખે કે–આજે નહીં તો પછી ધર્મસાધન કરીશ, તો તે યુક્ત છે પરંતુ તારે અવશ્ય મરવાનુ તો છેજ તો પછી આગામી કાલ ઉપર શા માટે ભરોસો રાખે છે?

કોઇની મૃત્યુ સાથે મિત્રતા નથી, કોઇ મૃત્યુના સપાટામાંથી ન્હાસી શકે તેમ નથી તેમ દરેકને મરવાનુ અવશ્ય છે, તો પછી હે આત્મા ! તું ભવિષ્ય ઉપર ભરોસો રાખ નહીં, જે ધર્મકરણી કરવાની હોય તે પ્રમાદ ત્યાગી આજેજ કરી લે ૪૧.

दंडकलिअं करित्ता, वच्चन्ति हु राइओ य दिवसा य ।
आउ संविल्लन्ता, गया वि न पुणो नियत्तन्ति ॥४२॥

स. छाया-दण्डकलित कृत्वा, व्रजन्ति खलु रात्रयश्च दिवसाश्च ।
आयुः सविलयन्तो, गता अपि न पुनर्निवर्तन्ते ॥४२॥

(ગુ ભા) જેમ લોકો કાળકારૂપે ગ્રહેલા સુતરને દંડ ઉપર ચડાવી ઉકેલે છે, તેમ રાત્રિ–દિવસ આયુષ્ય રૂપી સુતરને મનુષ્યભવાદિરૂપ દંડ ઉપર ચડાવી ઉકેલી ગયા છે–પ્રતિ દિવસ આયુષ્ય ઓછુ થતુ જાય છે, અને ગયેલા રાત્રિ–દિવસ પાછા આવતા નથી ૪૨

जहेह सीहो व मियं गहाय,
मच्चू नरं णेइ हु अंतकाले ।

म तस्स माया न पिया न भाया
कालम्मि तम्मिसहरा भवन्ति ॥४३॥

स छाया-यथेह सिंह इव मृग गृहीत्वा, मृत्युर्नर नयति ग्लन्तकाले ।
न तस्य माता न पिता न भ्राता, काले तस्मिन् अशधरा भवन्ति ॥४३॥

(शु भा) જેમ સિંહ ટોળામાથી મૃગલાને પકડી લઈ જાય છે, તેમ અન્તકાળે મૃત્યુ મનુષ્યને પકડી લઈ જાય છે તે વખતે માતાપિતા કે ભાઇ કોઇપણ એક ક્ષણમાત્ર પણ રક્ષણ કરવાને સમર્થ થતુ નથી સહુ કોઈ દેખતા કાળ લઈ જાય છે, અને સગા સબધીઓ ઊભી રહે છે, પણ કોઈ મરણ સમયે મરણના ભાગી થતા નથી ૪૩

जीअ जलबिंदुसमं, सपत्तिओ तरगलोलाओ ।
सुमिणयसम च पिम्म जं जाणसु त करिज्जासु ॥४४॥

स छाया-जीवित जलबिन्दुसम, सम्पत्तयस्तरङ्गलोला. ।
स्वप्नसम च प्रेम, यद् जानीयास्तत् कुरु ॥४४॥

(शु भा) આ જીન્દગી ડાભના અગ્રભાગ ઉપર રહેલા જલના બિન્દુ સમાન અસ્થિર છે સપત્તિઓ સમુદ્રના કલ્લોલ જેવી ચચળ છે, એટલે કે એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે જલદી જતી રહે છે અને સ્ત્રી-પુત્રાદિ ઉપરનો પ્રેમ સ્વપ્ન સમાન છે, એટલે કે ક્ષણ

માત્રમા નાશ પામે છે. હે જીવ! આ પ્રમાણે જો તું ખરા અંતઃકરણથી જાણતો હોય તો જાણ્યા પ્રમાણે વર્તન કર-જે કાંઈ ધર્મકરણી કરવી ઘટે તે કર, અને શ્રીજિનેન્દ્રના ધર્મને સાચો જાણી તેને વિષે ઉદ્યમ કર ૪૪

संझराग-जलबुब्बुओवमे,
जीविए य जलबिंदुचंचले ।
जुव्वणे य नइवेगसन्निभे
पावजीव ! किमिय न बुज्झसे ? ॥४५॥

स.छाया-सन्ध्याराग-जलबुद्बुदोपमे, जीविते च जलबिन्दुचञ्चले।
यौवने च नदीवेगसन्निभे, पापजीव ! किमिद न बुध्यसे ? ॥४५॥

(શુ ભા) સન્ધ્યા સમયના રંગ, જલના પરપોટા અને ડાભ ઉપર રહેલા જલના બિન્દુ સમાન આ જીન્દગી ચચલ છે-સન્ધ્યા સમયના લાલ પીળા લીલા વિગેરે રંગો ઘડી બેઘડીમા નાશ પામે છે, પાણીના પરપોટા થોડાજ વખતમાં હતા નહોતા થઈ જાય છે, અને ડાભના અગ્રભાગ ઉપર રહેલું પાણીનુ ટીપુ થોડીવારમાજ નાશ પામે છે, તેમ આ જીન્દગી ચંચળ છે, અસ્થિર છે, અને થોડીવારમાજ નાશ પામે તેવી છે વળી આ યૌવન નદીના પૂરના વેગ સમાન

જતા વાર ન લાગે તેવુ છે, અર્થાત્ ક્ષણિક છે તો પણ હે પાપી જીવ ! આ સર્વ ક્ષણિક જાણવા છતા કેમ હજુ સુધી સમજતો નથી ૪૫

अन्नत्थ सुआ अन्नत्थ, गेहिणी परिअणोवि अन्नत्थ।
भूअवलिव्व कुडुव, पक्खित्त हयकयन्तेण ॥४६॥

स छाया-अन्यत्र सुता अन्यत्र, गेहिनी परिजनोऽप्यन्यत्र ।
भूतवलिरिव कुटुम्ब, प्रक्षिप्त हत कृतान्तेन ॥४६॥

(ગુ ભા) ભૂત-પ્રેતાદિને નાખેલા બળી-બાકળા જેમ છિન્નભિન્ન થઇ જાય છે-ભિન્નભિન્ન વિખરાઈ જાય છે, તેમ ક્રૂર યમદેવે તારાપુત્રોને અન્યગતિમા ફેંકી દીવા, તારી પ્રાણપ્રિયાને કોઈ બીજી ગતિમા મૂકી દીધી, અને તારા કુટુમ્બ-કબીલાને કોઇ બીજે સ્થળે નાખી દીવા, આ પ્રમાણે યમદેવે બધાને વેર-વીખેર કરી નાખ્યા-ભિન્નભિન્ન ગતિમા ફેંકી દીવા ! અર્થાત મન્ત્ર સાધન કરવાવાળા પુરુષો જેમ બળી-બાકળા ભિન્નભિન્ન જગ્યાએ ફેંકે છે, તેમ યમદેવ દેખતા દેખતા સર્વ કુટુબને ભિન્નભિન્ન ગતિમા નાખી દે છે માટે હે જીવ ! તેઓ ઉપર ખોટો મમત્વ ત્યાગી આત્મ-સાધન કરવાને ઉદ્યમવત થા ૪૬

जीवेण भवे भवे, मिल्लियाइ देहाइ जाइ ससारे ।

तण-न सागरेहिं, कीरइ संखा अणंतेहिं ॥४७॥

सं. छाया-जीवेन भवे भवे, मेल्लितानि देहानि यानि संसारे ।
तेषां न सागरैः, क्रियते सङ्ख्याऽनन्तैः ॥४७॥

(ગુ ભા.) આ જીવે સંસારમા ભવોભવને વિષે જેટલા દેહ કર્યા તેની જો ગણતી કરવા બેસીએ તો અનંતા સાગરોપમ જેટલો કાળ ચાલ્યો જાય તો પણ ગણત્રી કરી શકીએ નહીં! અર્થાત્ આ જીવે ભવોભવમા ભટકી ભટકી અનંતા દેહ કરીને મૂકી દીધા છે. તો પછી હે આત્મા! આવા ક્ષણભંગુર અને અશુચિથી ભરેલા શરીર ઉપર શા માટે મૂર્છા રાખે છે? હવે તો આવા વિનાશી-શરીર ઉપરથી મૂર્છા ઉતારી અશરીરી થવાને પ્રયત્નશીલ થા. ૪૭

नयणोदयपि तासिं, सागरसलिलाओ बहुयरं होइ ।
गलियं रुअमाणीणं, माउण अन्नमन्नाणं ॥४८॥

सं छाया-नयनोदकमपि तासां, सागरसलिलाद् बहुतरं भवति ।
गलितं रुदतीनां, मातृणाम् अन्यान्यासाम् ॥४८॥

(ગુ ભા) હે આત્મા અન્ય અન્ય ભવમાં થયેલી ભિન્ન ભિન્ન માતાઓ, કે જેઓ તારી વિપત્તિ દુ:ખ અને મરણને લીધે રુદન કરતી હતી તે માતાઓના નેત્રના આંસુ ... ગણવા બેસીએ તો સમુદ્રના

પ્રાણીથી પણ અતિશય અધિક થઇ જાય ! અરે જીવ ! તે અનતી માતાઓ કરી, અને તે બધીને રોતી કકળતી મૂકી આ ભવમા આવ્યો છે, માટે હવે પરમાર્થનો વિચાર કર, અને ફરીથી માતા ન કરવી પડે, અને જન્મ જરા તથા મરણના ફેરામા ન ન ભટકવુ પડે તેને માટે ધર્મકરણીમા પ્રયત્નશીલ થા. ૪૮

ज नरए नेरइया, दुहाइ पावन्ति घोरऽणताइ ।
त्तो अणतगुणिय, निगोअमज्झे दुह होइ ॥४९॥

स. छाया-यद् नरके नैरयिका, दु खानि प्राप्नुवन्ति घोराऽनन्तानि ततोऽनन्तगुणित, निगोदमध्ये दु ख भवति ॥४९॥

(શુ ભા) નરકમા નારકી જીવો અનતા ઘોર દુ ખ પામે છે તે નરકના દુ ખથી પણ અનતા અધિક દુ ખો નિગોદમા ભોગવવા પડે છે-નિગોદમા અનતા જીવોને રહેવાનુ એકજ શરીર હોવાથી ઘણા સાકડા સ્થાનમા રહી સમયે સમયે જન્મ-મરણાદિના અનતા દુ ખો જીવને ભોગવવાં પડે છે ૪૯

त्तम्मिवि निगोअमज्झे, वसिओ रे जीव ! कम्मवसा ।
विसहन्तो तिक्खदुक्ख, अणतपुग्गलपरावत्ते ॥५०॥

स. छाया-तस्मिन्नपि निगोदमध्ये, उषितो रे जीव ! कर्मवशात् ।
विषहमाणस्तीक्ष्णदु ख, अनन्तपुद्गलपरावर्तान् ॥५०॥

(ગુ ભા) રે જીવ! આવી ભયંકર નિગોદમા પણ વિવિધ કર્મને વશ થઈ તુ અનંત પુદ્ગલ પરાવર્ત સુધી ઘોર દુખોને સહન કરતો વસ્યો, તે નિગોદનાં અસહ્ય દુખો અનંતીવાર ભોગવ્યા, માટે હવે તેવા દુખો ન ભોગવવા પડે તે માટે વીતરાગધર્મ આરાધવાને તત્પર થા ૫૦

निहरीअं कहवि तत्तो, पत्तो मणुअत्तणंपि रे जीव।
तत्थवि जिणवरधम्मो, पत्तो चिंतामणीसरिच्छो॥५१॥
पत्ते वि तम्मि रे जीव!, कुणसि पमाय तुमं तय चेव।
जेणं भवंधकूवे, पुणो वि पडिओ दुह लहसि॥५२॥

स छाया-निःसृत्य कथमपि ततः, प्राप्तो मनुजत्वमपि रे जीव!
तत्रापि जिनवरधर्मः, प्राप्तश्चिन्तामणिसदृक्ष ॥५१॥
स छाया-प्राप्तेऽपि तस्मिन् रे जीव! करोषि प्रमाद त्व तमेव।
येन भवान्धकूपे, पुनरपि पतितो दुःख लप्स्यसे ॥५२॥

(ગુ. ભા) હે જીવ! તુ અનેક પ્રકારની અકામ નિર્જરાએ કરીને, તથા નિગોદની ભવસ્થિતિ પૂરી કરીને મહાકષ્ટે ભાગ્યયોગે અતિદુર્લભ એવો મનુષ્ય ભવ પામ્યો, અને તેમા પણ ચિન્તામણિરત્ન સમાન મનોવાછિત સુખ આપનાર શ્રીજિનેન્દ્રધર્મ પામ્યો આવો ચિન્તામણી તુલ્ય ધર્મ પ્રાપ્ત કરીને પણ જો

તુ પ્રમાદ કરે છે તો ફરીથી ભવરૂપી અન્ધકૂવામા પડી જન્મ-મરણાદિ રોગ દુ ખ પામીશ-ફરીથી મનુષ્ય ભવ, અને તેમા પણ જિનધર્મની પ્રાપ્તિ અતિ દુર્લભ છે માટે હે આત્મા ! નિદ્રા વિકથાદિ પ્રમાદ ત્યાગી ધર્મકરણીમા ઉદ્યમશીલ થા ૫૧-૫૨

उवलद्धो जिणधम्मो, न य अणुचिण्णो पमायदोसे ।
हा जीव ! अप्पवेरि !, सुवहु परओ विसूरिहिसि ॥५३॥

स छाया-उपलब्धो जिनधर्मो, न चाऽनुचीर्ण प्रमाददोषेण ।
हा जीव ! आत्मवैरिक ! सुबहु परत्र खेत्स्यसे ॥५३॥

(ગુ ભા) હે જીવ ! તુ મહાભાગ્યયોગે જિનધર્મને પામ્યો છતા પ્રમાદદોષથી તે આચર્યો નહીં જેથી આખેર ખેદ થાય છે અર આત્મવેરી ! રત્ન સમાન ધર્મ પામવા છતા ફક્ત પ્રમાદદોષથી નહીં આચરનાથી તને પરલોકમા ઘણુ દુ ખ સહન કરવા પડશે. અને તે વખતે તુ ખેદ કરીશ માટે હવેથી પણ જાગ્યા ત્યાથી સવાર ગણી, આત્માનો કટ્ટરશત્રુ જે પ્રમાદ તેને ત્યાગી, અપ્રમાદપણે ધર્મ કર ૫૩

सोअन्ति ते वराया, पच्छा समुवट्ठियम्मि मरणम्मि ।
पावपमायवसेण, न संचिओ जेहि जिणधम्मो ॥५४॥

स छाया-शोचन्ते ते वराका, पश्चात् समुपस्थिते मरणे ।
पापप्रमादवशेन, न सञ्चितो यैर्जिनधर्म ॥५४॥

(શુ ભા) જેઓએ મદ, વિષય, કષાય, નિદ્રા અને વિકથારૂપ મહાદુષ્ટ પ્રમાદને આધીન થઇ જિનધર્મ આદર્યો નથી તે બાપડા રાંક જીવો પછીથી મરણ આવી પહોચતા પશ્ચાત્તાપ કરે છે કે-"અરેરે ! અમે કાઈ ધર્મ સાધન કરી શકયા નહી, હવે પરલોકમા શી ગતિ થશે ? ધર્મ કર્યા વિના પરલોકમા કયાથી સુખી થઇશુ ? ત્યા અતિભયકર દુ ખો ભોગવવા પડશે અરેરે ! હવે શુ કરવુ ?" ઇત્યાદિ ઘણો જ શોક કરે છે માટે હે જીવ ! તુ અત્યારથીજ ધર્મ કરણી કરી લે, કે જેથી મરણ સમયે પશ્ચાત્તાપ કરવો ન પડે, અને પરલોકમા કારમા દુ ખો સહન કરવા ન પડે ૫૪

धीधीधी !!! संसार, देवो मरिउण ज तिरी होइ ।
मरिउण रायराया, परिपच्चइ नरयजालाए ॥५५॥

स.छाया-धिग् धिग् धिक् !!! संसारं, देवो मृत्वा यत् तिर्यग् भवति।
मृत्वा राजराज., परिपच्यते नरकज्वालया ॥५५॥

(શુ ભા) જે સસારમા મહાસમૃદ્ધિવત અને અગનાઓના વિલાસો વડે સુખમા મગ્ન થયેલો દેવ જેવો ઉત્તમ જીવ પણ મરીને તિર્યંચ થાય છે વળી જે સંસારમા છ ખડનો ભોક્તા, ચોસઠ હજાર સુદરીઓનો સ્વામી, તથા જેની ચોસઠ હજાર યક્ષો અને બત્રીસ હજાર મુકુટબદ્ધ રાજાઓ રાત્રી-દિવસ સેવા

કરી રહ્યા છે, એવા રાજાધિરાજ-મહારાજા ચક્રવતી પણ મરીને નરકની જ્વાલા વડે પકવાય છે, અને પરમાધામીઓએ કરેલી ભયકર વેદનાઓને સહન કરે છે! એવા આ સસારને ધિક્કાર હો! ધિક્કાર હો!!!૫૫

जाइ अणाहो जीवो, दुमस्स पुप्फ व कम्मवायहओ।
धन-धन्ना-हरणाइ, घर-सयण-कुडुब मिल्लेवि ॥५६॥

म छाया-यात्यनाथो जीवो, द्रुमस्य पुष्पमिव कर्मवातहत.
धन-धान्या-ऽऽभरणानि, गृह-स्वजन-कुटुब मुक्त्वाऽपि ॥५६॥

(શુ ભા) જેમ પવનના ઝપાટાથી વૃક્ષનુ પુષ્પ ખરી પડે છે, તેમ કર્મરૂપી પવનને પરાધીન થયેલો આ બીચારો અનાથ જીવ પોતે મેળવેલા ધનધાન્ય ઘરેણા ઘર સગા-વહાલા અને કુટુબને પડતા મેલી ચાલ્યો જાય છે! માટે હે આત્મન! તુ કર્મરૂપી પવનને આધીન છે, તેનો ઝપાટો લાગતા તારે બધુ છોડી ચાલ્યુ જવુ પડશે, તે વખતે તારી સાથે કાઇ પણ આવનાર નથી માટે પરિણામે જે વસ્તુ તારી સાથે આવનાર નથી તેના ઉપરથી મોહ ત્યાગી, પરભવમા પણ સાથે આવી સુખ કરનાર જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્રનુ આરાધન કર ૫૬

वसिय गिरीसु वसिय, दरीसु वसिय समुद्दमज्झम्मि।
[illegible] य वसिय, ससार ससरतेण ॥५७॥

स. छाया-उषित गिरिपुषित, दरीपूषित समुद्रमध्ये ।
वृक्षाग्रेषु चोषितं, ममार ससरता ॥५७॥

(ગુ ભા.) હે આત્મન્ ! સંસારમાં પરિભ્રમણ કરતાં તેં કેટલીએક વાર પર્વતોમાં નિવાસ કર્યો, કેટલીએકવાર વૃક્ષોના અગ્રભાગમાં પક્ષીરૂપે નિવાસ કર્યો, આવી રીતે તારે અનેક સ્થળે ભિન્નભિન્ન સ્વરૂપે નિવાસ કરવો પડયો ! તારે નિવાસ કરવાને કોઈપણ એક સ્થાન નથી, તો પછી 'મારું મારું' કરી શા માટે મિથ્યાભિમાન કરે છે ? આયુષ્ય પૂરું થતાં કર્મને અનુસારે તારે નિવાસ સ્થાન બદલવું જ પડશે. માટે મમત્વભાવ ત્યાગી સમભાવમાં લીન થા, કે જેથી અક્ષય અને નહીં બદલવું પડે તેવું સ્થાન મળે ૫૭

देवो नेरइओत्ति य, कीड पयंगुत्ति माणुसो एसो ।
रूवस्सी य विरुवो, सुहभागी दुक्खभागी य ॥५८॥

स. छाया-देवो नैरयिक इति च, कीट' पतङ्ग इति मानुष एष ।
रूपी च विरूपः, सुखभागी दु खभागी च ॥५८॥

(ગુ ભા) આ જીવ કોઈ વખત દેવ થયો, કોઈ વખત નારકી થયો, કોઈ વખત તિર્યંચગતિમાં કીટ-પતંગ થયો, જ્યારે કોઈ વખત મનુષ્ય બન્યો વળી કોઈ વખત સ્વરૂપવાન્ થયો, અને કોઈ વખત કુરૂપી થયો વળી કોઈ વખત સુખીઓ, અને કોઈ વખત

દુખી થઈ ઉદાસીન બન્યો આવી રીતે આ સંસારરૂપ નાટકશાળામાં નાટકીયાની પેઠે ભિન્નભિન્ન વેશમાં ઉતરી ભિન્નભિન્ન ભાવ વારણ કર્યા, પણ હજુસુધી અવિનાશી અને સ્થિર આત્મરૂપ પામ્યો નહીં માટે હે આત્મા ! એ સર્વ વેશ અને ભાવોને વિનશ્વર અને અસત્ય જાણી શુદ્ધ આત્મરમણ પામવાને રાગ-દ્વેષની પરિણતિ દૂર કર, કે જેથી તેવા વેષ ધારણ કરી કલુષિત થવું ન પડે ૫૮

गउत्ति य दमगुत्ति य, एस सवा गुत्ति एप वेयविऊ।
सामी दासो पुज्जो, खलोत्ति अधणो धणवइत्ति॥ ५९॥

नवि इत्थ कोवि नियमो,
सकम्मविणिविट्ठसरिसकयचिट्ठो ।
अन्नुन्नरूव-वेसो,
नडुव्व परिअत्तए जीवो ॥६०॥

स राजा-रानेति च द्रमक इति च, एप श्वपाक इति एप वेदवित् ।
स्वामी दास पूज्य , खल इति अधनो धनपतिरिति ॥५९॥
न छाया नाप्यत्र कोऽपि नियम , स्वकर्मविनिविष्टसदृशकृतचेष्ट ।
अन्योन्यरूप-वेषो, नट इव परिवर्तते जीव ॥६०॥

(गु भा) આ જીવ કોઈ વખત રાજા થયો જ્યારે કોઈ વખત ભીખારી બની ઉદરપૂર્તિ માટે ઘેરઘેર

ભટકયો, કોઈ વખત મહાક્રૂર ચ ડાલ થયો, જ્યારે કોઇ વખત વેદનો જાણકાર મહાધુરધર વિદ્વાન્ બન્યો કોઈ વખત હજારો મનુષ્યોનો સ્વામી થયો, જ્યારે કોઈ વખત સેવક બની પરાધીન થયો, કોઇ વખત જગતૂને વ દનીય થયો, જ્યારે કોઈ વખત મહા નીચ દુર્જન બની જગતને ધિક્કારવા યોગ્ય બન્યો કોઇ વખત નિર્ધન મહાદરિદ્રી થયો અને પોતાની આજીવિકાને માટે પણ નિચાર થઈ પડયો, જ્યારે કોઇ વખત કુબેર ભ ડારી જેવો બેશુમાર ધનનો સ્વામી થયો ૫૯ આવી રીતે આ જીવન કોઇ પણ નિયમજ નથી, કારણકે આ મ સારરૂપી ર ગભૂમિમા પોતાના કર્મને અનુસારે ભિન્નભિન્ન રૂપ અને વેપને ધારણ કરી આ જીવ ભિન્નભિન્ન ચેષ્ટા કરતો ભટકયા કરે છે માટે હે આત્મા ! હવે ચેત, તે કર્મને આધીન થઈ આ મ સારરૂપી નાટકમા ઘણા રૂપ વેપ અને ચેષ્ટાઓ કરી, પણ હજુસુધી તારી સિદ્ધિ થઈ નહીં તો હવે તારી ગાઢ નિદ્રામાથી જાગૃત થા, અને જે ક્રૂરકર્મો તને નચાવી રહ્યા છે તેઓનો ક્ષય કરવાને કર્મરહિત શ્રીવીતરાગનુ રટન કર ૬૦

नरएसु वेअणाओ, अणोवमाओ असायबहुलाओ।
रे जीव ! तए पत्ता, अणतखुत्तो बहुविहाओ ॥६१॥

स छाया-नरकेषु वेदना, अनुपमा अशातबहुला ।
रे जीव! त्वया प्राप्ता, अनन्तकृत्वो बहुविधा ॥६१॥

(શુ ભા) હે જીવ! તે માતે નરકોમા, જેની ઉપમા નથી એવી દુખથી ભરપૂર ઘણા પ્રકારની વેદનાઓ અનન્તી વાર ભોગવી, તો પણ હજુ સુધી તારી શુદ્ધિ ઠેકાણે આવી નહી!, માટે હે મદમતે! હવે પાપ કરતા ડર રાખ કારણ કે તે પાપના ફળ તારે જ ભોગવવા પડશે ૬૧

देवत्ते मणुअत्ते, पराभिओगत्तण उवगएण ।
भीसणदुह बहुविह, अणतखुत्ते समणुभूअ ॥६२॥
तिरियगइ अणुपत्तो, भीममहावेअणा अणेगविहा ।
जम्मण मरणऽरहट्टे, अणतखुत्तो परिब्भमिओ ॥६३॥

स छाया-देवत्वे मनुजत्वे, पराभियोगत्वमुपगतेन ।
भीषणदुःख बहुविधम्, अनन्तकृत्व समनुभूतम् ॥६२॥
स छाया-तिर्यग्गतिमनुप्राप्तो, भीषमहावेदना अनेकविधा ।
जन्म-मरणाऽरघट्टे, अनन्तकृत्व परिभ्रान्त ॥६३॥

(શુ ભા) હે જીવ! તે દેવભવન વિષે તથા મનુષ્યભવને વિષે પરતત્રતાના પાશમા સપડાઈ ભયકર ઘણા પ્રકારનુ દુખ અનન્તી વાર અનુભવ્યુ ૬૨ વળી તુ તિર્યંચ ગતિમા ઉત્પન્ન થયો ત્યા અનેક

પ્રકારની ભયકર મહાવેદનાઓ ભોગવી. આવી રીતે ચારે ગતિમા જન્મ અને મરણરૂપી રેંટને વિષે અનતી વાર ભટક્યો આ જગતમા અવુ કોઈ દુખ નથી કે જે દુખ તે સહન કર્યું ન હોય આવી રીતે અનતી વાર ઘોર મહાભયાનક દુખ તે સહન કર્યા ! માટે હવે ધર્મભાવન કર, કે જેથી તેવા દુખ ભોગવવા ન પડે ૬૩

जावन्ति केवि दुक्खा, सारिरा माणसा य संसारे ।
पत्तो अणतखुत्तो, जीवो संसारकतारे ॥६४॥

स छाया–यावन्ति कान्यपि दुःखानि, शारीराणि मानसानि च ससारे । प्राप्तोऽनन्तकृत्वः, जीवः ससारकान्तारे ॥६४॥

(गु भा) जीवे आ ससाररूपी अटवीमा परिभ्रमण करता जेटला कोई रोग विगेरे शारीरिक दुखो छे, अने जेटना इष्टवियोगादि मानसिक दुखो छे, ते सर्व अनतीवार भोगव्या छे ६४

तण्हा अणतखुत्तो सन्सारे तारिसीया तुमं आसी ।
ज पसमेउ सव्वो-दहीणमुदय न तीरिज्जा ॥६५॥
आग्नी अणतखुत्तो, ससारे ते छुहावि तारिसीया ।
ज पसमेउ सव्वो, पुग्गलकाओ वि न तीरिज्जा ॥६६॥

स छाया–[illegible] कृत्वः, ससारे तादृशी [illegible]

यां प्रशमयितु मर्वोदधीनामुदक न शक्नुयात् ॥६५॥
म छाया–आसीद् अनन्तकृत्न , ममारे तव क्षुधाऽपि तादृदिका ।
यां प्रशमयितु मर्वे , पुद्गलकायोऽपि न शक्नुयात् ॥६६॥

(શુ ભા) હે જીવ ! તને નરકભવરૂપ સંસારને વિષે અનંતીવાર એવી તીવ્ર તૃષાના દુખ ભોગવવા પડયા કે કે જે તૃષાને છીપાવવાને મઘળા સમુદ્રનું જલ પણ સમર્થ ન થાય અહો ! તું પરાધીન હતો ત્યારે તારે કેવી તૃષાને સહન કરવી પડી ? જ્યારે અહા સ્વતંત્રપણે ધર્મનિમિત્ત તારા પોતાના હિતને માટે ચોવિહારો ઉપવાસ છઠ અઠ્ઠમ, અથવા છેવટે રાત્રિનોજ ચોવિહાર કરવાનો ગુરુમહારાજ ઉપદેશ આપે છે ત્યારે તને વિચાર થાય કે ! ૬૫ વળી નરકભવને વિષે અનંતીવાર એવી તીવ્ર ક્ષુધાની વેદનાઓ ભોગવવી પડી, કે જે ક્ષુધાને શાન્ત કરવાને જગતના સર્વ પુદ્ગલો પણ સમર્થ ન થાય, આની સાંભળતા કંપારી છૂટે એવી અવર્ણનીય ક્ષુધાની વેદનાઓ તે પરવશપણે અનંતીવાર અનુભવી, જ્યારે અહીં સ્વાધીનપણામાં ધર્મનિમિત્તે–આત્માના કલ્યાણને માટે ઉપવાસ અથવા એકાસણ કરવાને પણ લાખો વિચાર કરવો પડે છે ! આત્મન્ ! નરકને વિષે આવી આવી અસહ્ય તૃષા અને ક્ષુધાની વેદનાઓ પરાધીનપણું તારે સહન કરવી પડી, કે જે સહન કરવા વિના તારી

સિદ્ધિ થઈ નહી પણ અત્યારે તું મનુષ્યભવ પામ્યો છે, સારાસારનો વિચાર કરી શકે છે, તો હવે પણ ઇન્દ્રિયને વશ થઇ, આવેલા અવસરને ચૂકે તો તારા જેવો મૂર્ખ કોણ ? માટે સ્વાધીનપણામા જ તપસ્યાદિ કરી આત્માના સહજ ગુણો પ્રગટાવ, કે જેથી ભયકર નારકીની વેદનાઓ ભોગવવાનો વખત ન આવે ૬૬

काऊणमणेगाइ, जम्म-मरणपरियट्टणसयाइ ।
दुक्खेण माणुसत्त, जइ लहइ जहिच्छय जीवो ॥६७॥
तं तह दुल्लहलभ, विज्जुलयाचचल च मणुअत्तं ।
धम्ममि जो विसीयइ, सो काउरिसो न सप्पुरिसो ॥६८॥

स, छाया—कृत्वाऽनेकानि, जन्म-मरणपरिवर्तनशतानि ।
दुःखेन मानुषत्व, यदि लभते यथेच्छित जीव ॥६७॥
स, छाया—तत् तथा दुर्लभलाभ, विद्युल्लताचञ्चल च मनुजत्वम् ।
धर्मे यो विषीदति, स कापुरुषो न सत्पुरुष ॥६८॥

(ગુ ભા) જીવ અનેક સેકડો જન્મ અને મરણના પરાવર્તનના ઘણા દુ:ખો ભોગવીને મહાકષ્ટે પોતાને ઇષ્ટ એવું મનુષ્યપણુ પામે ૬૭ આવા દસ દૃષ્ટાન્તે દુર્લભ અને વીજળીના ચમકારા જેવો ચંચલ મનુષ્યભવ પામીને પણ જે કોઇ ધર્મકૃત્યમા પ્રમાદ કરે તે કાયર પુરુષ સમજવો, તે સત્પુરુષોની પંક્તિમા ગણાવા

લાયક થતો નથી માટે હે જીવ ! તું મહાકષ્ટે પૂર્ણ પુણ્યોદયે મનુષ્યભવ પામ્યો છે, તો તેને સાર્થક કર ૬૮

माणुस्सजम्मे तडि लद्धियम्मि,
जिणिंदधम्मो न कओ य जेण ।
तुट्टे गुणे जह धाणुक्कएण,
हत्था मलेव्वा य अवस्स तेण ॥६९॥

म छाया-मानुष्यजन्मनि तटे लब्धे, जिनेन्द्रधर्मो न कृतश्च येन । त्रुटिते गुणे यथा धानुष्केण, हस्तौ मर्दयितव्यौ च अवश्य तेन॥६९।

(ગુ ભા) અનંતા ભવરૂપ સમુદ્રમા ભટકતા ભટકતા કાંઠારૂપ મનુષ્યજન્મ પ્રાપ્ત કરવા છતા જેણે જિનેન્દ્રપ્રરૂપિત ધર્મ કર્યો નહીં તેને, જેમ ધનુષ્યની દોરી તૂટતા ધનુર્ધારી પુરુષને હાથ ઘસવા પડે છે તેમ અવશ્ય હાથ ઘસવા પડે છે-પશ્ચાત્તાપ કરવો પડે છે માટે હે આત્મન્ ! તને ધર્મ કરવાને મનુષ્યભવાદિ સામગ્રીઓ મળી છે, છતા જો પ્રમાદ કરી તેઓનો ઉપયોગ નહી કરે, અને નિરર્થક દિવસો ગુમાવીશ તો મરણ સમયે અતિશય પશ્ચાત્તાપ થશે ૬૯

रे जीव ! निसुणि चचलसहाव,
मिल्हेवि णु सयलवि बज्झभाव ।

नवभेयपरिग्गहविविहजाल,
संसारि अत्थि सहु इंदयाल ॥७०॥

म छाया–रे जीव निश्रृणु चञ्चलस्वभावान्, मुक्त्वापि सकलानपि बाह्यभावान् । नवभेदपरिग्रहविविधजालान, संसारेऽस्ति सर्वमिन्द्रजालम् ॥७०॥

(ગુ ભા) અરે જીવ ! હિતકર વાકય સાંભળ– આ સર્વ ધન્ય ધાન્યાદિ નવપ્રકારના પરિગ્રહનો સમૂહ છે તે તારા આત્મગુણથી બાહ્યભાવ છે, તારા પોતાના ગુણ તો જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર છે વળી આ નવ પ્રકારનો પરિગ્રહ ચ ચળસ્વભાવી છે–ક્ષણવિનાશી છે. સ સારમા સર્વ ઇન્દ્રજાલ સમાન છે–પરમાર્થે જોતા અસાર છે વળી પરિગ્રહ છોડીને તારે અવશ્ય પર લોકમા જવુ જ પડશે, તો પછી અત્યારથીજ આ સર્વ ચ ચળસ્વભાવી બાહ્યભાવ ઉપરથી મોહત્યાગી અચલ સ્વભાવી તારા આત્મધર્મનો શા માટે આદર નથી કરતો ? ૭૦

पिय–पुत्त–मित्त–घर–घरणि–जाय
इहलोइय सव्व नियसुहसहाय ।
नवि अत्थि कोइ तुह सरणि मुक्ख !,
इक्कल्लु सहसि तिरि-निरयदुक्ख॥७१॥

स छाया-पितृ पुत्र-मित्र-गृह-गृहिणीजातम्, ऐहलौकिकं सर्वं निजसुखसहायम् । नाऽस्त्यपि कोऽपी तव शरणं मूर्ख ! एकाकी सहिष्यते तिर्यग्नरकदु खानि ॥७१॥

(ગુ ભા) હે મૂર્ખ આત્મન ! આ લોકમા તને અતિશય વહાલા એવા પિતા, પુત્ર, મિત્ર, સ્ત્રી તથા ઘરના માણુસો વિગેરે પોતાનોજ સ્વાર્થ તાકના કરે છે, તે કોઈ તારુ શરણુ નથી તેઓને માટે કૂડ-કપટ કરી તારે એકલાનેજ તિર્ય ચ અને નરકગતિના દુ ખો સહન કરવા પડશે, અને તે મહાભયકર દુ ખ વખતે કોઈ તારુ રક્ષણુ કરવા આવશે નહીં માટે હે મૂઢ ! હજુ કાઇક વિચાર, અને આશ્રવભાવમાથી નિવૃત્ત થઈ સ વરભાવમા પરિણુત થા કે જેથી પરલોક સુધરે ૭૧

कुसग्गे जह ओसबिंदुए, थोव चिट्ठइ लबमाणए ।
एव मणुआण जीविय, समय गोयम ! मा पमायए॥७२॥

स छाया-कुशाग्रे यथाऽवश्यायबिन्दुक , स्तोकं तिष्ठति लम्बमानक ।
एव मनुजाना जीवित, समय गौतम ! मा प्रमादी ॥७२॥

(ગુ ભા) પ્રભુ શ્રીમહાવીર ગૌતમ સ્વામીને ઉપદેશે છે કે-હે ગૌતમ ! જેમ ડાભના અગ્રભાગ ઉપર લટકી રહેલુ ઝાકળનુ ટીપુ થોડોજ સમય રહે તેતલેતામા નીચે પડી જાય છે, તેમ મનુષ્યોનુ

જીવિત પણ જલદી નાશ પામે તેવુ છે માટે એક સમય પણ પ્રમાદ કરીશ નહી-ધર્મને વિષે નિરંતર ઉદ્યમ કર ૭૨

संबुज्झह किं न वुज्झह, संबोहि खलु पेच्च दुल्लहा ।
नो हूवणमन्ति राइओ, नो सुलहं पुणरवि जीवियं ॥७३॥

स छाया–सबुध्यध्वं किं बुध्यध्वं, संबोधिः खलु प्रेत्य दुर्लभा ।
नैवोपनमन्ति रात्रयो, नो सुलभ पुनरपि जीवितम् ॥७३॥

(ગુ ભા) હે ભવ્ય પ્રાણીઓ ! તમે બુઝો-સમ્યક્ત્વ રત્ન મેળવવાને ઉદ્યમ કરો, આવો અવસર ફરીફરીને મળવો મુશ્કેલ છે સમગ્ર પ્રકારની ધર્મસામગ્રી મળવા છતા હજુ કેમ પ્રતિબોધ પામતા નથી ? કારણ કે જેમણે ધર્મકૃત્ય કર્યું નહીં તેમને પરલોકમા સમ્યક્ત્વ મળવુ દુર્લભ છે ગયેલા રાત્રિ–દિવસો પાછા આવવાના નથી, અને ધર્મસાધન કરવાને યોગ્ય જીવિત પાછુ મળવુ સુલભ નથી, માટે ધર્મસામગ્રી પામી પ્રમાદ ન કરો ૭૩

डहरा वुड्ढा य पासह, गब्भत्थावि चयन्ति माणवा ।
सेणे जह वट्टय हरे, एवमाउक्खयम्मि तुट्टइ ॥७४॥

स छाया-बाला वृद्धाश्च पश्यत, गर्भस्था अपि त्यजन्ति मानवाः ।
श्येनो यथा वर्तकं हरति, एवमायुःक्षये त्रुटयति (जीवितम्) ॥७४॥

(શુ ભા) હે પ્રાણીઓ ! તમે જુઓ—કેટલાએક મનુષ્યો ગર્ભમાજ મરણ પામે છે ! કેટલાએક બાલ્યાવસ્થામાજ મૃત્યુને શરણ થાય છે, કેટલાએક યુવાવસ્થામા વ્હાલા સ્ત્રી—પુત્રાદિને મૂકી મરી જાય છે, જ્યારે કેટલાએક વૃદ્ધાવસ્થાના દુ ખ ભોગવી ભોગવી પગ ઘસતા મરણને આધીન થાય છે આવી રીતે જેમ બાજપક્ષી તેતરને ઓચિંતો ઝાલી લે છે, તેમ આયુષ્યક્ષય થતા યમદેવ જીવિતને હરે છે, માટે ક્ષણ માત્ર પણ જીવિતનો વિશ્વાસ નહી રાખી ધર્મસાધન કરવાને સાવધાન થાઓ ૭૪

तिहुयणजण मरन्त, दट्ठूण नयन्ति जे न अप्पाण।
विरमन्ति न पावाओ, धी धी ! विट्ठत्तण ताण ॥७५॥

स छाया-त्रिभुवनजन म्रियमाण, दृष्ट्वा नयन्ति ये नात्मानम् (धर्मे)।
विरमन्ति न पापाद् धिग् धिग् धृष्टत्व तेषाम् ॥७५॥

(શુ ભા) જેઓ ત્રણે ભુવનના પ્રાણીઓને દેખતા છતા પોતાના આત્માને ધર્મને વિષે જોડતા નથી, અને પાપ થકી વિરામ પામતા નથી એવા નિર્લજ્જ પુરુષોની ધિઠાઇને ધિક્કાર હો ! ધિક્કાર હો ! ૭૫

मा मा जपह बहुय, जे बद्धा चिक्कणेहि कम्मेहिं ।
सव्वेसिं तेसि जायइ, हिओवएसो महादोसो ॥७६॥

सं छाया-मा मा जल्पत बहुक, ये बद्धाश्चिक्कणैः कर्मभिः ।
सर्वेषा तेषा जायते, हितोपदेशो महाद्वेष' ॥७६॥

(ગુ ભા.) અયોગ્ય શિષ્યો ઉપર કૃપાસાગર ગુરુ-મહારાજને કરુણા આવવાથી વારંવાર ઉપદેશ આપતા જોઇ, તે ગુરુ મહારાજ પ્રતિ યોગ્ય અને વિનયી શિષ્યો કહે છે-પ્રભો ! કૃપાનિધાન ! જેઓએ ઘણા ચીકણા અને નિકાચિત કર્મો બાંધ્યા છે-જેઓ મગ-શેળીયા પત્થરની જેમ નહી પીગળે એવા કઠણ હૃદય-વાળા છે, એવા આ અયોગ્ય પ્રાણીઓને બાહુ ઉપદેશ ન આપો ન આપો કારણ કે-તેઓને આપ ગમે તેટલો પ્રતિબોધ આપશો તો પણ તેઓ પ્રતિબોધ પામનાના નથી, એટલુ જ નહીં પણ, સર્પને જેમજેમ દૂધ પાઇયે તેમ તેમ ઝેર વધે છે તેમ અયોગ્ય પ્રાણી-ઓને હિતોપદેશ કેવળ મહાદ્વેષની જ વૃદ્ધિ કરે છે, માટે તેવા અયોગ્ય જીવોને ઉપદેશ આપવો વ્યર્થ છે ૭૬

कुणसि ममत्तं धण-सयण-विहवपमुहेसु अणंतदुक्खेसु ।
सिढिलेसि आयरं पुण, अणंतसुक्खम्मि मुक्खम्मि ॥७७

सं छाया करोषि ममत्व धन-स्वजन-विभवप्रमुखेषु अनन्तदु'खेषु ।
शिथिलयसि आदर पुनरनन्तसौख्ये मोक्षे ॥७७॥

(ગુ ભા) હે જીવ ! અનતા દુ ખના હેતુભૂત ધન, સ્રી પુત્રાદિ સ્વજન, અને વૈભવ વિગેરેને વિષે

તુ મમત્વભાવ રાખે છે, જ્યારે અનંતુ સુખ જેમા છે એવા મહાદુર્લભ મોક્ષને વિષે આદર ઓછો કરે છે! એવો કોણ મૂર્ખ હોય કે જે દુ:ખ આપનારા પદાર્થોમા આસક્તિ રાખે? અને સુખ આપનારા પદાર્થમા ઉપેક્ષા રાખે? પણ આત્મન્! તે તો તેમજ કર્યું! માટે હજુ તારા અનાદિકાળના ભ્રમને દૂર કર, અને સુખી થવા ઇચ્છતો હોય તો બાહ્યભાવ ઉપરના મમત્વને ત્યાગી મોક્ષમા આદર રાખ-મોક્ષને માટે પ્રયત્ન કર ૭૭

संसारो दुहहेऊ, दुक्खफलो दुसहदुक्खरूवो य ।
न चयन्ति तंपि जीवा, अइबद्धा नेहनिअलेहिं ॥७८॥

स छाया संसारो दुःखहेतुः, दुःखफलो दुःसहदुःखरूपश्च ।
न त्यजन्ति तमपि जीवा, अतिबद्धा स्नेहनिगडैः ॥७८॥

(શુ ભા) આ સંસાર દુ:ખનુ કારણ છે, દુ:ખરૂપી ફળને આપનારો છે, અને અસહ્ય ઘોર દુ:ખ સ્વરૂપ છે, આના મહાભયકર સંસારના પણ સ્નેહ રૂપી બેડીથી અતિશય બંધાયેલા જીવો ત્યાગ કરતા નથી! જીવો સંસારને દુ:ખમય જાણે છે, છતા રાગ-બંધનથી જકડાએલા તેનો ત્યાગ કરી શકતા નથી માટે હે જીવ! રાગબંધનને દૂર કરવાને ઉદ્યમવંત થા કે જેથી આના દુ:ખમય સંસારથી તારો છૂટકારો થાય ૭૮

नियकम्मपवणचलिओ, जीवो संसारकाणणे घोरे ।

का का विडंबणाओ, न पावए दुसहदुक्खाओ? ॥७९॥

स छाया-निजकर्मपवनचलितो, जीव॰ संसारकानने घोरे ।
का का विडम्बना, न प्राप्नोति दुस्सहदुःखाः ॥७९॥

(ગુ ભા.) પોતાના કર્મરૂપી પવનને પરાધીન થઈ પતિત થયેલો આ જીવ મસારરૂપી મહાવિકટ જગલમા અસહ્ય દુખોથી ભરપૂર કઈ કઈ વિડબનાઓ પામતો નથી? અર્થાત્ સર્વ વિડબનાઓ પામે છે હે આત્મા! તે કર્મને વશ થઈ અસહ્ય દુખો સહન કર્યા, અને વિવિધ પ્રકારની વિડમનાઓ મહી, તેના આગળ ધર્મકૃત્ય કરતા થતુ ઘણુ જ અલ્પ દુખ શા હિસાબમા છે? કે જેથી અનતુ અને અક્ષય સુખ મળે તેમ છે માટે ધર્મમ ચય કરવામા પ્રમાદી ન થા ૭૯

सिसिरम्मि सीयलानिल–
लहरिसहस्सेहि भिन्नघणदेहो ।
तिरियत्तणम्मिऽरण्णे,
अणतसो निहणमणुपत्तो ॥८०॥

गिम्हायवसतत्तो-रण्णे छुहिओ पिवासिओ वहुसो ।
मपत्तो तिरियभवे, मरणदुह वहु विसूरन्तो ॥८१॥

वासासुऽरण्णमज्झे, गिरिनिज्झरणोदगेहि वजन्तो ।
सीयाऽनिलडज्जिओ, मओऽसि तिरियत्तणे वहुसो ॥८२॥

एवं तिरियभवेसु कीसन्तो दुक्खसयसहस्सेहि ।
वसियो अणतखुत्तो, जीवो भीसणभवारण्णे ॥८३॥

स उाय। शिशिरे शीतलाऽनिल-लहरिसहस्रैर्भिन्नघनदेह' । तिर्यक्त्वेऽरण्य, अनन्तशो निधनमनुप्राप्त ॥८०॥ ग्रीष्मातपसन्तप्तोऽरण्ये क्षुधित पिपासितो बहुश । सम्प्राप्तस्तिर्यग्भवे मरणदुःख बहु खिद्यमान ॥८१॥ वर्षास्वरण्यमध्ये, गिरिनिर्झरोदकैर्वह्यमान । शीताऽनिलदग्धो, मृतोऽसि तिर्यक्त्वे बहुश ॥८२॥ एव तिर्यग्भवेषु, क्लिश्यमानो दु खशतसहस्रै । उषितोऽनन्तकृत्वो, जीवो भीषणभवाऽरण्ये ॥८३॥

(गु भा) हे छव ! तु तिर्य च भवमा हतो, के ज्यारे तारु शरीर मजबूत हत तो पण अटवीमा शीयाळानी सख्त ठडीमा हिम पडवाथी तारु देह फाटी गया-भेदाइ गयो ! अने पोप महिनानी कडकडती टाढथी अटवीमा अनन्तीवार मरणने शरण थयो, ते दु ख सभार ८० वळी हे आत्मा ! तु तिर्य च भवमा घोर जगलने विषे उनाळाना आकरा तापथी तप्त थइ-विह्वल बनी भुख्यो तरस्यो घणोज खेद पामतो मरणदु ख पाम्यो ! ८१ वळी हे चेतन ! तु वर्षा ऋतुमा तिर्य च भवमा भयानक अरण्यने विषे पर्वतोना झरणाना पाणीमा तणातो अथडातो-कूटतो अने ठडा प्रवनथी जकडाइ गयेलो घणी वखत मृत्यु पाम्यो !-८२

આવી રીતે અતિભયાનક ભવરૂપી અરણ્યમા તિર્યંચ ભવોને વિષે અસહ્ય લાખો દુખો ભોગવી કલેશ પામતો આ જીવ અનતીવાર વન્યો (ગયો) શિયાળામા જગલને વિષે અસહ્ય ઠડીથી અનતીવાર મૃત્યુને શરણ થયા ! ઉનાળાના આકરા તાપથી તપ્ત થઈ ભૂખ્યો તરસ્યો મરી ગયો ! અને વરસાદની ઋતુમા પાણીમા તણાતો અથડાતો પ્રાણરહિત થયો ! આવા દુખો અનતીવાર સહન કરવા છતા તે કષ્ટોને આજ તુ કેમ વિસરી જાય છે ? ૮૩

दुट्ठट्ठकम्मपलया-निलपेरिओ भीसणम्मि भवरण्णे ।
हिंडन्तो नरएसु वि, अणंतसो जीव ! पत्तो सि ॥८४॥

स छाया-दुष्टाष्टकर्मप्रलया-ऽनिलप्रेरितो भीषणे भवारण्ये ।
हिण्डमानो नरकेष्वपि, अनन्तशो जीव ! प्राप्तोऽसि ॥८४॥

(ગુ ભા) હે આત્મન ! પ્રલયકાળના પવન જેવા ભયકર એવા આઠ કર્મે કરી વાર એવા આ ભવરૂપી અરણ્યમા ભટકતા ભટકતા તુ નરકગતિમા પણ અસહ્ય દુખો અનતીવાર પામ્યો છે–દુખ ભોગવવામા કોઈ ખામી રાખી નથી, તોપણ હજુ તેવાંજ દુખો ભોગવવા પડે તેવા પાપમય કાર્યો કરે છે ! અરે ! કાંઈક સમજ, બુદ્ધિ ઠેકાણે લાવ અને હવે પછી તેવા દુખો ભોગવવા ન પડે તેને માટે પ્રયત્નશીલ થા ૮૪

सत्तसु नरयमहीसु, वज्जानलदाह–सीयवियणासु ।
वसियो अणतखुत्तो, विलवन्तो कूरुणसद्देहि ॥८५॥

म छाया–सप्तसु नरकमहीषु, वज्राऽनलदाह-शीतवेदनासु ।
उषितोऽनन्तकृत्वो, विलपन् करुणशब्दै ॥८५॥

(ગુ ભા) હે જીવ ! તુ સાતે નારકીઓમા કરુણ ઉપજાવે એવા હૃદયભેદક શબ્દો વડે વિલાપ કરતો અનતીવાર વસ્યો, કે જે નારકીઓમા વજ્રસમાન અતિશય આકરા અગ્નિની અને શીતની અસહ્ય વેદનાઓ તારે ભોગવવી પડી ! હવે તેથી ત્રાસ પામી ફરીથી ત્યા જવુ ન પડે માટે ધર્મકૃત્યમા સાવધાન થા ૮૫

पिय-माय-सयणरहिओ, दुरतवाहिहिं पीडिओ बहुसो।
मणुअभवे निस्सारे, विलाविओ किं न त सरसि ॥८६॥

स छाया-माता–पितृ-स्वजनरहितो, दुरन्तव्याधिभि पीडितो बहुश । मनुजभवे निस्सारे, विलापित किं न त स्मरसि? ॥८६॥

(ગુ ભા) હે ચેતન ! માતા પિતા અને સગા સબધીઓથી વિયોગ પામેલા તને અસાધ્ય વ્યાધિઓએ ઘણોજ પીડિત કરી આ અસાર એવા મનુષ્ય-ભવમા બહુ બહુ વિલાપ કરાવ્યા આ વાતને તુ કેમ વિસરી જાય છે? ८६

पवणु व गयणमग्गे, अलक्खिओ भमइ भववणे जीवो।
ठाणट्ठाणम्मि समु-ज्झिऊण धण-सयण संघाए ॥८७॥

सं छाया-पवन इव गगनमार्गे, अलक्षितो भ्रमति भववने जीवः ।
स्थानस्थाने समुज्झ्य धन-स्वजनसंघातान् ॥८७॥

(गु भा) જેમ પવન આકાશમા અદૃશ્યરૂપે ભિન્નભિન્ન સ્થાને ભમ્યા કરે છે, તેમ આ જીવ ઠેકાણે ઠેકાણે ધન અને સગા વહાલાઓનો ત્યાગ કરી અજાણપણાથી ભટકયા કરે છે માટે હે આત્મન ! 'આ મારુ ધન, આ મારા સગા-વહાલા' આ રીતે ખોટો મમત્વ ભાવ ત્યાગી, તારા શુદ્ધ સ્થિર-સ્વભાવને પ્રાપ્ત કરવા વીતરાગપ્રભુનો ધર્મ આચર ૮૭

विज्झिज्जन्ता असयं, जम्म-जरा-मरणतिक्खकुंतेहिं ।
दुहमणुभवन्ति घोर, ससारे ससरन्त जिआ ॥८८॥
तहवि खणपि कयावि हु, अन्नाणभुयगडकिया जीवा।
संसारचारगाओ, न य उव्विज्जन्ति मूढमणा ॥८९॥

सं. छाया-विध्यमाना असकृत्, जन्म-जरा-मरणतीक्ष्णकुन्तैः ।
दुःखमनुभवन्ति घोरं, संसारे संसरन्तो जीवाः ॥८८॥
तथापि क्षणमपि कदापि खलु, अज्ञानभुजङ्गदष्टा जीवाः ।
संसारचारकाद्, न चोद्विजन्ते मूढमनसः ॥८९॥

(ગુ ભા) આ અસાર સંસારમાં ભટકતા જીવો જન્મ જરા અને મરણરૂપી તીક્ષ્ણ ભાલાઓ વડે વારંવાર વિંધાઇ ઘોર દુખ અનુભવે છે, ૮૮ છતાં અજ્ઞાનરૂપી સર્પવડે ડસાયેલા મૂઢમાનવાળા જીવો આ સંસારરૂપી બંદીખાનાથી ક્ષણમાત્ર પણ ઉદ્વેગ પામતા નથી ! કેદખાનામાં પડેલો પ્રાણી એકજ વખત ભાલાની વેદના સહન કરી શકતો નથી, અને કંટાળી જઇ વિચારે છે કે-અરેરે ! હવે હું આ દુખમાંથી ક્યારે છૂટું ? પણ જન્મ જરા અને મૃત્યુરૂપી ભાલાઓના ઘાએ ઘા જીવો વારંવાર અનુભવે છે, છતાં આશ્ચર્ય છે કે-તેઓ આ સંસારરૂપી કેદખાનામાંથી છૂટવાને ક્ષણમાત્ર પણ ઉદ્વિગ્ન થતા નથી ૮૯

कीलसि कियन्तवेलं, सरीरवावीइ ? जत्थ पइसमयं ।
कालरहट्टघडीहिं, सोसिज्जइ जीवियम्भोहं ॥९०॥

સં છાયા-क्रिडिष्यसि कियद्वेलां, शरीरवाप्यां ? यत्र प्रतिसमयम् ।
कालारघट्टघटीभिः, शोष्यते जीविताम्भओघः ॥९०॥

(ગુ ભા) હે જીવ ! તું શરીરરૂપી વાવમાં કેટલો સમય ક્રીડા કરીશ ? જે વાવમાંથી કાળરૂપી રેંટના ઘડાઓ જીવિતરૂપી જળસમૂહને સમયે સમયે શોષી રહ્યા છે-જેમ જેમ કાળ જાય છે તેમ તેમ આયુષ્ય ઘટતું જ જાય છે જેમ ફાંસીની સજા પામેલો અપરાધી જેમ જેમ ફાંસી સન્મુખ ડગલાં ભરે છે તેમ તેમ તેને

મૃત્યુ નજીક આવતુ જાય છે, અને તેથી તેને ખાન-પાનાદિ કાઈપણ ગોઠતુ નથી, કારણકે તેણે જાણ્યુ છે કે મૃત્યુ નજીક આવતુ જાય છે, તેમ હે ચેતન ! તારી પણ જેમજેમ ઉમ્મર જાય છે તેમ તેમ મૃત્યુ નજીક આવતુ જાય છે, આવી રીતે દિવસ પર દિવસ જતા આયુષ્ય ઝપાટામાં પૂર્ણ થશે ત્યારે મરણને શરણ થવુ પડશે ! માટે પ્રમાદ ત્યાગી પશ્ચાત્તાપ કરવાનો સમય ન આવે ૯૦

रे जीव ! बुज्झ मा मुज्झ मा पमायं करेसि रे पाव ! ।
ज परलोए गुरुदुक्खभायणं होहिसि अयाण ! ॥९१॥

स छाया-रे जीव ! बुध्यस्व मा मुह्य मा प्रमाद कुरु रे पाप ! ।
यत् परलोके गुरुदु:खभाजन भविष्यसि अज्ञान ! ॥९१॥

(ગુ ભા) અરે જીવ ! બુઝ બુઝ, મોહ ન પામ રે પાપી ! હવે ધર્મકાર્યમા પ્રમાદ ન કર હે અજ્ઞાની ! પ્રમાદ કરીને તો પરલોકમા ઘોર અસહ્ય દુખો તારે જ ભોગવવા પડશે માટે દુર્લભ મનુષ્યભવમા ચિન્તામણિ સમાન જિનધર્મ પામી આવા ધર્મ કરવાના અમૂલ્ય સમયમા સાવધાન થા, કે જેથી દુખ ન ભોગવવા પડે ૯૧.

बुज्झसु रे जीव ! तुमं,
मुज्झसि जिणमयम्मि न

जम्हा पुणरवि एसा,
सामग्गी दुल्लहा जीव ! ॥९२॥

छाया-बुध्यस्व रे जीव ! त्वं, मा मुह्य जिनमते ज्ञात्वा ।
यस्मात् पुनरपि एषा, सामग्री दुर्लभा जीव ! ॥९२॥

(गु भा) અરે જીવ ! હવે તુ બોધ પામ, જિન મતને વિષે જીવ અજીવ વિગેરે તત્ત્વો જાણ્યા છતા મોહ ન પામ, કારણ કે—હે ચેતન ! મનુષ્યભવ તથા જિનેન્દ્રમત વિગેરે ધર્મસામગ્રી ફરીફરીને મળવી દુર્લભ છે, માટે આવેલો અવસર ન જવા દે ९२

दुलहो पुण जिणधम्मो, तुमं पमायायरो सुहेसी य ।
दुसह च नरयदुक्खं, कह होहिसि त न याणामो ॥९३॥

छाया-दुर्लभ पुनर्जिनधर्म., त्वं प्रमादाकर' सुखैषी च ।
दुस्सह च नरकदु ख, कथ भविष्यसि तन्न जानीम ॥९३॥

(गु भा) હે પ્રાણી ! આ જિનધર્મ ફરીથી મળવો અતિદુર્લભ છે, અને તુ પ્રમાદની ખાણ છે ! આવો ચિન્તામણિ સમાન જિનધર્મ પામવા છતા તુ પ્રમાદમા દિવસો એળે ગુમાવે છે, અને પ્રમાદ કરીને પણ સુખની અભિલાષા રાખે છે ! તે સુખ તને કયાથી મળશે ? નારકીનુ દુ ખ દુ સહ છે–ધર્મ-સામગ્રી મળવા છતા પ્રમાદી બની ધર્મ તરફ ઉપેક્ષા રાખે છે, અને પાપમય કાર્યોમા અમૂલ્ય આયુષ્ય

ગુમાવે છે, જેથી તને ઘોર અસહ્ય નરક દુખો ભોગવવા પડશે હે પ્રાણી! તુ અહી સામાન્ય દુખ પણ સહન કરી શકતો નથી ત્યારે નરકના દુસહ દુખ કેમ સહન થશે? અમે નથી જાણતા કે તારી ત્યા શી અવસ્થા થશે! ૯૩

अथिरेण थिरो समलेण,
निम्मलो परवसेण साहिणो ।
देहेन जइ विढप्पइ,
धम्मो ता किं न पज्जत्त ? ॥९४॥

म छाया-अस्थिरेण स्थिरं समलेन, निर्मल परवशेन स्वाधीनं ।
देहेन यद्यर्ज्यते, धर्मस्तदा किं न पर्याप्तम् ? ॥९४॥

(ગુ ભા) હે જીવ! અસ્થિર અને અશાશ્વતા આ દેહ વડે સ્થિર અને શાશ્વતો જો ધર્મ ઉપાર્જન થાય તો શુ ન મળ્યુ? અર્થાત્ ધારેલો લાભ મળ્યો કહેવાય વળી મળ-મૂત્રથી ભરેલા આ મલિન શરીર વડે નિર્મળ ધર્મ ઉપાર્જન થાય તો શુ બાકી રહ્યુ?-શુ અપૂર્ણતા રહી?-અર્થાત્ મહાન્ લાભ મળ્યો કહેવાય વળી અનેક પ્રકારના રોગ વિગેરેને આધીન-પરતન્ત્ર એવા આ દેહ વડે સ્વાધીન સ્વતંત્ર એવો ધર્મ જો ઉપાર્જન થાય તો શુ કાઈ મળવાની ખામી કહેવાય? અર્થાત્ ઇચ્છેલો લાભ મળ્યોજ કહેવાય

અસ્થિર, મલિન અને પરાધીન એવા આ અસાર દેહ વડે સ્થિર, નિર્મળ અને સ્વાધીન એવો જે ધર્મ ઉપાર્જન થઇ શકે છે, તો હે આત્મન્ ! આવેલો લાભ શા માટે ચૂકે છે, માટે આ અસાર શરીર ઉપરથી મોહ ઉતારી તે વડે ધર્મનુ સાધન કરી લે ૯૪

जह चिंतामणिरयण,
सुलह न हु होइ तुच्छविहवाण ।
गुणविहववज्जियाण,
जियाण तह धम्मरयणपि ॥९५॥

स छाया यथा चिन्तामणिरत्न,सुलभ न खलु भवति तुच्छविभवानाम्।
गुणविभववर्जितानां, जीवानां तथा धर्मरत्नमपि ॥९५॥

(શુ ભા) જેમ તુચ્છ વૈભવવાળા-પુણ્યહીન પ્રાણીઓને ચિન્તામણિ રત્ન સુલભ ન જ હોય પુણ્યહીન પ્રાણીઓ ચિન્તામણિ રત્ન પ્રાપ્ત કરી શકતાજ નથી, તેમ ગુણરૂપી વૈભવે કરીને રહિત જીવોને ધર્મ-રત્ન પણ સુલભ ન જ હોય-નિર્ગુણી પ્રાણીઓ ધર્મરત્ન પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી ૯૫

जह दिट्ठीसजोगो, न होइ जच्चंधयाण जीवाण।
तह जिणमयसजोगो, न होइ मिच्छंधजीवाण ॥९६॥

स.छाया यथा दृष्टिसंयोगो, न भवति जात्यन्धानां जीवानाम् ।
जिनमतसंयोगो, न भवति मिथ्यान्धजीवानाम् ॥९६॥

(ગુ ભા) જેમ જન્મથી અંધ અવતરેલા જીવોને દૃષ્ટિનો સંયોગ નથી–કોઈપણ પદાર્થને દેખતા નથી, તેમ મિથ્યાત્વે કરી અંધ થયેલા જીવોને જિનમતનો સંયોગ નથી-વીતરાગ ભાષિત મતની પ્રાપ્તિ થતી નથી ૯૬

पच्चक्खमणतगुणे, जिणिंदधम्मे न दोसलेसोवि ।
तहवि हु अन्नाणधा, न रमन्ति कयावि तम्मि जिया ॥९७

स छाया-प्रत्यक्षमनन्तगुणे, जिनेन्द्रधर्मे न दोषलेशोऽपि ।
तथापि खल्वज्ञानान्धा, न रमन्ते कदापि तस्मिन् जीवा' ॥९७॥

(ગુ ભા) શ્રીજિનેન્દ્રભાષિત ધર્મને વિષે પ્રત્યક્ષ અનન્ત ગુણો છે, અને દોષનો લવલેશ પણ નથી આવો ગુણોનો ભંડાર અને નિર્દોષ જિનધર્મ છે સો પણ અજ્ઞાન વડે અંધ થયેલા પ્રાણીઓ તેને વિષે ચિત્ત લગાવતા નથી–જોડાતા નથી ૯૭

मिच्छे अणंतदोसा, पयडा दीसन्ति न वि य गुणलेसो ।
तह वि य त चेव जिया ही मोहधा निसेवन्ति ॥९८॥

स छाया-मिथ्यात्वेऽनन्तदोषाः, प्रकटा दृश्यन्ते नाऽपिचगुणलेशः।
तथापि च तदेव जीवा, ही ! मोहान्धा निषेवन्ते ॥९८॥

(ગુ ભા) મિથ્યાત્વમાં અનંત દોષો પ્રગટપણે દેખાય છે–સાક્ષાદ્ અનુભવીએ છીએ, અને ગુણનો લવલેશ પણ દૃષ્ટિગોચર થતો નથી, તોપણ અફસોસ

છે કે-મોહ વડે અંધ થયેલા પ્રાણીઓ તે મિથ્યાત્વને જ સેવે છે ૯૮.

धिद्धि ताणं नराण विन्नाणे तह कलासु कुसलत्त ।
सुहसच्चधम्मरयणे, सुपरिक्ख जे न जाणन्ति ॥९९॥

स छाया धिग् धिग् तेषां नराणां, विज्ञाने तथा कलासु कुशलत्व ।
शुभ-सत्यधर्मरत्ने, सुपरीक्षां, ये न जानन्ति ॥९९॥

(શુ ભા) પરલોકમાં કલ્યાણકારી અને સુખ આપનાર એવા સત્ય ધર્મરત્નની જેઓ સારી રીતે પરીક્ષા કરી જાણતા નથી તે પુરુષોના વિજ્ઞાન કૌશલ્યને ધિક્કાર હો ! તથા તે પુરુષોના કલાકૌશલ્યને ધિક્કાર હો ! અર્થાત્ જેઓ 'આ ધર્મ સાચો છે, અને આ ધર્મ અસત્ય છે' એ પ્રમાણે સત્યાસત્ય ધર્મની પરીક્ષા કરી જાણતા નથી તેઓનું જ્ઞાન કહાપણ ચતુરાઈ તથા કળાકૌશલ્ય નકામું છે, માટે દરેક મનુષ્યે પ્રથમ ધર્મની પરીક્ષા કરતા શીખવું જોઈએ ૯૯

जिणधम्मोऽय जीवाण, अपुव्वो कप्पपायवो ।
सग्गापवग्गसुक्खाण, फलाण दायगो इमो ॥१००॥

स छाया-जिनधर्मोऽयं जीवानाम्, अपूर्वः कल्पपादपः ।
स्वर्गापवर्गसौख्यानां, फलानां दायकोऽयम् ॥१००॥

(શુ ભા) આ જિનધર્મ જીવોને અપૂર્વ કલ્પવૃક્ષ છે, કારણ કે-કલ્પવૃક્ષ તો આ લોકના જ સુખને આપે છે, પણ આ જિનધર્મરૂપી કલ્પવૃક્ષ તો સ્વર્ગ

અને મોક્ષના સુખરૂપ ફળોને આપે છે ૧૦૦

धम्मो बंधु सुमित्तो य, धम्मो य परमो गुरू ।
मुक्खमग्गे पयट्टाणं, धम्मो परमसंदणो ॥१०१॥

स. छाया-धर्मो बन्धु. सुमित्रं च, धर्मश्च परमो गुरुः ।
मोक्षमार्गे प्रवृत्ताना, धर्म्मः परमस्यन्दन. ॥१०१॥

(ગુ ભા) આ જગત્મા ધર્મ બન્ધુસમાન છે-જેમ આપત્તિ સમયે ભાઈ સહાયતા કરે છે, તેમ આપત્તિમા આવી પડેલા પ્રાણીને સહાયતા કરે છે. વળી ધર્મ હિતકર મિત્ર સમાન છે-જેમ સાચો મિત્ર સદ્બુદ્ધિ આપી સન્માર્ગે દોરે છે, તેમ ધર્મ પ્રાણીને સન્માર્ગે દોરે છે વળી ધર્મ સદ્ગુરુ સમાન છે-જેમ સદ્ગુરુ ઉપદેશ આપી પ્રાણીને દુર્ગતિમાથી બચાવે છે તેમ ધર્મ પણ પ્રાણીને દુર્ગતિમાથી બચાવે છે વળી ધર્મ મોક્ષમાર્ગમા પ્રવર્તેલા પ્રાણીઓને માટે શ્રેષ્ઠ રથ સમાન છે-જેમ ઉત્તમ રથ હોય તો માર્ગમા સુખેથી ગમન થઇ શકે છે, તેમ આ ધર્મરૂપી રથ મોક્ષમાર્ગને વિષે પ્રવર્તેલા પ્રાણીઓને મોક્ષમા સુખ શાન્તિથી પહોચાડે છે ૧૦૧

चउगइणंतदुहानल-पलित्तभवकाणणे महाभीमे ।
सेवसु रे जीव ? तुम, जिणवयण अमियकुंडसम ॥१०२

स छाया-चतुर्गत्यनन्तदुःखानल-प्रदीप्तभवकानने महाभीमे ।
सेवस्व रे जीव ! त्व, जिनवचनममृतकुण्डसमम् ॥१०२॥

(ગુ ભા) ચાર ગતિમા રહેલા અનન્ત દુઃખરૂપી અગ્નિવડે આ સ સારરૂપી મહાભયકર અરણ્ય બળગી ઉઠ્યુ છે આવા દુખરૂપી અગ્નિથી સળગી ઉઠેલા સ સારરૂપી અરણ્યમાંથી બચવુ હોય તો હે જીવ ! તુ અમૃતકુડ સમાન જિનધર્મનુ સેવન કર ૧૦૨

विसमे भवमरुदेसे, अणतदुहगिम्हतावसतत्ते ।
जिणधम्मकप्परुक्ख,सरसु तुम जीव ! सिवसुहद ॥१०३

स छाया-विषमे भवमरुदेशे, अनन्तदु.खग्रीष्मतापसतप्ते ।
जिनधर्मकल्पवृक्ष, सर त्व जीव ! शिवसुखदम् ॥१०३॥

(ગુ ભા) હે જીવ ! અનન્ત દુ ખરૂપી ગ્રીષ્મ ઋતુના તીવ્ર તાપવડે તપી રહેલા આ સ સારરૂપી વિષમ મારવાડ દેશમા, મોક્ષસુખને આપનાર જિનધર્મરૂપી કલ્પવૃક્ષનો તુ આશ્રય કર-જિનધર્મરૂપી કલ્પવૃક્ષને છાયડે જા, કે જેથી તને શાન્તિ મળે ૧૦૩

किं बहुणा ? जिणधम्मे, जइयव्व जह भवोदहिं घोर ।
लहु तरियमणतसुह, लहइ जिओ सासय ठाण ॥१०४

स छाया किं बहुना ? जिनधर्मे, यतितव्य यथा भवोदधिं घोरम् ।
लघु तीर्त्वाऽनन्तसुख, लभते जीव. शाश्वत स्थानम् ॥१०४॥

(ગુ. ભા) વધારે શુ કહીએ ? હે ભવ્ય પ્રાણીઓ ! ઉપદેશના સાર એજ છે કે-જિનધર્મને વિષે તે પ્રકાર પ્રયત્ન કરવો જોઇએ કે જેથી ભયકર એવા આ ભવરૂપી સમુદ્રને જલદી તરી જીવ અનન્ત સુખવાળુ શાશ્વત મોક્ષસ્થાન મેળવે ૧૦૪

विभाग २ जो.

॥ अर्हम् ॥

श्रीसोमसूरिविरचित

श्रीआराधनासूत्र

(प्रकीर्णक)

अवचूरियुक्त

गुजराती भाषांतरयुक्त

नत्वा तत्त्वार्थवेत्तार, श्रीवीर त्रिजगद्गुरुम् ।
आराधनाख्यसूत्रस्य, लिख्यतेऽर्थलवो मया ॥१॥

અવચૂરિકારકૃત મંગળ

તત્ત્વાર્થના વેત્તા (જાણનાર) અને ત્રણ જગતના ગુરુ શ્રી વીરપરમાત્માને નમસ્કાર કરીને આરાધનાસૂત્ર નામના પ્રકીર્ણકનો કિંચિત્માત્ર અર્થ હું લખું છું

नमिऊण भणइ एवं, भयव समओचिअ समाइससु।
तत्तो वागरइ गुरू, पज्जताराहण एअ ॥१॥

"नत्वा" मनोवाकायशुद्धया प्रणम्य विधिपूर्वं "भणति" आरिरात्सु श्राद्धादि ।"एव"अमुना प्रकारेण"हे भगवन्!" हे पूज्य ! समयप्रस्तावादन्त्यकालस्तस्योचित यत्कर्त्तव्य तत् "समादिश" अर्थान्ममेति शेष । " तत " तदनन्तर "व्यागृणाति" सम्यगादिशति गुरु "पर्यन्ताराधनामेता" वक्ष्यमाणलक्षणा दशमिर्द्वारै ॥१॥

ગાથાર્થ—"પરમાત્માને મન-વચન-કાયાની શુદ્ધિવડે વિધિપૂર્વક નમસ્કાર કરીને આરાધના કરવાને ઈચ્છતા એવા શ્રાદ્ધાદિ આ પ્રમાણે કહે કે-હે ભગવન્ ! હે પૂજ્ય ! સમયોચિત એટલે પ્રસ્તાવને અનુસરીને અંતકાળને ઉચિત જે કર્ત્તવ્ય હોય તે મને કહેવા કૃપા કરો ત્યારે ગુરુમહારાજ આ વક્ષ્યમાણ લક્ષણવાળી એટલે આગળ કહેવાશે એવી **પર્યંતારાધના** દશ દ્વારે કરીને કહે છે" ૧

तानि द्वाराण्याह— (તે દશ દ્વારો કહે છે)

आलोअसु अइयारे, वयाइ उच्चरसु खमसु जीवेसु।
वोसिरसु भाविअप्पा, अट्ठारस पावठाणाइ ॥२॥
चउसरण दुक्कडगरहण च, सुकडाणुमोअण कुणसु।
सुहभावण अणसण, पचनमुक्कारसरण च ॥३॥

"आलोचय"प्रकटीकुरु, अतिचरति अतिक्रामति स्वस्थानं व्रतलक्षण यैस्ते तान् । द्वारम् १ । व्रतानि "उच्चरस्व" मुखेनाङ्गीकुरु । द्वाराम् २ । "जीवेषु" प्राणिषु त्व "क्षमस्व" क्षान्ति कुरु । द्वाग्म् ३ । व्युत्सृज दूरीकुरु त्वमिति । भावितो ज्ञानादिभिरात्मा येन स एवंविधः सन् अष्टादशसङ्ख्याकानि पापस्य स्थानानि कारणानि पापस्थानानि । द्वारम् ४ ॥२॥

चतुर्णां अर्हदादीना शरण चतुःशरण कुर्विति क्रियासमन्वः । द्वाग्म् ५ । दुष्कृतस्य पापस्य गर्हण निन्दनम् द्वारम् ६ । सुकृताना जिनभवनादिकृत्यानामनुमोदन तत्फलाङ्गीकारः, तत् कुरु "च" पुनरर्थ । द्वारम् ७ । "शुभभावना" आर्त्तध्यानादिपरिहारेण ता कुरु । द्वारम् ८ । "अनशन"आहारपरित्यागस्तत्कुरु । द्वारम् ९ । पञ्चपरमेष्ठिनमस्कारसरण कुरु । द्वारम् १० । एते दशाधिकारा आराधनाया वाच्या' ॥३॥

ગાથાર્થ —વ્રતલક્ષણ સ્વસ્થાનથી જે અતિક્રમણ કરવુ તે અતિચાર કહીએ, તેને આલોચ-પ્રકટ કર (દ્વાર ૧) વ્રતોને કરીને ઉચ્ચર મુખે કરીને સ્વીકાર કર (દ્વાર ૨) જીવોને વિષે -પ્રાણીઓને વિષે તુ ક્ષમા કર-ખમાવ (દ્વાર ૩) જ્ઞાનાદિવડે ભાવ્યો છે આત્મા જેણે એવો તુ અઢાર સખ્યાવાળા પાપના સ્થાન-કારણો તેને દૂર કર-તજી દે (દ્વાર ૪) અરિહતાદિ ચારનુ તુ શરણુ કર (દ્વાર ૫) દુષ્કૃત જે પાપ તેની ગર્હા-નિંદા કર (દ્વાર ૬) જિનભવન કરાવવા વિગેરે સત્કૃત્યો (સાતક્ષેત્રો) તેનુ અનુમોદન

–તેના ફળને સ્વીકારવારૂપ કર (દ્વાર ૭) શુભભાવ–આર્ત્તધ્યાદિના પરિહારવડે તુ કર (દ્વાર ૮) અનશન જે આહારનો પરિત્યાગ, તે તુ કર (દ્વાર ૯) પંચપરમેષ્ઠિ નમસ્કાર–નવકાર મંત્રનુ તુ સ્મરણ કર (દ્વાર ૧૦) ૨–૩*

આરાધનાના આ દશ પ્રકાર કહેવા–જાણવા

पञ्चाचारानाश्रित्यालोचनामाह—

હવે પ્રારંભમા પાચ આચારને આશ્રયીને આલોચના કહે છે

नाणमि दंसणमि अ, चरणमि तवमि तह य विरिअमि
पचविहे आयारे, अइआरालोअण कुणसु ॥४॥

"ज्ञाने," "दर्शने" सम्यक्त्वे, "चारित्रे" विरतिलक्षणे, "तपसि" द्वादशविधे, तथा च "वीर्ये" प्रशस्तमनोवाक्काय-सामर्थ्यरूप, "पञ्चविधे" पञ्चप्रकारे आचारे सामान्यत-स्त्वमिति गम्यम्। अतिचारालोचन गुरो पुरत प्रकटन "कुरु" अशठवृत्त्या कथयेति तात्पर्यम् ॥४॥

ગાથાર્થ—જ્ઞાને (જ્ઞાનને વિષે), દર્શને (સમ્યક્ત્વને વિષે ચારિત્રે (વિરતિરૂપ ચારિત્રને વિષે), તપમા (બાર પ્રકારના

---

* અવચૂરિમાં માત્ર શબ્દાર્થની સ્પષ્ટતા બહોળે ભાગે હોવાથી ગાથાનો ને અવચૂરિનો જુદો જુદો અર્થ પુનરાવર્તન થવાને કારણે લખેલ નથી અવચૂરિમા જે વિશેષ છે તે ગાથાર્થમા લીધુ છે

તપ વિષે), વીર્યે (પ્રશસ્ત મન-વચન કાયાના સામર્થ્યને વિષે) આ પાંચ પ્રકારના આચારને વિષે સામાન્યથી જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે હું ગુરૂની પાસે અશઠવૃત્તિ વડે (સરલતાથી) પ્રકટ કર-કહે ૪

श्रुतज्ञानस्य प्राधान्यात् तदाश्रित्याह—

હવે પ્રથમ શ્રુતજ્ઞાનની પ્રાધાન્યતા હોવાથી તેને આશ્રયી કહે છે

कालविणयाइअट्ठप्पयार आयारविरहिअं नाणं ।
जं किंचि मए पढिअं, मिच्छा मे दुक्कडं तस्स ॥५॥

"काले विणए बहुमाणे" इत्याद्यागमोक्ताष्टप्रकारोऽष्टविधः, आचारविरहित अनाभोगादिना, "ज्ञान" श्रुतज्ञान, यत्किञ्चिन्मया पठित, उपलक्षणात्पाठितमन्येषाम् । "तस्य" ज्ञानाचारस्य देशसर्वविराधनारूप दुष्कृत पाप मम मिथ्याऽस्तु ॥५॥

કાળ, વિનય, બહુમાન ઈત્યાદિ આગમોક્ત આઠ પ્રકારના જે જ્ઞાનાચાર તેથી વિરહિત-રહિત અનાભોગાદિવડે કરીને જે યત્ કિંચિત્ શ્રુતજ્ઞાન હું ભણ્યો-ઉપલક્ષણથી મેં અન્યને જે ભણાવ્યું તે જ્ઞાનાચારની દેશ-સર્વ વિરાધનારૂપ જે મારૂં દુષ્કૃત (પાપ) તે મિથ્યા થાઓ ૫

नाणीण जं न दिन्न, सइ सामत्थंमि वत्थअसणाई ।
जा विहिआ य-अवन्ना, मिच्छा मे दुक्कडं तस्स ॥६॥

"ज्ञानिना" साध्वादीना "यन्न दत्त" यन्न विश्राणित, "सति सामर्थ्यें" तथाविधयोग्यतासद्भावे वस्त्राहारादि, आदे पथ्यान्नादिग्रह । या "विहिता" कृता, "च" पुनरर्थे, "अवज्ञा" तद्गुणावजानन, मिथ्या मम दुष्कृत, तस्येति पूर्ववत् ॥६॥

હવે જ્ઞાનાચારના અતિચારને અંગેજ વિશેષ કહે છે—

ગાથાર્થ—જ્ઞાની એવા સાધ્વાદિકને મે તેમનામા તથાવિધ યોગ્યતાનો સદ્ભાવ છતે અને મારામા સામર્થ્ય છતે આહારાદિ–પથ્ય એવા અન્નાદિનુ દાન ન કર્યું, તેમના ગુણોને નહીં જાણવા-માનવા રૂપ જે અવજ્ઞા કરી તદ્રૂપ મારુ દુષ્કૃત (પાપ) મિથ્યા થાઓ ૬ વળી—

ज पचमेअनाणस्स, निंदण ज इमस्स उवहासो ।
जो अ कओ उवघाओ, मिच्छा मे दुक्कडं तस्स ॥७॥

यन्मतिज्ञानादिपञ्चप्रकार ज्ञानस्य, निन्दन निन्दा दोपाद्‌घट्टन, यदस्य ज्ञानस्य उपहासाऽवज्ञया हास्यकरण, कृतमिति शेष । तथा यश्च कृतो विरचित उपघातस्तत्प्रवृत्तिबन्धन तत्तत्स्थानेषु, मिथ्या मे दुष्कृतमित्यादि पूर्ववत्॥७॥

ગાથાર્થ—મતિ વિગેરે પાચ પ્રકારના જ્ઞાનોની મે જે દોષોદ્‌ઘાટનરૂપ નિંદા કરી, તે જ્ઞાનનો જે ઉપહાસ કર્યો-અવજ્ઞા વડે હાસી કરી તથા મે જે તેની પ્રવૃત્તિમા પ્રતિબધ

કરવારૂપ તેનો ઉપઘાત કર્યો તે સબંધી મને પ્રાપ્ત થયેલું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ ७ વળી—

नाणोवगरणभूआण, कवलिआ फलयपुत्थयाईणं ।
आसायणा कया ज, मिच्छा मे दुक्कडं तस्स ॥८॥

ज्ञानस्यार्थात् श्रुतज्ञानस्योपकरणभूताना तदाधारकाणा कपरिका कवलीति, फलकानि पुस्तकोभयपार्श्ववर्त्तीनि, पुस्तकम् लिखितपत्रसञ्चयः। एषा, आदेर्लेखिन्यादीना आशातना विनाशः कृताऽज्ञानेन यत् मिथ्या मे दुष्कृत-मित्यादि पूर्ववत् ॥८॥

ગાથાર્થ—જ્ઞાનના એટલે શ્રતજ્ઞાનના ઉપકરણભૂત તેના આધારરૂપ કવલિકા (કવલી), ફલક—પાટલીઓ પુસ્તકની બન્ને બાજુ રાખવામા આવે છે તે અને પુસ્તક—લખેલા પત્રના સચયરૂપ તેમજ આદિ શબ્દથી લેખણ વિગેરેની જે આશાતના —તેના વિનાશરૂપ કરી હોય તે સબધી મારૂ દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ ८

दर्शनाचारमाश्रित्याह—

ज सम्मत्त निस्सकिआइअट्ठविहगुणसमाउत्त ।
धरिअ मए न सम्मं, मिच्छा मे दुक्कड तस्स ॥९॥

ज सम्मत्त, यत्सम्यक्त्व सम्यक्श्रद्धान निःशङ्कितादि अष्टप्रकारगुणसमायुक्त अष्टविधाचारप्रतिपालनप्रवचन श्रद्धा-

नशुद्द, कर्तव्यशुद्ध च, न धृत नावधारित मया मूढेन सता सम्यक्गुरूक्तयुक्त्या, मिथ्या मे दु'कृतमित्यादि पूर्ववत् ॥९॥

હવે બીજા દર્શનાચારના અતિચાર કહે છે—

ગાથાર્થ —જે સમ્યક્ત્વ સમ્યક્ શ્રદ્ધાનરૂપ નિ શ કિતાદિ આઠ પ્રકારના ગુણ (આચાર) વડે શુભ્ર, અષ્ટવિધ આચારના પ્રતિપાલનરૂપ શ્રદ્ધાનશુદ્ધ અને કર્તવ્યશુદ્ધ મે ન અગીકાર કર્યું હોય-મે મૂઢે સમ્યક્ ગુરુકથિત યુક્તિવડે સ્વીકાર્યું ન હોય તે સબધી મારુ દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ ૯

ज न जणिया जिणाण, जिणपडिमाणं न भावओ पूआ।
ज च अभत्ती विहिआ, मिच्छा मे दुक्कड तस्स ॥१०॥

ज न जणिया०, यत्न जनिता न कृता जिनाना विद्यमानतीर्थकृता तत्तत्कालप्रभवाना, तथा जिनप्रतिमाना शाश्वत्यशाश्वतीना, भावत पूजाङ्गाग्रभावादिप्रकारैस्त्रिधाऽष्टधा वा यथाभक्ति पुष्पाद्यर्चादिपञ्चप्रकाराकरणरूपा विहिता, मिथ्या मे दुष्कृतमित्यादि पूर्ववत् ॥१०॥

દર્શનાચાર સબધીજ વિશેષ કહે છે —

ગાથાર્થ —વિદ્યમાન તીર્થ કરોની તે તે કાળમા ઉત્પન્ન થયેલાની તેમજ શાશ્વતી અશાશ્વતી જિનપ્રતિમાની મે જે અગ, અગ્ર ને ભાવાદિ ત્રણે ન ભાવડે અથવા અષ્ટ પ્રકારોવડે ભાવથી પૂજા ન કરી તથા પુષ્પાદિ પાચ પ્રકારની પૂજા ન કરવારૂપ અભક્તિ કરી તે સબધી મારુ દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ ૧૦ વળી

जं विरइओ विणासो, चेइअदव्वस्स जं विणासंतो ।
अन्नो उविरकिओ मे, मिच्छा मे दुक्कड तस्स ॥११॥

'जं विरइओ०, यत् विरचितो निष्पादितः विनाशः अङ्गा-
द्वारदानादिना चैत्याश्रितद्रव्यस्य नाणकादे, यच्च तद्विनाश-
यन् भक्षणादिप्रकारैः अन्य कश्चित् उपेक्षित. अनादरत्य
मुक्तो मे मयेति मिथ्या मे दुष्कृतमित्यादि पूर्ववत् ॥११॥

ગાથાર્થ – મે જે કાંઈ દેવાશ્રિત દ્રવ્ય—નાણુ વિગેરેનો *અણુધાર આપનાદિ વડે વિનાશ કર્યો હોય અથવા તેનો ભક્ષણાદિ પ્રકારો વડે વિનાશ કરનારનો જે ઉપેક્ષાભાવ 'કર્યો હોય—અનાદરથી છોડી દીધેલ હોય તે સબધી મારૂ દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ ૧૧

आसायण कुणंतो, जं कहवि जिणिदमंदिराईसु ।
सत्तीए न निसिद्धो, मिच्छा मे दुक्कड तस्स ॥१२॥

'आसायण कुणतो०, अज्ञानाया शातना विनाश आ-
शातना, ता कुर्वन् यत् कथमपि जघन्यमध्यमोत्कृष्टादिभेदै',
जिनेन्द्रभवनादिषु, शक्त्या निवारणशक्तिसम्भवे न निषिद्धो
न निवारित', मिथ्या मे दुष्कृतमित्यादि ॥१२॥

---

* કાઈપણ વસ્તુ ગપના વિના અગ ઉપગજ ઉધારે લીધ હોય ન ખોટુ થાાઓમવુ છે

ગાથાર્થ – જ્ઞાનવડે જે શાતના આશાતના વિનાશ તેને જિનેશ્વરના મંદિરાદિકમાં જઘન્ય, મધ્યમ અથવા ઉત્કૃષ્ટ ભક્તવડે કરતા એવા અન્યને, છતી શક્તિએ નિવાર્યા નહીં—નિષેધ્યા નહીં—અટકાવ્યા નહીં તે સબંધી મારૂં દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ. ૧૨

चारित्राचारमाश्रित्याह—

હવે ચારિત્રાચારના અતિચાર કહે છે—

ज पचहिं समिईहिं, गुत्तीहिं तिहि सगय सयय ।
परिपालिय न चरण, मिच्छा मे दुक्कड तस्स ॥१३॥

'ज पचहिं समिईहिं॰, यत्पञ्चभि समितिभि ,गुप्तिभिरिति मृभिश्च सङ्गत सहित अष्टप्रवचनमातृसहित सतत निरन्तर न परिपालितमस्मिन् जन्मनि चरण चारित्र साध्वाचार , मिथ्या मे दुष्कृतमित्यादि पूर्वत् ॥१३॥

ગાથાર્થ—આ જન્મમાં પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ- એ અષ્ટપ્રવચન માતા સહિત ચારિત્ર મેં જે નિરંતર ન પાળ્યું—સાધ્વાચારમાં ન વર્ત્યો તે સબંધી મારૂં દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ. ૧૩

एगिंदिआण ज कहवि, पुढविजलजलणमारुअतरूण ।
जीवाण वहो विहिओ, मिच्छा मे दुक्कड तस्स ॥१४॥

'एगिंदियाण ज कहत्ति०, एकमेव स्पर्शनरूपमिन्द्रिय येषा ते तेषा यत् कथमपि, पृथिवी काठिन्यरूपा, जल द्रवरूप, ज्वलन उष्णस्पर्शरूपः, मारुतो वातरूपः, तरवो वृक्षादिरूपा., एषा जीवाना यो वधो विनाशः कृत., उपलक्षणात् कारित , मिथ्या मम दुष्कृतमित्यादि प्राग्वत् ॥१४॥

ચારિત્રાચારને અગેજ વિશેષ પ્રકારે પાચ અહિસાદિ વ્રતોમ અતિચાર લાગ્યા હોય તેનુ વર્ણન કરતા પહેલા વ્રતમા પ્રથમ એકેન્દ્રિય જીવોની વિરાધના જે કરી હોય તેને માટે કહે છે—

ગાથાર્થ—એક સ્પર્શનરૂપ ઇંદ્રિય છે જેને એવા પૃથિવી (કાઠિન્યરૂપ), જળ (દ્રવરૂપ), જ્વલન (ઉષ્ણ સ્પર્શરૂપ), મારુત (વાયુરૂપ), તરૂઓ (વૃક્ષાદિરૂપ) એ પાચ પ્રકારના એકેન્દ્રિય વગેરે ઓળખાતા જીવોનો જે વધ-વિનાશ મેં કર્યો હોય અથવા ઉપલક્ષણથી કરાવ્યો હોય તે સબધી મારૂ દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ ૧૪

किमिसखसुत्तिपूअर, जलो अगडोयालसप्पमुहा ।
हणिया वेइंदिआ ज, मिच्छा मे दुक्कड तस्स ॥१५॥

'किमि०, कृमय पुलाकृम्यादय , शङ्खा. शम्बूका', शुक्तय , पूतरा जलमध्यवर्त्तिन , जलौकसो जलसर्पिण्यः, गण्डोलका उदरान्तरुत्पन्नाः, अलसाः, प्रथमवृष्टिसम्भवा, एतदादय हता विनाशिताः, स्पर्शनरसनरूपे द्वे इन्द्रिये येषा ते तथा, मिथ्या मे दुष्कृतमित्यादि प्राग्वत् ॥१५॥

હવે બેઇંદ્રિય જીવો પરત્વે કહે છે —

ગાથાર્થ—કૃમિઓ, શંખો, શુક્તિઓ (છીપો), પૂતન (પૂરા—જળમાં રહેવા જીવો), જળો (જળમર્ધિની), મંગાળા ઉદરમાં ઉત્પન્ન થનારા, અળસીયા (પ્રથમ વૃષ્ટિ વખતે ઉત્પન્ન થનારા) ઇત્યાદિ સ્પર્શન અને રસન (શરીર ને જિહ્વા) રૂપ બે ઇંદ્રિયવાળા જે જીવો તેનો મેં જે વધ વિનાશ કર્યો હોય તે સંબંધી મારૂં દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ ૧૫

गद्दहयकुंथुजूआ, मक्कुणमकोडकीडिआईआ ।
निहया तेद्दिआ ज, मिच्छा मे दुक्कड तस्स ॥१६॥

'गद्दहय०, गर्दभका गद्दहिआ, इति लोके । कुन्थव, यूका षट्पदिका, मत्कुणा काल्कुणा, मर्कोटा मंकोडा इति । कीटिका पिपीलिका इत्यादयो जीवा निहता विनाशिता, त्रीणि स्पर्शनरसनघ्राणरूपाणि इन्द्रियाणि येषा त तथा हता विनाशिता यत्तत् मिथ्या मे दुष्कृतमित्यादि पूर्ववत् ॥१६॥

હવે તેઇંદ્રિય ત્રણ ઇંદ્રિયોવાળા જીવો સંબંધી કહે છે —

ગાથાર્થ—મર્દભકા (ગદ્દહિયા), કુંથુઆ, જુ (ષટ્પદી), માકણ (કોલકુણ), મંકોડા, કીડી (પિપીલિકા) ઇત્યાદિ જીવો જે સ્પર્શન, રસન અને ઘ્રાણ (નાસિકા) રૂપ ત્રણ ઇંદ્રિયોવાળા છે તેનો મેં જે વિનાશ કર્યો હોય તે સંબંધી મારું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ ૧૬

कोलिअ य कुत्तिआ, विच्छुमच्छिआ सलहछप्पयपमुहा।
चउरिंदिया हया ज, मिच्छा मे दुक्कड तस्स ॥१७॥

'कालि०, कोलिका. कोलिका पुटा कोलीआवडा, इति लोके । कुत्तिकाः कूती इति, वृश्चिका', मक्षिका., सरभाः शलभा. पतङ्गाः, षट्पदा भ्रमराः प्रमुखा एतदाद्या. स्पर्शनरसनघ्राणचक्षुर्लक्षणानि चत्वारि इन्द्रियाणि येषा ते, तथा हता विनाशिता यत् मिथ्या मे मम दुष्कृतमित्यादि पूर्ववत् ॥१७॥

હવે ચાર ઇંદ્રિયોવાળા જીવ સબંધી કહે છે—

ગાથાર્થ—કોલિકાપુટા (કોલિયાવડા) કરોળીયા, કુત્તિકા (કુત્તિ), વીછી (વૃશ્ચિક), માખી (મક્ષિકા) શલભા (પતંગિયા) ષટ્પદ (ભમરા) ઇત્યાદિ સ્પર્શન, રસન, ઘ્રાણ ને ચક્ષુરૂપ ચાર ઇંદ્રિયોવાળા જે કોઇ જીવ મે હણ્યા—વિનાશ પમાડ્યા હોય તે સબંધી મારૂ દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ ૧૭

હવે પચેંદ્રિયમા મુખ્યત્વે તિર્યંચોની વિરાધના સબંધીજ કહે છે—

जलयरथलयरखयरा, आउट्टिपमायदप्पकप्पेसु ।
पचिंदिया हया ज, मिच्छा मे दुक्कड तस्स ॥१८॥

'जलयर०, जले चरन्तीति जलचरा मत्स्यकच्छपादयः, स्थले भूमौ चरन्तीति स्थलचराः शशशूकरादयः आकाशे

चरन्तीति खचरा चटकादय.। उपेत्य करणमाकुट्टि' ।१।
एतल्लक्षणगाथेयम्—"आउट्टिआउविच्चा, दप्पो पुण होइ
वग्गणाइओ। कदप्पाइपमाओ,कप्पो पुण कारणे करण ॥१॥"
कारण तु ज्ञानादि कन्दर्पादि प्रमाद २। वल्गनादिदर्प
३। कारणेन करण कल्प' ४। एतेषु हेतुभूतेषु स्पर्शनर-
सनघ्राणचक्षु श्रोत्रलक्षणानि पञ्च इन्द्रियाणि येषा ते पञ्चे-
न्द्रिया जीवा हता विनाशिता, यत् मिथ्या मे दुष्कृत-
मित्यादि पूर्ववत् ॥१८॥

ગાથાર્થ—જળમા ચરે-ફરે તે જળચર-મત્સ્ય તથા કાચબા વિગેરે સ્થળ જે ભૂમિ તેના પર જે ચરે-ફરે તે **સ્થળચર** સસલા, હરણ, શુકર (ભુડ) વિગેરે તથા ખે એટલે આકાશમા જે ચરે-ફરે તે ખેચર-ચકલા વિગેરે સ્પર્શન, રસન, ઘ્રાણ, ચક્ષુ અને શ્રોત્ર (કાન) રૂપ પાચ ઇદ્રિયવાળા જે જીવો તેને આઉટ્ટિ, પ્રમાદ, દર્પ અને કારણે કરીને મે હણ્યા હોય-તેનો વિનાશ કર્યો હોય તે સબધી મારૂ દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ* ૧૮

આઉટ્ટિ વિગેરેનુ લક્ષણ આ પ્રમાણે-

"આઉટ્ટિ એટલે ઉપેત્ય અર્થાત્ ઇરાદાપુર્વક જાણી બુઝીને હિસા કરવી તે, દર્પ તે વલ્ગનધાવનાદિ દોડવા વળગવાદિ વડે

* પચેન્દ્રિયમા માત્ર તિર્યંચો જ કહેવાનુ કારણ એ છે કે—નારકી ને દેવો તો મનુષ્યથી મરણ પામતા નથી અને મનુષ્યના પ્રાણ વિનાશ કરવાનો સંધા સભવ નથી તેથીજ એકલા તિર્યંચ પચેન્દ્રિ લીધા છે

હિંસા થાય છે, પ્રમાદ એટલે કંદર્પાદિકથી હિંસા થાય છે અને કૃપ તે કારણે હિંસા કરવી પડે છે

द्वितीयव्रतमाश्रित्याह—

હવે બીજા વ્રત સબંધી અતિચાર-દોષ કહે છે—

ज कोहलोहभयहासपरवसेण मए विमूढेण ।
भासिअमसच्चवयण, त निंदे तं च गरिहामि ॥१०॥

'ज कोहलोह०, यत् क्रोधलोभभयहास्यपरवशेन गतदोष-पराभूतेन मया, उपलक्षणाच्चत्वारः कषाया नोकषायाश्च नवापि ग्राह्या'। मोहनीयकर्मपरगभूतेनाज्ञेनेति भाषित जल्पित असत्यवचन मृषावादन शास्त्रविरुद्ध लोकविरुद्ध वा तन्माय निन्दामि मनसा पश्चात्तापेन गर्हे च गुरुसाक्षिकमिति गाथार्थः ॥१९॥

ગાથાર્થ—ક્રોધ, લોભ, ભય અને હાસ્યના પરવશપણાએ કરીને—એ દોષોથી પરાભૂત થઈને મે જે કાંઈ અસત્ય ઉચ્ચારણ મૃષાવાદન શાસ્ત્રનિરૂદ્ધ તેમજ લોકવિરૂદ્ધ કર્યું હોય, અસત્ય બોલ્યો હોઉં તેને હું મનના પશ્ચાત્તાપવડે નિંદુ છુ અને ગુરૂ સાક્ષીએ ગર્હું છુ (વિશેષ નિંદુ છુ) આમા ક્રોધ-લોભના ઉપલક્ષણથી ચારે કષાય અને ભય હાસ્યના ઉપલક્ષણથી નવ નોકષાય ગ્રહણ કરવા, કારણ કે તે બધા અસત્ય બોલવામા કારણરૂપ હોય છે ૧૯

तृतीयव्रतमाश्रित्याह—

હવે ત્રીજા વ્રતના અતિચાર-દોષ સબંધી કહે છે-

ज कवडवावडेण, मए परवचिऊण थेवपि ।
गहिअ धण अदिन्न, त निंदे त च गरिहामि ॥२०॥

'ज कवडवावडेण,यत् कपटव्यापृतेन कूटमापितकूटनेप-
थ्यादिपरावर्त्तनेन तत्करणेन मया परमन्य वञ्चयित्वा दृष्टि-
मुष्टिव्यामोहेन स्तोकमपि रूपकादिमात्रमपि गृहीत लात
धन गणिमादिचतुर्भेद अदत्त अनर्पित तत्पाप निन्दामि
गर्हे चे यादि पूर्ववत् ॥२०॥

ગાથાર્થ—મે જે કપટ વાપરવાવડે, ખોટા તોલવાવડે
અથવા ખોટા વેષાદિ પરાવર્તન કરવાવડે પરને ઠગીને દૃષ્ટિ
મુષ્ટિના વ્યામોહમા મુગ્ધ બનાવીને થોડા પણ એક રૂપીઆની
કિંમત જેટલા પણ ગણિમધરિમાદિ ચાર પ્રકારના પદાર્થો (દ્ર વ્ય)
દીધા વિના (અદત્ત) લીધા હોય તેથી લાગેલા પાપને હુ નિંદુ
છુ, ગર્હુ છુ २०

चतुर्थव्रतमाश्रित्याह—

હવે ચોથા વ્રત સબધી અતિચાર દોષ કહે છે-

दिव्व व माणुस वा, तेरिच्छ वा सरागहियएण ।
ज मेहुणमायरिअ, त निंदे त च गरिहामि ॥२१॥

'दिव्व च माणुस वा० दिव्य देवतासम्बन्धि १, मनुष्य-सम्बन्धि मानुष २, तैरश्च वा तिर्यगसम्बन्धि च ३, कृतकारितादि-भेदै, सरागहृदयेन कामरागतप्तचेतसा यन्मैथुनम ब्रह्म स्त्रीपुस-योर्योगे कुकर्मसेवनमाचीर्णं तन्निन्दे तच्च गर्हे, इत्यादि पूर्ववत् ॥२१॥

ગાથાર્થ–દેવસબધી, મનુષ્યસબધી, ને તિર્યચસબધી એના, કરાવવા વિગેરેના ભેદે કરીને સરાગહૃદયવડે–કામરાગથી તપેલા ચિત્તવડે જે મે અબ્રહ્મ–સ્ત્રીપુરુષના યોગથી કરાતુ કુકર્મનુ (અબ્રહ્મનુ) સેવન કર્યુ હોય તે સબધી દુષ્કૃતને હુ નિંદુ છુ–ગર્હુ છુ ૨૧

पञ्चमव्रतमाश्रित्याह—

હવે પાચમા વ્રત સબધી કહે છે–

ज धणधन्नसुवन्नप्पमुहंमि परिग्गहे नवविहे वि ।
विहिओ ममत्तभावो, त निंदे त च गरिहामि ॥२२॥

'ज धणधन्नसुवन्न० यत् धन गणिमादि, धान्य व्रीह्यादि, सुवर्णं हेम, एतदाद्ये परिग्रहे नवविधे नवप्रकारेऽपि, तत्र धन रौप्य १, धान्य २, क्षेत्र ३, वास्तु ४, रुप्य ५, सुवर्ण ६, कुप्य ७, द्विपद ८, चतुष्पद ९, एते नवभेदा । एतल्लक्षणे परिग्रहे कृतो ममत्वभावस्तन्निन्दे, तच्च गर्हे, इत्यादि पूर्ववत् ॥ २२ ॥ मूलगुणानाश्रित्य प्रोक्तम् ॥

ગાથાર્થ:-ધન-ગણિમાદિ, ધાન્ય-ત્રીહી વિગેરે, સુવર્ણ સોનુ, ઇત્યાદિ નવ પ્રકારના પરિગ્રહને વિષે મે જે મમત્વભાવ કર્યો હોય તેને હુ નિંદુ છુ-ગર્હુ છુ અહીં પરિગ્રહના નવ પ્રકાર આ પ્રમાણે-ધન (રોકડ), ધાન્ય, ક્ષેત્ર, વાસ્તુ, રૂપુ, સોનુ, કુપ્ય (અન્ય ધાતુઓ), દ્વિપદ (દાસ દાસી)ને ચતુષ્પદ (ગાય ભેસ વિગેરે) સમજવા ૨૨ આ પ્રમાણે મૂળગુણ આશ્રયીને કહ્યુ

उत्तरगुणानाश्रित्याह—

હવે ઉત્તરગુણ આશ્રયી કહે છે -

ज राईभोयणविरमणाई नियमेसु विविहरूवेसु ।
खलिअ मह सजाय, त निंदे त च गरिहामि ॥२३॥

'ज राइभोअणविरमणाई॰ यत् रात्रिभोजनविरमणादि-नियमेषु, उपलक्षणादभक्ष्यानन्तकायविरतिरूपेषु नियमेषु विविधरूपेषु नेकप्रकारेषु स्खलितमनाभोगादिना मम सञ्जात समुत्पन्न इत्यादि तन्निन्दे पूर्ववत् ॥ २३ ॥

ગાથાર્થ —રાત્રિભોજનવિરમણાદિ નિયમમા-ઉપલક્ષણથી અભક્ષ્ય અનતકાયના ત્યાગરૂપ અનેક પ્રકારના નિયમોમા અનાભોગાદિવડે મને જે કાઇ સ્ખલના થઈ હોય-દોષ લાગ્યા હોય તેને હુ નિંદુ છુ-ગર્હુ છુ ૨૩

तपआचारमाश्रित्याह—

આ પ્રમાણે ચારિત્રાચારના અતિચાર કહ્યા, હવે તપાચારના કહે છે—

बाहिरमब्भितरय, तवं दुवालसविह जिणुद्दिट्ठ ।
ज सत्तीए न कय, तं निंदे तं च गरिहामि ॥२४॥

'बाहिरमब्भितरय० लौकिकैरपि क्रियमाणत्वाद् बाह्य तपः षोढा, जिनशासन एव क्रियमाणत्वादाभ्यन्तर षोढा, इति तपो द्वादशविध जिनोद्दिष्ट जिनप्रणीत यत् शक्त्या सामर्थ्यसम्भवे न कृत न कारित नानुमोदित,तन्निन्दे इत्यादि पुर्ववत् ॥२४॥

ગાથાર્થ -બાહ્ય અને અભ્યતર એમ બે પ્રકારનો મળીને તપ બાર પ્રકારનો શ્રી જિનેશ્વરે કહ્યો છે લાકિકમા પણ જે તપ કરાય છે તે તપ બાહ્ય કહેવાય છે તેના છ પ્રકાર છે અને જે તપ જિનશાસનમા જ કરાય છે તે તપ અભ્યતર કહેવાય છે તેના પણ છ પ્રકાર છે એ બારે પ્રકારનો તપ છતી શક્તિએ ન કર્યો, ન કરાવ્યો, ન અનુમોદ્યો તે સબધી જે દોષ લાગ્યો હોય તેને હુ નિંદુ છુ-ગર્હું છુ ૨૪

वीर्याचारमाश्रित्याह–

હવે વીર્યાચાર સબધી દોષ કહે છે—

जोगेसु मुरकपहसाहगेसु ज वीरिअ न य पउत्तं ।
मणवायाकाएहिं, त निंदे त च गरिहामि ॥२५॥

'जोगेसु सुरम्पहसाहगेसु० योगेसु मनोनाशयलक्षणेपु मोक्षमार्गसाधकेषु मोक्षप्राप्तिकारणभूतेषु यद्वीर्यं पराक्रमलक्षण वीर्याचारप्रयोगरूप न प्रयुक्त मनोनावाये मनोयोगवचनयोग-काययोगे कृत्वा तन्निन्द इत्यादि पूर्ववत् ॥ २५ ॥

ગાથાર્થ – મોક્ષમાર્ગના સાધક–મોક્ષપ્રાપ્તિના કારણભૂત મન–વચન–કાયાના યોગને વિષે રહેલુ જે વીર્ય—પરાક્રમ— વીર્યાચારના પ્રયોગ રૂપ તેને મે મન–વચન–કાયાવડે ન પ્રયુજ્યુ હોય–તેને અનુસરતા કાર્યમા ન વાપર્યુ હોય–તેથી લાગેલા દોષને હુ નિંદુ છુ—ગર્હુ છુ ૨૫

अतिचारालोचनद्वारमुक्त्वा व्रतोचारद्वारमाह—

અતિચાર આલોચનરૂપ પ્રથમ દ્વાર કહીને હવે બીજુ વ્રતોચ્ચાર દ્વાર કહે છે—

पाणाइवायविरमणपमुहाइ तुम दुवालसवयाइ ।
सम्म परिभावतो, भणसु जहागहिअभगाइ ॥२६॥

'पाणाइवायविरमण० स्थूलप्राणातिपातविरमणप्रमुखाणि त्व द्वादश व्रतानि श्राद्धधर्मोचितानि मूलोत्तरगुणलक्षणानि सम्यग् मनसा परिभावयन् अङ्गीकुर्वन् भणस्व मुखेनोच्चर, यथागृहीतभङ्गानि तत्र भङ्गा द्विविधत्रिविधादयो ज्ञेया । द्वारम् २ ॥२६॥

ગાથાર્થ –સ્થૂલ પ્રાણાતિપાતવિરમણાદિ રૂપ બાર પ્રકારના

શ્રાદ્ધધર્મને ઉચિત મૂળોત્તર ગુણ લક્ષણ જે વ્રતો તેને તું સમ્યગ પ્રકારે મનથી ભાવવાપૂર્વક અંગીકાર કરવાપૂર્વક મુખે કરીને ઉચ્ચાર કર, કે જે ભાગાવડે તે પ્રથમ ગ્રહણ કર્યા હોય તે પ્રમાણે ઉચ્ચર, અહીં દ્વિવિધ ત્રિવિધ વિગેરે ભાગા જાણવા ૨૬

तृतीय द्वारमाह—

હવે ત્રીજું દ્વાર સર્વ જીવને ખમાવવા રૂપ કહે છે—

खामेसु सवसत्ते, खमेसु तेसिं तुमं विगयकोवो।
परिहरिअपुव्ववेरो, सव्वे मित्तत्ति चिंतेसु ॥२७॥

'खामेसु॰ क्षमयस्व सर्वसत्त्वान् त्वमपि तेषु क्षम क्षान्ति कुरु क्षमावान् भव विगतकोपः, उपलक्षणान्मुक्तः सर्वकषायरहित' सन् परिहृतपूर्ववैर' त्यक्तसमस्तवैरभाव', तान् सर्वान् मित्रानिति चिन्तय मनसा परिभावय। द्वारम्॥३॥२७॥

ગાથાર્થ —તું સર્વ જીવોને ખમાવ અને તું પણ સર્વને ક્ષમા કર કોપ રહિત એટલે ક્ષમાવાન્ થા ઉપલક્ષણથી મુક્ત-સર્વ કષાયરહિત-પૂર્વ વૈર જેણે સર્વે પરિહર્યા છે-સમસ્ત વૈરભાવ જેણે તજ્યો છે એવો થવાપૂર્વક સર્વ જીવ મારા મિત્ર છે એમ ચિંતવ—મનવડે વિચાર કર ૨૭

चतुर्थद्वारमाह—

હવે અઢાર પાપસ્થાનકો તજવારૂપ ચોથું દ્વાર કહે છે—

पाणाइवाय १ मलिअं २, चोरिक्कं ३ मेहुण ४ दविणमुच्छं ५
कोहं ६ माणं ७ मायं ८, लोभं ९ पिज्जं १० तहा दोसं ११ ॥२८॥

कलह१२अब्भरकाणं१३,पेसुन्न१४ रइअरइसमाउत्त१५
परपरिवायं१६मायामोस१७ मिच्छत्तसल्लं च१८॥२९॥
वोसिरसु इमाइं, मुक्खमग्गससग्गविग्धभूआइं ।
दुग्गइनिबंधणाइं, अट्ठारस पावठाणाइं ॥३०॥

'पाणाइवाइमलिअं० प्राणातिपातं व्युत्सृजेरयुत्तरगाथया क्रियासम्बन्धः, अलीकं मृषाभाषणं, चौर्यमदत्तादानं, मैथुनमब्रह्मसेवनं, द्रविणमूर्च्छां परिग्रहममता, क्रोधः कोपः, मानमहङ्कारलक्षणं, माया परवञ्चनात्मिका, लोभमिच्छाभिवृद्धिं, प्रेम अभिष्वङ्गरूपं तथा द्वेषमप्रीत्यात्मकं वस्तु निन्दास्वरूपम् ॥२८॥

'कलह० कलहं मिथो राटिकरणं, अभ्याख्यानं परेषामसद्दोषारोपणं, पैशुन्यं चाटित्वं परेषां, रत्यरतिभ्यां समायुक्तं सहितं इष्टे वस्तुनि रतिस्तद्विपरीतोऽरतिरित्येकमेव, परेषां परिवदनं परपरिवादं अवर्णवादजल्पनं, मायया मृषाजल्पनं मायामृषा तां, मिथ्यात्वं शल्यमिव शल्यं मिथ्यात्वशल्यं च समुच्चये ॥२९॥

'वोसिरसु०, व्युत्सृज-त्यज इमानि पूर्वोक्तस्वरूपाणि, मोक्षस्य मार्गो ज्ञानादिस्तस्य संसर्गः-संसेवनं, तत्र विघ्नभूतान्यन्तरायकारणानि एतेषु सत्सु तदप्राप्तेः दुर्गतिनरकादिस्तस्या निबन्धनानि मूलकारणानि अष्टादशापि पापस्थानकानि तानि त्वं प्रत्येकं व्युत्सृजेति क्रियासम्बन्धः ॥ द्वारम् ४ ॥३०॥

૧ પ્રાણાતિપાત (જીવહિંસા), ૨ અલીક (મૃષાભાષણ), ૩ ચૌર્ય (અદત્તાદાન), ૪ મૈથુન (અબ્રહ્મસેવન), ૫ દ્રવ્યમૂર્છા (પરિગ્રહ મમતા), ૬ ક્રોધ (કોપ), ૭ માન (અહંકાર), ૮ માયા (બીજાને ઠગવારૂપ), ૯ લોભ (અસંતોષ), ૧૦ પ્રેમ (અભિષ્વંગ–રાગ), ૧૧ દ્વેષ (અપ્રીતિરૂપ–વસ્તુનિંદારૂપ), ૧૨ કલહ (અંદર અંદર ક્લેશ કરવો તે), ૧૩ અભ્યાખ્યાન (અન્યને કલંક આપવું તે) ૧૪ પૈશૂન્ય (અન્યની ચાડી ખાવી તે), ૧૫ રતિ ને અરતિવડે યુક્ત ઇષ્ટ વસ્તુમાં રતિ (પ્રીતિ) કરવી અને અનિષ્ટ વસ્તુમાં અરતિ (અપ્રીતિ) કરવી તે, એ મળીને એક સ્થાન જાણવું, ૧૬ પરપરિવાદ (પારકા અવર્ણવાદ બોલવા તે), ૧૭ માયામૃષા (કપટ વડે અસત્ય બોલવું તે), ૧૮ મિથ્યાત્વ રૂપ શલ્ય તે મિથ્યાત્વશલ્ય આ ઉપરોક્ત સ્વરૂપવાળા ૧૮ પાપસ્થાનક ત્યજ, કારણ કે તે મોક્ષમાર્ગ જે જ્ઞાનાદિ તેનો સંસર્ગ જે સંસેવન તેમાં વિઘ્નભૂત–અંતરાય કરનારા છે કારણ કે એ પાપસ્થાનકો હોય ત્યાંસુધી તેની–મોક્ષમાર્ગની અપ્રાપ્તિ છે, વળી તે દુર્ગતિ જે નરક તિર્યંચાદિ તેના નિબંધન–મૂળ કારણભૂત છે, તેથી પ્રત્યેકને બુદ્ધિપૂર્વક તજી દે ૨૮–૨૯–૩૦

चतु:शरणरूप पञ्चम द्वारमाह—

હવે ચાર શરણ કરવારૂપ પાંચમું દ્વાર કહે છે —

પ્રથમ અરિહંતના શરણ માટે ચાર ગાથા આ પ્રમાણે—

चउतीसअइसयजुआ, अट्ठमहापाडिहेरपडिपुन्ना।
सुरविहिअसमोसरणा, अरहंता मज्झ ते सरणा॥३१॥

चउविहकसायचत्ता, चउवयणा चउप्पयारधम्मकहा।
चउगइदुहनिद्दलणा, अरहंता मज्झ ते सरणं ॥३२॥
जे अट्ठकम्ममुक्का, वरकेवलनाणमुणिअपरमत्था ।
अट्ठमयट्ठाणरहिआ, अरहंता मज्झ ते सरणं ॥३३॥
भवखित्ते अरुहंता, भावारिप्पहणणे अरिहंता ।
जे तिजगपूअणिज्जा, अरहंता मज्झ ते सरणं ॥३४॥

'चउतीसअइसयजुआ॰ सहोत्थादिचतुस्त्रिंशदतिशययुता, अशोकाद्यष्टमहाप्रातिहार्यप्रतिपूर्णा, तत्र प्रातिहार्याणि तीर्थकृता केवलोत्पत्ते सदा भवन्त्येव, सुरविहितसमवसरणा' तत्र समवसरण वप्रत्रयादिसामग्रीव कादाचित्कमेव भवतीति । अर्हन्ति त्रिभुवनकृता पूजामित्यर्हन्तोऽतीतानागतवर्त्तमानकालभाविनस्ते मम शरण भवन्त्विति गम्यम् ॥३१॥

'चउविहकसायचत्ता॰ त्यक्तचतुर्विधकषाया, उपलक्षणान्नोकषायाणामपि त्यागः, क्तान्तस्य परनिपात प्राकृतत्वात । चतुर्वदनाश्चतूरूपधारिण समवसरणे देवविकुर्वितरूपत्रयसद्भावात् । दानादिचतु प्रकारधर्मकथाकथका योजननीहारिण्या वाण्या धर्मोपदेशदानेन लोकोपकारिण नरकादिचतुर्गतिदु ख नितरा दलयन्ति चूर्णयन्ति भव्याना ये त तथा । एवविधा उक्तविशेषणा अर्हन्तस्ते मम शरण भवन्त्विति शब्दार्थ ॥३२॥

'जे अट्ठकम्ममुक्का०' ये अर्हन्तो ज्ञानावरणाद्यष्टकर्ममुक्ताः मूलप्रकृतित उत्तरप्रकृतितश्च वरकेवलज्ञानेन सर्वोत्तमज्ञानेन, उपलक्षणात्केवलदर्शनेनापि ज्ञाता सकलजीवाजीवादिपदार्था यैस्ते तथा, जात्याद्यष्टविधमदस्थानरहिता., उपलक्षणान्माया-स्थानादिपरिग्रह , एवंविधा अर्हन्तो मम शरणं भवन्त्विति गम्यम् ॥२३॥

'भवहिसे अरुहंता०' भवन भव ममार स एव क्षेत्र जन्तूना उत्पत्तिस्थान तत्रारुहन्त' पुनर्भावमप्राप्नुवन्त इति अरुहन्त' ।१। भावारयो रागद्वेषादयस्तेषां प्रहननेन मूलतो विनाशनेन अरीणा हन्तारस्ते अरिहन्तारः।२। ये च जगत्त्र-यस्य जगत्त्रयवर्त्तिलोकसमूहस्य पूजनीया अर्चनयोग्या., एवंविधा अर्हन्त इत्यादि पूर्ववत् । उक्तं प्रथमशरणम् ।१॥२४॥

ગાથાર્થ —ચોત્રીસ અતિશય સંયુક્ત, અશોકવૃક્ષાદિ આઠ મહાપ્રતિહાર્યથી પરિપૂર્ણ, (તીર્થંકર કેવળજ્ઞાન પામે ત્યાંથી જે નિરંતર સાથે જ હોય તે પ્રાતિહાર્ય કહેવાય છે) દેવોએ કર્યું છે સમવસરણ જેને માટે તે (આ સમવસરણ ત્રણ ગઢ વિગેરેથી સમલંકૃત હોય છે તે કદાચિત્ જ હોય છે) અને જે ત્રણ ભુવનની લક્ષ્મી પૂજાને યોગ્ય છે એવા અતીત, અનાગત અને વર્તમાનકાળ ભાવી જિનેશ્વરો તે મને શરણભૂત થાઓ ૩૧

ચાર કષાયથી અને ઉપલક્ષણવડે નોકષાયોથી પ્રમુ-મુક્ત (રહિત), ...મુખવાળા (સમવસરણમાં પૂર્વ

પોતે બિરાજેલા છે અને બીજી ત્રણ દિશાએ દેવો તેમની જેવા પ્રતિબિંબો રચે છે તેથી ચાર વદનવાળા કહેવાય છે), દાનાદિ (દાન, શીલ, તપ ને ભાવરૂપ) ચાર પ્રકારના ધર્મને કહેનારા, એક યોજન પર્યંત વિસ્તાર પામતી વાણીવડે દેશના-ધર્મોપદેશ દેવાથી લોકોના ઉપકારી અને ભવ્ય જીવોના નરકાદિ ચાર ગતિના દુ:ખોને અત્યંત તપથી દળી નાખનારા-ચૂર્ણ કરી નાખનારા-નાશ પમાડનારા એવા અર્હંત મને શરણભૂત થાઓ ૩૨

વળી જે અર્હંતો જ્ઞાનાવરણાદિ આઠ કર્મથી મુક્ત એટલે મૂળપ્રકૃતિ અને ઉત્તરપ્રકૃતિથી રહિત, તથા શ્રેષ્ઠ કેવળજ્ઞાનવડે તેમજ ઉપલક્ષણથી કેવળદર્શનવડે જીવાજીવાદિ પદાર્થોના જ્ઞાતા તથા જાત્યાદિ આઠ પ્રકારના મદસ્થાન રહિત ઉપલક્ષણથી માયાસ્થાનાદિકથી પણ મુક્તએવા અરિહંત મને શરણભૂતહો ૩૩

ભવ જે સંસાર તદ્રૂપ જે ક્ષેત્ર-જીવોનુ ઉત્પત્તિસ્થાન તેમા નહી ઉગનારા એટલે પુનર્ભવને નહી પામનારા તેથી અરુહંત અને રાગાદિ ભાવશત્રુ તેને હણવાવડે-મૂળથી વિનાશ કરવા વડે શત્રુને હણનારા તે અરિહંત તેમ જ ત્રણ લોકવાસી લોકસમૂહના-ેવ તથા મનુષ્યાદિ પૂજનીય-અર્ચન યોગ્ય હોવાથી અર્હંન્ત એવા ત્રણ પ્રકારના સાર્થક નામવાળા શ્રી અરિહંત-તીર્થંકરો મને શરણભૂત હો ૩૪

द्वितीय शरणमाह—

હવે બીજા સિદ્ધ ભગવંતના શરણ માટે ચાર ગાથા કહે છે-

तरिऊण भवसमुद्दं, रउद्दहलहरिलरकदुल्लं ।
जे सिद्धसुह पत्ता, ते सिद्धा हुंतु मे शरणं ॥३५॥

जे भंजिऊण तवमुग्गरेण, निविडाइ कम्मनिअलाइं ।
संपत्ता मुक्खसुहं, ते सिद्धा हुतु मे सरणं ॥३६॥

झाणानलजोगेण, जाओ निद्दड्ढसयलकम्ममलो ।
कणग व जाण अप्पा, ते सिद्धा हुतु मे सरणं ॥३७॥

जाण न जम्मो न जरा, न वाहिणो न मरणं न वा वाहा ।
न य कोहाइकसाया, ते सिद्धा हुतु मे सरणं ॥३८॥

'तरिऊण भवसमुद्द०' तीर्त्वा भवसमुद्रं संसारसागरं रौद्राणि भयङ्कराणि यानि दुःखानि तान्येव लहर्यस्तासां रूपाणि तैर्दुर्लङ्घ्यो दुराक्रमणीयस्तं तथा । ये सिद्धा निष्ठितार्थाः प्राणिनस्तेषां सुखमविच्युतिरूपं प्राप्ताः ते सिद्धा भवन्तु मम शरणं, अनर्थप्रतिघातकारणम् ॥३५॥

'जे भंजिऊण तवमुग्गरेण०' ये भङ्क्त्वा चूर्णीकृत्य क्षपयित्वेत्यर्थः । बाह्याभ्यन्तरभेदभिन्नतपोमुद्गरेण निकाचितान्यपि घनघात्यादिकर्मनिगडानि आठीलेति लोकोक्त्या सम्प्राप्ता मोक्षसुखं अपुनर्भवस्वरूपं, ते सिद्धा भवन्तु मम शरणमिति ॥३६॥

झाणानलजोगेण० ध्यानं शुक्लध्यानं तदेवानलो वह्निस्तस्य योगेन तद्बलेन जातः उत्पन्नः निर्दग्धसकलकर्ममलः, तत्र कर्माणि ज्ञानावरणीयादीनि तान्येव मलो जात्यसुवर्णमिव

॥ ... तोऽप्यात्मा, ते सिद्धा इत्यादि

जाण न जम्मो न जरा० येषा सिद्धाना न जन्म न पुनर्भवः, न जरा वयोहानिरूपा, न व्याधय कुष्ठाजीर्णाद्या', न मरण प्राणत्याग', न वा बाधा मिथ सङ्कीर्णताया हस्तपादादिभञ्जन, न पुनर्भ्रं क्रोधादयः क्रोधा, उपलक्षणात्रोकषाया. अपि येषा न भवन्ति ते सिद्धा इत्यादि पूर्ववत् । द्वितीय शरणम् ॥३८॥

ગાથાર્થ-રૌદ્ર એટલે ભયકર એવા જે દુ ખે। તદ્રૂપ લાખે। લહરીઓ-તરગે। તેનાવડે દુર્લંઘ્ય-દુરાક્રમણીય એવા સસાર-સમુદ્રને તરીને જે સિદ્ધોના નિષ્ઠિતાર્થ પ્રાણીઓના અવિચ્યુતિ નહી નાશ પામનારા એવા સુખને પામેલા છે તે સિદ્ધો મને શરણભૂત અનર્થપ્રતિઘાતના કારણરૂપ હો ૩૫

બાહ્ય આભ્યતર ભેદવાળા તપરૂપ મુદ્દગરવડે નિકાચિત એવી ઘનઘાતિ વિગેરે કર્મરૂપ બેડીને ભાગીનાખીને-ચૂર્ણ કરી નાખીને ખપાવીને જે મોક્ષસુખને-અપુનર્ભવ સ્વરૂપને પામ્યા છે તેવા સિદ્ધો મને શરણભૂત હો ૩૬

શુકલધ્યાનરૂપ અનલ જે અગ્નિ તેના બળવડે કરીને સર્વ કર્મરૂપ મળ જેણે બાળી નાખ્યો છે-જ્ઞાનાવરણીયાદિ જે કર્મ તદ્રૂપ મળને દૂર કર્યો છે તેથી જાત્યસુવર્ણની જેવો જેનો આત્મા નિર્મળ થયો છે એવા સિદ્ધા મને શરણભૂત હો ૩૭

જે સિદ્ધોને જન્મ નથી-ફરીને આ સસારમા ઉપજવુ નથી, વયની હાનિરૂપ જરા જેમને નથી, કુષ્ટ અજીર્ણાદિ વ્યાધિઓ જેને નથી, મરણ-પ્રાણનો ત્યાગ જેને નથી અને બાધા સ કડાશને લઈને અદર અદર ભી ભાવાથી હાથપગને ભાગવારૂપ જેને નથી

અને જેને ક્રોધાદિ ચારે પ્રકારના કષાયો નથી-ઉપલક્ષણથી નોકષાયો પણ નથી એવા સિદ્ધો મને શરણભૂત હો. ૩૮

तृतीय शरणमाह—

હવે ત્રીજા સાધુના શરણ સબંધી ચાર ગાથા કહે છે—

काउं महुअरवित्तिं, जे वायालीसदोसपरिसुद्धं ।
भुजंति भत्तपाणं, ते मुणिणो हुंतु मे सरणं ॥३९॥
पंचिंदियदमणपरा, निज्जिअकंदप्पदप्पसरपसरा ।
धारंति बंभचेरं, ते मुणिणो हुंतु मे सरणं ॥४०॥
जे पंचसमिइसमिआ, पंचमहव्वयभरुव्वहणवसहा ।
पंचमगइअणुरत्ता, ते मुणिणो हुंतु मे सरणं ॥४१॥
जे चत्तसयलसंगा, सममणितणमित्तसत्तुणो धीरा ।
साहंति मुक्खमग्गं, ते मुणिणो हुंतु मे सरणं ॥४२॥

'काउं महुअरवित्तिं॰ कृत्वा 'जहा दुमस्स॰ इत्यादि विधिना सूत्रोक्ता मधुकरवृत्तिं ये मुनयो द्वाचत्वारिंशद्दोषवर्जनात् सामस्त्येन शुद्ध तत्र १६ उद्गमदोषा १६ उत्पादनादोषा १० [illegible] एतेषा वर्जनेन निर्दोषमित्यर्थः । [illegible]
हरन्ते [illegible] पश्चापि वर्जयन्तो भक्त [illegible]

सौवीरादि च ते मुनयः साधवः भवन्तु मे शरणं दुर्गतिगमन-निवारणकारणम् ॥३९॥

पंचिंदियदमणपरा० पञ्चेन्द्रियाणां स्पर्शनादीनां दमनं तत्तद्विषयत्यागस्तत्र परास्तत्परा ये मुनयः, इति प्राक्तनगाथात । निर्जितो निराकृत कन्दर्पस्य ये दर्पप्रधाना शरा बाणा स्त्रीदृष्टिप्रमुखास्तेषां प्रसरो विस्तारो यैस्ते तथा । दधते प्रतिपालयन्ति ब्रह्मचर्यं चतुर्थमहाव्रत, ते मुनय इत्यादि पूर्ववत् ॥४०॥

'जे पचसमिइसमिआ० ये ईर्यादिपञ्चसमितिभिः समिता सम्यक् तत्प्रवृत्तिषु निपुणा पञ्चसंख्यानि महाव्रतानि तेषां प्रतिपालनरूपो भर इव भरस्तत्सोद्वहने वृषभा इव वृषभास्ते तथा । पञ्चमी गतिर्मोक्षलक्षणा तस्यामनुकूलतया रक्तास्तदर्थिन इति । ते मुनय इत्यादि पूर्ववत् ॥४१॥

'जे चत्तसयलसंगा० ये मुनयस्त्यक्तसमस्तसङ्गा तत्र सङ्गस्त्र्यादिषु परिचय, सममणितणमित्तशत्रव तत्र मणय' चन्द्रकान्ताद्या तृणमित्रशत्रा प्रतीता, एतेषु समा मनो भावाभिष्वङ्गाद्यभावात्। धीरा अविचलप्रतिज्ञा साधयन्ति मोक्षमार्गं ज्ञानादिरत्नत्रयरूपं ते मुनय इत्यादि पूर्ववत्॥४२॥

ગાથાર્થ – 'જહા દુમસ્સ પુપ્ફેસુ' ઇત્યાદિ દશવૈકાલિક સૂત્રની ગાથામાં કહ્યા પ્રમાણે જે મુનિ મધુકરની જેવી વૃત્તિએ કરીને બેતાળીશ દોષ વર્જવાથી સમસ્ત પ્રકારે શુદ્ધ (નિર્દોષ આહારને, મંડળીના પાંચ દોષને પણ વર્જીને વાપરે છે

ઓદનાદિ ભક્તનુ ભોજન તથા સોવિરાદિ જળનુ પાન છે તે મુનિઓ-સાધુઓ મને શરણભૂત (દુર્ગતિગમન નિવારણના કારણભૂત) થાઓ ૩૯ અહી બેતાળીશ દોષ ૧૬ ઉદ્ગમ દોષ ૧૬ ઉત્પાદના દોષ ને ૧૦ એષણા દોષ મળીને સમજવા (આ દોષો અહી ગ્રથ વધી જવાના કારણથી વિસ્તારથી લખ્યા નથી)

જે મુનિઓ સ્પર્શનાદિ પાચ ઇંદ્રિયના દમનમા-તે તે ઇંદ્રિયોના વિષયના ત્યાગમા તત્પર હોય, કદર્પ જે કામદેવ તેના દર્પપ્રધાન જે સ્ત્રીદષ્ટિપ્રમુખ બાણો તેના પ્રમારને વિસ્તારને જીતનાર-રોકનારા હોય તથા જે બ્રહ્મચર્યરૂપ ચોથા મહાવ્રતને પાળનારા હોય તે મુનિઓ મને શરણભૂત હો ૪૦

જે ઇર્યાદિ પાચ સમિતિએ સમિત-સમ્યક્ પ્રકારની તેની પ્રવૃત્તિમા નિપુણ, પાચ મહાવ્રતોના પ્રતિપાલનરૂપ જે ભાર તેને વહન કરવામા વૃષભની જેવા વૃષભ અર્થાત સમર્થ અને પાચમી ગતિ જે મોક્ષ નામની તેની અનુકૂળતામા રક્ત-તેને પ્રાપ્ત કરવાના પ્રયત્નમા તત્પર એવા જે મુનિઓ તે મને શરણભૂત હો ૪૧

જે મુનિઓ સ્ત્ર્યાદિ સમસ્તના પરિચય રૂપ જે સગ તેને તજનારા, મણિ અને તૃણ તેમજ શત્રુને મિત્ર તેમા સમભાવવાળા અભિષ્વગાદિના અભાવવાળા અને ધીર-અવિચળ પ્રતિજ્ઞાવાળા થઇને મોક્ષમાર્ગના સાધનારા છે તે મુનિઓ મને શરણભૂત હો ૪૨

चतुर्थ शरणमाह—

હવે ચોથા ધર્મના શરણ માટે ચાર ગાથા કહે છે

जो केवलनाणदिवायरेहिं तित्थकरेहि पन्नतो ।
सव्वजगज्जीवहिओ, सो धम्मो होउ मह सरण ॥४३॥

कल्लाणकोटिजणणी, जत्थअणत्थप्पबधनिद्दलणी ।
वन्निज्जइ जीवदया, सो धम्मो होउ मम सरण ॥४४॥
जो पावभरक्कत, जीव भीममि कुगइकूवमि ।
धारेइ निवडमाण, सो धम्मो होउ मम सरण ॥४५॥
सग्गापवग्गपुरमग्गलग्गलोआण सत्थवाहो जो ।
भवअडविलघणखमो, सो धम्मो होउ मम सरण ॥४६॥

'जो कल्लाणदिायर्हि० य श्रीधर्मं केवलज्ञानेन निःशेषज्ञानोपयोगेन दिवाकरा इव दिवाकरा सर्वास्तैर्गतीतादिभेदभिन्न तीर्थ चतुर्विध श्रमणसङ्घ प्रथमगणधरो वा न कर-णशीलास्तीर्थङ्करास्तै॰ प्रज्ञप्त प्ररूपित । सर्वेणजगज्जीवानामेकेन्द्रियादीना हितो हितकृत्सम्यक्प्ररूपणप्रतिपालनादिभि न धम भवतु मम शरण त्राणमिति तत्र दुर्गतिप्रपतत्प्राणि धारणाद्धर्म उच्यते, इति धम श्रुतचारित्ररूपो ज्ञेय॰ ॥४३॥

'कल्लाणकोडिजणणी॰ कल्याणाना द्रव्यभावभेदभिन्नाना कोट्य शतलक्षप्रमाणास्तासा जननी उत्पादयित्री, एवविधा । यत्र धर्मे अनर्थानामकल्याणाना प्रबन्धाससन्तानपरपरा, तेण निर्देश्नी सम्लमुच्छत्री। वर्ण्यते प्रशस्यते आचार्यादिभि , जीवदया प्राणिरक्षण स धम इत्यादि प्राग्वत् ॥४४॥

'जो पावभरक्कत०' यः पापभरेणाक्रान्त पापभारभारित जीव प्राणिन भीमे भयङ्करे नरकतिर्यगादिरूपे महागत धारयति अवलम्बयति निपतन्त प्राणिनमिति। स धर्म इत्यादि प्राग्वत् ॥४५॥

सग्गापवग्ग० स्वर्ग ऊर्ध्वलोक०, अपवर्गो मोक्षस्तावेव पुरे नगरे तयोर्मार्ग' पन्था० तत्र लग्नास्तस्मिन्प्रवृत्ता ये लोका भव्यप्राणिनस्तेषा सार्थवाह इव सार्थवाहो मार्गविघ्नोपहन्ता यो धर्मः, भव० ससार० स एवाटवी अरण्य तस्या लङ्घन-मतिक्रमण तत्र क्षमोऽर्थाज्जीवाना स धर्म इत्यादि पूर्ववत् । द्वारम् ।। ५ ॥ ४६ ॥

ગાથાર્થ -જે ધર્મ કેવળજ્ઞાન (સર્વોત્કૃષ્ટ જ્ઞાન) વડે દિવાકર (સૂર્ય) સરખા તીર્થંકરોએ કહેલો હોય-અહી અતીત, અનાગત, વર્તમાન કાળવર્તી ત્રણે પ્રકારના તીર્થંકરો લેવા, તીર્થ એટલે શ્રમણાદિ ચાર પ્રકારનો સઘ અથવા પ્રથમ ગણધરને કરનારા એટલે સ્થાપનારા તેને તીર્થંકર કહિએ તેમણે કહેલો, એકે દ્રિયાદિ સર્વ જીવોનો સમ્યક્ પ્રરૂપણા તથા પ્રતિપાલનાદિક વડે હિત કરનારો તે ધર્મ મને શરણભૂત હો ૪૩ અહી દુર્ગતિમા પડતા પ્રાણીઓને ધારી રાખવાથી ધર્મ શ્રુતચારિત્રરૂપ કહેવાય છે એમ સમજવુ

જે ધર્મમા ક્રોડોગમે કલ્યાણને ઉત્પન્ન કરનારી-ઉપજાવનારી દ્રવ્યભાવરૂપ દયા વર્ણવેલી હોય, તેમજ જે ધર્મમા ક્રોડોગમે અનર્થોના પ્રબ ધો-સતાનપરપરા તેને દળી નાખનારી દયા પ્રરૂપેલી હોય, આચાર્યાદિકોએ જેનુ સ્વરૂપ વિસ્તારથી કહેલુ હોય તે [illegible] શરણભૂત હો ૪૪

જે ધર્મ પાપરૂપ ભારવડે ભારેલા આક્રાંત થયેલા જીવોને ભયકર એવા નરકતિર્યંગાદિ કુગતિ કૂપમા-મોટા ખાડામા પડતા ધારી રાખે છે અવલબનભૂત થાય છે પડવા દેતો નથી તે ધર્મ મને શરણભૂત હો ૪૫

જે ધર્મ સ્વર્ગ જે ઊર્ધ્વ લોક (દેવલોક) તથા અપવર્ગ જે મોક્ષ તે બને પ્રકારના પુર જે નગર તેનો માર્ગ જે પથ, તે માર્ગે ચાલવા માટે તત્પર થયેલા ભવ્ય પ્રાણીઓને સાર્થવાહ તુલ્ય માર્ગના ભયને હણનાર તથા સસાર રૂપ જે અટવી તેનુ ઉલ્લઘન કરાવવામા સમર્થ હોય તે ધર્મનુ મને શરણ હો ૪

दुष्कृतगर्हाद्वारमाह—

આ પ્રમાણે ચાર શરણ સ્વીકારવા રૂપ પાચમુ દ્વાર કહ્યુ હવે દુષ્કૃત્યની ગર્હા-નિંદા કરવારૂપ છઠ્ઠુ દ્વાર ચાર ગાથાવડે કહે છે -

एव चउह्व सरण पवन्नो, निव्विन्नचित्तो भवचारगाओ । ज दुक्कड किंपि समक्खमेसि निंदामि सव्वपि अह तमिहिं ॥४७॥

'एव चउह्व० एव अमुना प्रकारेण चतुर्णा अर्हदादीना शरण प्रपन्न सन् निर्विण्ण निर्वेदमापन्न चित्त मनो यस्य स तथा, कुत ? भव ससार स एव चारको गुप्तिगृह, तस्मात् यत् दुष्कृत दुष्ट समाचीर्ण मयेति । किञ्चिदपि स्वल्पमपि समक्ष समाक्षि यथा स्यात्तथा, एषामर्हदादीना-मिति । निन्दामि सर्वमपि ऐहिक पारत्रिक वाऽहमिति तत् इदानीमस्मिन् प्रस्तावेऽन्तकाललक्षणे ॥४७॥

ગાથાર્થ:-ઉપર કહ્યા પ્રમાણે ચાર શરણને અંગીકાર કરનારો હું કે જેનું મન આ સંસારરૂપ જે બંદીખાનું (ગુપ્તિ-ગૃહ) તેનાથી ઉદ્વિગ્ન થયેલું છે-નિર્વેદને-ખેદને પામેલું છે તે અરિહંતાદિ ચારેની સમક્ષ જે કાંઈ નાનું યા મોટું દુષ્કૃત્ય કર્યું હોય-આચર્યું હોય આ ભવ સંબંધી કે પરભવ-પાછળના ભવ સંબંધી તે સર્વને અત્યારે અંતકાળ સમયે નિંદું છું ૪૭

जं इत्थ मिच्छत्तविमोहिएण, मए भमंतेण कयं कुतित्थं। मणेण वायाइ कलेवरेणं, निंदामि सव्वं पि अहं तमिहि ॥४८॥

'जं इत्थमिच्छत्तविमोहिएण॰ यत् अत्र भवे उपलक्षणात्पत्रापि मिथ्यात्वमाभिग्रहिकादि तेन विमोहितेन मूढेन मया भ्रमता इतस्ततः पर्यटता कृतं आराधितं कुतीर्थं हरिहरादि-कुदेवस्थानं मनसा वचसा कायेन च उपलक्षणात् कारितं, अनुमतं, अन्येषामुपदिष्टं च। तन्निन्दामि इत्यादि पूर्ववत् ॥४८॥

ગાથાર્થ-અભિગ્રહિકાદિ મિથ્યાત્વોથી મોહિત થયેલા મેં મૂઢે આ સંસારમાં આમતેમ ભટકતા આ ભવે અને ઉપલક્ષણથી પરભવે પણ જે કાંઈ કુતીર્થ-હરિહરાદિ કુદેવના સ્થાન તેની આરાધના મનથી, વચનથી કે કાયાથી કરી હોય, ઉપલક્ષણથી કરાવી હોય, અનુમોદી હોય કે બીજાને ઉપદેશી હોય તે સર્વને હું નિંદું છું ૪૮

पच्छाइओ जं जिणधम्ममग्गो, मए कुमग्गो

पयडीकओ ज । जाओ अह ज परपावहेऊ, निंदामि सव्वपि अह तमिहिं ॥४९॥

'पच्छाइओ ज जिणधम्म० प्रच्छादित उन्मार्गप्ररूपणया प्रच्छन्नीकृत' । यत् जिनधर्ममार्गो ज्ञानदर्शनचारित्ररूप० मया कुमार्गे स्नानयागहोमादि प्रकटीकृतो लोकाना पुरत इति गम्य यत् जातोऽह यत् परेषा पापहेतुर्मिथ्यात्वाविरत्यादिसेवनेन प्रसङ्गदोषापत्त्या निन्दामीत्यादि पूर्ववत् ज्ञेयम् ॥४९॥

ગાથાર્થ –મે આ ભવમા કે પરભવમા જૈનધર્મનો માર્ગ જ્ઞાન–દર્શન–ચારિત્રાદિ રૂપતેનુ ઉન્માર્ગ પ્રરૂપણાદિવડે પ્રચ્છાદન– આચ્છાદન કર્યું હોય–તેને ઢાકી દીધો હોય અને સ્નાન યાગ– હોમાદિ જે કુમાર્ગ તેનુ મે જે પ્રગટીકરણ કર્યું હોય–લોક પાસે તેની પ્રરૂપણા કરી હોય તેથી હુ જે અન્ય જીવોને મિથ્યાત્વ, અવિરતિ વિગેરેના સેવનરૂપ પાપના કારણભૂત પ્રસ ગ દોષાદિ વડે થયો હઉં તે સર્વ પાપને અત્યારે હુ નિંદુ છુ ૪૯

जताणि ज जतुदुहावहाइ, हलउरकलाईणि मए कयाइ । ज पोसिअ पावकुडुबय च, निंदामि सव्वपि अह तमिहिं ॥५०॥

'जताणि ज जतुदुहा० यन्त्राणि पापोपकरणानि यत् ८ प्राणिना दु खानि मारणदुहनकडनादीनि ते आवहन्ते

दवते यानि तानि, तथा हलोदूखलादीनि तत्र हल उदूखलो धान्यखण्डनक्षेपणस्थानं तदादीनि मया कृतानि कारितानि अनुमतानि स्वार्थं परार्थे वा इति गम्यम् । यत्पोषित अन्न-पानादिदानेन पापहेतुकुटुम्बक पुत्रकलत्रस्वजनपरिजनादि रागद्वेषाद्याकुलितेन च पुनरर्थे । निन्दामीत्यादि पूर्ववत् । द्वारम । ६ ॥५०॥

ગાથાર્થ–પ્રાણીઓને દુ ખના કારણભૂત યંત્રો પાપોપકરણો કે જે પ્રાણીઓને મારણ, કુટ્ટન, ખ ડનાદિના ઉપયોગમા આવે છે તેવા હળ અને ઉદૃખળ–હળ જમીનને ખોદનાર અને ઉદૃખળ ધાન્યને ખ ડન ક્ષેપણ કરનાર ઈત્યાદિ અધિકરણો મે જે મારે માટે કે અન્યને માટે કર્યા હોય, કરાવ્યા હોય કે અનુમોદ્યા હોય તે સર્વને તેમજ પાપના હેતુભૂત કુટુ બ—સ્ત્રી પુત્ર સ્વજન પરિ-જનાદિ તેનુ રાગદ્વેષાદિવડે આકુલિત ચિત્તવાળા થઇને અન્ન-પાનાદિ વડે પોષણ કર્યું હોય તે સર્વ દુષ્કૃત્યોને હુ નિ દુ છુ ૫૦

सुकृतानुमोदनाद्वारमाह—

આ પ્રમાણે છઠ્ઠું દ્વાર દુષ્કૃતનિદારૂપ કહ્યુ હવે સાતમુ સુકૃતની અનુમોદનરૂપ દ્વાર ચાર ગાથાવડે કહે છે —

१ २ ३ ४ ७

जिनभवणविंबपुत्थय संघसरूवाइ सत्तखित्तीए ।
ज ववि धणवीअं, तमहं अणुमोअए सुकयं ॥५१॥

'जिनभवणविंबपुत्थय०' जिनप्रासादो जिनभवन १, तस्य करण कारापण-च । जिनबिम्ब जिनप्रतिमा २, पुस्तक

सिद्धान्तोपकरण ३, साधु ४ साध्वी ५ श्रावक ६ श्राविका ७ रूपगङ्क:, एतद्रूपाया सप्तक्षेत्र्यां मयेति गम्यम् । यद्धम धन द्रव्य तदेव धर्मवृद्धिहेतुत्वाद्बीजमिव बीज तदहमनुमोदयामि प्रगुमनया वृद्धि नयामि सुकृत पुण्यकार्यमिति॥५१॥

ગાથાર્થ –જિનપ્રાસાદ (જિનભવન), તેનુ કરવુ ને કરાવવુ ૧, જિનબિબ (જિનપ્રતિમા) નવી ભરાવવી ૨, પુસ્તક (સિદ્ધાંતોપકરણ) ૩, સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સઘ (૪ થી ૭)-એતદ્રૂપ સાત ક્ષેત્રમા મે જે દ્રવ્ય ધર્મવૃદ્ધિના હેતુભૂત હોવાથી બીજરુપે વાવ્યુ હોય વાપર્યુ હોય તેને હુ અનુમોદુ છુ, પ્રશસાવડે તે સુકૃતને વૃદ્ધિ પમાડુ છુ ૫૧

जं सुद्धनाणदंसणचरणाइं भवण्णवप्पवहणाइं ।
सम्ममणुपालिआइं, तमहं अणुमोअए सुकयं। ५२॥

'जं सुद्धनाणदंसण० यत् शुद्धज्ञानदर्शनचारित्राणि भवएवार्णव समुद्र' तदुत्तारे प्रवहणानीव यानपात्राणीव यानि यानि तथा सम्यग्विधिनाऽनुपालितानि यथोक्तविधिनाऽऽराधितानि तदहमनुमोदयामि सुकृतमित्यादि प्राग्वित् ॥५२॥

ગાથાર્થ–જે શુદ્ધ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રરૂપ મોક્ષમાર્ગ ભના ર્ણવ-ભવ જે સ સાર તદ્રૂપ સમુદ્ર તેમા પ્રવહણ તુલ્ય-તેનાથી પાર ઉતારનાર તેને મે સમ્યગ્ વિધિપૂર્વક જે પ્રમાણે આરાધવાનો કહ્યો છે તે પ્રમાણે આરાધ્યો હોય તેને-તે સુકૃત્યને હુ અનુમોદુ છુ ૫૨

जिणसिद्धसूरिउवज्झायसाहुसाहम्मिअप्पवयणेसु ।
ज विहिओ बहुमाणो, तमह अणुमोअए सुकय ॥५३॥

'जिणसिद्धसूरिउवज्झाय० जिनास्तीर्थकृतः, सिद्धा' मुक्तिप्राप्ताः, सूरय. आचार्या.,उपाध्याया एकादशाङ्गसूत्रपाठका', साधव सप्तविंशतिगुणधारका., साधर्मिकाः समानधर्मिण, प्रवचन द्वादशाङ्गरूप, एतेषु पदेषु यद्विहितो निष्पादित बहुमानो वर्णसञ्जननादिः, तदहमनुमोदयामि, सुकृतमिति गाथार्थः ॥५३॥

ગાથાર્થ —જિન તે તીર્થંકર, સિદ્ધ તે મુક્તિ પામેલા જીવો, સૂરિ તે આચાર્ય, ઉપાધ્યાય તે અગ્યાર અ ગરૂપ સૂત્રના પાઠક-ભણાવનાર, સાધુ સત્તાવીશ ગુણને ધારણ કરનારા, સાધર્મિક તે સમાન ધર્મવાળા, પ્રવચન દ્વાદશાગરૂપ એટલા પદ-સ્થાનને વિષે મે જે કાઈ બહુમાન તેમના વર્ણવાદ-પ્રશ સા વિગેરે કરવાવડે કર્યું હોય તે સુકૃતને હુ અનુમોદુ છુ ૫૩

सामाइअचउवीसत्थयाइ आवस्सगमि छब्भेए ।
ज उज्जमिअं **सम्मं**, तमह अणुमोअए सुकय ॥५४॥

'सामा० सामायिक देशविरतिसर्वविरतिरूप, चतुर्विंशतिस्तवो द्वितीयावश्यक,आदिशब्दाद्वन्दनकप्रतिक्रमणकायोत्सर्गप्रत्याख्यानपरिग्रह एतस्मिन् षड्भेदे आवश्यके अवश्यकर्त्तव्ये यद् उद्यमित मयेति गम्यम् । सम्यक निष्कपटवृत्त्येत्यर्थ । तदहमनुमोदयामि सुकृतमिति गाथार्थ ॥५४॥ द्वारम् ७ ॥

ગાથાર્થ—સામાયિક દેશવિરતિ સર્વવિરતિરૂપ પ્રથમાવશ્યક ચતુર્વિંશતિસ્તવ વર્તમાન ચોવીશીના ૨૪ તીર્થંકરની સ્તવનારૂપ બીજુ આવશ્યક, આદિ શબ્દથી વંદનક, પ્રતિક્રમણ, કાર્યોત્સર્ગને પ્રત્યાખ્યાનને ગ્રહણ કરવા એરીતે છ પ્રકારના અનન્ય કર્તવ્યરૂપ આવશ્યક તેને વિષે મે જે ઉદ્યમ કર્યો હોય તેનુ નિષ્કપટ વૃત્તિથી સમ્યગ્ પ્રકારે આરાધન કર્યું હોય તે સુકૃતને હુ અનુમોદુ છુ ૫૪

शुभभावनाद्वारमाह—

એ પ્રમાણે સુકૃતની અનુમોદના રૂપ સાતમુ દ્વાર કહ્યુ હવે શુભ ભાવનારૂપ આઠમુ દ્વાર ચાર ગાથાવડે કહે છે—

पुव्वकयपुन्नपावाणि, सुहदुहकाण कारण लोए ।
न य अन्नो कोवि जणो इअ मुणिउ कुणसु सुहभाव ॥५५॥

'पुव्वकयपुन्नपावा०' पूर्वकृतपुण्यपापे पूर्वभवविहित-सुकृतदुष्कृते सुखदुःखयो कारण हेतुर्लोके इह जगति वर्तते न चास्ति अन्य कोऽपि जनो देवोऽसुरादि मातापित्रादिर्वा तयो' कारणम् । इति मत्वा मनसि विभाव्य । त्व कुरुष्व शुभभाव अप्रशस्तमनोनिराकरणेनेति ॥५५॥

ગાથાર્થ—આ લોકમા સુખ દુખની પ્રાપ્તિના કારણભૂત પૂર્વ ભવમા કરેલા પુણ્ય-પાપ અથવા સુકૃત દુષ્કૃતજ છે, બીજુ કોઈ અન્ય દેવો કે માતા પિતા વિગેરે તેના કારણ નથી આ પ્રમાણે મનમા વિચારીને અપ્રશસ્ત મનને દૂર કરી તુ શુભ ભાવ ધારણ કર ૫૫

पुव्विं दुच्चिण्णाणं, कम्माण वेइआण जं मुक्खो ।
न पुणो अवेइआणं, इय मुणिउं कुणसु सुहभावं ॥५६॥

'पुव्विं दुच्चिण्णाण॰ पूर्वजन्मसु दुश्चीर्णाना दुरनुष्ठिताना कर्मणा शुभाशुभाना वेदिताना निर्जीर्णाना यन्मोक्षो भवतीति शेष. । न पुनरवेदिताना अनिर्जीर्णाना क्षयमप्राप्ताना, इति मत्वेत्यादि पूर्ववत् ॥५६॥

ગાથાર્થ –પૂર્વભવમા કરેલા દુશ્ચીર્ણ-દુરનુષ્ઠિત જે શુભાશુભ કર્મ તેને વેદનાવડે-નિર્જરાવડેજ મોક્ષ થાય છે, વેદ્યા વિના-નિર્જર્યા વિના-ક્ષય પમાડ્યા વિના મોક્ષ થતો નથી આવા પ્રકારે જાણીને શુભ ભાવ મનમા ભાવ ૫૬

ज तुमए नारए नारएण, दुक्ख तितिक्खिअं तिक्ख ।
तत्तो कित्तिअमित्त, इअ मुणिउ कुणसु सुहभाव ॥५७॥

यत् त्वया नरके नारकेण नारकभवोत्पन्नेन सता दु खममात तितिक्षित सोढमनुभूतमिति तीक्ष्णे कटु ततो दु खात् कियदेतन्मात्र ज्वरादिसमुत्थ, इति मत्वेत्यादि पूर्ववत् ॥५७॥

ગાથાર્થ –જે તે તારા જીવે પૂર્વે નારકપણે ઉત્પન્ન થઈને અમાતાજન્ય તીક્ષ્ણ-કટુ દુ ખ અનુભવેલ છે-સહન કરેલ છે તે દુ ખની પાસે આ ભવમા પ્રાપ્ત થના જ્વરાદિ વ્યાધિજન્ય દુ ખ કિયન્માત્ર છે ? શુ ગણત્રિના છે ? આ પ્રમાણે જાણીને, શુભ ભાવને ઉત્પન્ન કર ૫૭

जेण विणा चारित्तं, सुअ तव दाणसीलमवि सव्वं ।
कासकुसुमं व विहल, इअ मुणिऊ कुणसु सुहभाव ॥५८

'जेण विणा चारित्त०' येनेति द्वितीयार्थे तृतीया । य भाव विना चारित्र श्रुत तपो दान च, शीलमपि सर्वं पुण्यकृत्य काश इषीका तस्य कुसुम पुष्प तदिव विफल फलरहित भवति, इति मत्वा कुरु शुभभाव भावेनैव कृत सर्वपुण्यकृत्य सफलमिति भाव । द्वारम् । ८ ॥५८॥

ગાથાર્થ -જે શુભ ભાવ વિના ચારિત્ર, શ્રુત, તપ, દાન અને શીલ વિગેરે સર્વ ધર્મકરણી કાસના કુસુમ (પુષ્પ)ની જેમ નિષ્ફળ છે-ફળ રહિત છે એમ જાણીને તુ શુભ ભાવ ઉત્પન્ન કર કે જે શુભ ભાવવડ કરેલુ સર્વ પુણ્ય કૃત્ય સફળ થાય ૫૮

अथानागतद्वारमाह—

આ પ્રમાણે શુભ ભાવ ઉત્પાદન કરવા રૂપ આઠમુ દ્વાર કહ્યુ હવે નવમુ અનાગતદ્વાર ચાર ગાથાવડે કહે છે -

ज भुजिऊण बहुहा, सुरसेलसमूहपव्वर्णहिंतो ।
तित्ती न एत्र पत्ता, त चयसु चउव्विहाहार ॥५९॥

'ज भुजिऊण बहुहा०' यमाहार भुक्त्वाऽऽस्वाद्य बहुधा बहुभि प्रकारै सुरशैला मेरवस्तेषा समूह समुदाय । स इव ये पर्वतास्तत्प्रमाणा पर्वता इत्यर्थस्तेभ्योऽप्यधिकमिति

गम्यम् । तृप्तिः सन्तुष्टिः, तया न प्राप्ता नामादिता तमाहारं अशनादिभेदतः चतुःप्रकारमपि त्वं त्यजेति सम्बन्धः ॥५९॥

ગાથાર્થ -હે જીવ ! તે સુરશૈલ જે મેરૂપર્વત તેના સમુદાયરૂપ પર્વતો તેથી પણ અધિક અશનાદિક ચાર પ્રકારના આહારો ભોગવ્યા છે-ખાધા છે, પણ તેથી તને તૃપ્તિ થઈ નથી તેથી હવે તુ તે ચારે પ્રકારના આહારોને તજી દે ૫૯

जो सुलहो जीवाण, सुरनरतिरिनरयगइचउक्के वि ।
मुणिउ दुलह विरइ, त चयसु चउव्विहाहार ॥६०॥

'जो सुलहो जीवाण०' य आहार सुलभः सुप्रापः जीवानां प्राणिनां सुरा देवाः, नरा मनुष्याः, तिर्यञ्चो जलचरादिभेदाः, नारकाः प्रतीताः । एतल्लक्षणगतिचतुष्केऽपि 'मुणिउ ति' इति ज्ञात्वा मनसा विभाव्य, दुर्लभा दुष्प्रापा च विरतिं, तत्परित्याग, तमाहार त्यज चतुर्द्धाऽपि इति पूर्ववत् ॥६०॥

ગાથાર્થ -જીવોને સુર (દેવગતિ), નર (મનુષ્યગતિ), તિર્યંચ (જળચરાદિ તિર્યચગતિ) અને નારકગતિ છે જે પ્રસિદ્ધ છે એ ચારે ગતિમા જે આહાર સુલભ છે, સુપ્રાપ્ય છે તેમજ તેના ત્યાગરૂપ વિરતિ દુર્લભ છે દુષ્પ્રાપ્ય છે એમ સમજીને તે ચારે પ્રકારના આહારને તજી દે, ૬૦

छज्जीवनिकायवहे, अकयमि कहवि जो न संभवइ ।
भवभमणदुहाहार, त चयसु चउव्विहाहारं ॥६१॥

'छज्जीवनिकायवहे०' पृथिव्यादय' षड्विधा जीवनिकाया' जीवसमुदायास्तेषा वधे विनाशे अकृते, अकारिते, अननुमते च, कथमपि केनापि प्रकारेण य आहारो न सम्भवति नो जायते । भवेषु भ्रमण भवभ्रमण, तत्सम्बन्धीनि यानि दु'खानि तेषामाधार एवविध, आहार त्यजेति पूर्ववत् ॥६१॥

ગાથાર્થ -જે ચાર પ્રકારનો આહાર પૃથિવ્યાદિ છ પ્રકારના જીવસમુદાયનો વિનાશ (વધ) કર્યા વિના, કરાવ્યા વિના કે અનુમોદ્યા વિના કોઈપણ પ્રકારે પ્રાપ્ત થતો નથી અને જે ભવભ્રમણ સબધી જે દુખ તેના આધારભૂત છે-કારણભૂત છે તેવા આહારને હે જીવ ! તુ તજીદે ૬૧

चत्तमि जमि जीवाण, होइ करयलगय सुरिंदत्तं ।
सिद्धिसुह पिअ सुलह, त चयसु चउव्विहाहारं ॥६२॥

'चत्तमि जमि जीवाण०' त्यक्ते भावत प्रत्याख्याते यस्मिन्नाहारे जीवाना प्राणिना भाति जायते करतलगत हस्तमध्यगत सुरेन्द्रत्व सुराधिपतित्व सिद्धिसुखमपि च क्रमेण मुक्तिसुखमपि सुलभ सुप्राप भवति, तमाहार त्यजेति प्राग्वि। द्वारम् । ९ ॥६२॥

ગાથાર્થ -જે ચાર પ્રકારના આહારનુ ભાવપૂર્વક પ્રત્યાખ્યાન કર્યે છતે-તેનો ત્યાગ કર્યે છતે જીવોને સુરાધિપતિપણુ (દેવેન્દ્રપણુ) અને સિદ્ધિસુખ પણ હસ્તમધ્યગત હાથમા આવેલાની જેવુ સુલભ થાય છે તેને એટલે ચારે પ્રકારના આહારના ત્યાગને તુ કર-તેને તજી દે ૬૨

पञ्चनमस्कारस्मरणद्वारमाह—

આ પ્રમાણે નવમુ અનશનદ્વાર કહ્યુ હવે દશમુ પચનમ-સ્કારના સ્મરણરૂપ દ્વાર કહે છે—

नाणाविहपावपरायणोवि ज पाविऊण अवसाणे ।
जीवो लहइ सुरत्त, तं सरसु मणे नमुक्कार ॥६३॥

'नाणाविहपावपरायणोवि०' नानाप्रकारपापतत्परोऽपि य नमस्कार प्राप्य पाठतोऽनुस्मरणतश्च, अवसाने आयुषोऽन्ते मरणवेलायामित्यर्थः । जीव' प्राणी लभते प्राप्नोति सुरत्व देवत्व, त स्मर ध्यायस्व मनसि चित्ते चिन्तय नमस्कार मूलमन्त्रम् ॥६३॥

ગાથાર્થ -જે નમસ્કારરૂપ મૂળ મત્રને-તેના પાઠરૂપ અનુ સ્મરણને આયુષ્યને છેડે ભવાત સમયે પામીને નાનાપ્રકારના પાપમા તત્પર પ્રાણી પણ દેવપણાને પામે છે તે નમસ્કાર મહામત્રનુ તુ મનમા ધ્યાન કર-ચિતવ ૬૩

जेण सहाएण गयाण, परभवे सम्भवन्ति भविआण।
मणवंछिअसुखाइ. त सरसु मणं नमुक्कार ॥६४॥

'जेण महाएण गयाण० येन नमस्कारेण सहाया मता साहाय्यदात्रा गताना प्राप्ताना परभवेऽन्यजन्मनि जीवाना सम्भवन्ति सपद्यन्ते भव्याना मोक्षगमनयोग्याना मनोवाञ्छि-

तमौर्याणि ऐहिकानि पारत्रिकाणि वा त नमस्कार महामन्त्र मनसि चित्ते स्मर ध्यायस्वेति ॥६४॥

ગાથાર્થ -મોક્ષગમન યોગ્ય ભવ્યપ્રાણીઓને અત સમયે નમસ્કાર મ ત્રના શ્રવણની મહાય મળવાથી પરભવમા અન્ય જન્મમા મનોવાછિત સુખની આ ભવસ બધીને પરભવ સ બ ધી સુખની પ્રાપ્તિ સ ભવે છે તે નમસ્કાર મહામ ત્રનુ તુ મનમા ધ્યાન કર ૬૪

सुलहाओ रमणीओ, सुलह रज्ज सुरत्तण सुलह ।
इस्कुच्चिअ जो दुलहो, त सरसु मणे नमुक्कार ॥६५॥

'सुलहाओ रमणीओ० सुलभा सुप्रापा रमण्यो मनोऽनुकूला स्त्रियो मुख्यकामाङ्गभूता, सुलभ राज्य प्रतिभर, देवत्वमपि सुलभ बाल्तपोऽकामनिर्जरादिभि, परमेक एव य श्रीनमस्कार श्रवणतोऽपि दुर्लभो दुष्प्राप त नमस्कार स्मर इत्यादि पूर्ववत् ॥६५॥

ગાથાર્થ - બાળતપ (અજ્ઞાન કષ્ટરૂપ) અને અકામ નિજરા- દિકવડે કામના મુખ્ય અ ગભૂત રમણીઓની પ્રાપ્તિ સુલભ છે, દરેક ભવમા રાજ્યની પ્રાપ્તિ પણ સુલભ છે અને દેવત્વ પણ સુલભ છે પરતુ એક નમસ્કાર મહામ ત્રનુ શ્રવણ દુર્લભ છે તેથી તુ તે પચ નમસ્કારરૂપ મહામ ત્રનુ સ્મરણ કર ૬૫

लद्धमि जमि जीवाण, जायए गोपय व भवजलही ।
सिवसुहसच्चकार, त सरसु मणे नमुक्कार ॥६६॥

'लद्धमि॰ लब्धे प्राप्ते श्रवणतोऽपि यस्मिन् नमस्कारे जीवाना जन्तूना जायते भवति गोष्पदमिव अतीव लघु-जलाशयमिव भवजलधिः ससारसमुद्रः मोक्षसुखप्राप्तौ सत्यङ्कारमिव सत्यङ्कार', सत्यकार, इति त नमस्कार स्मर मनसि चिन्तयेत्यादि पूर्ववत् ॥६६॥

ગાથાર્થ – જે નમસ્કારમંત્ર પ્રાણીને શ્રવણવડે પણ પ્રાપ્ત થયે છતે આ સંસારરૂપ સમુદ્ર જે પારાવાર છે તે ગોષ્પદ જેવો–અતીવ લઘુ જળાશય (ખાબોચીઆ) જેવો થાય છે અને મોક્ષ–સુખની પ્રાપ્તિમાં જે સત્યકાર જેવો–કોલ આપવા જેવો છે તે નમસ્કારમંત્રનું હે જીવ ! તું મનમાં સ્મરણ કર ૬૬

पचपरमिट्ठिसमरणपरायणो पाविऊण पचत्त ।
पत्तो पचमकप्पमि, रायसीहो सुरिंदत्त ॥६७॥

'पचपरमिट्ठिसमरण॰ पचपरमेष्ठिस्मरणपरायणः श्रीनमस्कारमहामन्त्रध्याने तत्परस्तदेकमनाः प्राप्यापि पञ्चत्वं मरण, प्राप्त पञ्चमे स्वर्गे ब्रह्मलोकनामके राजसिंहकुमारः सुरेन्द्रत्व सकलविमानाधिपतित्व चतुर्दशसागरायुष्क ॥६७॥

ગાથાર્થ –પંચપરમેષ્ઠિના સ્મરણમાં પરાયણ–એવો શ્રી નવકાર મહામંત્રનું ધ્યાન કરનાર–તેમાં એકચિત્ત રાજસિંહ કુમાર પંચત્વને (મરણને) પામીને પાંચમા દેવલોકમાં ઈંદ્રપણાને તેમજ ચૌદ સાગરોપમના આયુષ્યવાળો થયો

શ્રી આરાધના સૂત્ર પયન્ના ઉપરથી બનાવેલુ

श्री विनयविनयोपाध्यायविरचित

શ્રી પુન્યપ્રકાશનું સ્તવન

- દુહા -

સકલસિદ્ધિદાયક સદા, ચોવીશે જિનરાય,
સદ્ગુરૂ સામિની સરસતી, પ્રેમે પ્રણમુ પાય ૧

ત્રિભુવનપતિ ત્રિશલાતણો નંદન ગુણ ગંભીર
શાસન નાયક જગ જયો, વર્ધમાન વડવીર ૨

એક દિન વીર જિણંદને, ચરણે કરી પ્રણામ,
ભવિક જીવના હિત ભણી, પૂછે ગૌતમસ્વામ ૩

મુક્તિમાર્ગ આરાધીએ, કહો કિણ પેરે અરિહંત?
સુધા સરસ તવ વચન રસ, ભાખે શ્રી ભગવંત ૪

અતિચાર આલોઈએ, વ્રત ધરીએ ગુરૂસાખ,
જીવ ખમાવો સયલ જે, યોનિ ચોરાશી લાખ ૫

વિધિશુ વળી વોસરાવીએ, પાપસ્થાન અઢાર,
ચાર શરણ નિત્ય અનુસરો, નિંદો દુરિતાચાર ૬

શુભ કરણી અનુમોદીએ, ભાવ ભલો મન આણુ,
અણસણ અવસર આદરી, નવપદ જપો સુજાણ ૭

શુભ ગતિ આરાધનતણા, એ છે દશ અધિકાર,
ચિત્ત આણીને આદરો, જેમ પામો ભવ પાર ૮

ઢાળ ૧ લી

(એ છિંડી કીહા ગખી—એ દેશી)

જ્ઞાન દરિશણ ચારિત્ર તપ વીરજ, એ પાચે આચાર, એહ તણા ઈહ ભવ પરભવના, આલોઈએ અતિચાર રે પ્રાણી ! જ્ઞાન ભણો ગુણ ખાણી, વીર વદે એમ વાણી રે પ્રા૦ ૧ એ આકણી ગુરૂ ઓળવીએ નહિ ગુરૂ વિનયે, કાળે ધરી બહુમાન, સૂત્ર અર્થ તદુભય કરી સૂધા, ભણીએ વહી ઉપધાન રે પ્રા૦ ૨ જ્ઞાનોપગરણ પાટી પોથી ઠવણી નોકરવાળી, તેહ તણી કીધી આશાતના, જ્ઞાનભક્તિ ન સભાળી રે પ્રા૦ ૩ ઈત્યાદિક વિપરીતપણાથી, જ્ઞાન વિરાધ્યુ જેહ, આભવ પરભવ વળી રે ભવો ભવ, મિચ્છા દુક્કડ તેહ રે પ્રા૦ ૪ સમકિત લ્યો શુદ્ધ જાણી, વીર વદે એમ વાણી રે પ્રા૦ સ૦ જિનવચને શકા નવિ કીજે, નવિ પરમત અભિલાખ, સાધુતણી નિંદા પરિહરજો, ફળ સદેહ મ રાખ રે પ્રા૦ સ૦ ૫ મૂઢપણુ છડો પરશસા ગુણવતને આદરીએ, સામીને ધરમે કરી થિરતા, ભક્તિ પ્રભાવના કરીએ રે પ્રા૦ સ૦ ૬ સઘ ચૈત્ય પ્રમાદતણો જે, અવર્ણવાદ મન લેખ્યો, દ્રવ્યદેવકો જે વિણસાડ્યો, વિણસતા ઉવેખ્યો રે પ્રા૦ સ૦ ૭ ઈત્યાદિક વિપરીતપણાથી, સમકિત ખડ્યુ જેહ, આભવ૦ મિચ્છા૦ પ્રા૦ ૮ ચારિત્ર લ્યો ચિત્ત આણી પાચ સમિતિ ત્રણ ગુપ્તિ વિરાધી, આઠે પ્રવચન માય, સાધુતણે ધરમે પરમાદે, અશુદ્ધ વચન મન કાયરે પ્રા૦ ચા૦ ૯ શ્રાવકને ધરમે સામાયક

પોસહમા મન વાળી, જે જયણાપૂર્વક એ આઠે, પ્રવચન માય ન પાળી રે પ્રા૦ ચા૦ ૧૦ ઇત્યાદિક વિપરીતપણાથી, ચારિત્ર ડોળ્યુ જેહ, આ ભવ૦ મિ૦ છા૦ પ્રા૦ ચા૦ ૧૧ બારે ભેદે તપ નવિ કીધા, છતે જોગે નિજ શકતે, ધર્મે મન વચ કાયા વીરજ, નવિ ફોરવીયુ ભગતે રે પ્રા૦ ચા૦ ૧૨ તપ વીરજ આચારે એણી પરે, વિવિધ વિરાધ્યા જેહ, આ ભવ૦ મિ૦ પ્રા૦ ચા૦ ૧૩ વળીય વિશેષે ચારિત્રકેરા અતિચાર આલોઇએ, વીરજિનેશર વયણ સુણીને, પાપ મેલ સવી ધોઇએ ર પ્રા ચા૦ ૧૪

ઢાળ ર જી

(પામી સુગુરૂ પસાય–એ દેશી)

પૃથ્વી પાણી તેઉ, વાયુ વનસ્પતિ, એ પાચે થાવર કહ્યા એ ૧ કરી કરસણ આરંભ, ખેત્ર જે ખેડીયા, કુવા તળાવ ખણાવીયા એ ૨ ઘર આરંભ અનેક, ટાંકા ભોયરા, મેડી માળ ચણાવીઆ એ ૩ લીપણ ગુંપણ કાજ, એણીપરે પરપરે, પૃથ્વીકાય વિરાધીયા એ ૪ ધોયણ નાહણ પાણી, ઝીલણ અપકાય, છોતી ધોતી કરી દુહવ્યા એ ૫ ભાઠીગર કુભાર, લોહ સોવનગરા, ભાડભુંજા લિહાળાગરા એ ૬ તાપણ શેકણ કાજ, વસ્ત્ર નિખારણ, રગણ રાધણ રસવતી એ ૭ એણી પરે કર્માદાન, પરેપરે કેળવી, તેઉ વાયુ વિરાધિયા એ ૮ વાડી વન આરામ, વાવી વનસ્પતિ, પાન ફૂલ ફળ ચૂટીયા એ ૯ પુખ પાપડી શાક, શેકયા સૂકવ્યા છેદ્યા છુદ્યા આથીઆ એ ૧૦ અળશીને એરડ, ઘાણી ઘાલીને, ઘણા તિલાદિક પીલીયા એ ૧૧ ઘાલી કોલુમાંહે, પીલી શેરડી કંદમૂળ ફળ વેચીયા એ ૧૨ એમ એકેંદ્રી જીવ, હણ્યા હણાવીયા

હણુતા જે અનુમોદિયા એ ૧૩ આ ભવ પરભવ જેહ, વળીય ભવોભવે, તે મુજ મિચ્છાદુક્કડ એ ૧૪ કૃમી સરમીયા કીડા, ગાડર ગંડોલા, એળ પૂરા અલશીયા એ ૧૫ વાળા જળો ચૂડેલ, વિચલિત રસતણા, વળી અથાણા પ્રમુખના એ ૧૬ એમ બેઇંદ્રી જીવ, જે મે દુહવ્યા, તે મુજ મિચ્છાદુક્કડ એ ૧૭ ઉધેહી જૂ લીખ, માકડ મકોડા, ચાચડ કીડી કુંથુઆ એ ૧૮ ગદ્દહીઆ ધીમેલ, કાનખજુરીયા ગીંગોડા ધનેરીયા એ ૧૯ એમ તેઇંદ્રી જીવ, જે મે દુહવ્યા, તે મુજ મિચ્છાદુક્કડ એ ૨૦ માખી મચ્છરડાંસ મમા પતંગીયા, કંસારી કોલિયાવડા એ ૨૧ ઢીંકણુ વિછુ તીડ, ભમરા ભમરીયો, કોતા બગ, ખડમાકડી એ ૨૨ એમ ચૌરિંદ્રી જીવ, જે મે દુહવ્યા, તે મુજ મિચ્છાદુક્કડ એ ૨૩ જળમા નાખી જાળ રે, જળચર દુહવ્યા, વનમા મૃગ સતાપીયા એ ૨૪ પીડ્યા પંખી જીવ, પાડી પાસમા, પોપટ ઘાલ્યા પાંજરે એ ૧૨૫ એમ પંચેંદ્રી જીવ, જે મે દુહવ્યા, તે મુજ મિચ્છાદુક્કડ એ ૨૬

ઢાળ ૩ જી

(પ્રાણી વાણી જિનતણીજી—એ દેશી)

ક્રોધ લોભ ભય હાસ્યથી જી, બોલ્યા વચન અસત્ય, કૂડ કરી ધન પારકા જી, લીધા જેહ અદત્ત રે, જિનજી મિચ્છાદુક્કડ આજ, તુમ સાખે મહારાજ રે જિનજી દેઈ સારુ કાજ રે જિનજી મિચ્છાદુક્કડ આજ ૧ એ આંકણી દેવ મનુજ તિર્યંચના જી, મૈથુન સેવ્યા જેહ વિષયારસલપટપણે જી ઘણુ વિડંબ્યો દેહ રે જિનજી૦ ૨ પરિગ્રહની મમતા કરી જી, ભવે ભવે મેલી આથ જે જેહાની તે તીહા રહી જી, કોઈ ન આવી સાથરે જિનજી૦ ૩

રયણીભોજન જે કર્યાં જી, કીધા ભક્ષ અભક્ષ, રસના રમની લાલચે જી, પાપ કર્યાં પ્રત્યક્ષ રે જિનજી૦ ૪ વ્રત લેઈ વિસારીયા જી વળી ભાગ્યા પચ્ચખાણ, કપટ હેતુ કિરિયા કરી જી, કીધા આપ વખાણ રે જિનજી૦ ૫ ત્રણ ઢાળ આઠે દુહે જી આલોયા અતિચાર, શિવગતિ આરાધનતણો જી, એ પહેલો અધિકાર રે જિનજી૦ ૬

ઢાળ ૪ થી

(સાહેલડીની દેશી)

પંચ મહાવ્રત આદરો સાહેલડી રે અથવા લ્યો વ્રત બાર તો યથાશક્તિ વ્રત આદરી સાહેલડી રે પાળો નિરતિચાર તો ૧ વ્રત લીધા સંભારીયે સા૦ હૈડે ધરીયા વિચાર તો, શિવગતિ આરાધનતણો સા૦ એ બીજો અધિકાર તો ૨ જીવ સવે ખમાવીએ સા૦ યોનિ ચોરાશી લાખ તો, મન શુદ્ધે કરી ખામણા સા૦ કોઈશું રોષ ન રાખતો ૩ સર્વ મિત્ર કરી ચિંતવો સા૦ કોઈ ન જાણો શત્રુ તો, રાગ દ્વેષ એમ પરિહરી સા૦ કીજે જન્મ પવિત્ર તો ૪ સામી સંઘ ખમાવીએ સા૦ જે ઉપની અપ્રીતિ તો સજ્જન કુટુંબ કરો ખામણા સા૦, એ જિનશાસન રીતિ તો ૫ ખમીએ ને ખમાવીએ સા૦ એહજ ધર્મનો સાર તો, શિવગતિ આરાધનતણો સા૦, એ ત્રીજો અધિકાર તો ૬ મૃષાવાદ હિંસા ચોરી સા૦ ધનમૂર્છા મૈથુન તો, ક્રોધ માન માયા તૃષ્ણા સા૦ પ્રેમ દ્વેષ પૈશુન તો ૭ નિંદા કલહ ન કીજીએ સા૦ કુડા ન દીજે આળ તો, રતિ અરતિ મિથ્યા તજો સા૦, માયામોહ જંજાળ તો ૮ ત્રિવિધ ત્રિવિધ વોસિરાવીએ સા૦ પાપસ્થાન અઢાર તો, શિવગતિ આરાધનતણો, સા૦, એ ચોથો અધિકાર તો ૯

ઢાળ ૫ મી

(હવે નિસુણો ઇહા આવીયાએ—એ દેશી)

જનમ જરા મરણે કરી એ, એ મ સાર અસાર તો, કર્યા કર્મ બહુ અનુભવે એ, કોઇ ન ગખણહાર તો ૧ શરણ એક અરિહતનુ એ, શરણ સિદ્ધ ભગવત બ્રો, શરણ ધર્મ શ્રી જૈનનો એ, સાધુ શરણ ગુણવત તો ૨ અવર મોહ સવિ પરિહરી એ, ચાર શરણ ચિત્ત ધાર તો, શિવગતિ આરાધનતણો એ એ પાચમો અધિકાર તો ૩ આ ભવ પરભવ જે કર્યા એ પાપ કમ કેઇ લાખ તો, આત્મસાખે તે નિંદીએ એ, પડિકમીએ ગુરૂ સાખ તો ૪ મિથ્યામતિ વર્તાવીયા એ, જે ભાખ્યા ઉત્સૂત્ર તો, કુમતિ કદાગ્રહને વશે એ જે ઉથાપ્યા સૂત્ર તો ૫ ઘડયા ઘડાવ્યા જે ઘણા એ, ઘટી હળ હથિયાર તો, ભવ ભવ મેળી મૂકિયા એ, કરતા જીવ સહાર તો ૬ પાપ કરીને પોષીયા એ, જનમ જનમ પરિવાર તો, જનમાતર પહોત્યા પછીએ, કોઇએ ન કીધી સારતો ૭ આ ભવ પરભવ જે કર્યા એ એમ અધિકરણ અનેક તો, ત્રિવિધે ત્રિવિધે વોસરાવીએ એ આણી હૃદય વિવેક તો ૮ દુષ્કૃતનિંદા એમ કરી એ પાપ કરો પરિહાર તો, શિવગતિ આરાધનતણો એ, એ છઠ્ઠો અધિકાર તો ૯

ઢાળ ૬ ઠ્ઠી

(આદિ તુ જોઇ ને આપણી—એ દેશી)

ધનધન તે દિન માહરો, જીહા કીધો ધર્મ, દાન શિયળ તપ આદરી ટાળ્યા દુષ્કર્મ ધન૦ ૧ શેત્રુજાદિક તીર્થની, જે કીધી

જાત્ર, જુગતે જિનવર પૂજીયા વળી પોખ્યા પાત્ર ધન૦ ૨
પુસ્તક જ્ઞાન લખાવીયા, જિનઘર જિનચૈત્ય, સંઘ ચતુર્વિધ
સાચવ્યા એ સાતે ખેત્ર ધન ૩ પડિક્કમણું સુપરે કર્યા
અનુકંપા દાન, સાધુ સૂરિ ઉવજ્ઝાયને, દીધા બહુમાન ધન૪
ધર્મકાજ અનુમોદીએ, એમ વારોવાર, શિવગતિ આરાધનતણો
સાતમો અધિકાર ધન૦૫ ભાવ ભલો મન આણીએ, ચિત્ત
આણી ઠામ, સમતા ભાવે ભાવીએ એ આતમરામ ધન૦
સુખ દુઃખ કારણ જીવને, કોઈ અવર ન હોય, કર્મ આપે જે
આચર્યાં, ભોગવીએ સોય, ધન૦ ૭ સમતા વિણ જે અનુસરે
પ્રાણી પુન્યના કામ, છાર ઉપર તે લીપણું, ઝાખર ચિત્રામ
ધન૦ ૮ ભાવ ભલી પરે ભાવીએ, એ ધર્મનો સાર, શિવગતિ
આરાધનતણો, આઠમો અધિકાર ધન૦ ૯

ઢાળ ૭ મી

(રૈવતગિરિ ઉપરે એ દેશી)

હવે અવસર જાણી, કરીએ સંલેખણ સાર, અણસણ આદરીએ
પચખી ચારે આહાર, લલુતા સવિ મૂકી, છાંડી મમતા અંગ
એ આતમ ખેલે, સમતા જ્ઞાન તરંગ ૧ ગતિ ચારે કીધા
આહાર અનંત નિઃશંક, પણ તૃપ્તિ ન પામ્યો, જીવ લાલચીએ
રંક, દુલહો એ વળી વળી, અણસણનો પરિણામ, એહથી
પામીજે, શિવપદ સુરપદ ઠામ ૨ ધન ધન્ના શાલિભદ્ર, ખંધો
મેઘકુમાર, અણસણ આરાધી, પામ્યા ભવનો પાર, શિવમંદિર
જાશે, કરી એક અવતાર, આરાધનકેરો, એ નવમો અધિકાર
૩ દશમે અધિકારે, મહામંત્ર નવકાર મનથી નવિ મૂકો

શિવસુખ ફળ સહકાર, એ જપતા જાયે, દુર્ગતિ દોષવિકાર, સુપરે એ સમરો, ચૌદ પૂરવનો સાર ૪ જનમાતર જાતા, જો પામે નવકાર, તો પાતિક ગાળી, પામે સુરઅવતાર, એ નવપદ સરિખો, મંત્ર ન કોઇ સાર, ઇહ ભવ ને પરભવે, સુખસંપત્તિ દાતાર ૫ જુઓ ભીલ ભીલડી, રાજા રાણી થાય, નવપદ મહિમાથી, રાજસિંહ મહારાય, રાણી રત્નવતી બેહુ, પામ્યા છે સુરલોગ, એક ભવ પછી લેશે, શિવવધૂ સંજોગ ૬ શ્રીમતીને એ વળી, મંત્ર ફળ્યો તતકાળ, ફણીધર ફીટીને, પ્રગટ થઈ ફૂલમાળ, શિવકુમરે જોગી, સોવનપુરુષો કીધ, એમ એણે મંત્રે, કાજ ઘણાના સિદ્ધ ૭ એ દશ અધિકારે, વીર જિનેશ્વર ભાખ્યો, આરાધનકેરો, વિધિ જેણે ચિત્તમાં રાખ્યો, તેણે પાપ પખાળી, ભવભય દૂરે નાખ્યો, જિનવિનય કરતા, સુમતિ અમૃતરસ ચાખ્યો ૮

ઢાળ ૮ મી

(નમો ભવિ ભાવશુ એ–એ દેશી)

સિદ્ધારથ નય કુળતિલો એ, ત્રિશલા માત મલ્હાર તો, અવનીતળે તમે અવતર્યા એ, કરવા અમ ઉપકાર જયો જિન વીરજી એ ૧ મેં અપરાધ કર્યા ઘણાએ, કહેતા ન લહું પાર તો, તુમ ચરણે આવ્યા ભણીએ, જો તાર તો તાર જયો૦ ૨ આશ કરીને આવીયો એ, તુમ ચરણે મહારાજ તો, આવ્યાને ઉવેખશો એ, તો કેમ રહેશે લાજ? જયો૦ ૩ કરમ અલુજણ આકરા એ, જનમ મરણ જંજાળ તો, હું છું એહથી ઉભગ્યો એ, છોડવ દેવ દયાળ જયો૦ [illegible] મનોરથ મુજ ફળ્યા એ, નાઠા દુઃખ

કદોળતો, તુઠયો જિન ચોવીશમો એ, પગટયા પુન્ય કલ્લોલ જયો૦ ૫ ભવભવ વિનય તુમારડો એ, ભાવભક્તિ તુમ પાય તો, દેવ દયા કરી દીજીએ એ, બોધિબીજ સુપસાય જયો૦ ૬

કળશ

ઇહ તરણતારણ સુગતિકારણ, દુ:ખનિવારણ જગ જયો,
શ્રીવીર જિનવર ચરણ થુણતા, અધિક મન ઉલ્લટ થયો ૧
શ્રીવિજયદેવસૂરીંદ પટધર, તીરથ જંગમ ઇણે જગે,
તપગચ્છપતિ શ્રીવિજયપ્રભસૂરિ, સૂરિતેજે ઝગમગે ૨
શ્રી હીરવિજયસૂરિ શિષ્ય વાચક, કીર્તિવિજય સુરગુરૂ સમો,
તસ શિષ્ય વાચક વિનયવિજયે, થુણ્યો જિન ચોવીશમો ૩
સય સત્તર સંવત ઓગણત્રીશે, રહી રાંદેર ચોમાસ એ,
વિજયદશમી વિજયકારણ, કિયો ગુણ અભ્યાસ એ, ૪
નર ભવ આરાધન સિદ્ધિસાધન, સુકૃત લીલવિલાસ એ,
નિર્જરા હેતે સ્તવન રચિયુ, નામે પુન્યપ્રકાશ એ ૫

ઇતિ પુન્યપ્રકાશનુ સ્તવન

॥ प्रमादपरिहारकुलकम् ॥

दुक्खे सुखे सया मोहे अमोहे जिणसासण ।
तेसिं कयपणामोऽह सवोह अप्पणो करे ॥ १ ॥
दसहि चुल्लगाईहिं दिट्ठतेहिं कयाइओ ।
मसरता भवे सत्ता पावति मणुयत्तण ॥ २ ॥
नरत्ते आरिय खित्त खित्तेवि विउल कुल ।
कुलेवि उत्तमा जाई जाईए रूवसपया ॥ ३ ॥
रूवेवि हु अरोगत्त अरोगे चिरजीविय ।
हियाहिय चरित्ताण जीविए खलु दुल्लह ॥ ४ ॥
सद्धम्मसवण तमि सवणे धारण तहा ।
धारणे सद्दहाण च सद्दहाणे वि सजमे ॥ ५ ॥
एव रे जीव दुल्लभ वारसगाण सपय ।
सपय पाविऊणेह पमाओ नेव जुज्जए ॥ ६ ॥
पमाओ य जिणिदेहिं अट्ठहा परिवज्जिओ ।
अन्नाण ससओ चेव मिच्छानाण तहेव य ॥ ७ ॥

रागद्दोसो मइब्भसो धम्ममि य अणायरो ।
जोगाण दुप्पणिहाण अट्टहा वज्जियव्वओ ॥ ८ ॥

वर महाविस भुत्त वर अग्गीपवेसण ।
वर सत्तूहि सवासो वर सप्पेहि कालिय ॥ ९ ॥

मा धम्ममि पमाओ ज एगमच्चु य विसाइणा
पमाएण अणताणि जम्माणि मरणाणि य ॥ १० ॥

चउद्दसपुव्वी आहारगा य मणनाणवीयरागावि ।
हुति पमायपरवसा तयणतरमेव चउगइया ॥ ११ ॥

सग्गापवग्गमग्गमि लग्ग वि जिणसासणे ।
पडिया हा पमाएण ससारे सेणियाइया ॥ १२ ॥

सोढाइ तिक्ख (क्ख) दुक्खाइ सारीरमाणसाणि य ।
रे जीव नरए घोरे पमाएण अणतसो ॥ १३ ॥

दुक्खाणणेगलक्खाइ छुहातन्हाइयाणि य ।
पत्ताणि तिरियत्तेवि पमाएण अणतसो ॥ १४ ॥

रोगसोगविओगाई रे जीव मणुयत्तणे ।
अणुभूय महादुक्ख पमाएण अणतसो ॥ १५ ॥

कसायविसयाईया भयाईणि सुरत्तणे ।
पत्ते पत्ताइ दुक्खाइ पमाएण अणतसो ॥ १६ ॥

ज ससारे महादुक्ख जं मुक्खे सुक्खमक्खय ।
पावंति पाणिणो तत्थ पमाया अप्पमायओ ॥ १७ ॥
पत्तेवि सुद्धसम्मत्ते सत्ता सुत्तनिवत्तया ।
उवउत्ता ज न मग्गमि हा पमाओ दुरतओ ॥ १८ ॥
नाण पठति पाठिंवि नाणासत्थविसारया ।
भुल्लंति ते पुणो मग्ग हा पमाओ दुरतओ ॥ १९ ॥
अन्नेसिं दिंति संवोह निस्सदेह दयालुया ।
सय मोहहया तहवि पमाएण अणतसो ॥ २० ॥
पचसयाण मज्झमि खदगायरिओ तहा ।
कह विराहओ जाओ पमाएण अणंतसो ॥ २१ ॥
तयावत्थ हओ खउ देवेण पडिवोहिओ ।
अज्ञसाढमुणी कट्ठ पमाएणं अणतसो ॥ २२ ॥
सूरिंनि सहुरामगू सुत्तअत्थधरा थिर ।
नगरनिद्धमणे जक्खो पमाएण अणतसो ॥ २३ ॥
ज हरिमनिसाएहिं चित्त चिंतिज्जए फुड ।
महामुणीण ससारे पमाएण अणतसो ॥ २४ ॥
अप्पायत्त कग मत चित्त चारित्तमगय ।
परायत्त पुणो होइ पमाएण अणतसो ॥ २५ ॥

एयावत्थ तुम जाओ सव्वसुत्तो गुणायरो ।
सपयपि न उज्जुत्तो पमाएण अणतसो ॥ २६ ॥

हा हा तुम कह होसि पमायकुलमंदिर ।
जीवे मुक्खे सयासुक्खे किं न उज्जमसी लहु ॥ २७ ॥

पाव करेसि किच्छेण धम्म सुरेहिं नो पुणो ।
पमाएण अणतेण कह होसि न याणिमो ॥ २८ ॥

जहा पयट्टति अणज्जकज्जे, तहा विनिच्छ मणसावि नूण ॥
तहा खणेग जई धम्मकज्जे, ता दुक्खिओ होइ न कोट लोए ।२९॥

जेण सुलद्धेण दुहाद दूर, वयति आयति सुहाई नूण ॥
रे जीव एयमि गुणालयमि, जिणिंदधम्ममि कह पमाओ ॥३०॥

हाहा महापमायस्स सव्वमेय वियभिय ।
न सुणति न पिच्छति कन्नदिट्ठीजुयावि ज ॥ ३१ ॥

सेणावइ मोहनिवस्स एसो । सुहाणुह विग्घकरो दुरप्पा ॥
महारिऊ सव्वजियाण एसो । अहो हु कट्ठति महापमाओ ॥३२॥

एव वियाणिऊण मुच पमाय सयावि रे जीव ।
पाविहिसि जेण सम्म जिणपयसेवाफल रम्म ॥ ३३ ॥

इति प्रमादपरिहारकुलक सपूर्ण

પ્રમાદપરિહારકુલક

ભાષાંતર

દુ ખમા ને સુખમા, મોહમા ને અમોહમા જેણે જિનશાસનને સ્વીકાર્યું છે તેમને કર્યો છે પ્રણામ જેણે એવો હુ સ બોધને (સમ્યક્ પ્રકારના બોધને) પોતાનો કરુ છુ (સ્વીકારું છુ) ૧

સ સારમા પરિભ્રમણ કરતા જીવો દશ દષ્ટાંતવડે દુર્લભ મનુષ્યપણાને કદાચિત્ (ભાગ્યયોગે) પામે છે ૨

મનુષ્યપણુ પામે છતે પણ આર્યક્ષેત્ર પામવુ દુર્લભ છે, આર્ય ક્ષેત્ર પામે છતે પણ વિપુલ વિસ્તીર્ણ શ્રેષ્ઠ કુળ પામવુ દુર્લભ છે, ઉત્તમ કુળ પામે છતે પણ ઉત્તમ જાતિ પામવી દુર્લભ છે ઉત્તમ જાતિ પામે છતે પણ રૂપસંપત્તિ પાંચ ઇંદ્રિય પૂરી પામવી દુર્લભ છે, રૂપસંપત્તિ પામે છતે આરોગ્યની પ્રાપ્તિ દુર્લભ છે, આરોગ્ય પ્રાપ્ત થયા છતા ચીરંજીવિત–દીર્ઘ આયુ પામવુ દુર્લભ છે દીર્ઘ જીવિત પામે છતે પણ ચારિત્રથી થતા હિતાહિતને જાણવુ દુર્લભ છે ૩–૮

તે સઘળુ પ્રાપ્ત થયે છતે પણ ધર્મનુ શ્રવણ સાંભળવુ દુર્લભ છે, ધર્મશ્રવણ કર્યા છતા તેને ધારી રાખવુ દુર્લભ છે અને ધારી રાખ્યા છતા તેનુ સદ્દહવુ દુર્લભ છે સદ્દહણા (શ્રદ્ધા) [illegible] છતા પણ સંયમની પ્રાપ્તિ દુર્લભ છે

એ પ્રમાણે રે જીવ! ઉપર જણાવેલા મનુષ્યજન્માદિ બાર અંગની (પ્રકારની) સંપદા પામવી દુર્લભ છે તે પામ્યા છતાં પ્રમાદ કરવો તે યોગ્ય નથી ૬

જિનેશ્વરે આઠ પ્રકારનો પ્રમાદ વર્જવાનો કહ્યો છે તે આઠ પ્રકાર આ પ્રમાણે-૧ અજ્ઞાન, ૨ સંશય ૩ મિથ્યાજ્ઞાન, ૪ રાગ ૫ દ્વેષ, ૬ મતિભ્રંશ, ૭ ધર્મમાં અનાદર અને ૮ યોગનું દુષ્પ્રણિધાન આ આઠે પ્રકાર વર્જવા ૭-૮

હળાહળ વિષ ખાવું સારૂં, અગ્નિમાં પ્રવેશ કરવો સારો, શત્રુની સંગાતે વસવું સારૂં અને સર્પદંશથી કાળધર્મ પામવો સારો, પરંતુ ધર્મમાં પ્રમાદ કરવો સારો નહીં, કારણ કે વિષાદિના પ્રયોગથી તો એક વાર મૃત્યુ પ્રાપ્ત થાય છે, પરંતુ પ્રમાદવડે તો અનંતા જન્મમરણ કરવા પડે છે ૯-૧૦

ચૌદ પૂર્વી, આહારક શરીરની લબ્ધિવાળા, મન:પર્યવજ્ઞાની અને વીતરાગ (અગ્યારમે ગુણસ્થાને પહોંચેલા) તે પણ પ્રમાદના પરવશપણાથી તદનંતર ચારે ગતિમાં ભ્રમણ કરે છે ૧૧

જૈનશાસનમાં સ્વર્ગાપવર્ગના માર્ગે લાગેલા છતાં પ્રમાદવડે શ્રેણિકાદિક સંસારમાં પ્રતિપાત પામેલા છે તે ખેદની વાત છે ૧૨

રે જીવ! તે શારીરિક ને માનસિક તીક્ષ્ણ દુખો પ્રમાદવડે અનંતી વાર ઘોર નરકમાં સહ્યા છે ૧૩

તે તિર્યંચપણામાં પણ ક્ષુધા-તૃષાદિ અનેક લક્ષ દુખો અનંતી વાર પ્રમાદવડે પ્રાપ્ત કર્યા છે ૧૪

અરે જીવ! મનુષ્યપણામાં પણ રોગ-શોક-વિયોગાદિ મહા દુખો પ્રમાદવડે અનંતી વાર તેં અનુભવ્યા છે ૧૫

દેવપણામા પણ કષાયથી, વિષયથી અને ભયાદિક પ્રાપ્ત થયે છતે પ્રમાદવડે તુ અનતીવાર દુ ખોને પામ્યો છે ૧૬

સ સારમા જે મહાદુ ખ અને મોક્ષમા જે અક્ષય સુખ પ્રાણી પામે છે તે પ્રમાદથી ને અપ્રમાદથી જ પામે છે અર્થાત્ પ્રમાદથી દુ ખ પામે છે અને અપ્રમાદથી સુખ પામે છે ૧૭

શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થયા છતા શ્રુતના નિર્વર્તક-પ્રવર્તક એવા જીવો પણ જે માર્ગમા ઉપયુક્ત રહેતા નથી તે હા ઇતિ ખેદે ! દુરત એવા પ્રમાદનુ જ ફળ છે (તેથી તેવા દુરંત પ્રમાદને ધિક્કાર હો !) ૧૮

નાના પ્રકારના શાસ્ત્રના વિશારદ પ ડિતો અન્યને ભણાવે છે ને પોતે ભણે છે, છતા તે પણ માર્ગને ભૂલી જાય છે તે દુરત એવા પ્રમાદનુ જ ફળ છે ૧૯

દયાળુ એવા મનુષ્યો અન્યને નિ સદેહ એવા સ બોધને (ઉપદેશને) આપે છે, છતા પોતે અન તી વાર પ્રમાદવડે હણાય છે (તેથી તેવા પ્રમાદને ધિક્કાર હો !) ૨૦

પાચશે શિષ્યોમા (તે સઘળા આરાધક થયા છતા) ખ ધક આચાર્ય કેમ વિરાધક થયા ? (તેનુ કારણ ક્રોધરૂપ પ્રમાદજ છે) એવી રીતે પ્રમાદવડે જીવ અન તી વાર વિરાધક થયેલ છે ૨૧

તેવી અવસ્થાવાળા-પૃથ્વી-ગાઈવા વિગેરે નામવાળા ક્ષુલ્લકોને (બાળકોને) હણનારા અષાઢાસુનિ આર્યને દેવે પ્રતિબોધ

પમાડયો હા ઈતિ ખેદે ! કષ્ટકારી હકીકત છે કે પ્રમાદવડે આ જીવ અનતી વાર હણાયો છે ૨૨

મથુરાવાસી મગુ નામના આચાર્ય સૂત્ર અર્થને ધારણ કરનારા અને સ્થિર ચિત્તવાળા છતા નગરની ખાળમા યક્ષ થયા પ્રમાદવડે કરીને આમ અનતી વાર બને છે ૨૩

હર્ષ અને વિષાદવડે મુનિઓ જે સ્ફુટપણે વિચિત્ર ચિંતવન કરે છે તે તેમને સસારમા ભમાડે છે આ પ્રમાણે પ્રમાદ અનતી વાર કરે છે ૨૪

ચિત્તને ચારિત્રસગત બનાવી આત્માયત્ત (આત્માધીન) કર્યા છતા તે પાછુ પરાયત્ત (પરાધીન) થાય છે તે પ્રમાદનુ જ ફળ છે આ પ્રમાણે પ્રમાદે અનતી વાર કરેલ છે ૨૫

એવી અવસ્થાવાળો તુ સર્વસૂત્રનો પારગામી અને ગુણાકાર (ગુણવાન) થયા છતા સામ્રતકાળમા-અત્યારે તુ તેમા (સયમમા ઉદ્યુક્ત થતો નથી તે પ્રમાદનુ જ ફળ છે પ્રમાદે તેવુ અનતી વાર કર્યુ છે ૨૬

હા હા ઈતિ ખેદે ! પ્રમાદના કુળમદિર (સ્થાન) એવા તારુ શુ થશે ? તુ સદા સુખવાળા મોક્ષમા કેમ શીઘ્ર-ઉદ્યમવાળો થતો નથી ? ૨૭

તુ કષ્ટ સહીને પણ પાપ કરે છે અને સુખીપણામા પણ ધર્મ કરતો નથી, તેથી અનતા પ્રમાદવડે કરીને હે જીવ ! તારુ શુ થશે તે હુ જાણતો નથી (કહી શકતો નથી) ૨૮

જેવી રીતે જીવો (અનાર્ય) પાપકાર્યમાં પ્રવૃત્તિ કરે છે તેવી રીતે નિશ્ચે મનવડે પણ શુભ કાર્યમા પ્રવૃત્તિ કરતા નથી તે એક ક્ષણ માત્ર પણ જો ધર્મકાર્યમા તેવી પ્રવૃત્તિ કરે તો આલોકમા કોઈ પણ જીવ દુખી ન થાય ૨૯.

જે પ્રાપ્ત થયે છતે દુખો દૂર જાય છે અને સુખો નજીક આવે છે, રે જીવ ! એવા ગુણાલય (ગુણના સ્થાનરૂપ) જિનેદ્ર-ધર્મને વિષે શા માટે પ્રમાદ કરે છે ? ૩૦

હા હા ઈતિ ખેદે ! મહાપ્રમાદનુ આ સર્વ વિજૃભિત છે કે જેથી કાનને નેત્ર છતા પણ આ જીવ સાભળતો નથી અને જોતો પણ નથી ૩૧

એ મહાપ્રમાદ મોહરાજાનો સેનાની છે, સુખીજનોને ધર્મમા વિઘ્ન કરનારો દુરાત્મા છે સર્વ જીવોનો એ મહા મોટો રિપુ (શત્રુ) છે અહો એ મહાકષ્ટકારી હકીકત છે ૩૨

આ પ્રમાણે જાણીને રે જીવ ! તુ નિરતરને માટે પ્રમાદને તજી દે-મૂકી દે કે જેથી સમ્યગ્ જિનચરણની સેવાનુ રમ્ય એવુ ફળ પામે (પ્રાપ્ત કરે) ૩૩

ઇતિ પ્રમાદપરિહારકુલક સાર્થ

સપૂર્ણ.

(શ્રી ઉત્તરાધ્યયનના દશમા અધ્યયન ઉપરથી)

પ્રમાદ ન કરવા વિષે સજ્ઝાય

સમવસરણ સિંહાસને જી, વીરજી કરે રે વખાણ,
દશમે ઉત્તરાધ્યયનમે જી, દીયે ઉપદેશ સુજાણ
સમયમેં* ગોયમ ! મ કર પ્રમાદ ૧
વીર જિણેશર શિખવે જી, પરિહર મદ વિખવાદ સ૦
એ આંકણી

જિમ તરુ પંડુર× પાંદડો જી, પડતા ન લાગે વાર,
તિમ એ માણસ જીવડો જી, થિર ન રહે સંસાર સ૦ ૨
ડાભઅણી જળ ઓસનો+ જી, ખિણ એક રહે જળબિંદ,
તિમ એ ચંચળ જીવડો જી, ન રહે ઈંદ્ર નરીંદ સ૦ ૩
સૂક્ષ્મ નિગોદ ભમી કરી જી, રાશિ ચડયો વ્યવહાર,
લાખ ચોરાશી જીવાયોનિમાં જી, લાધો નરભવ સાર સ૦ ૪
શરીર જરાએ જાજરો જી, શિર પર પળિયા રે કેશ,
ઇંદ્રિય-બળ હીણાં પડ્યા જી, પગ પગ પેખે ક્લેશ સ૦ ૫
ભવસાયર તરવા ભણી જી, ચારિત્ર પ્રવહણ॥ પૂર,
તપ જપ સંજમ આકરાં જી, મોક્ષ નગર છે દૂર સ૦ ૬
ઈમ નિસુણી પ્રભુ દેશના જી, ગણધર થયા સાવધાન
પાપ પડલ પાછાં પડયાં જી, પામ્યા કેવળજ્ઞાન સ૦ ૭
ગૌતમના ગુણ ગાવતા જી, ઘર સંપત્તિની કોડ,
વાચક શ્રીકરણ ઈમ વદે જી, પ્રણમુ બે કર જોડ સ૦ ૮

---

* સમયમાત્ર × પીળું થઈ ગયેલું + ઝાકળનો ॥ પોત – વહાણ

ભાગ ત્રીજો.

વ્રતોને ધારણ કરવા

પન્નવણાસૂત્રમા શ્યામાચાર્ય મહારાજે તીર્થંકર મહારાજની વાણીનો પ્રકાશ કરતા જણાવ્યુ છે જે આ જીવે આહારિક શરીર અનતા કર્યા પરતુ સમ્યગ્ દર્શન પૂર્વક વ્રત ઉચ્ચારણ વિના કાર્યની સિદ્ધિ થઈ નહિ ખાલી આ શરીરથી દુનીયાની મજુરીમાજ કાળ ગુમાવ્યો જેથી હવે આ અવસરે બુદ્ધિપૂર્વક મુનિરાજના પાચ મહાવ્રતને ગ્રહણ કરવાની તીવ્ર ભાવના રાખવી અથવા શ્રાવકપણાના સમ્યકત્વ પૂર્વક બાર વ્રતો ગ્રહણ કરવા પ્રથમ ગ્રહણ કર્યા હોય તો તેને સભારવા વીતરાગના શાસનમા વિરતિ એ મુખ્ય ધર્મ છે જેટલા જેટલા અશે એ ધર્મને ભાવ પૂર્વક ગ્રહણ કરાય તેટલા તેટલા અશે જીવ પાપ કર્મથી રહિત થાય છે અનત કાળના પાપોને ભસ્મ કરી આત્મોન્નતિના શીખર ઉપર આત્મા ચઢે છે

સાધુઓએ આ સમયે પાચ મહાવ્રતો ફરીથી ઉચ્ચારવા ગુર્વાદીક અગર સુવિહિત મુનિવર્ગનો સયોગ મેળવી તેમની પાસે ઉચ્ચરવા કારણ જે આ કાળનુ નજમ સાતિચારી હોવાથી જીવનમા પાળેલ મહાવ્રતોમા કેટલાયે અતિચાર લાગેલા હોય જેથી છેવટની ઘડીયે પણ નિરતિચાર ચારિત્રની ભાવના આવે તે સમયે થોડો સમય પણ શુદ્ધ ચારિત્ર પળાઇ જાયતો મહા કલ્યાણકારી થઇ જાય એ કારણથી મહાવ્રતો ફરીથી ઉચ્ચરા— [illegible] ચેલ આત્માને જરાપણ કઠીન

જેથી આત્મા તે વખત ઘણી આરાધના કરી આત્મકલ્યાણ કરી જાય છે ભવનો ફેરો સફળ થાય છે થોડાજ ભવમા મુકિત મેળવી શકે છે હવે શ્રાવકના માટે એ વિધિ છે કે આખી જીંદગી ચારિત્ર લેવાની ભાવના હોવા છતા મોહદશાથી અથવા અશકિત આદિ અનેક કારણોથી લઇ શકાયુ ન હોય તો અંત સમયે ચારિત્રની શુદ્ધ ભાવનાપૂર્વક માગારિક એટલે અમુક ટાઇમ (અનુસાર કરે) હિતચિંતક આરાધના કરાવનારે ગ્લાનના સયોગો જોઈ તેના હૃદયમા વ્રતો તથા નિયમોનો મહિમા બરાબર ઉતારીને તેને વ્રતો પ્રત્યે ખૂબ પ્રેમ ઉત્પન્ન કરે અને તેજ વખત વ્રતોના પરિણામ આવે-ટકે-વધે અને અંતસુધી અન્ય વિચાર ન આવે એ માટે પૂર્વના અને હાલના અનેક વ્રતધારી આત્માઓના જીવન સબધી ત્યાગ સબધી વાતો કરવી જેથી ઉચ્ચ આલબનો લઇને તે આત્મા ઘણી નિર્જરા કરી શકે છે કદાચ વધુ ન બની શકે તો અમુક મુદતને માટે આગારાદિક ત્યાગ બ્રહ્મચર્ય પાલન રાત્રી ભોજન અભક્ષ ત્યાગ આદિ અનેક નાના મોટા વ્રતો લેવરાવવા જેથી આરાધના કરનારને મહાન્ લાભ પ્રાપ્ત થાય

સર્વ જીવોને ખમાવવા

સસારમા રહેલા તમામ જીવોને હું ખમાવુ છુ ચારે ગતિ ચોવીસ દડક તથા ચોવીસ લાખ જીવાયોનીમા ભટકતા જન્મ મરણ કરતા મારા જીવે કેટલાયને ઉપદ્રવ કર્યા હશે, રંજાડ્યા હશે પીડા આપવામા બાકી રાખી નહી હોય તિર્યંચ ગતિમા બલધ વિગેરે બનીને નબળાને હેરાન કરવામા પોતાના સર્વ

બળનો ઉપયોગ કર્યો હશે તે સર્વ જીવોને હુ મન, વચન, કાયાથી ખમાવુ છુ, સર્વ જીવો મને પણ ક્ષમાપના આપો મારો કોઈ શત્રુ નથી સર્વે મારા મિત્રો છે, દુનિયાદારીના વ્યાપાર સબધી વ્યવહાર સબધી, જ્ઞાતિ સબધી, કુટુબ સબધી કામકાજ કરતા મારી ઉદ્ધતાઈના કારણે મે કોઈને શત્રુ બનાવ્યા હોય તે બધાને હુ મારા મિત્ર માનુ છુ સકળ જીવો સહુની સાથેના વૈર વિરોધને ખમાવુ છુ, સર્વ જીવોનુ કલ્યાણ થાઓ, સર્વે દુખથી મુક્ત થઈ સુખી બનો સાચા સુખના માર્ગને પામો, કારમા સસાર પ્રત્યે ઔદાસીન્ય વૃત્તિ વાળા થાઓ, અત્યત ધર્મરસીક બનીને સપૂર્ણ સુખી બનો ચૌદ રાજલોકમા કોઈ જીવ દુખી ન રહો, જે જીવો પોતાની બુદ્ધિના ફેરફારથી મારા પ્રત્યેનો રોષ રાખતા હોય તેમના પ્રત્યે હુ તો ઉપશમ ભાવનેજ રાખુ છુ, ટુક જીવનમા વૈર બાધીને ભવાતરમા વૈર પરપરા વધારવી એ કોઈપણ જીવને માટે હિતકારી નથી તો પછી પરમાત્માનુ શાસન પામનારને તો અતરમા કાંટો રાખવો શોભે નહી, પગલે પગલે નમ્રતા વડે મારા આત્માને મન વચન કાયાએ કરી ઉજ્વળ બનાવુ છુ

પાપસ્થાનકોને વોસરાવવા

પ્રાણાતિપાતથી લઈ અઢારમુ મિથ્યાત્વશલ્ય એ અઢારે અરિહતના શાસનમા **પાપસ્થાનકોને કહેવામા આવે** છે એ અઢારે પાપસ્થાનકોને આ ભવમા કે પરભવમા પુદ્ગલનાવશે મે આચર્યા હોય તેને વોસરાવુ છુ મોક્ષ-માર્ગને અટકાવનાર નરક તિર્યંચાદિ દુર્ગતિના કારણો એ

પાપ કાર્યોને કર્યાં હોય, કરાવ્યા હોય, કરનારને પ્રેરણા કરી હોય, કરનારને સારા માન્યા હોય તે તમામને નિર્મળ મનથી વોસરાવુ છુ આવા દુર્ગતિના કારણભૂત પાપસ્થાનકોના ફંદમા હવે ન ફસાઉં એવી મારી હમેશાને માટે માગણી છે પૂર્વે કરાયેલ તે મહાદોષોને ત્રિવિધે ત્રિવિધે નિંદુ છુ વોસરાવુ છુ

ચાર શરણા અંગી કરવા

આરાધના કરનારે અરિહંત, સિદ્ધ, સાધુ, કેવળી પ્રરૂપિત ધર્મ આચારનુ શરણુ અંગીકાર કરવુ આ જગતમા ભ્રમણ કરતા જીવોને કોઈપણ શરણ છેજ નહી કોઇ દુ ખથી છોડાવનાર નથી સાચુ શરણ જો હોય તો આ ચારનુ જ છે એમ ધારી ચારે શરણને હૃદયમા સ્થાપિત કરવા

દુષ્કૃત્યોની નિંદા

સંસારમા અનેક ગતિયોમા ભટકતા મારા જીવે આ ભવમા કે પરભવમા મિથ્યાત્વમા મસ્ત બનીને કુદેવ, કુગુરૂ કુધર્મને માન્યા પૂજ્યા હોય મિથ્યા માર્ગનો પ્રચાર જાણતા અજાણતા કર્યો હોય, બીજાઓના પાપ કાર્યોના કામોમા નિમિત્ત બન્યો હોઉ તે મારા પાપોની આત્મ સાક્ષીએ નિંદા કરૂ છુ

સુકૃત્યોની અનુમોદના કરવી

શ્રી જિનમંદિર, જિનપ્રતિમા, જિનાગમ સાધુ સાધ્વી શ્રાવક-શ્રાવિકા આ સાતે ક્ષેત્રમા જે કાંઈ સુકૃત કર્યું હોય

તે સુકૃતને અનુમોદુ છુ

સસાર સાગર તરવામા ઉત્તમ પ્રવહણ સમાન સમ્યગ્ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રને રૂડીરીતે પાળ્યા હોય અરિહંત સિદ્ધ આચાર્ય ઉપાધ્યાય સાધુ સાધાર્મિક અને પ્રવચનનુ બહુમાન કર્યુ હોય પ્રતિક્રમણ સામાયક, જીનપૂજા ઉપધાન ઉજમણા પર્યુષણ અષ્ટાહ્નિકા વ્યાખ્યાનમા કહેલ ૧૧ કાર્યો વીગેરે કર્યા હોય બીજાઓને તન મન ધન વીગેરેથી સહાય આપી હોય વીગેરે વીગેરે શુભ કાર્યોને અનુમોદુ છુ

શુભ ભાવના ભાવવી

આ જીવને પોતાના કરેલા પુણ્ય પાપ સુખ દુખના કારણો છે બીજો કોઈ સુખી કે દુખી કરી શકતો નથી આપણા પુણ્ય પાપના ઉદય સમયે સુખ તથા દુખ આવે તેમા બીજો નિમિત્ત માત્ર બને છે શરીરમા ઘણીજ વેદના ઉત્પન્ન થઈ હોય ત્યારે નજીકના સગાવ્હાલા પણ કઈ કરી શકતા નથી કારણ જે સ્નેહીયોની શક્તિ કર્મસત્તા આગળ ચાલી શકતી નથી જે રીતે જેવા કર્મો બાધ્યા હોય તેવા ભોગવ્યા વિના છુટકો થતો નથી હુ એકલો આવ્યો છુ એકલો જવાનો છુ આત્મા અને આત્માના ગુણો સિવાય મારૂ કાઈ નથી જગતના મોહક દેખાતા સર્વે પદાર્થો નાશવત છે ચાર પ્રકારના ધર્મ વિના જીવનુ સાચુ શરણ કોઇ નથી તે વિષય ઉપર ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રમા બતાવેલ વીશમા અધ્યયનમા અનાથિ મુનિનુ દ્રષ્ટાત ખુબ મનન કરવા લાયક છે તેમને ભયકર રોગથી કોઈ બચાવી શક્યુ નથી સયમ ધર્મની ભાવના

એ પણ તેમના રાગનો નાશ કર્યો છે ઇત્યાદીક ધ્યાનમા લેવાનું છે માટે ચાર શરણ સિવાય આળ પપાળ કાઢી નાખજો સંસારરૂપી નાટકશાળામા જીવ નાટકીયો અનેક પ્રકારના જુદી જુદી ગતિમા નાટક નાચી રહ્યો છે આ શરિર અપવિત્ર પદાર્થોથી બનેલું પોતે અપવિત્ર અને પોતાના સહવાસમા આવતા પવિત્ર પદાર્થોને અપવિત્ર કરનારૂ છે મિથ્યાત્વદિ કર્મબંધનના હેતુથી જીવને કર્મ આવે છે સમકિત વૈરાગ્ય વિરતિ આદિથી કર્મો આવતા રોકાય છે બાર પ્રકારના તપથી કર્મો ખપી જાય છે ધર્મ સર્વત્ર સૌથી વધુ રક્ષણ કરનાર છે ચારે ગતિમા ધર્મના સાધનો મળવા બહુ દુર્લભ છે બાધી સુડીયે આવ્યો છુ અને જો ધાર્મિક કાર્યો કાઈ નહિ કરૂ તો ખુલ્લી મુઠીયે જવાનો છુ માટે વીચાર કરીને છેવટ સમયે પણ કાઈ કરી લે

આ ભવમા મારે કહેવાની વસ્તુઓ તમામ અહી રહી જવાની છે બીજા ભવમા નવો સબધ બાધવાનો અને વળી તોડવાનો છે આ પ્રમાણે સબધ જોડવો અને તોડવો એવુ દરેક ભવોમા કરતો આવ્યો છુ હુ ગયો ત્યારે તમામે રૂદન કર્યા છે એમનાથી છુટા પડતી વખતે મે પણ રૂદન કરવામા બાકી રાખી નથી એ તમામ આસુ પાસે, સમુદ્રના પાણી ઓછા પડે છતા કાઈ વળ્યુ નથી આ શરીર તથા બીજી કોઈ વસ્તુ મારી નથી મારૂ હોય તે મારી પાસે કાયમ રહે છે પરની લાલસાયે મે મારૂ બહુ બગાડયુ છે અનેકવાર નરક નિગોદાદિની મુસાફરીમા પારાવાર કષ્ટો મારે અનુભવવા પડ્યા છે એ તમામ દુ ખોની આગળ વર્તમાનના દુ ખો કાઇ ગણતરીમા નથી

વર્તમાનમા આવેલા રોગો મારા કર્મના કારણે છે એ રોગોને મારે સમ ભાવે સહન કરવાજ જોઈયે કલ્પાત કરવાથી કોઈ મટાડી શકતુ નથી માટે સમભાવે સહન કરવાથી શાતિ મળે છે અને ભવિષ્યમા પણ વિશેષ પીડાઓ આવતી અટકી જવા સભવ છે કારણ જે સમતા વિના સુખ નથી સમતા વિના દાન શીયલ તપ વીગેરે ધર્મના અનુષ્ઠાનો પણ વાસ્તવિક રીતે ફળી શકતા નથી એકજ સમતા માગી પાસે રહી જાય તો પછી કોઈ પ્રકારની ચિંતા નથી દેહની ક્ષણભગુરતા વિનાશ શીલતા સભારીને આત્માના ગુણો જ્ઞાનદર્શનચારિત્રનુ ધ્યાન કરવુ વિવેક દ્રષ્ટિની જાગૃતિ રાખવી જીવનના અત સુધી મારા હૃદયમા સમતારૂપી સુખનો નિવાસ રહો એજ ભાવના રાખવી

નવકાર મત્રનુ સ્મરણ કરવું

જે નવકાર મત્ર જૈન શાસનનો સાર છે અત સમયે પણ જેને પામીને તરી જવાય છે જીવનમા અનેક પાપો આચરવા છતા છેવટે જેના સ્મરણ માત્રથી જીવો દેવ ગતિને પામે છે તે શ્રી નવકાર મત્ર અચિત્ય મહિમાથી ભરેલો છે જુવો શાસ્ત્રકારનુ વચન—

स्मृतेन येन पापोऽपि जन्तुस्याद् नियत सुरः ।
परमेष्ठिनमस्कार स्मर तद्‌निजमानसे ॥

દેવપણુ, રાજ્ય સુદર સ્ત્રીઓ રત્નના ઢગલા સોનાના ડુગરો વીગેરે મળવુ સહેલુ છે પરતુ નવકાર મત્ર મલી જવો ~ એના પ્રત્યે અતરગ પ્રેમ જાગવો તે તમામ

કરતા ઘણોજ દુર્લભ છે, હમેશા સુતા બેસતા હરતા ફરતા દરેક કામકાજ વખતે નવકાર મંત્રનુ સ્મરણ કરવાનુ છે (ગમે તેવી અપવિત્ર જગ્યામા પણ મનમા તેનુ સ્મરણ કરી શકાય છે) આશાતનાની સંભાવના તો જીભથી જ્યા ત્યા બોલાય ત્યારે સમજવાની છે તેમા પણ તેવા આકસ્મિક પ્રસંગોમા તો અપવિત્રતાનો ભય રાખ્યા વિના તે મહામંત્રનું ઉચ્ચારણ પુર્વક શ્રવણ કરવુ કરાવવુ જોઈએ)

ચૌદ પૂર્વધર પણ અંત સમયે તે મહામંત્રનુ સ્મરણ કરે છે તેના પ્રભાવથી સમુદ્ર સમાન સંસાર સારી રીતે તરી શકાય છે અને મોક્ષના અવીચળ સુખો જલ્દી પ્રાપ્ત થાય છે તે મહામંત્રનુ અખંડ સ્મરણ મારા હૃદયમા સ્થાન કરો (આ સમયે પાસે બેઠેલા હિતચિંતકોયે દરદીનુ મન બીજે જતુ અટકાવીને નવકાર મંત્રનુ વિશેષ લક્ષ કરાવવુ અને અનેક પ્રકારની વિકથાની વાતો થવા દેવી નહી જેથી પરમાત્માનુ ધ્યાન શાંતિપૂર્વક થઈ શકે તે ખાસ લક્ષમા રાખવુ) એજ

પ્રમાદનુ ત્યાજ્યપણુ

पुरापि पापैः पतितोऽसि दुःखराशौ पुनर्मूढ ! करोपि तानि।
मज्जन्महापंकिलवारिपूरे, शिला निजे मूर्ध्नि गले च धत्से ॥

' હે મૂઢ ! પૂર્વે પણ પાપવડે તુ દુખના ઢગમા પડયો "છે અને વળી હજુ પણ તેજ કરે છે મહાકાદવવાળા પાણીના "પૂરમા પડતા પડતા ખરેખર તુ તો તારે ગળે, અને મસ્તકે "મોટો પથ્થર ધારણ કરે છે ! "

ઉપમતિ

ભાવ-પાપથી સંસારમાં ડુબે છે અને વળી તેજ કરે છે ડુબતો માણુસ માથે ઘટીનુ પડ અથવા મોટો પથરો ગળે બાંધે તો તે વિશેષ ડુબી જાય છે અને તેનુ મડદુ પણ હાથ આવતુ નથી, કારણ કે તે ભાર વધારે હોવાથી ઉંચો આવતોજ નથી પાપી ડુબતા ડુબતા પણ એવા પાપો કરે છે કે જેથી તે વિશેષ વિશેષ ડુબતોજ જાય છે અર્થ સ્પષ્ટ છે

સુખપ્રાપ્તિ અને દુ ખનાશનો ઉપાય

पुन.पुनर्जी१ तवोपदिश्यते, बिभेपि दुःखात्सुखमीहसे चेत् ।
कुरुष्व तत्किंचन येन वाछित, भवेत्तवास्तेऽवसरोऽयमेव यत् ॥

'હે ભાઈ ! અમે તો તને વારવાર કહીએ છીએ કે જો "તુ દુખથી બીતો હોય અને સુખની ઇચ્છા રાખતો હોય તો "તુ કાઈક એવુ કર કે જેથી વાછિત વશ જાય, કારણ કે આ "તને પ્રાપ્ત થયેલો અવસર છે (આ તારો વખત છે")
પદારથ

ભાવાર્થ-જ્ઞાની ગુરૂ મહારાજ દયાના ભડાર હોય છે તેઓને આ જીવની દુખી સ્થિતિ જોઇ અત્યત દયા આવી જાય છે, તેથી તેને બધા ઉપદેશનો સાર કહે છે કે હે ભાઈ ! તુ અત્યારે પચેન્દ્રિયપણુ, આર્યક્ષેત્ર, મનુષ્યભવ, ધર્મ સાધવા માટે સર્વ ઇંદ્રિયોની અનુકુળતા, જૈનધર્મ, સત્ય તત્ત્વોપદેશક ગુરૂ મહારાજનો યોગ અને એવી એવી બીજી અનેક જોગવાઇ પામ્યો છે માટે અમે તને ટુકામા કહીએ છીએ જે આખા શાસ્ત્રમા કહ્યુ છે તેનો સાર તને અર્ધા શ્લોકમા કહીએ છીએ

કે તુ કાઈક કર કે જેથી તારૂ વાછિત સફળ થાય આ વખત તો એવુ અભિનવ તપ, સયમ, વૃત્તિ, વ્યવહારશુદ્ધિ, વિરતિ વિગેરે કર કે તારે બધી ભવની પીડા મટી જાય અત્યારનો વખત એ તારા હાથમા સોના જેવી તક છે **આવો અવસર ફરી ફરીને આવવાનો નથી** અને પઠી ગરથ ગયા પછી જ્ઞાન અને વય વહી ગયા પછી તો વૈરાગ્ય વ્યર્થ છે

સુખપ્રાપ્તિનો ઉપાય-ધર્મસર્વસ્વ

धनागसौख्यस्वजनानसूनपि, त्यज त्यजैक न च धर्ममार्हतम् ।
भवन्ति धर्माद्धि भवे भवेऽर्थितान्यमून्यमीभि पुनरेष दुर्लभ ॥

"પૈસો, શરીર, સુખ, સગાસબધીઓ અને છેવટ પ્રાણ 'પણ તજી દે, પણ એક વીતરાગ અર્હંત પરમાત્માએ "બતાવેલો ધર્મ તજીશ નહીં ધર્મથી ભવોભવમા આ પદાર્થો, "(પૈસો, સુખ વિગેરે) મળશે, પણ એથી (પૈસા વિગેરેથી) "તે (ધર્મ) મળવો દુર્લભ છે" વ શસ્થ

ભાવાર્થ-ગત શ્લોકમા કહ્યુ કે તારે અત્યારે ધર્મ કરવાનો સમય છે, તે હકીકત અત્ર વિશેષ સ્ફુટ કરે છે ધર્મને માટે સર્વ તજી દેવુ એ યોગ્ય છે, પણ કોઈપણ વસ્તુ માટે-ગમે તેવા લાભ માટે ધર્મનો ત્યાગ કરવો એ યોગ્ય નથી માણુસ પાચ દશ રૂપિયા માટે ધર્મનો ત્યાગ કરે છે, જુઠુ બોલે છે અને કેટલાક જીવો તો એક દમડી માટે સો સોગન ખાય છે ઇંદ્રિયોને તૃપ્ત કરવા અભક્ષ્ય ભક્ષણ કરે છે, અકાળે ભોજન કરે છે, અપેયનુ પાન કરે છે અને ગમે તેમ બોલે છે

આ સર્વ થાય છે તેનુ કારણ બહુ વિચારવા જેવુ છે આ જીવને પોતાનુ શુ છે અને પારકુ શુ છે, આત્મિક શુ છે અને પૌદ્ગલિક શુ છે તેનુ ભાન નથી એટલે ભેદજ્ઞાન નથી આ જ્ઞાન જ્યાસુધી યોગ્ય રીતે થતુ નથી ત્યા સુધી સર્વ નકામુ છે એ જ્ઞાન વગર જીવ જેટલા કહો તેટલા માઠા આચરણો કરે છે, પણ બિચારો સમજતો નથી કે—

धर्मादधिगतैश्वर्यो धर्ममेव निहन्ति यः ।
कथ शुभायतिर्भावी स स्वामिद्रोहपातकी ॥

'જે ધર્મના પ્રભાવથી એશ્વર્ય પ્રાપ્ત કરે છે તેજ ઐશ્વર્યથી તેના ધણી ધર્મનો નાશ કરે છે ત્યારે તેનુ સારૂ તે કેમ થાય? તે તો સ્વામીદ્રોહી છે અને મહાપાપી છે' આવી રીતે ધર્મનો નાશ કરનાર સ્વામીદ્રોહ કરે છે અને સ્વામીદ્રોહ કરનાર આ ભવ અને પરભવમા દુખી થાય છે શાસ્ત્રકાર કહે છે કે "ધર્મ અર્થે ઇહા પ્રાણ નેજી, છડે પણ નહિ ધર્મ" મત્તલબ ત **પ્રાણીહોય છે તે ધર્મને માટે જીવિતવ્યને તજે પણ જીવિતવ્યને માટે ધર્મ ન તજે** કારણ કે ધર્મ એ સર્વસ્વ છે અને એનાથી સવ મળે છે, પણ જ્યારે ધર્મને ગુમાવી દેવામા આવે છે ત્યારે પછી ઐશ્વર્ય, યૌવન કે વૈભવ કાઇપણ મળતુ નથી અને રાખેલુ પણ જાય છે, માટે પ્રાણાત કષ્ટે પણ ધર્મનો ત્યાગ ન કરવો મા હેતુથીજ સુક્તિમુક્તાવલિકારે ધર્મ અર્થ અને કામ રૂપ ત્રણ પુરૂષાર્થોમા કેવળ ધર્મનેજ પ્રધાન કહ્યો છે तत्रापि धर्म प्रवर वदन्ति-તે ત્રણે પુરૂષાર્થમા ધર્મ પુરૂષાર્થને જ્ઞાનીઓ શ્રેષ્ઠ બતાવે છે ગૃહસ્થોએ ત્રણે પુરૂષાર્થ

કે તુ કાઈક કર કે જેવી તારૂ વાછિત સફળ થાય આ વખત તો એવુ અભિનવ તપ, સયમ, વૃતિ, વ્યવહારશુદ્ધિ, વિરતિ વિગેરે કર કે તારે બધી ભવની પીડા મટી જાય અત્યારનો વખત એ તારા હાથમા સોના જેવી તક છે **આવો અવસર ફેરી ફરીને આવવાનો નથી** અને પટી ગરથ ગયા પછી જ્ઞાન અને વય વહી ગયા પછી તો વૈરાગ્ય વ્યર્થ છે

સુખપ્રાપ્તિનો ઉપાય-ધર્મસર્વસ્વ

घनागसौख्यस्वजनानसूनपि, त्यज त्यजेरू न च धर्ममार्हतम् ।
भवन्ति धर्माद्धि भवे भवेऽर्थितान्यमून्यमीमि· पुनरेप दुर्लभ· ॥

"પૈસો, શરીર, સુખ, સગાસબધીઓ અને છેવટ પ્રાણ 'પણ તજી દે, પણ એક વીતરાગ અર્હત પરમાત્માએ "જતાવેલો ધર્મ તજીશ નહીં, ધર્મથી ભવોભવમા આ પદાર્થો, "(પૈસો, સુખ વિગેરે) મળશે, પણ એથી (પૈસા વિગેરેથી) "તે (ધર્મ) મળવો દુર્લભ છે" વ રારય

ભાવાર્થ-ગત શ્લોકમા કહ્યુ કે તારે અત્યારે ધર્મ કરવાનો સમય છે, તે હકીકત અત્ર વિશેષ સ્ફુટ કરે છે ધર્મને માટે સર્વ તજી દેવુ એ યોગ્ય છે, પણ કોઈપણ વસ્તુ માટે-ગમે તેવા લાભ માટે ધર્મનો ત્યાગ કરવો એ યોગ્ય નથી માણસ પાચ દશ રૂપિયા માટે ધર્મનો ત્યાગ કરે છે, જુઠુ બોલે છે અને કેટલાક જીવો તો એક દમડી માટે સો સોગન ખાય છે ઇંદ્રિયોને તૃપ્ત કરવા અભક્ષ્ય ભક્ષણ કરે છે, અકાળે ભોજન કરે છે, અપેયનુ પાન કરે છે અને ગમે તેમ બોલે છે

આ સર્વ થાય છે તેનુ કારણ બહુ વિચારવા જેવુ છે આ જીવને પોતાનુ શુ છે અને પારકુ શુ છે, આત્મિક શુ છે અને પૌદ્ગલિક શુ છે તેનુ ભાન નથી એટલે ભેદજ્ઞાન નથી આ જ્ઞાન જ્યાસુધી યોગ્ય રીતે થતુ નથી ત્યા સુધી સર્વ નકામુ છે એ જ્ઞાન વગર જીવ જેટલા કહો તેટલા માઠા આચરણો કરે છે, પણ બિચારો સમજતો નથી કે–

धर्मादधिगतैश्वर्यो धर्ममेव निहन्ति यः ।
कथं शुभायतिर्भावी स स्वामिद्रोहपातकी ॥

"જે ધર્મના પ્રભાવથી ઐશ્વર્ય પ્રાપ્ત કરે છે તેજ ઐશ્વર્યથી તેના ધણી ધર્મનો નાશ કરે છે ત્યારે તેનુ સારૂ તે કેમ થાય? તે તો સ્વામીદ્રોહી છે અને મહાપાપી છે" આવી રીતે ધર્મનો નાશ કરનાર સ્વામીદ્રોહ કરે છે અને સ્વામીદ્રોહ કરનાર આ ભવ અને પરભવમા દુખી થાય છે શાસ્ત્રકાર કહે છે કે "ધર્મ અર્થ ઇહા પ્રાણુ નેજી, છડે પણ નહિ ધર્મ" સત્ત્વવત પ્રાણી હોય છે તે **ધર્મને માટે જીવિતવ્યને તજે પણ જીવિતવ્યને માટે ધર્મ ન તજે** કારણ કે ધર્મ એ સર્વસ્વ છે અને એનાથી સવ મળે છે, પણ જ્યારે ધર્મને ગુમાવી દેવામા આવે છે ત્યારે પછી ઐશ્વર્ય, યૌવન કે વૈભવ કાઇપણ મળતુ નથી અને રાખેલુ પણ જાય છે, માટે પ્રાણાત કષ્ટે પણ ધર્મનો ત્યાગ ન કરવો આ હેતુથીજ સુક્તિમુક્તાવલિકારે ધર્મ અર્થ અને કામ રૂપ ત્રણ પુરૂષાર્થોમા કેવળ ધર્મનેજ પ્રધાન કહ્યો છે तत्रापि धर्मं प्रवरं वदन्ति–તે ત્રણે પુરૂષાર્થમા ધર્મ પુરૂષાર્થને જ્ઞાનીઓ શ્રેષ્ઠ બતાવે છે. ગૃહસ્થોએ ત્રણે પુરૂષાર્થ

સરખી રીતે સાધવા યોગ્ય છે એમ જે કહેવામા આવે છે તે પણ જ્યારે ધર્મને બાધ ન થતો હોય ત્યારેજ સમજવું

સકામ દુ ખસહન-તેનાથી લાભ

दु ख यथा बहुविध सहसेऽप्यकाम.,
काम तथा सहसि चेत्करुणादिभावैः ।
अल्पीयमपि तव तेन भवांतरे स्या-
दात्यंतिकी सकलदु.खनिवृत्तिरेव ॥

"વગર ઇચ્છાએ જેમ તુ બહુ પ્રકારના દુ ખો સહન કરે છે તેમજ તુ કરુણાદિક ભાવનાથી ઈચ્છાપૂર્વક થોડા પણ દુ ખો સહન કરીશ તો ભવાતરે હમેશને માટે સર્વ દુ ખોની નિવૃત્તિ થશેજ"

વસતતિલકા

ભાવાર્થ—આ પ્રાણી પૈસા ખાતર અને કર્મના પરાધીનપણાથી ટાઢ, તડકો, ભુખ, તરસ વિગેરે સર્વ વેઠે છે એ વાગે ખાય છે, આખો દિવસ ભુખ્યો રહે છે, ચીડાઉ શેઠીઆઓના ફાટાવાળા હુકમો ઉઠાવે છે, માર ખમે છે અને સ્વાધીન અને પરાધીનપણે સર્વ પ્રકારના દુ ખો ખમે છે આજ પ્રકારના કષ્ટો કર્મક્ષયની ઇચ્છા સહિત સહન કરવાથી યતિઓ મોક્ષ મેળવે છે આ જીવનો ઈરાદો ફેર હોવાથી તેને લાભ મળતો નથી પણ જો મૈત્રી, પ્રમોદ, કરૂણા અને માધ્યસ્થ એ ચાર ભાવના ભાવીને રીતસર દુ ખો સહન કરવામા આવે તો તો કામ થઈ જાય મેઘકુમારે હાથીના ભવમા કરૂણા લાવી

ત્રણ દિવસ પગ ઊંચો રાખ્યો તેથી કેટલું દુઃખ પામ્યા? હજારો વરસો સુધી ઘોર તપસ્યા કરે, છતાં મનમાં ઇચ્છા પાદ્‍ગલિક સુખની હોય તો અજ્ઞાન કષ્ટવડે ઉલટો સંસાર વધારે છે વળીબીજી રીતે જોઈએતો એકેંદ્રિય, બેઇંદ્રિય, તેઇંદ્રિય અને ચૌરિંદ્રિપણામાં તેમજ તિર્યંચપણામાં આ જીવ કર્મક્ષયની ઇચ્છા વિના ઘણા દુઃખો સહન કરે છે હવે જે દુઃખો આ જીવે સહન કર્યાં છે તેથી થોડા દુઃખો પણ તે પૌદ્‍ગલિક સુખની વાંછના સિવાય સહન કરે તો તેને હંમેશાને માટે દુઃખનો છેડો આવી જાય આવા દુઃખો સમકિતદ્રષ્ટિ જીવો પુદગળના સુખની બુદ્ધિ સિવાય સહન કરે છે તેથી તેને સકામ નિર્જરા થાય છે "સકામ" શબ્દનો અર્થ અત્ર વિચારવા જેવો છે સકામ એટલે ઇચ્છા પૂર્વક-જાણી જોઇને-સમજીને કરેલું કાર્ય. પણ એમાં ફળાપેક્ષા હોતી નથી અથવા હોય છે તો માત્ર કર્મક્ષય કરવાનીજ હોય છે, પૌદ્‍ગળિક સુખ મેળવવાની હોતી નથી અમુક ગુણસ્થાનક પ્રાપ્ત થયા પછી જ્યારે અસંગ અનુષ્ઠાન પ્રાપ્ત થાય છે એટલે જ્યારે આત્મ પરિણતિ એવી સીધી થઇ જાય છે કે વગર ધારણાએ પણ શુદ્ધ વર્તનજ થાય ત્યારે પછી 'કર્મક્ષય'ની પણ કામના રહેતી નથી. કીર્તિ, લાભ કે એવી ઇચ્છા રાખીને અનુષ્ઠાન કરવાની આજ્ઞા નથી, પણ કર્મક્ષયનું નિમિત્ત ધ્યાનમાં રાખી તે કામનાથી અનુષ્ઠાન કરવાની આજ્ઞા છે અને જ્યારે અસંગ અનુષ્ઠાન પ્રાપ્ત થાય છે ત્યારે તે કામના પણ પોતાની મેળેજ જતી રહે છે ભક્તિમાર્ગની પુષ્ટિને અંગે પ્રભુચરણે સર્વ અર્પણ કરવાનો જે પ્રવાદ શ્રીમદ્‍ ભગવદ્‍ગીતામાં કહેલો છે તેને આ વિષય સાથે સંબંધ નથી, કારણ કે એમાં પોતાની સ્થિતિ-અધિકાર

કે યોગ્યતા વગર કાંઇ પણ ફળની અપેક્ષા રાખ્યા વગર કાર્ય કર્મ કરવાની આજ્ઞા છે, એવા પ્રકારનુ વર્તન અત્ર ઇષ્ટ નથી કર્મક્ષયનુ નિમિત્ત રહે તોજ નવા બધાતા અશુભ કર્મોનો ડર અને મોક્ષ મેળવવામા અનુકૂળ થઈ પડે તેવા શુભ કર્મોપર ત્યારૂ લક્ષ્ય રહે આવા પ્રકારના અનુષ્ઠાનને 'સકામ' અનુષ્ઠાન જૈન પરિભાષામા કહેવામા આવે છે

પાપકર્મોમા ડહાપણ માનનાર પ્રત્યે

प्रगल्भसे कर्मसु पापकर्मसु, यदाशया शर्म न तद्विनानितम् ।
विभावयस्तच्च विनश्वर द्रुत, बिभेषि किं दुर्गतिदुःखतो न हि॥

'જે સુખની ઇચ્છાથી તુ પાપકર્મોમા મૂર્ખાઈથી તલ્લીન "થાય છે તે સુખો તો જીવિત વગર થઈ શકવાના નથી, "અને જીન્ગી તો શીઘ્ર નાશવત છે એમ જ્યારે તુ સમજે "છે ત્યારે અરે ભાઈ! તુ દુર્ગતિના દુખથી કેમ બીતો નથી ?"

વ શસ્થ

ભાવાર્થ-ઘણા જીવો પાપમા પણ મગરૂરી માને છે પોતે પાપકારી વ્યાપાર કરતો હોય તો બીજાને જણાવે છે કે અરે ભાઈ! આ વ્યાપારથી આવો લાભ અને અર્થશાસ્ત્રીઓનો આવો વિચાર છે અને આમ છે ને તેમ છે વિગેરે વ્યાપારની પ્રવૃત્તિમા જે અસદ્વ્યાપાર કરે છે અને તેનાથી જે સુખ મેળવવા ઇચ્છે છે તે સુખનો આધાર તો માત્ર જીન્દગી ઉપર છે, એટલે પ્રાપ્ત કરેલુ સુખ બહુ તો આ ભવ સુધી ચાલશે તેથી વધારે કાંઇપણ સાથે આવતુ નથી પેદા કરેલા પૈસા,

બાંધેલી હવેલીઓ, વાડીઓ, સુદર ઘોડાની જોડીઓ અને પહેરવાના કપડા તથા છાટવાના સેન્ટ લવડર સર્વ અહીજ રહેવાના છે વળી જીન્દગીનો ભરોસો નથી પૂરેપૂરો તદુરસ્ત દેખાતો માણસ પલવારમા ઉડી જાય છે વળી જીન્દગી આવી અસ્થિર છે અને પાપકર્મોથી આગામી ભવમા દુખ તો બહુ પડવાનુ છે ત્યારે તને આ દુખો વધારે આકરા લાગે છે કે અહીનુ જરા સુખ વધારે સારુ લાગે છે? હે ભાઈ! જરા વિચાર કર પાપકર્મો કરી તેનાપર પડિતાઈનો તીવ્ર રસ ચડાવી નીકાચિત બધ કર મા અમુક પ્રવૃત્તિ કર્યા વગર ચાલે તેવુ નજ હોય તો તે અણછુટકે કરવી પણ તેનાપર વળી અભિમાન કરી નવો રસ ચડાવવો એ વિદ્વત્તાનુ લક્ષણ નથી

શેઠ અને મહત

આ નબધમા એક દ્રષ્ટાન બહુ મનન કરવા યોગ્ય છે એક શેઠે સુદર બગલો બધાવ્યો તેમા બહુ સારૂ ફરનીચર વસાવ્યુ અને રગ રોગાન કરી ભવ્ય મદિર તૈયાર કરી દીધુ પોતાને ત્યા જેટલા પરોણા આવે તેને બગલાના દરેક વિભાગમા ફેરવી બતાવે અને વખાણ સાભળી મનમા મલકાય એક વખત તેને ત્યા એક મહત આવ્યા બીજાની પેઠે તેને પણ આખો બગલો બતાવ્યો અને વારવાર તેની પાસેથી વખાણ સાભળવાની આશા રાખે, પણ મહત મહારાજ તો કાઈ બોલે નહિ આ પ્રમાણે જોઈ શેઠ બોલ્યા કે 'સાહેબ! પ્રથમ હોલમા આપને બતાવેલ ફરનીચર ચીનથી ઓર્ડર કરી મગાવ્યુ છે, દીવાનખાનાનુ સર્વ ફરનીચર જાપાનીઝ છે, ડ્રોઈંગ રૂમનુ સર્વ ફરનીચર ઈંગ્લીશ છે, કબાટોપર ફ્રેન્ચ પોલીસ ખાસ કારીગર

પાસે કરાવ્યો છે ચીની કામ સર્વ જર્મની છે, અને રગ ચોનીંશ સર્વ જયપુરના ચિતારાને બોલાવી કરાવ્યા છે' આ સર્વ હકીકત સાભળવા છતા પણ મહત તો મૌનજ રહ્યા કારણ વગર વખાણ કરવાથી આરભના ભાગી થવાય છે એ નિયમ મહતના મનમા સુવિદિત હતો છેવટે શેઠે કહ્યુ, 'સાહેબ ! આપ કેમ તદ્દન મૌન રહ્યા છો ? કેમ કાઈ બોલતા નથી ? આપ શુ વિચાર કરો છો?' મહત પ્રસ ા જોઈ બોલ્યા, શેઠ ! હુ તમારા ઘરના ફરનીચર વિગેરેનોજ વિચાર કરૂ છુ પણ તમે ઘરની બાધણીમા એક ભૂલ કરી હોય એમ મને જણાય છે' શેઠ તો ચમકયા કે આવા સુદર ફરનીચરથી ફરનીશ કરેલા બગલામા વળી ભૂલ તે શુ રહી ગઈ હશે ! સ્વભાવિક રીતે 'ભૂલ શુ છે' એવો સવાલ કર્યો પ્રત્યુત્તરમા મહત બોલ્યા કે 'શેઠ ! તમે આ બારણા મૂકયા છે તે ન મૂકવા જોઇએ ' શેઠે પૂછ્યુ, 'સાહેબ ! આપ આ પ્રમાણે કેમ બોલો છો ? બારણા વગરના તે ઘર હોય ? ' મહત કહે છે કે '૯ સદારણજ બોલુ છુ એક દિવસ એવો આવશે કે બીજા માણસો તને આ બારણામાથી બહાર કહાડશે, અને તારાથી ફરી ફરી પ્રવેશ પણ થઈ શકશે નહિ તુ પ્રવેશ કરવા ઇચ્છા રાખીશ તો બીજા તને આવતો જોવા ઇચ્છશે પણ નહિ, માટે જો તે બારણા મુકાવ્યા ન હોત તો તારે બહાર જવુ પડત નહિ શેઠ આનો ભાવાર્થ સમજી ગયા અને ઘરપરનો મમત્વ મુકી દીધો મહાદાનેશ્વરી થઇ સર્વનો ત્યાગ કયા પછી મહ ત પાસેજ વ્રત લઈ આત્મકર્મમા ઉદ્યત થઈ ગયા આ શ્લોકનો આ ભાવ વિચારવા યોગ્ય છે

પોતાના શત્રુ મિત્ર-સ્વપર ઓળખવાનો ઉપદેશ

न वेत्सि शत्रून् सुहृदश्च नैव, हिताहिते स्वं न परं च जतो १।
दुःखं द्विषन् वाञ्छसि शर्म चैतन्निदानमूढः कथमाप्स्यसीष्टम्॥

"હે આત્મન્! તુ તારા શત્રુ અને મિત્રને ઓળખતો નથી તારૂ હિત કરનાર અને અહિત કરનાર શુ છે તે જાણતો નથી અને તારૂ પોતાનુ અને પારકુ શુ છે તે જાણતો નથી, (વળી) તુ દુખપર દ્વેષ કરે છે અને સુખ મેળવવાને ઇચ્છે છે, પણ તેના કારણો નહિ જાણતો હોવાથી તુ તે ઇચ્છિત વસ્તુ કેવી રીતે મેળવીશ? ઉપેન્દ્રવજ્રાવૃત્ત

ભાવાર્થ—એક સાધારણ નિયમ છે કે શત્રુપર જય મેળવવા માટે તેને બરાબર ઓળખવો જોઇએ અને તેના બળનો ખ્યાલ કરવો જોઇએ ટ્રાન્સવાલના બ્હેવાની બોર લોકોના બળનો ઓછો ખ્યાલ કરવાથી અગ્રેજ સરકારને શરૂ આતમા બહુ મુશ્કેલી નડી હતી તુ તો તારા શત્રુઓ કોણ છે તે પણ જાણતો નથી તો પછી તેઓ કેવા છે એ જાણવાનો તો તને અવકાશ પણ ક્યાથી હોય? રાગ, દ્વેષ અથવા તજ્જન્ય કષાય, વેદોદય, મોહ અથવા મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, પ્રમાદ, કષાય અને યોગ તારા શત્રુઓ છે અને ઉપશમ, વિવેક, સવર વિગેરે તારા મિત્રો છે આ સર્વને બરાબર ઓળખ અને તે પ્રત્યેકનુ તારી વિરૂદ્ધમા અને તારી મદદમા કેટલુ બળ છે, તેનો ખ્યાલ કર આવી રીતે શત્રુ મિત્રને

१ जतो इति वा पाठ सबोधने

ઓળખવાથી તુ આત્મગુણ વ્યકતીકરણરૂપ સોનાની ખાણો તુરતજ પ્રાપ્ત કરી શકીશ.

વળી તને હિત કરનાર શુ છે, અને કોણ છે? તે પણ તુ જાણતો નથી તારૂ તાત્કાલિક હિત દેખાતુ હોય પણ તેથી પરિણામે તને અહિત થતુ હોય તો તે આદરવા યોગ્ય નથી, એ કહેવાની જરૂર નથી એથી પણ વધારે તારૂ શુ છે અને પારકુ શુ છે તે પણ તુ બરાબર જાણતો નથી તુ કોણ? તુ શરીર નહિ, કપડા નહિ, આભૂષણો નહિ, પણ કોઈ બીજો છે શરીરને ગતિમા રાખનાર, કપડા પહેરનાર, આભૂષણો ધારણ કરનાર કોઈ **બીજોજ** છે તે આત્મા છે તે તુ છે તેની વસ્તુ તે **આત્મિકવસ્તુ** કહેવાય છે બાકી ઘર, કપડા, ઘરેણા પૈસા અને શરીર સવ પારકા છે, અપર છે અને અજ્ઞાનતાથી તેમને તુ તારા માની બેઠો છે, પણ તેમા તારી મોટી ભૂલ થાય છે **પૌદ્ગલિક પદાર્થ સર્વથા પારકાજ** છે, તેઓ સાથે આવતા નથી અને લાબો વખત રહેતા પણ નથી તારૂ છે તે તો તારારૂપજ છે, તારી પાસેજ છે, તારાથી ભિન્ન નથી આ વિવેક જ્યારે તારામા આવશે ત્યારે તને વસ્તુસ્વરૂપનુ બરાબર જ્ઞાન થશે અને પછી તને બહુ આનદ આવશે અનત જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રજ તારા છે અને તેજ તને પરિણામે હિત કરનારા છે, બાકી સર્વ વસ્તુઓ પારકી છે અને પરિણામે અહિત કરનારી છે

વૈદ્ય પાસે વ્યાધિગ્રસ્ત માણસ જાય ત્યારે પહેલા તો તેને શુ વ્યાધિ છે તેનુ તે નિદાન કરે છે, વ્યાધિનુ કારણ શોધે છે અને કયો વ્યાધિ છે તેનો તે નિર્ણય કરે છે તને

વિભાગ દશામા ભટકવામાટવારૂપ વ્યાધિ થયો છે અને તેમાથી મુક્ત થઈ તુ સુખ મેળવવા ઇચ્છે છે, તો તેનુ કારણ શોધી કાઢ જ્યા સુધી આ કારણુ તને જડશે નહિ ત્યા સુધી તારા વ્યાધિઓ જશે નહિ માટે સ્વપર વિવેક લાવી હિતકર અને અહિતકર શુ છે તે બરાબર સમજી લે આ ગ્રથકર્ત્તાના વૈદ્યપણામા તને ભરોસો હોય તો આ ગ્રથ જોઈ જઈ તુ બરાબર વિચાર કરીશ તો આ ગ્રથમાથી તેનુ નિદાન તને જડી આવશે વળી આ ગ્રથકારે ચિકિત્સા પણ બતાવી છે તે ધ્યાનમા રાખી શોધી કાઢજે વસ્તુસ્વરૂપ સમજવાની જરૂર કેટલી છે તે હવે વધારે સ્પષ્ટ થતુ જાય છે જ્યા સુધી વસ્તુ-સ્વરૂપ સમજાય નહિ ત્યાસુધી સમતા પ્રાપ્ત થાય નહિ અને સમતા પ્રાપ્ત થયા વગર વ્યાધિનો નાશ થાય નહિ તેથી સમતાપ્રાપ્તિના આ ત્રીજા સાધન ઉપર અનેક રીતે ભાર મૂકવામા આવ્યો છે વૈદ્યરાજે બતાવેલા નિદાનપર બહુ ધ્યાન આપવાની જરૂરિયાત છે, તે હવે સ્પષ્ટ થાય છે

વસ્તુ ગ્રહણ કરવા પહેલા વિચાર કરવાની જરૂર.

कृती हि सर्वं परिणामरम्य, विचार्य गृह्णाति चिरस्थितीह ।
भवान्तरेऽनन्तसुखाप्तये तदात्मन् किमाचारमिम जहासि ॥

"આ લોકમા જે ડાહ્યા માણસ હોય છે તે વિચાર કરીને એવી વસ્તુ ગ્રહણ કરે છે કે જે લાબો વખત સુધી ચાલે તેવી અને પરિણામે સુદર હોય ત્યારે હે ચેતન ! આ ભવ પછી અનત સુખ ... માટે આ ધાર્મિક આચારને તુ ... તજી દે છે !

ભાવાર્થ—વસ્તુસ્વરૂપ અને [illegible] જ્ઞાન મેળવવાની જરૂરિયાત કેટલી બધી છે તે આપણે ઉપર જોયુ, હવે પણ તેજ સાધનને વિશેષ પ્રતિપાદન કરવા માટે કહે છે સમજુ વ્યવહારકુશળ માણસ કોઈપણ વસ્તુ ખરીદ કરતા બે જાતનો વિચાર કરે છે એક તો તે વસ્તુ ટકાઉ હોવી જોઈએ અને બીજુ તે વસ્તુ ઉપયોગી હોવી જોઈએ આપણા પોતાના અંતિમ વ્યવહારમા આ નિયમનો ભંગ થતો જોવામા આવે છે અને તે એક બે બાબતમા નહિ, પણ આખો વ્યવહાર જ ઉંધી દ્રષ્ટિથી મંડાએલો માલુમ પડે છે દાખલા તરીકે આપણને યૌવનાવસ્થાના સુખભોગમા આનંદ લાગે છે, પણ તે સુખને અંતે વૃદ્ધાવસ્થાનુ દુખ છે અને તે સુખ ચાલે છે ત્યારે પણ બહુ થોડો વખત ચાલે છે, ધન મળે છે ત્યારે સુખ લાગે છે, પણ તેનો નાશ થાય છે ત્યારે દુખ થાય છે, સ્નેહીને જોઈ આનંદ થાય છે પણ તેના મરણથી શોક થાય છે—એવી રીતે સર્વ પૌદ્ગલિક વસ્તુઓમા પરીણામે દુખ છે એટલુ જ નહિ પણ આનંદ અલ્પમાત્ર સુધીનો જ છે (વસ્તુત તો આને આનંદ કહી જ શકાય નહિ) વળી થોડા કાળના સુખની ખાતર બહુ કાળના સુખનો ભોગ આપવો પડે છે, તેથી વ્યવહારકુશળ માણસે વિચાર કરવાની જરૂર છે તુ કોણ? તારુ શુ ? તારી ફરજ શી છે? આ સર્વ વસ્તુઓ તારી કેવી રીતે છે? તેમનો ને તારો શો સંબંધ છે? તારી અન્ય પ્રાણીઓ તરફ તથા વસ્તુઓ તરફ કાંઈ ફરજ છે? તો કેવી છે? વિગેરે બાબતનો વિચાર કર-વાની આવશ્યકતા અનેકવાર પુનરાવર્તન કરી કરીને સમજવાની જરૂર છે આવી રીતે જ્યારે આત્મનિરીક્ષણ કરવાની ટેવ પડશે ત્યારે વસ્તુસ્વરૂપ બરાબર જણાશે આ જીવ વિચાર કર્યા

વગર-ધર્મબુદ્ધિએ પણ ઘણીવાર અજ્ઞાનદશાથી મહા પાપો કરી નાખે છે, એનુ કારણ એ છે કે કોઈપણ કાર્ય કરી, તેનુ પરીણામ શુ થશે અને આત્માને તેથી કેટલી હાનિ થઈ અને પોતાની કેટલી અવનતિ થઇ તથા ગુણથી અવો અવતરણ કેટલુ થઈ ગયુ, તે સર્વનો તોલ કરવાની આ જીવને ટેવ નથી ઘણા સુકૃત્યો આવી રીતે અલ્પફળ આપે છે, ઘણા સદ્દુપદેશો ખાસ આ જીવને ઉદ્દેશી બોલાયલા હોય છતા નિષ્ફળ થાય છે અને હૃદયભૂમિની સપાટીપરથી ચાલ્યા જાય છે, પરંતુ હૃદયને જરાપણ આર્દ્ર કરતા નથી એ સર્વનુ કારણ એકજ છે કે આ જીવને આત્મવિચારણાની ટેવ નથી આત્મવિચારણા કરનાર પોતાના દરેક કાર્યને તપાસી શકે છે, અને તેથી કાર્યક્રમમા ભૂલ કરેલી છે, મેલ કેટલો છે અને દોષ કેટલો છે તે શોધી દૂર કરી શકે છે આત્મનિરીક્ષણ કરનાર સર્વદા જાગૃત રહે છે અને કદીપણ શક્તિનો નાશ કરતો નથી * આના અનેક કારણોને લીધે આત્મવિચારણાથી બહુ પ્રકારના લાભ થાય છે તો હે ચેતન ! આવી જાગૃતિનો આચાર× (વ્યવહાર) તુ શા માટે તજી દે છે ? એ વ્યવહાર તજી દેવાથી બહુ નુકશાન છે, કારણ કે તારૂ સાધ્ય તેથી દૂર થતુ જાય છે

* 'આત્મનિરીક્ષણના વિષય ઉપર શ્રી જૈનધર્મ પ્રકાશ માસિક ના પુસ્તક ૧૮ માં પૃષ્ઠ ૧૦૦ થી શરૂ થતો એક લેખ આ શ્લોક ટાંકીને લખ્યા છે, તે પર ધ્યાન ખેંચવામા આવે છે ગ્રથગૌરવના ભયથી એ લેખ અત્રે લખ્યો નથી

× આચાર શબ્દનો અર્થ કેટલાક પચાચાર એમ કરી તેને જ્ઞાન ના અર્થને સમ્યનુ સાધન બતાવી તે અર્થ અત્ર ઘટાવે છે જ્ઞાન,

બતાવ્યુ છે શ્રીલોકપ્રકાશ * પ્રથમા તેનુ સ્વરૂપ બતાવ્યુ છે, તેનો અત્ર સાર આપીએ છીએ "જીવનુ સામાન્ય લક્ષણ ચેતના છે, વિશેષ સ્વરૂપ પાચ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન, અને ચાર દર્શન એ બારેનો ઉપયોગ છે સર્વ જીવને અક્ષરનો અનતમો ભાગ તો સર્વદા ઉઘાડો રહે છે, તેથી ઉપયોગ વગરનો કોઈપણ જીવ ત્રણ લોકમા નથી ગમે તેટલા આવરણ કરનાર કર્મો હોય તો પણ આ અક્ષરનો અનતમો ભાગ તો અવરાતો નથીજ અક્ષર એટલે જ્ઞાન અને દર્શનનો ઉપયોગ સમજવો જેમ-સૂર્ય ઉપર વાદળા ઘેરાઇ ગયા હોય, છતા પણ કાઈ કઈ પ્રભા તો રહેજ છે, તેમજ આત્માનુ અનત જ્ઞાન અવરાઈ જાય તો પણ જરા ભાગ તો ઉઘાડો રહે છે અને દિવસ જે રાત્રિથી તેજ કાન્તિ ભિન્ન થાય છે તેમ આત્મા પણ અજીવથી આ લક્ષણને લીધેજ જુદો પડે છે જો કે આત્માનુ જ્ઞાન લક્ષણ છે તો પણ કર્મથી આવૃત્ત હોવાને લીધે તે પ્રગટ જણાતુ નથી, પરતુ ખાણમા રહેલ સોનામા જેમ શુધ્ધ કંચનત્વ છે તેમ આત્મામા અનતજ્ઞાન સર્વદા છેજ, ફક્ત તેના પર પડ ફરી વળેલા છે વ્યકત અવ્યકતરૂપે જ્યારે આત્માને ક્ષયોપશમ થાય છે ત્યારે શક્તિ અને કાર્યરૂપે જ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે અને વળી તેજ વીર્ય ચાલ્યુ જાય છે ત્યારે કાદવ જેમ દર્પણને આવરી મૂકે છે, તેમ કર્મો જ્ઞાનને આવરી દે છે, પરતુ જો બહુ અભ્યાસ કરી સર્વ કચરો દુર કરવામા આવે તો અનાદિ શુધ્ધ સ્વરૂપ પ્રગટ થાય આત્માનુ રૂપ એકજ છે, પરતુ કર્માવૃત્ત હોય ત્યારે તે વિવિધરૂપ ધારણ કરે છે".

* ત્રીજો સર્ગ, શ્લોક ૫૩-૭૩ [illegible]

આવા અનાદિ કાળથી આવર્તિત સ્વરૂપવાળા આત્માને બીજુ કોઇ પોતાનુ નથી અને કોઇ પારકુ નથી, તેમજ કોઈ તેનુ શત્રુ નથી અને કોઇ મિત્ર નથી એવુ પોતાનુ છે તે એજ છે માતા, પિતા, સ્ત્રી, પુત્ર વિગેરે સર્વે અનેક પ્રકારના સબધમા અનતવાર આવ્યા કરે છે અને તેથી તેઓ પોતાના કહેવાયજ નહિ પોતાના હોય તો અત્રે રહી જાયજ નહિ, માટે એવા ક્ષણિક સબધને પોતાનો કે પારકો માનવો એ ખોટુ છે એ હકીકતના સમર્થનમા શાસ્ત્રકાર કહે છે કે–

न सा जाइ न सा जोणी, न त ठाण न त कुल ।
न जाया न मुया जथ्थ, सव्वे जीवा अणतसो ॥

'એવી કોઇ જાતિ નથી, એવી કોઇ યોનિ નથી, એવુ કોઇ સ્થાન નથી, ને એવુ કોઇ કુળ નથી કે જ્યા સર્વે જીવો અનતવાર જન્મ પામ્યા ન હોય અને અનતવાર મરણ પામ્યા ન હોય' મતલબ કે સર્વ સ્થાનકે સર્વ સબધમા આ જીવ અનતવાર ઉત્પન્ન થયો છે અનત કાળચક્રનુ માન જોઇએ અને સાથે વિચાર કરીએ કે આ જીવે અનત પુદ્ગળ પરાવર્તન* કર્યા છે એટલે આ હકીકત સ્પષ્ટ સમજાય

* એક પુદ્ગળપરાવતનમાં કેટલો કાળ થાય છે તેનો ખ્યાલ આપવો મુશ્કેલ છે કારણ કે અબજો વરસથી તેનુ માપ થઈ શકતુ નથી તેનો ખ્યાલ કરવા માટે જુઓ સૂક્ષ્મ અદ્ધા સાગરોપમનુ સ્વરૂપ (લોકપ્રકાશ-દ્રવ્ય લોક-પ્રથમ સર્ગ-શ્લોક ૬૫) એવા વીશ કોડાકોડિ સાગરોપમનું એક કાળચક્ર થાય છે અને એવા અનંત કાળચક્રે એક પુદ્ગળપરાવતન થાય છે એના વિશેષ સ્વરૂપ માટે દશમા અધિકારના સાતમા શ્લોકપરનુ વિવેચન જુઓ

જાય છે વળી એ પણ આથી સમજાય છે કે આપણે શત્રુ કોને કહેવા અને મિત્ર કોને કહેવા ! દરેક જીવ આ જીવના સંબંધમાં શત્રુ મિત્ર તરીકે અનંત કાળમાં અનંતવાર થઈ ગયાનો સંભવ છે માટે આ તારા સગાઓમાં કોઈ તારા નથી અને કોઈ પારકા નથી છતાં તું તારાને પારકા માને છે તે સંસારનું સ્વરૂપ, તારૂં પોતાનું સ્વરૂપ અને સામાન્ય રીતે જીવનો કર્મ સાથેનો સંબંધ વિગેરે તું જાણતો નથી તેને લીધેજ છે

આ તારો દેહ છે તે નાશવંત છે તારા શરીરની આકૃતિ પણ નાશવંત છે જરાવસ્થામાં તે બદલાઈ જશે અને અન્તે રાખ થઈ જશે આ શરીરપરનો મોહ તે પારકી વસ્તુપરનો મોહ છે યૌવન ગયા પછી રૂપ રહેતું નથી, દેહ જર્જરિત થાય છે, મ્હોમાંથી લાળ પડે છે, આંખે ઝાંખ પડે છે શરીર ધ્રુજે છે, વાળ શ્વેત થઈ જાય છે અને કપાળે કરચલી પડે છે-આવા શરીરપર પ્રેમ કરવો, તેને પંપાળ્યા કરવું, તેની દરેક તબીયત જાળવવી તેને ગમે તેવા અભક્ષ્ય પદાર્થોથી પોષવું એ મૂર્ખતા છે, અજ્ઞતા છે, વસ્તુસ્વરૂપનું અજ્ઞાન છે જે વસ્તુ પોતાની નથી તેને પોતાની માની તેની ખાતર કલેશ પામવો અર્થ વગરનો છે શરીર કેવું નાશવંત છે અને એના પર મમત્વ રાખવાથી છેવટે કેટલો ખેદ થાય છે, તે ચોથા **દેહ મમત્વ મોચન અધિકારમાં** વિસ્તારમાં બતાવ્યું છે લોકસ્થિતિ આ પ્રમાણે છે તેથી સર્વ વસ્તુ ઉપર સમભાવ રાખવો, સર્વ પ્રાણીઓ ઉપર સમભાવ રાખવો અને આત્મિક દશા ઉન્નત કરવાનું સાધ્ય નજર સમીપ રાખવું આ પ્રમાણે આત્મસ્વરૂપ વિચારવાની જરૂરિયાત કેટલી છે, તે આપણે જોયું

પૌદ્ગલિક પદાર્થોની અસ્થિરતા-સ્વપ્નદર્શન

स्वप्नेन्द्रजालादिषु यद्वदाप्तैरोषश्च तोषश्च मुधा पदार्थैः ।
तथा भवेऽस्मिन् विषयैः समस्तैरेवं विभाव्यात्मलयेऽवधेहि ॥

" જેવી રીતે સ્વપ્ન અથવા ઈંદ્રિજાળ વિગેરેમા પ્રાપ્ત થયેલા પદાર્થોપર રોષ કરવો કે તોષ કરવો તે તદ્દન નકામો છે તેવી રીતે આ ભવમા પ્રાપ્ત થયેલા પદાર્થો ઉપર પણ (રોષ કરવો કે તોષ કરવો તે નકામો છે) આવી રીતે વિચાર કરીને આત્મ સમાધિમા તત્પર થા" ઉપજાતિ

ભાવાર્થ—સ્વાર્થ સાધવાનુ ચોથુ સાધન અત્ર વિશેષ પુષ્ટ કરે છે 'કુસુમપુર નગરમા એક ભિક્ષુક રહેતો હતો આખો દિવસ રખડી રઝળીને ભિક્ષાનુ અન્ન જરા જરા લઈ આવ્યો, ગામ બહાર એક ઝાડ તળે બેસી અન્ન ખાધુ અને પાણી પીધુ મંદ પવનની લહરીમા તે ઉંઘી ગયો સ્વપ્નમા જોયુ કે રાજ્ય મળ્યુ, ભોગ મળ્યા, સ્ત્રીઓ મળી, બે બાજુ ચામરો વિંજાય છે અને ભાટલોકો બિરદાવલિ બોલે છે કવિ સૈન્ય, પ્રધાનમંડળ વિગેરેથી પરિવૃત થઈ નગરમા પોતે ફરવા નીકળે છે, અને કચેરી વખતે અનેક સામંત વર્ગ તથા રાજાઓ તને માન આપે છે આવી સ્થિતિમા મનમા મોજ માને છે ત્યા સ્વપ્ન પૂર્ણ થયુ, આખ ઉઘડી ગઈ, જુએ છે તો ન મળે રાજ્ય કે ન મળે પ્રધાનમંડળ, ન મળે કવિઓ કે ન મળે સેનાનીઓ, ન મળે સામંતચક્ર કે ન મળે ભવ્ય સિંહાસન એક બાજુ ફાટીતૂટી ગોદડી અને બીજી બાજુ અવશિષ્ટ ખરેડાયેલુ ઠીકરૂ પડેલુ છે! સસારનુ સુખ આવા

પ્રકારનુ છે પ્રથમ તો એમા સુખજ નથી કદાચ તેને સુખ કહીએ તોપણ તે કેટલુ છે? કેવુ છે? અપ્રમા મળેલા સુખને સુખ કહેવુ એજ પ્રથમ તો ભૂલ છે વળી તે બહુ અલ્પકાળ-સ્થાયી છે, પાછી અસલ સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરાવનાર છે અને માનસિક ખેદ વધારનાર છે, ત્યારે એ સુખમા આસક્તિ રાખવી તદ્દન નિરૂપયોગી છે એટલુજ નહિ, પણ હાનિકારક છે ભિખારીના સુખમા જેમ કાઇ દમ જેવુ નથી તેમ આ સસારના માની લીધેલા સુખમા પણ વસ્તુત કાઈજ નથી આવીજ રીતે આપણને પસદ ન આવે તેવો કોઈ પદાર્થ પ્રાપ્ત થાય તો તેથી રોષ કરવો પણ નકામો છે, કારણ કે વસ્તુ પોતે કોઇ પણ રીતે આપણુ હિત અહિત કરી શકતી નથી એના સબધમાં આવનાર મનને કેવા પ્રકારનુ વલણ આપવુ એ સુજ્ઞના વિચારનુ ક્ષેત્ર છે, પરતુ ઇષ્ટ કે અનિષ્ટ વસ્તુપર હર્ષ કે રોષ કરવો એ વસ્તુસ્વરૂપનુ અજ્ઞાન સૂચવે છે દેવતાઓ અને તેવી શક્તિ પ્રાપ્ત કરેલ મનુષ્યો કોઇ કોઇ નિમિત્તને લઇને ઇદ્રજાળ બતાવે છે અબડ પરિવ્રાજકનુ * દ્રષ્ટાત આપણે સારી રીતે જાણીએ છીએ વસ્તુત આમા સત્ય કાઇ નથી 'ચાર દહાડાનુ ચાદરડુ ને ઘોર અધારી રાત' સ્વપ્ન અથવા ઇદ્રજાળમા દેખાતા પદાર્થોની પ્રાપ્તિ અથવા નાશથી હર્ષ કે શોક કરવો તે મિથ્યા છે, તેવીજ રીતે સાસારિક સર્વ પદાર્થો માટે સમજવુ

આ હકીકત જરા સ્ફુટ રીતે જોઇએ આપણને અનુકૂળ કોઇ પદાર્થ પ્રાપ્ત થાય ત્યારે તેનાપર પ્રીતિ થાય છે અને

* જુઓ સુલસા ચરિત્ર, [illegible]

રાગથી જે સુખ થાય છે તે માની લીધેલુ જ છે એમા સુખ શુ ? વળી એ સુખ છે પણ બહુ થોડા વખત સુધી ચાલે તેવુ છે નહિ અસલની સ્થિતિ તો પાછી જરૂર પ્રાપ્ત થવાની છે પૌદ્‌ગલિક વસ્તુઓનો એવો ધર્મ છે કે જ્યા સુધી એક વસ્તુ પ્રાપ્ત થઈ ન હોય ત્યા સુધી તેના પર બહુ પ્રેમ રહે છે પણ પ્રાપ્ત થયા પછી થોડા વખતમા તેના પરથી મન ઉતરી જાય છે નાની વયમા મરિયાળ પ્રાપ્ત કરવાની અથવા મેળામા ગયા પછી નવીન રમકડા પ્રાપ્ત કરવાની જે હોસ બાળકમા જોવામા આવે છે તેવી હોસ તે મળ્યા પછી બે ચાર દિવસે રહેતી નથી આવી રીતે બીજી સર્વ વસ્તુઓ માટે સમજી લેવુ તેમા આનદ છેજ નહિ, માન્યો છે તે પણ અલ્પ છે, અલ્પકાળ સુધી ચાલે તેવો છે અને પરિણામે અધ પાત કરાવનારો છે, આ પ્રમાણે વસ્તુસ્થિતિ છે સસારના સર્વ પદાર્થ અને સબધનુ સ્વપ્નમા પ્રાપ્ત થયેલ વસ્તુ સાથે અથવા ઇન્દ્રજાળ સાથે સમેલન બહુ મનન કરવા યોગ્ય છે ચમત્કારી છે અને વિચાર કરવાથી સર્વ બાબતમા લાગુ પડતી રીતે ઘટી શકે તેવુ છે વસ્તુધર્મ આવા પ્રકારનો છે, એટલે સાસારિક કોઈપણ પદાર્થમા સુખ માનવુ અથવા ઇંદ્રિયના કોઈપણ વિષયમા સ્થિરતા માનવી એ અયોગ્ય છે, ખોટુ છે, માટે રસ્તે દોરનારુ છે ત્યારે સવાલ પ્રાપ્ત થાય છે કે કરવુ શુ? જ્યારે પૌદ્‌ગલિક વિષયોમા આનદ નથી, ત્યારે આનદ છે ક્યા? આ જીવના પોતાના સહજ ધર્મો હોય તે પ્રાપ્ત કરીને તેમા

લીનતા કરવામા આવે તો પરમસુખ પ્રાપ્ત થાય અને નકામી અસ્થિરતા મટી જાય માટે બીજી નકામી વાતો બાજુએ મૂકી સ્વગુણ પ્રકટ કરવા માટે આત્મલક્ષ કરવો એજ

કર્તવ્ય છે આત્મલય કરવા માટે યમ અને નિયમ પ્રબળ સાધન છે જ્યારે મન અમુક નિયમોથી નિયન્ત્રિત થઇ કબજામા આવે છે ત્યારે આત્મસ્થિરતા બહુ અશે પ્રાપ્ત થતી જાય છે અને અભ્યાસથી તે વધારે અશમા રમણુતા કરાવે છે સગાસ્નેહીઓના અસ્થિર સબધ અને પૌદ્ગલિક વસ્તુપર ખોટો પ્રેમ દૂર કરી આપણુ પોતાનુ શુ છે તેની વિચારણામા અને તેવુ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા પછી તેની વિશેષ ખીલવણી કરવાના કાર્યમા મગ્ન રહેવુ એ સમતા પ્રાપ્ત કરવાનુ ચોથુ સાધન છે અને પડિત પુરૂષો તેને 'આત્મલય'નુ સાર્થ નામ આપે છે

કષાયનુ ખરૂ સ્વરૂપ—તેના ત્યાગનો ઉપદેશ

किं कषायकलुषं कुरुषे स्वं, केषुचिन्ननु मनोऽरिधियात्मन् ।
तेऽपि ते हि जनकादिकरूपैरिष्टता दधुरनन्तभवेषु ॥

"હે આત્મન્ ! કેટલાક પ્રાણીઓ ઉપર શત્રુબુદ્ધિ રાખીને તુ તારા મનને શા સારૂ કષાયથી મલીન કરે છે? (કારણકે) તેઓ માતાપિતા વિગેરે રૂપોમા તારી પ્રીતિ અનતા ભવોમા પામ્યા છે

સ્વાગતા.

ભાવ-કોઇના ઉપર ક્રોધ કરવો તે બહુ મુશ્કેલ છે તે કરતી વખતે મુખને લાલચોળ કરવુ પડે છે અને મનનો કબજો મૂકી દેવો પડે છે ક્રોધ કરવો એ આત્મિક શુદ્ધ દશા નથી એ આટલા ઉપરથીજ જણાય છે, કારણ કે એમા સ્વાભાવિકતા બહુ ઓછી છે ત્યારે આવી કૃત્રિમ દશા ધારણ કરવામા લાભ શુ છે? એવી દશા શા માટે ધારણ કરવી ? સામી બાજુએ ક્ષમા ધારણ

કરવામા કોઈપણ પ્રકારની મહેનત કરવી પડતી નથી, કોઈ જાતની તૈયારી કરવી પડતી નથી અને કાંઈ વિચાર પણ કરવો પડતો નથી તે આત્મિક શુદ્ધ દશા હોવાથી તેનાપર વિચાર કરનારને તે સહજ પ્રાપ્તવ્ય છે અથવા અપેક્ષા બરાબર ધ્યાનમા રાખીને બોલીએ તો તે પ્રાપ્તજ છે આ આખુ અપેક્ષા વચન બતાવે છે કે **સંસારમાર્ગ સરલ નથી, પણ મોક્ષમાર્ગ સરલ છે** આવો વાંકો ચુંકો કષાય માર્ગ શામાટે તું આદરે છે? વળી તુ એક બીજો પણ વિચાર કરીશ તો તને જણાશે કે કષાય કરવો અનુચિત છે જેઓની ઉપર તુ કષાયકરેછે તેઓ તારા માતાપિતા રૂપે અનેકવાર તારા પ્રીતિપાત્ર થયા છે એકવાર જે પ્રીતિપાત્ર થયુ હોય તેનાપર કષાય કરવો એ સુજ્ઞનુ કાર્ય હોયજ નહિ કષાય પર વસ્તુછે, પૌદ્ગલિક છે, પુદ્ગળ જન્ય છે, સંસારમા રખડાવનાર છે, દર્શનથી પણ ખેદ આપે તે વર્ગમા તેનો સમાવેશ થાયછે એનુ સેવન કરતા સ્વાર્થસાધન જરાપણ સિધ્ધ થતું નથી, ઉલટો સંસાર વધે છે તેથી સંસારનો સંબંધ તોડવાની ઈચ્છાવાળા પ્રાણી જીવે કષાયના સંબંધમા પણ ન આવવુ વધારે સારૂ છે કષાયના સંબંધમા વિશેષ વિવેચન સાતમા અધિકારમા આવશે, અત્ર કષાય સમતાને પૂરેપૂરા બાધ કરનારા છે, સમતાના વિરોધી છે અને જેનાપર કષાય કરવામા આવે છે તે ન્યાયદ્રષ્ટિથી કષાયનું પાત્ર થઈ શકતા નથી એટલુ જ બતાવે છે તારૂ સાધ્ય (મોક્ષ) અને તારૂ સાધન જો વિરોધવાળુ હશે તો તારા દરેક કાર્યમા વિસંવાદ જરૂર થશે અને છેવટે સાધ્ય મળશે નહિ મોક્ષ અને કષાયને વિસંવાદ છે એનુ અનુભવી પુરૂષો સિધ્ધ કરી ગયા છે, માટે હવે યોગ્ય વિચારણા કરજે

સ્રી શરીરમા શુ છે તે વિચારવાની જરૂર

अगेषु येषु परिमुह्यसि कामिनीना,
चेतः प्रसीद विश च क्षणमंतरेषा ।
सम्यक् समीक्ष्य विरमाशुचिपिंडकेभ्य-
स्तेभ्यश्च शुच्यशुचिवस्तुविचारमिच्छन् ॥

"હે ચિત્ત ! તુ સ્ત્રીઓના શરીર ઉપર મોહ પામે છે, પણ તુ (અસ્વસ્થતા મુકીને) પ્રસન્ન થા, અને જે અગો ઉપર મોહ પામે છે તે અગોમા પ્રવેશ કર તુ પવિત્ર અને અપવિત્ર વસ્તુના વિચાર (વિવેક)ની ઇચ્છા રાખે છે તેથી બરાબર સારી રીતે વિચાર કરીને તે અશુચિના ઢગલાથી વિરામ પામ"

વસત તિલક

વિવેચન—આ પ્રાણી બહારના દેખાવ માત્રથી ફસાઇ જાય છે કર્ત્તા કહે છે કે તને શરીરના જે ભાગ ઉપર મોહ થતો હોય તેની અદર જરા ઊંડો ઉતર અને તેમા શુ છે તે વિચાર, જરા વિચાર કરીશ તો કદિ પણ મોહ થશે નહિ રાવણ સરખા ભૂલ્યા તે આટલા વિચાર ન કરવાનુ જ પરિણામ હતુ અને નેમનાથ નસાર છોડી ચાલ્યા ગયા તે એ વિચારનુજ પરિણામ હતુ, તેને પ્રથમથીજ સમજાઇ ગયુ હતુ કે સ્ત્રી સબધથીજ અનેક પ્રકારની ઉપાધિ જરૂર વધશે અનેક મહાત્માઓ સસાર છોડી જગલમા ચાલ્યા જાય છે તે આ બધન તોડવા માટેજ છે સ્રીના રૂપમા આસક્ત થયેલા મનુષ્યરૂપ અનેક પતગીઆ બહારના મોહથી ફસાઈ સારા કપડા પહેરીને શોભીતી થયેલી પરસ્રીરૂપ

દીવાની ઝાળમા પડે છે અને પછી શુ થાય છે તે સર્વ સમજે છે શૃગારને પોષણ કરનારા કવિઓની કવિત્વશકિત ગમે તેટલી વખાણવા જેવી હોય પણ તેઓની મનનશકિત આટલેથીજ અટકી છે કોઇ આવાજ પ્રકારના હેતુથી શાતરસને રસમા ગણવાની તેમના તરફથી ના પાડવામા આવી છે કવિઓ પણ મનુષ્યજ હતા અને મનુષ્યની નબળી બાજુમા મોહ રહે છે તેને વશ થઇ જવાથી મોહ તેઓના ઉપર પોતાની શકિત અજમાવે એ સ્વાભાવિક છે

આ શ્લોકનો ભાવ વિચારવા જેવો છે સ સારમા ભમાડનાર કર્મો પૈકી મોહનીય કર્મ બહુ તીવ્ર છે, બળવાન્ છે અને સામે થવામા જરા મુશ્કેલી પમાડે તેવુ છે ઉપમિતિ **ભવપ્રપચ-ના કર્ત્તા સિદ્ધર્ષિ ગણિ** તેમજ અન્ય મહાત્માઓ કર્મોની અ દર તેને રાજાની પદવી આપે છે, અને બીજા કર્મોને તેના પ્રધાન, સિપાઇ તરીકે ઓળખાવે છે ધર્મધનની હાનિ કરનાર મોહનીય કર્મના પ્રભાવથી ધર્મધનથી રહિત થઈ જ5 ર, જીવ સ સારમા રખડયા કરે છે સ સાર ઓછો કરવો, ભવના ફેરા મટાડવા, સ્વસ્થાન પ્રાપ્ત કરવા અને નિરતિશય આન દ મેળવવા સ્ત્રીપરનો મમત્વ ઓછો કરવો એ અત્ર ઉપદેશ છે સાસારિક ભોગ ભોગવનારાઓએ તેને ત્યજતી વખત **શાલિભદ્ર** અને **સ્થૂલિભદ્રાદિ**નુ ચરિત્ર જોવુ અને સ સારમાં ન પડયા હોય તેમણે પડયા અગાઉ **નેમનાથ** અને **મલ્લિનાથાદિક**નુ ચરિત્ર જોવુ.

[१६५]

पैसा पापना हेतुभूत छे

याः सुखोपकृतिकृत्त्वधिया त्वं, मेल्यन्नसि रमा ममताभाक् ।
पाप्मनोऽधिकरणत्वत एता, हेतवो ददति संसृतिपातम् ॥

"लक्ष्मीनी लालचमां लेवायेलो तुं (त्वं) सुख अने उप-कारनी बुद्धिथी जे लक्ष्मी मेळवे छे ते अधिकरण होवाथी पापनीज हेतुभूत छे अने संसारभ्रमणने आपनारी छे"

स्वागतावृत्त

विवेचन-धन मेळवती वखते पोताने सुख मेळववानी अने स्वजन कुटुंब मित्रादिपर उपकार करवानी बुद्धि होय छे (ग्रंथकर्त्ता बहु सारो भाव लईने आ लखे छे, परंतु सत्य हकीकत जोईए तो आवी बुद्धि पण बहु थोडाने होय छे घणा लक्ष्मीवानो तो पोते सुख भोगवता नथी, दान देता नथी, मात्र लक्ष्मीनी तीजोरी उपर चोकीज कर्या करे छे) आवा हेतुथी मेळवाती अने मेळवेली लक्ष्मी पण कर्मादान विगेरे अनेक पापोथी भरपूरज होय छे, अने एवा पापथी भारे थयेलो प्राणी संसारसमुद्रमां डुबतो जाय छे अने पछी अनंतकाळ सुधी उंचो आवी शकतो नथी

मम्मण शेठ पासे बहु द्रव्य हतुं, छतां पोते तो तेलने चोळाज खाता हता अने घोर अंधारी रात्रीए वरसता वरसादमां पूर आवेली नदीमांथी लाकडां खेंचीने पैसा सारू अनेक कष्ट वेठता हता तेओ मरीने क्यां गया? नरकमां जवाथी संसारपातज थयो. इतिहासमां आपणे जोइएछीए तो धन-पैसा खातर अनेक जीवोनो नाश करवामां आवे छे, अने

જેઓ પૈસા મેળવે છે તેઓ પોતાનો લોભ પૂરો પાડવા સારૂજ પૈસા મેળવે છે જુલીયસ સીઝર, પોમ્પી, મેરીયસ, નેપોલીયન બોનાપાર્ટ અને છેલ્લા વખતમા બોર અને અ ગ્રેજોનુ યુદ્ધ અને જાપાન તથા રૂશીઆનુ યુદ્ધ પૈસાપ્રાપ્તિ સારૂજ છે ઇતિહાસમા લોહીની નદીઓ વહી છે તે સર્વ આ લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ માટેજ બહુધા થયેલી હોય છે આવા કારણોથી તીર્થંકર મહારાજ તો થાળી ટીપી ટીપીને કહી ગયા છે કે ભાઈઓ! પૈસાનો લોભ કરશો નહિ પૈસાથી નરક બહુ નજીક આવે છે

ધનથી સુખ કરતા દુ ખ વધારે છે

ममत्वमात्रेण मन प्रसादसुरा घनैरल्पकमल्पकालम् ।
आरम्भपापैसुचिर तु दुःख, स्याद्दुर्गतौ दारुणमित्यवेहि ॥

"આ પૈસા મારા છે એવા વિચારથી મનપ્રસાદરૂપ થોડુ અને થોડા વખતનુ સુખ પૈસાથી થાય ૨-પણ આરભના પાપથી દુર્ગતિમા લાબા વખત સુધી ભયકર દુ ખ થાય છે, આ પ્રમાણે તુ જાણ" ઉપજાતિ

વિશેષાર્થ—"આ ઘર મારુ, આ ઘરેણા મારા, વટાવ ખાતામા આટલી રકમ જમે છે તે મારી" એવા માની લીધેલા મારાપણાના મમત્વથી મન જરા પ્રસન્ન થાય છે, અને તેવી મનની પ્રસન્નતામા આ જીવે સુખ માનેલુ છે વાસ્તવિક સુખનો અનુભવ ન હોવાથી આમા સુખ લાગે છે પણ તે સુખ માત્ર નામનુ છે મનની શાતીમા અગાઉ જે સુખ બતાવ્યુ છે તે સુખ આગળ આની કાઈ ગણતરી પણ નથી વળી આ સુખ બહુ થોડો વખત રહે છે હાલ મનુષ્યનુ બહુ તો એ

વર્ષનું આયુષ્ય ગણીએ તો અનંતકાળની પાસે તે લેખામાં નથી વળી આટલા અલ્પ સમયમાં આરંભાદિ વડે દ્રવ્ય મેળવીને જે સુખ મેળવવા પ્રયત્ન કરીએ તેને પરિણામે અસંખ્ય વર્ષો સુધી નારકીના દુઃખો અને નિગોદના દુઃખો ખમવા પડે છે ધર્મદાસગણિ કહી ગયા છે કે 'જે સુખની પછવાડે દુઃખ હોય તેને સુખ કહી શકાયજ નહિ' આ સંસારમાં પણ પચાસ વર્ષ સુધી ગૃહસ્થસ્થિતિમાં રહેલો માણસ પાછવાડેના પાંચ વર્ષ જો દુઃખી થાય છે તો તેનું પ્રથમનું સુખ કાંઈ ગણતરીમાં પણ આવતું નથી

પૈસાથી સુખ કેવું અને કેટલું છે તેની પ્રીતસુધી જાણવા પછી તને યોગ્ય લાગે તો તેનાપર મોહ કરજે કેટલીક બાબતમાં પ્રાકૃત લોકપ્રવાહથી ખેંચાઈ જવું યોગ્ય નથી દુનિયા જે દ્રવ્યવાનોને મહાસુખી ધારતી હોય તેના અંતઃકરણને જઈને પૂછવું કે તેને ખરૂં સુખ છે? દુનિયાના પાકા અનુભવીઓ કહે છે **પૈસાથી એકાન્ત ઉપાધિ છે, સુખ હોય તો સંતોષમાજ છે, અને ચાલુ સ્થિતિને તાબે થઈ મનને આનંદમાં રાખવું એજ સુખ મેળવવાનો ઉપાય છે.** બાકીતો રાવણ જરાસંઘ અને ધવળશેઠના ચારિત્રોનો વિચાર કરજો, જેથી સુખનું ખરું તત્વ સમજાઇ જશે

ધનથી થતી અનેક પ્રકારની હાનિ. તેને તજી દેવાનો ઉપદેશ

आरम्भैर्भरितो निमज्जति यत' प्राणी भवाम्भोनिधा-
वीहन्ते कुनृपादयश्च पुरुषा* येनच्छलाद्बाधितुम् ।

*पुरुष " ના પાઠ છે, તે પઅિહવત પુરૂ માટે

चिंता व्याकुलताकृतेश्च हरते यो धर्मकर्मस्मृतिं,
विज्ञा ! भूरिपरिग्रहं त्यजत तं भोग्यं परैः प्रायशः ॥

"આરંભના પાપથી ભારે થયેલો પ્રાણી જે ધનને લીધે સંસાર સમુદ્રમાં ડુબે છે, જે ધનના પરિગ્રહથી રાજા વિગેરે પુરૂષો છિદ્ર જોઈને દુઃખ દેવાને ઇચ્છે છે, અનેક ચિંતામાં આકુળવ્યાકુળ રાખીને જે પૈસા ધર્મકાર્ય કરવાનું તો યાદ આવવા દેતાજ નથી, અને ઘણે ભાગે જે પારકાનાજ ઉપભોગમાં આવે તેવા એ પૈસાના મોટા સંગ્રહને હે પંડિતો તમે તજો."

શાર્દૂલવિક્રીડિત

વિશેષાર્થ—સંસાર દરિયો છે, ભારે વહાણ જેમ દરિયામાં ડુબી જાય છે તેમ પાપથી ભારે થયેલો જીવ સંસારસમુદ્રમાં ડુબી જાય છે પૈસા કમાવામાં, તેનું રક્ષણ કરવામાં અને અકાર્યમાં વ્યય કરવામાં અનેક આરંભ કરવા પડે છે, આરંભથી પાપ થાય છે અને પાપથી આત્મા ભારે થાય છે માટે પૈસા સંસારભ્રમણનોજ હેતુ છે

રાજાઓ અગાઉના વખતમાં પૈસા ખુચવી લેતા હતા, અને તેમ કરવા સારૂ દ્રવ્યવાનના છિદ્ર જોયા કરતા હતા આવા ભયમાં ગૃહસ્થોને હંમેશા રહેવું પડતું અને તેટલા સારૂ પૈસા હોય તોપણ ગરીબાઈનો દેખાવ કરવો પડતો હતો અત્યારે પણ ચોર, લુચ્ચાઓ અને સોનેરી ટોળીવાળાથી પૈસાદારને ડરવાનું રહે છે

પૈસાના વિચારમાં આ પ્રાણી એટલો બધો વ્યગ્ર થઈ જાય છે કે પોતાનો પુત્રધર્મ, પિતૃધર્મ, પતિધર્મ, બાન્ધવધર્મ વિગેરે ધર્મો તદ્દન ભુલી જાય છે પૈસાના વિચારમાંજ તેને મજા આવે

છે પૈસા કેમ રળવા, કેમ વધારવા કેમ ખરચવા વિગેરે વિગેરે બાબતો તેના મનપર એટલી બેસી જાય છે કે પોતાનો સર્વ ધર્મ ત્યજી દેછે, ધર્મનુ નામ પણ યાદ આવતુ નથી

ધન તજી દેવામા ત્રણ કારણો કહ્યા **પરભવમા દુર્ગતિ આ ભવમા ચાલુ ભય** અને **ધર્મવિમુખતા**. તે કરતા ચોથુ કારણ વધારે મજબૂત છે, તે એ છે કે **પેદા કરેલા પૈસા ઘણે ભાગે બીજાનાજ ઉપયોગમા આવે છે** પૈસા પેદા કરનાર તો આખી જીદગી વેઠ કરે છે, મોટો વારસો મૂકી જનારા પોતે સુખ ભોગવતા નથી, છોકરા હોય છે તો તે સુખ ભોગવે છે અથવા બીજા માલેક થાય છે ખાસ કરીને કૃપણનું તેમજ થાય છે નીતિશાસ્ત્રમા કહે છે કે—

> कीटिकासचित धान्य, मक्षिकासचित मधु ।
> कृपणे सचित वित्त परेरेवोपभुज्यते ॥

'કીડીએ ભેગુ કરેલુ અનાજ, માખીએ સગ્રહ કરેલુ મધ અને કૃપણ પુરૂષે એકઠુ કરેલુ ધન, પારકા વડેજ ભોગવાય છે'

આ ચાર કારણોનો અત કરણથી વિચાર કરે તો ધન ઉપર મોહ શુ રહે? આવો વિચાર તો કરો તમારી પાસે પાચ દશ લાખ રૂપીઆ હોય તો તેથી મોહ પામી જશો નહિ **શાલિભદ્રને** ઘેર દેવતાઈ આભૂષણાદિની દરરોજ નવાણુ પેટીઓ ઉતરતી, તોપણ તેને લાગ્યુ કે પોતાને માથે રાજા છે, માટે આ સસાર અસાર છે તો તમારા બે પાચ લાખ તે શી ગણતરીમા છે? તમે સામાન્ય સ્થિતિના હો તો ધનનો ત્યાગ બહુ મુશ્કેલ નથી ધનથી લાભ કાઈ પણ નથી કોણ જાણે કેવા અનાદિ પ્રવાહથી આ

લોભમા તણાતોજ જાય છે, અને પૈસા ત્યાગ કરતા વિચાર કરે છે કે મારાથી આના વગર રહેવાશે કે કેમ? પણ ભાઇઓ! ઉપર લખેલા અને બીજા અનેક દોષોથી ભરેલા પૈસાને તજી દો. પૈસા તજી દેવા તે તમે ધારો છો તેટલુ મુસ્કેલ નથી કોઇપણ વસ્તુનો વિયોગ થાય ત્યારે એમ લાગે છે કે જાણે તે વગર ચાલશેજ નહિ, પણવસ્તુત તે વગર ચાલે છે એજ નિયમ પૈસા માટે પણ સમજવો

સાત ક્ષેત્રમા ધન વાપરવાનો ઉપદેશ

क्षेत्रेषु नो वपसि यत्सदपि स्वमेत-
द्यातासि तत्परभवे किमिद गृहित्वा ।
तस्यार्जनादिजनिताघचयार्जितात्त,
भावी कथ नरकदु'खभराच मोक्ष ॥

"તારી પાસે દ્રવ્ય છે છતા પણ તુ (સાત) ક્ષેત્રમા વાપરતો નથી, ત્યારે શુ પરભવે ધનને તારી સાથે લઇજવાનો છે? વિચાર કર કે પૈસા મેળવવા વિગેરેથી થયેલા પાપસમુહથી મેળવેલા નારકીના દુખોથી તારો મોક્ષ (છુટકારો) કેમ થશે?"

વસતતિલકા

ભાવાર્થ–પ્રાપ્ત કરેલા પૈસા પરભવમા સાથે આવતા નથી, વળી તેને પેદા કરવામા, જાળવવામા અને તેનો વ્યય કરતા અથવા નાશ થતા અનેક દુખપરપરા થાય છે અને પરભવમા હીનગતિ થાય છે હવે ત્યારે કરવુ શુ? કરવાનુ એજ છે કે પ્રાપ્ત થયેલ, પૈસાનો શુભ રસ્તે વ્યય કરવો દ્રવ્ય વાપરવાના અનેક રસ્તા છે જિનબિંબસ્થાપન, જિનદેરાસરના જીર્ણોદ્ધાર,

પુસ્તકોનુ લખાવવુ, છપાવવુ, રક્ષણ કરવુ અને પુસ્તકભડારો કરવા, લાયબ્રેરી કરવી તથા કેળવણીનો પ્રચાર કરવો, સાધુ-સાધ્વીઓ, સ્વામીભાઈઓ અને બહેનોનો ઉત્કર્ષ કરવો, અનાથનુ પ્રતિપાલન કરવુ અને શાસનની શોભા વધારવી, આવા આવા અનેક ઉપયોગી સ્થાનો છે, તેમા જે જે સ્થાનકે આવશ્યકતા લાગતી હોય તે તે સ્થાનકે વ્યય કરવો સમજુને ડહાપણ ભરેલો લાગતો હોય તે તે સ્થાનકે વ્યય કરવો દ્રવ્ય વ્યય કરવામા લોકોની આધુનિક સ્થિતિ અને જરૂરીઆતપર ખાસ ધ્યાન આપવુ જો આવી ઉત્તમ ભાવનાથી દ્રવ્ય વ્યય કરવામા આવે તો સ સારરૂ ખથી છુટવાનુ જલ્દી બને તેમ છે શાસ્ત્રકારનુ ખાસ ફરમાન છે કે **સાત ક્ષેત્રમા ધનનો વ્યય કરવો, તેમા પણ જે ક્ષેત્ર સીદાતુ હોય તે તરફ પ્રથમ ધ્યાન આપવુ** જમણવાર કરવાની આ જમાનામા ઘણા માણસો **સમજીને**-વિચારીને ના પાડે છે તેઓને લાડવા કડવા લાગતા નથી, પરંતુ તેઓ સમજે છે કે જમણવાર કરતા શ્રાવકોની સ્થિતિ સુધારવાની, તેઓને ઉદ્યમે ચડાવવાની અને ભણાવવાના સાધનો યોજી જૈન પ્રજાને બીજી પ્રજાની સપાટી પર મૂકવાની પ્રથમ જરૂરીઆત છે, તેવીજ રીતે દેરાસર વધારવા કરતા તેમની પૂજા કરનારાઓને વધારવાની અને જે દેરાસર છે તેમને જાળવનારા ઉત્પન્ન કરવાની વધારે જરૂરીઆત છે આ વિચાર સશાસ્ત્ર છે એમ તને જણાય તો તારે તે આદરવો ફક્ત લોકપ્રવાહથી ખેચાઈ જવુ નહિ જ્યારે આવી રીતે વિચાર કરીને ધનનો વ્યય કરવામા આવશે ત્યારે બેવડો લાભ થશે

આવી રીતે ધનમમત્વ મોચનદ્વાર પૂર્ણ થયુ આ ધનનો વિષય બહુજ ઉપયોગી છે, એ સમજાવવાની જરૂર નથી ગ્રથકર્તાએ વિષય લીધો છે તે પ્રમાણે તેના બે ભાગ થઈ શકે છે ધન ઉપર મમતા ન રાખવાના કારણો શરૂઆતમા વિગતવાર બતાવ્યા છે અત્ર જે જે કારણો બતાવ્યા છે તેપર પ્રાણી વિચાર કરે તો તેની ચક્ષુ ઉઘડયા વગર રહે નહિ ચોથા શ્લોકમા જે તત્વજ્ઞાન બતાવ્યુ છે તે બહુ ઉપયોગી છે, અને ત્રીજા શ્લોકમા કહ્યુ છે કે मनत्वमात्रेण मन प्रसादसुखम् આ વાકય બહુ રહસ્યથી ભરપૂર છે ટુકામા કહીએ તો પ્રથમના ચારે શ્લોકમા જે કારણો બતાવ્યા છે તે બહુ વિચારવા યોગ્ય, મનન કરવા યોગ્ય અને અનુકરણ કરવા યોગ્ય છે વિવચના બીજા ભાગમા મળેલા ધનનો યોગ્ય માર્ગે વ્યય કરવા સૂચના કરી છે અને તે સબધમા કેટલુક ઉપયોગી જ્ઞાન આપ્યુ છે મુખ્ય ઉપદેશ અને ઉદ્દેશ ધન ત્યાગનોજ છે પણ કદાચ તદ્દન મમત્વ છુટી શકે નહિ તો પછી શુભ માર્ગે વ્યય કરવાનુ કહ્યુ છે

બધુઓ ! આ સસારમા અનેક પ્રકારે રઝળાવનાર સ્ત્રી અને ધન એ બેજ વસ્તુઓ છે એમના ઉપર રાગ એવા પ્રકારનો થાય છે કે તેનુ વર્ણન જ્ઞાનીઓ પણ પૂરેપૂરૂ આપી શકતા નથી આમા ધન ઉપરનો સ્નેહ વધારે સખ્ત છે કે સ્ત્રી ઉપરનો વધારે સખ્ત છે તે કહેવુ મુશ્કેલ છે સ્ત્રી ઉપરનો સ્નેહ મોટી ઉમરે શરૂ થઇ થોડા વર્ષના ઓછો થઇ જાય છે, પણ જેટલો વખત રહે છે તેટલો વખત તેનો રસ (intensity) બહુધા વધાર હોય છે દ્રવ્ય પરનો મોહ દરરોજ વધતો જાય છે અને વૃદ્ધાવસ્થામા તે પરાકાષ્ઠાએ પહોચે છે અમુક વ્યક્તિને માટે કયો મોહ વધારે છે તે કહી શકાય, પણ સામાન્ય

રીતે મારૂ પોતાનુ તો માનવુ એવુ છે કે દ્રવ્યપરનો મોહ કદાચ સ્ત્રીમોહથી ચઢીઆતો હોય કે ન હોય, પણ તેથી ઉતરે એવો તો નથીજ કોઇપણ વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવામા પ્રાણીને અમુક ઇરાદો હોય છે, પણ ધનપ્રાપ્તિમા તો કાઇ પણ ઈરાદા વગર માત્ર પૈસાની ખાતરજ પૈસા મેળવવા યત્ન કરવામા આવે છે પુત્રને મ્હોટો વારસો આપવાનુ પણ બ્હાનુ છે આ દલીલના પૂરાવામા બે હકીકત જોવાની છે એક તો વગર પુત્રના અને પુત્ર થવાની આશા વગરના માણસો પણ એટલીજ ખતર્થી પૈસા પ્રાપ્ત કરે છે, અને પાસેના પૈસાનો શુભ માર્ગે પણ વ્યય કરતા નથી, અને બીજી એ કે જો આવતા ભવ માટે પૈસા રોકાઈ શકતા હોય (investing of money) તો કોઈપણ માણસ પુત્રને વારસો આપવાની દરકાર કરે તેમ નથી વળી બીજુ એ પણ જાણવા યોગ્ય છે કે દરેક કાર્યમા અમુક હદ હોય છે એટલે કે અમુક વખત પછી અમુક પ્રાપ્તિ થયા પછી તે કાર્ય પુરૂ થયુ ગણાય પૈસાની બાબતમા આ નિયમ પણ જુદો પડે છે હજાર મળે લાખની અને લાખ મળે કરોડની ઉત્તરોત્તર ઇચ્છા વધતીજ જાય છે વધતી ઇચ્છા અનુસાર કર્તવ્યમા જોડાઇ જીવન પૂર્ણ થાય છે, પણ પૈસા કમાવાનુ કાર્ય કદી પણ પુરૂ થતુ નથી કાર્યસિદ્ધિના આ બે નિયમોને ધનપ્રાપ્તિ ખોટા પાડે છે

ધનપ્રવૃત્તિ નિર્હેતુક છે એ આપણે જોયુ, છતા જેઓ તેને ઇચ્છતા નજ હોય તે ઉત્કૃષ્ટ પ્રશસાને પાત્ર છે જેઓ શ્રાવક અવસ્થામા છે તેમણે સર્વ ત્યાગની ઇચ્છા રાખવી અને સાથે બાહ્ય સ્થિતિમા સતોષ રાખવો પોતાની સ્થિતિ સુધારવા મહત્વાકાક્ષા રાખવી પણ તેમા પગેનાઇ જઇ દુર્ધ્યાન ન થવા

દેવુ ચાલુ સ્થિતિમા આનદ પામવો અને ખાસ કરીને કર્મના સિદ્ધાંતને તાબે થઈ જવુ નહિ પણ પુરૂષાર્થ કરવો ગેરસમજુતી ન થાય તેટલા માટે જણાવવાની જરૂર છે કે સતોષ ને પુરુષાર્થને વિરોધ નથી, પણ દુર્ધ્યાન થાય, પૈસાની જપમાળા જપાય, પૈસા પૈસાનુજ ધ્યાન રહે એવી સ્થિતિ ન થવા દેવી you may aspire but don t be dissatisfied with your present lot **તમે મોટા થવાની આશા-ઇચ્છા રાખો પણ તમારા ચાલુ સચોગોથી અમ તોપી બનો નહિ**

ધન મેળવ્યા પછી શુ કરવુ, એ બાબતમા ગ્રથકારે વિવેચન કર્યું છે ધન મેળવતા કેવા કેવા સસ્કાર થાય છે તે પર જો ધ્યાન આપવામા આવે તો ઉપદેશ લાગ્યા વગર રહે નહિ પૈસા માટે પરદેશગમન, નીચ સેવા, ટાઢ તડકા અને તીવ્ર વચનો સહન કરવામા આવે છે, પૈસા માટે ખુશામત કરવામા આવે છે, પૈસા માટે ખટપટ કરવામા આવે છે અને પૈસા માટે અનેક વિટબના સહન કરવામા આવે છે જે કદર્થનાનો અશ સહન કરવાથી મુનિમાર્ગમા મોક્ષ મળે તેવી કદર્થનો- પૈસા સારૂ અનાદિ મોહમદિરામા ચકચૂર થયેલ જીવ કરે છે, પણ વિચારતો નથી કે આ બધુ શા સારૂ ? મૂઢ અવસ્થામા અથડાઈ પછડાઈ અનતકાળ રખડયા કરે છે સિંદૂર પ્રકરણમા કહે છે કે-'ધનથી અધ થયેલી બુદ્ધિવાળા પુરૂષો વિષમ અટવીમા ભ્રમણ કરે છે, વિકટ દૂર દેશાતરમા ફરે છે, ગહન સમુદ્રનુ ઉલ્લઘન કરે છે, બહુ દુ ખવાળી ખેતી કરે છે, કૃપણ પતિની સેવા કરે છે અને હસ્તીઓના ગ ઘટ્ટનથી અપ્રવેશ્ય સગ્રામમા જઈ પ્રાણ આપે છે આ સર્વ લોભનુ ચેષ્ટિત છે'

સુખ ક્યા ? પૈસાદારોની હવેલીમા, રાજાના મહેલમા, ચક્રવર્તીના આવાસમા, ઇંદ્રના ઇંદ્રાસનમા કે બે ઘોડાની ગાડીમા ? વિચારીને જવાબ દેવો એ સરલ છે જરા જુઓ બહારના આડબરમા સુખ નથી સુખી લાગતા માણસોના હૃદય સળગી જતા હોય છે, ઘરમા અનેક ખટપટ હોય છે અને મનમા તો યુદ્ધ ચાલ્યાજ કરે છે, સુખ સતોષમાજ છે, ચાલુ સ્થિતિને તાબે થવામાજ છે ધન અસ્થિર છે, કોઈનુ થયુ નથી અને કોઈનુ થવાનુ નથી વળી પ્રાયે વિદ્યા અને ધનને વૈર છે જ્ઞાન વગર સુખ નથી, અને પૈસાદારને સુખી માનવા એના જેવી બીજી મૂઢતા નથી

અનેક દોષોથી ભરપૂર, **ધવળ શેઠ, મમ્મણ શેઠ, સુભૂમચક્રી** વિગેરેને નરકમા નાખનાર, એકાત ઉપાધિથી ભરપુર મનની અશાતિનુ પ્રબળ સાધન અને દુખનો વરસાદ વર્ષાવનાર વિદ્વાનોથી અધનુ ઉપનામ મેળવનાર લક્ષ્મીનુ સુખ ભોગવનાર ધનિકોને તે સુખ મુબારક હો ચાલુ જમાનાના વિચિત્ર રગથી ભરપુર જીદગીમા અને ખાસ કરીને સખ્ત પ્રવૃત્તિના મધ્યબિંદુ ગણાતા મોટા શહેરોના સુખી દેખાતા લોકોને જોઈ જરાપણ મુઝાવુ નહિ, તેઓને સુખી માનવા નહિ કારણ કે તેઓના ખાસ નજીકના સબધમા ગયેલાઓ જાણે છે કે તેઓ સુખી નથી આપણુ સુખ આપણી સાથેજ છે, અને આપણે તો પરમાનદપદ પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છામા ચાલુ [illegible] તાબે થઈ, શુદ્ધ વૃત્તિએ રહી, ધર્મમય જીવન [illegible] ખી, ઉચ્ચતર અને વિશુદ્ધતર જીવન [illegible]

હેતુ પાર પાડવા સારૂ મનપર અંકુશ રાખવાની અને લોભનો ત્યાગ કરવાની બહુ જરૂર છે

શરીરને પાપથી પોષવું નહિ.

पुष्णासि य देहमघान्यचिंतय-
स्तवोपकार कमत्र विधास्यति ।
कर्माणि कुर्वन्निति चिंतयायतिं,
जगत्यत्र वचयते हि धूर्त्तराट् ॥

"પાપને અણુવિચારતો જે શરીરને તું પોષે છે તે શરીર તારા ઉપર શું ઉપકાર કરશે? (તેથી તે શરીર માટે હિંસાદિક) કર્મો કરતા આવતા કાળનો વિચાર કર આ શરીરરૂપ ધૃતારો પ્રાણીને દુનિયામા છેતરે છે   વ શસ્થ

ભાવાર્થ—શરીરને પોષણ કરવા સારૂ હીન ખોરાક અને ઉપચાર કરાવવા પડે છે અને તે માટે પૈસા પે। કરવા પડે છે હિંસા અસત્ય વિગેરે પાપો પણ સેવવા પડે છે શરીર ધીમે ધીમે નાજુક તબીયતનું બની જાય છે તેને સાબુ ચોળવા, પખા નખાવવા અને અખાદ્ય પદાર્થો દવારૂપે ખવરાવવા પડે છે આવી રીતે પોષણ કરેલું શરીર પણ જરાએ બદલો વાળતું નથી વારવાર કટાળો આપ્યા કરે છે અને ઉલટું ઘણી વખત તો રોગનું ઘર થઇ પડે છે

વળી આવા કર્મો કરતી વખતે પ્રાણીએ ભવિષ્ય કાળનો વિચાર કરવો જોઇએ શરીરને જરા સુખ આપવા ખાતર જેના નામ ન આપી શકાય તેવી દવાઓ ખાતા છતા તે તો

પોતાનું ધાર્યું જ કામ કરે છે અને પરભવમા નીચ ગતિ થાય છે તે નફામા રહે છે વળી આવા કર્મોથી પોષેલ શરીર પણ નાશ તો પામેજ છે આપણે તેને પોતાનુ માની બેઠા છીએ પણ વાસ્તવિક સ્વરૂપ તેમ નથી ખરેખર, વિદ્વાન ગ્રંથકર્તા કહે છે તેમ શરીરરૂપ ઠગારો સર્વ પ્રાણીઓને ઠગે છે કહેવાની મતલબ એ છે કે શરીરને પાપી કાર્યથી પોષવુ નહિ ધાર્મિક કાર્યમા ઉપયોગી થાય છે તેથી તેને જોઇતો નિરવદ્ય ખોરાક આપી મમત્વ વગર પાળવુ એટલુજ કર્તવ્ય છે

શરીરપરનો મોહ સસારમા રઝળાવે છે એ જણાય છે **સનતકુમાર ચક્રવર્તી**ને શરીરપર બહુ પ્રેમ હતો, પણ જ્યારે તે મોહ પરાકાષ્ઠાએ પહોચ્યો ત્યાર વિષમય થઇ ગયુ, અને પુરાણમા ત્રિશકુ માટે એક દષ્ટાત આપેલ છે તે પણ શરીર પર અત્યત પ્રેમ રાખનારને બોધ આપે તેવુ છે આ ત્રિશકુ રાજાને શરીરપર એટલો બધો પ્રેમ હતો કે એજ શરીરથી સ્વર્ગમા જવાની તેને ઇચ્છા થઇ પોતાના કુળગુરૂ વસિષ્ટને આ વાત જ્યારે કહી ત્યારે તેઓએ વાતને હસી કાઢી ત્યાર પછી પોતાના પુત્રોને પ્રયત્ન કરવા કહ્યુ પરતુ તેઓએ પણ મશ્કરી કરી વાત ઉડાવી દીધી આટલા ઉપરથી ત્રિશકુ ગુસ્સે થઈ ગયો અને વિશ્વામિત્ર પાસે ગયો વિશ્વામિત્રના કુટુબ ઉપર દુકાળના વખતમા ત્રિશકુએ ઉપકાર કર્યો હતો તેથી વિશ્વામિત્રે તેની માગણી કબૂલ કરી અને યજ્ઞ કરવા માડ્યો તપના પ્રભાવથી વિશ્વામિત્રે ત્રિશકુને આકાશમા ચડાવવા માડ્યો પણ સ્વર્ગના ગઢ આગળ પહોચ્યો ત્યા ઇંદ્રે તેને ઉંધે માથે પડાડ્યો અર્ધ રસ્તે પહોચ્યો ત્યા વિશ્વામિત્રે આ વાત

તળી એમને બોલ્યા કે તિષ્ઠ ત્રિશઙ્કુ તિષ્ઠ આ ઉચ્ચારથી ત્રિશંકુ ઉંધે માથે લટકી રહ્યો ન મળ્યુ સ્વર્ગસુખ અને ન મળ્યુ સંસારસુખ શરીરપરના મમત્વથી સર્વ ખોયુ (આપે ગૌતમનેરી) આ હકીકતપરથી શરીરમોહ કેટલો નુકશાનકર્તા છે એ જોવાનુ છે

જીવ અને મુનિ વચ્ચે થયેલી વાતચીત

दुष्ट कर्मविपाकभूपतिवशः कायाह्वयः कर्मकृत्
बद्ध्वा कर्मगुणैर्हृषीकचषकैः पीतप्रमादासवम् ।
कृत्वा नारकचारकापदुचितं त्वां प्राप्य चाशु-छल
गतेति स्वहिताय संयमभरं तं नाहयान्यद्वद ॥

"શરીર નામનો નોકર કર્મવિપાક રાજાનો દુષ્ટ નવકર છે તે તને કર્મરૂપી દોરડાએ બાંધીને ઇન્દ્રિયોરૂપી દારૂ પાવાના પાત્રો વડે તને પ્રમાદરૂપ મદિરા પાશે આવી રીતે તને નારકીના દુઃખ ખમવાને યોગ્ય કરીને પછી કાંઈ બ્હાનુ લઈને તે નોકર નાશી જશે, માટે તારા પોતાના હિતને માટે તે શરીરને જરા જોર આપીને સંયમના ભારને તુ સહન કર"

વિવરણ—એક કર્મવિપાક નામે રાજા ચતુર્ગતિ નગરીમાં રાજ્ય કરે છે આ રાજાને અનેક નોકરો છે અને શરીર પણ અનેકમાનો એક સેવક છે હવે રાજા દરરોજ ચોરી ભરે છે, તેમા એક દિવસ આ જીવ યાદ આવ્યો એટલે પોતાના સેવકોને હુકમ કર્યો કે આ જીવને બંદીખાનામા નાખી દો, નહિતો કદાચ તે મોક્ષનગરમાં ચાલ્યો જશે જ્યાં આપણી સત્તા (Jurisdiction) જરા પણ નથી શરીર નામના સેવકે

તૈયારી કરી અને રાજાને કહ્યુ કે જીવને કબજે રાખવા સારુ દોરડાનો ખપ પડશે કર્મવિપાકે કહ્યુ કે "અરે કાયા! તેમા તારે મુઝાવાનુ નથી આપણી શાળામા કર્મ નામના હજારો દોરડા છે તેમાથી તારે જોઇએ તેટલા લઇ લે, ફક્ત તુ આ જીવથી સાવચેત રહેજે, નહિ તો તને થાપ ખવરાવી દેશે," વળી પાછો શરીરસેવકને વિચાર થયો કે કામ આ કરુ છે તેથી રાજાને કહ્યુ કે "મહારાજ! આ જીવમા તો અનંત શક્તિ છે તેથી મને મારીને હઠાવી દે, માટે કોઇ એવી વસ્તુ આપો કે તેના ઘેનમા પડયો રહે અને પોતાની શક્તિ છે તેનો ખ્યાલજ આવે નહિ" આ ઉપરથી બહુ વિચાર કરીને રાજાએ મદ્ય, વિષય, કષાય, નિદ્રા અને વિકથા એ પાચ પ્રમાદરુપ આસવ (દારુ) આપ્યા, અને ભલામણ કરી કે ઇદ્રિયોરુપ વાસણમા આ આસવ લઇ આ જીવને પાયા કરવો

શરીરે આવી રીતે પોતાના રાજાનો હુકમ થતા તરતજ અમલમા આણ્યો દારૂના ઘેનમા મગ્ન થઇ ગયેલા જીવને કૃત્યાકૃત્યનો પણ વિવેક રહ્યો નહિ, અને જ્યારે શરીરને અચોક્સ થયુ કે આ જીવ હવે મોક્ષે જશે નહિ પણ નારકીમાજ જશે, ત્યારે પોતાનુ કાર્ય ફતેહ થયુ છે એમ માની આ જીવને છોડીને ચાલ્યો જવાનો વિચાર કરવા લાગ્યુ હતુ એવા વખતમા અકસ્માત્ ગુરૂ મહારાજ (મુનિસુદરસૂરિ) આ જીવને મળી ગયા બદીખાનામા પીધેલ અવસ્થામા પડેલા આ જીવને જોઇને તેઓને બહુ દયા આવી એટલે તેમણે તે જીવને કેદખાનાનુ સ્વરૂપ સમજાવ્યુ અને પછી કહ્યુ કે "હે ભાઈ! આ બદીખાનામાથી અત્યારે પણ નીકળી જા, આ ...રા લોભી છે, માટે તારે એવી યુક્તિ કરવી

થાડુ થાડુ ખવરાવવુ અને મોક્ષનુ સાધન તેના વડેજ તૈયાર કરવું, અને તારે પાચ ઇંદ્રિયોપર સયમ રાખવો ને પાચ પ્રમાદ-રૂપ દારૂ તો કદી પીવોજ નહિ"

મુનિસુદરસૂરિ મહારાજના આ ઉપદેશ ઉપર હાલમા જીવ વિચાર ચલાવે છે ઉપદેશ પ્રમાણે અમલ થવાની બહુ જરૂર છે

શાસ્ત્ર ભણેલા પ્રમાદીને ઉપદેશ

यस्यागमामोदरसैर्न धौतः प्रमादपङ्कः स कथ शिवेच्छु ।
रसायनैर्यस्य गदाः क्षता नो, सुदुर्लभ जीवितमस्य नूनम् ॥

"જે પ્રાણીના પ્રમાદરૂપ કાદવ સિદ્ધાતરૂપ વરનાદના જળ પ્રવાહથી પણ ધોવાતો નથી તે કેવી રીતે મુમુક્ષુ (મોક્ષ મેળવવાની ઇચ્છાવાળો) હોઈ શકે ? ખરેખર, રસાયણથી પણ જે કોઈ પ્રાણીના વ્યાધિઓ નાશ પામે નહિ તો પછી તેનુ જીવન રહેવાનુ જ નહિ એમ જાણવુ" ઉપજાતિ

ભાવાર્થ—જ્યારે શાસ્ત્રશ્રવણથી પણ પ્રમાદનો નાશ થાય નહિ ત્યાર પછી આ જીવને અન તકાળ પર્યંત સ સારમા પરિભ્રમણ કરવાનુ જ છે, એમ સમજવુ પ્રમાદ આઠ પ્રકારના છે ૧ સશય ૨ વિપર્યય (ઉલટો બોધ) ૩ રાગ ૪ દ્વેષ ૫ મતિભ્રશ ૬ મન વચન કાયાના યોગોનુ દુ પ્રણિધાન ૭ ધર્મપર અનાદર ૮ અજ્ઞાન અથવા પાચ પ્રકારે પણ પ્રમાદ છે મદ્ય, વિષય, કષાય, વિકથા ને નિદ્રા આનુ વિશેષ સ્વરૂપ છઠ્ઠા અધિકારમા છે અત્ર આઠ પ્રકારના પ્રમાદનો ત્યાગ

સમજવો શાસ્ત્રાભ્યાસ કે શ્રવણ પછી તે બન્યાજ રહે તો પછી થઈજ રહ્યુ ! વૈદ્રશાસ્ત્રોક્ત વિધિપૂર્વક મારેલા તામ્ર કે પારદ પ્રમુખના પ્રયોગથી પણ જ્યારે વ્યાધિ મટે નહિ ત્યારે તે કેસની આશા છોડવી તેમજ સસાર દુખરૂપ વ્યાધિ પણ તેને માટેના રસાયણ શાસ્ત્રથી પણ જો મટે નહિ તો જાણવુ કે તેવા વ્યાધિવાળો પ્રાણી 'દુસાધ્ય' કે 'અસાધ્ય'ના વર્ગમા છે દરેક ભૂલને સુધારવાના ઉપાય હોય છે, દરેક વિમાર્ગગમનને સુમાર્ગે લાવવાના સાધન હોય છે, દરેક વ્યાધિના ઔષધ હોય છે

પ્રમાદનો પારિભાષિક અર્થ ન કરીએ તો સામાન્ય ભાષામા તેનો આલસ-પુરૂષાર્થનો અભાવ એ અર્થ થાય છે દરેક વ્યક્તિ પછી તે ઉપાધિ રહિત હોય તેને સ્વકર્તવ્યથી ભ્રષ્ટ કરનાર આ મહા દુર્ગુણ છે એની હાજરી હોય ત્યારે કોઈપણ કાર્ય થઈ શકતુ નથી અને દરેક પગલે સ્ખલના પ્રાપ્ત થાય છે સાધુ જીવનમા પ્રમત્ત અવસ્થા અધપાત કરાવનારી થાય છે અને સાધ્યને રસ્તે વધારો કરાવવાને બદલે એક પગલુ પાછી હઠાડે છે

આ પ્રમત્ત અવસ્થા દૂર કરવા માટે શાસ્ત્રાભ્યાસ પરમ ઉપાય છે શાસ્ત્રાભ્યાસથી પોતે કોણ છે, પોતાની ફરજ શી છે, પોતાનુ સાધ્ય શુ છે, તે સાધ્ય પ્રાપ્ત કરવાના ઉપાય શા છે તે જાણવાનુ સમજવાનુ બની આવે છે અને તેથીજ પ્રમાદને દૂર કરવા યોગ્યતા શાસ્ત્રાભ્યાસીને પ્રાપ્ત થાય છે આ અભ્યાસ પણ મનનપૂર્વક અને વર્તનપર અસર કરનારો જોઇએ

ક્રૂ કે ચપળતા કરાવનારો શાસ્ત્રાભ્યાસ !

નથી, કારણકે એવી સ્થિતિમા વ્યાધિના ઔષધ તરીકે તેમા જે ગુણ રહેલે છે તે નાશ પામે છે અને ધારેલ પરિણામ ન નીપજાવનાર ઔષધ નકામુ થઇ પડે છે તેમ શાસ્ત્રાભ્યાસ પણ આવા સયોગોમા ઉપયોગ વગરને થઈ પડે છે રસાયનનુ ઉકત દષ્ટાંત તેથી બરાબર થાય છે કહેવાની મતલબ એ છે કે શાસ્ત્રાભ્યાસ બહુ મનનપૂર્વક કરવો, તે પ્રમાણે વર્તન કરવુ અને પ્રમાદ વિગેરે દુર્ગુણા હોય તેને દૂર કરવાનુ સાધ્ય લક્ષમા રાખવુ પરમ સાધ્ય તો 'શિવ' (મોક્ષ) છે એ ખાસ ધ્યાનમા રાખવુ અને બુદ્ધિ તથા શકિતને આવિર્ભાવ આપવાના આવા અનુકુળ પ્રસગો પ્રાપ્ત થયા છતા તેનો સદુપયોગ ન થાય અને દરેક શુભ કાર્યમા પ્રમાદ વધાજ કરે એ સ્થિતિ દૂર કરવાની આવશ્યકતા સમજવી અને દૂર કરવા પરમ પુરૂષાર્થ પ્રગટ કરવો

નરક ગતિના દુખો

दुर्गंधतो यदणुतोपि पुरस्य मृत्यु-
रायूंषि सागरमितान्यनुपक्रमाणि ।
स्पर्श खर क्रकचतोऽतितमामितश्च,
दु खावनतगुणितौ भृशशैत्यतापौ ॥
तीव्रा व्यथा सुरकृता विविधाश्च यत्रा-
क्रदारवै सततमभ्रभृतोऽप्यमुष्मात् ।
किं भाविनो न नरकात्कुमते बिभेषि,
य मोदसे क्षणसुखैर्विषये कषायी ॥ युग्मम्

"જે નારકીની દુર્ગંધીના એક સૂક્ષ્મ ભાગ માત્રથી (આ મનુષ્ય લોકના) નગરનુ (એટલે નગરવાસી જનોનુ) મૃત્યુ થાય છે, જ્યા સાગરોપમથી મપાતુ આયુષ્ય નિરૂપક્રમ હોય છે, જેનો સ્પર્શ કરવતથી પણ બહુ કર્કશ છે, જ્યા ટાઢ તડકાનુ દુ ખ અહીં કરતા (મનુષ્યલોક કરતા) અનતગણુ વધારે છે, જ્યા દેવતાઓની કરેલી અનેક પ્રકારની વેદનાઓ થાય છે અને તેથી હાહાકાર અને આક્રદવડે આકાશ ભરાઈ જાય છે–આવા પ્રકારની નારકી તને ભવિષ્યમા મળશે એ વિચારથી હે કુમતિ ! તુ બીતો નથી કે કષાય કરીને અને થોડો વખત સુખ આપનારા વિષયો સેવીને આન દ માને છે?"

વિવેચન–નારકીમા દુર્ગંધ એટલી હોય છે કે તેના બહુ સૂક્ષ્મ ભાગથીજ આખા નગરવાસી જનોના મરણ થઈ જાય

મનુષ્યનુ આયુષ્ય મહામારી, શસ્ત્રઘાત, ભય વિગેરે કારણોથી નાશ પામે છે એટલે સોપક્રમ હોય છે, પણ નારકીના જીવનુ આયુષ્ય તો ગમે તે કારણથી તુટતુંજ નથી ઘણા કટકા શરીરના થઈ જાય તો પણ પારાની પેઠે તે જોડાઈ જાય છે વળી નારકીનુ આયુષ્ય સાગરોપમથી ગણાય છે સાગરોપમ એટલે અસખ્યાતા વરસનુ એક પલ્યોપમ અને દશ કોટાકોટિ પલ્યોપમે એક સાગરોપમ પલ્યોપમનો પણ ખ્યાલ આવવો મુશ્કેલ છે (પાચમા કર્મગ્રથની ગાથા ૮૫ મી જુઓ) આવુ મોટુ આયુષ્ય અને તેમા દુ ખ દુ ખજ છે એટલે ક્ષણ માત્ર પણ સુખ નથી

[illegible]ના સ્પર્શ કરવતની ધારથી પણ સખત છે અને ઉત્તરધ્રુવની ઠડી અને તાપ આગળ સહર

તાપ કાંઈ પૃથ્વીમા નથી ક્ષેત્રવેદના બહુજ સખત છે કેટલાક ક્ષેત્રો તદ્દન ગરમ છે એના દુઃખનો ખ્યાલ એટલાથી આવશે કે તેને ઉપાડી એરના અગાશાની ખાઇમા જઇ ઉનાળામાં સુવાડવામા આવે તો જેમ મનુષ્ય કમળની શય્યામા સુખેથી સુઈ રહે તેમ ૮ માસ સુધી નિદ્રા લે આ પ્રથમ પ્રકારની ક્ષેત્રવેદના છે જીજ્ઞાસુએ બીજા ગ્રંથોથી તેનુ વિશેષ સ્વરૂપ જાણી લેવુ

બીજા પ્રકારની પરમાધામીકૃત વેદના છે આ હલકી જાતના દેવોને જીવોને દુઃખ દેવામાજ આનંદ આવે છે તેઓ તેને મારે છે, કૂટે છે, તેના શરીરને તોડે છે, કાપે છે રાડા પડાવે છે, એક પર બીજાને નાખે છે ભરતના કરે છે અને જીભ ખેંચે છે અને એવી એવી બીજી અનેક પ્રકારની વેદનાઓ કરે છે તેનો ખ્યાલ આવવો મુશ્કેલ છે

આ ઉપરાત ત્રીજી અન્યોન્યકૃત વેદના છે અગાઉના વૈરભાવથી જીવો પરસ્પર કપાઇ મરે છે, લડે છે અને કદર્થના પામે છે, પમાડે છે

ઉપરની હકીકત ઉપરથી જણાયુ હશે કે ક્રોધી, અહંકારી, કપટી, લોભી, વિષયમા આસક્ત જીવ સદરહુ ગતિમા જાય છે જો તારી કલ્પનાશક્તિ સારી હોય તો ઉપરનુ સ્વરૂપ જોયા પછી પણ તને નારકીની બીક લાગતી નથી ? વિષયજન્ય સુખ-માની લીધેલુ સુખ ક્ષણવાર-પા ન મિનિટ-કલાક-દિવસજ ચાલે છે અને તેના બદલામા નારકીના દુઃખો સાગરોપમ ચાલે છે માટે હવે ગમે તે આદર

તિર્યંચ ગતિના દુઃખો

वधोऽनिशं वाहनताडनानि, क्षुत्तृट् दुरामातपशीतवाताः ।
निजान्यजातीयभयापमृत्युदुःखानि तिर्यक्ष्विति दुस्सहानि ॥

" નિરંતર બંધન, ભારનું વહન, માર, ભૂખ, તરસ, દુષ્ટ રોગો, તડકો, ઠંડી, પવન, પોતાની અને પારકી જાતિનો ભય અને કુમરણ—તિર્યંચ ગતિમાં આ અસહ્ય દુઃખો છે" ઉપજાતિ

અર્થ—બંધન તે ગાડા, હળ, ચક્કી વિગેરેમાં તડકો, ઠંડી અને પવન તે અનુક્રમે ઉનાળો શિયાળો અને ચોમાસાની ઋતુના ઉપદ્રવ છે પોતાની જાતિનો ભય તે હાથીને હાથીનો, ગોધાને ગોધાનો વિગેરે, અને પરજાતિનો ભય તે મૃગને સિંહનો, ઉંદરને બિલાડીનો વિગેરે, વળી નાક કાનનું છેદવું વિગેરે બહુ પ્રકારના દુઃખો તિર્યંચોને છે બિચારાથી બોલી શકાય નહિ, સહનશીલતા રાખવી પડે આવી પીડાઓ વિષય કષાયમાં રાચનારને ખમવી પડે છે માટે ચેતો અત્ર તિર્યંચ ગતિના દુઃખો વર્ણવામાં આવ્યા છે, તે સર્વ જીવોની અપેક્ષાઓ છે, એ ઉપરાંત અમુક જાતિને માટે દુઃખો વિચારીયે તો બહુ જાય દાખલા તરીકે કેટલાક દુઃખો અશ્વને ખાસ હોય છે, કેટલાક બળદને ખાસ હોય છે, કેટલાક શ્વાનને ખાસ હોય છે, તે દરરોજના અનુભવનો વિષય છે તેથી ગ્રંથગૌરવના ભયથી અત્ર વિસ્તાર કર્યો નથી એકેન્દ્રિયાદિકના અવ્યક્ત દુઃખનું વર્ણન કરવું પણ અશક્ય છે તે ગતિમાં સુખ નથી એ સાર છે

દેવગતિના દુઃખો

मुधान्यदास्याभिभवाभ्यसूया, भियोऽन्तगर्भस्थिति दुर्गतीनाम् ।
एवं सुरेष्वप्यसुखानि नित्यं किं तत्सुखैर्वा परिणामदुःखैः ॥

" ઈંદ્રાદિકની નિષ્કારણ સેવા કરવી, પરાભવ, મત્સર, અતકાળ ગર્ભસ્થિતિ અને દુર્ગતિનો ભય-આવી રીતે દેવગતિમા પણ નિરતર દુ ખો છે વળી જેને પરિણામે દુ ખ છે તેવા સુખથી શુ ? ઉપજાતિ

ભાવ-૧ મનુષ્ય પારકી ચાકરી કરે છે તેનો હેતુ ગુજરાન ચલાવવાનો હોય છે પણ દેવતાને આજીવિકાનુ કારણ નહી છતા તેમજ દ્રવ્યપ્રાપ્તિનો હેતુ નહી છતા પણ આભિયોગાદિક ભાવનાએ કર્મ પૂર્વોપાર્જન કરેલા કર્મના આધીનપણાથી વગર કારણે ચાકરી કરવી પડે છે

૨ પોતાથી વધારે બળવાન દેવો પોતાની સ્ત્રીને ઉપાડી જાય ઈત્યાદિ આભભન-પરાભવ

૩ પરનો ઉત્કર્ષ સહન ન કરવો તે અસૂયા દેવતાને બીજા દેવોનુ વિશેષ સુખ જોઈને ઇર્ષ્યા બહુ હોય છે

૪ દેવતાને મરણની બીક બહુ લાગે છે ફુલની માળાનુ કરમાવુ વિગેરે મરણના ચિન્હ જોઇ છ માસથી તો વિલાપ કરવા માડે છે

૫ મરણ પછી ગર્ભમા નવ માસ અશુચિ કર્દમમા ઉધુ લટકાવુ પડશે એવા વિચારથી મૂર્છા પણ પામે છે, અથવા ઢોર પશુ કે એકેન્દ્રિયમા જવુ પડશે તેની બીક પણ બહુ લાગે છે

૬ એજ રીતે દુર્ગતિમા જવાની બીક બહુ લાગ્યા કરે છે વળી દેવતાઓમા ખટપટ બહુ ચાલે છે, લડાઇઓ પણ ઘણી વાર થાય છે અને ચિત્તવ્યગ્રતા બહુ રહે છે એકવી ઋદ્ધિ

પ્રાપ્ત થયેલી હોય છે, પણ તેથી કાંઇ માનસિક સુખ મળતું નથી અને એ સુખ દેવતા ભોગવી શકતા નથી

વળી પૌદ્ગલિક સુખ જરાજરા છે એમ માનીએ તોપણ દેવગતિમા કરેલી વિષયાસક્તિને પરિણામે દુર્ગતિ મળે છે ત્યારે પછી એને સુખ કેમ કહેવાય ? ઉપદેશમાળામા ધર્મદાસ ગણિ કહે છે કે "ચ્યવન સમયે દેવતા પોતાનુ પૂર્વેનુ સુખ ભાવિમા પ્રાપ્ત થનારૂ દુ ખ વિચારીને માથુ કુટે છે અને ભીત સાથે માથુ અફાળે છે ' પાચ ઇન્દ્રિયના વિષયમા આસક્ત, અગભગ ભગાસાથી છ માસ પહેલા જાગ્રત થતા દેવો, કરોડો વર્ષના સુખને અતે બધુ હારી જાય છે પૌદ્ગલિક સુખ એ સુખ-જ નથી એ અત્ર સ્ફુટ થઇ જાય છે

જ્યા સુધી માનસિક સુખ-જ્ઞાનાનદ નથી ત્યા સુધી સ્થૂળ પૌદ્ગલિક સુખ ગમે તેટલુ હોય તોપણ તેથી જરાપણ આનદ થતો નથી દેવગતિમા સ્થુળ સુખો તો કદાચ પરાકાષ્ટાએ પહોચે તેટલા લભ્ય થઇ શકે તોપણ તે હોય ત્યારે પણ સુખ નથી અને પછીતો મહા કષ્ટ આપનાર થાય છે દેવ જેવી એકાત સુખ આપનારી લાગે તેવી ગતિમા પણ સુખ નથી એ ખાસ વિચારવા યોગ્ય છે

મનુષ્ય ગતિના દુ ખો

मसमीत्यभीभवेष्टविप्लवानिष्टयोगगदद्दु:सुतादिभि ।
स्याच्चिर विरसता नृजन्मन:, पुण्यत: सरसता तदानय ॥

"આત ભય, પરાભવ (અપમાન), વ્હાલાનો વિયોગ, અપ્રિયનો -વ્યાધિઓ, માડી વાળેલ છોકરા વિગેરે વડે મનુષ્ય-

જન્મ પણ લાબા વખત સુધી વિરસ (ખારોધુધવા) થઈ જાય છે, તેટલા માટે પુણ્યવડે મનુષ્યજન્મનુ મધુરપણુ પ્રાપ્ત કર"

સ્વાગતા

ભાવાર્થ-આલોકનો ભય, પરલોકનો ભય, આદાન (પોતાની વસ્તુ ચોરાઇ જવાનો) ભય, અકસ્માત ભય, આજીવિકા (આજીવિકા) ભય, મરણભય, અને અપકીર્તિભય એ સાત ભય મનુષ્યભવમા બહુ પીડા કરે છે વળી એ ઉપરાત આ મનુષ્યભવમા રાજા ચોર વિગેરે તરફથી પરાભવ થાય છે વ્હાલા પુત્રનુ મરણ, સ્ત્રીથી વિયોગ, ધન કીર્ત્યાદિનાશ વિગેરે અનિષ્ટનો સયોગ, (ઇષ્ટવિયોગ અનિષ્ટસયોગ એ ચેતન અચેતન આદિ સર્વ પદાર્થના સબધમા હોય છે), એ ઉપરાત ખરાબ સબ્બેગોમા રહેવુ, મૂર્ખ રાજા અથવા શેઠની નોકરી કરવી, મૂર્ખ સ્ત્રી સાથે ભવ કાઢવો, પુત્રપ્રાપ્તિ ન થવી, ઘણી દિકરીઓના પિતા થવુ, દ્રવ્ય ખાતર પરદેશમા રખડવુ, નીચ શેઠીઆઓના ફાટાદાર મગજમાથી નીકળતા વિચિત્ર હુકમોનો અમલ કરવો, એ આ મનુષ્યભવમા મનાતા અનેક દુખોમાના થોડા છે પરતુ આ જીવતો વિચારજ કરતો નથી સસ્કૃતમા એક જગ્યાએ કહે છે કે "પ્રથમ તો, માની કુખમા બહુ દુખ છે ત્યાર પછી નાનપણમા પરાધીનવૃત્તિનુ દુખ, યુવાવસ્થામા વિયોગનુ દુખ અને ઘડપણ તો દુખનુ ભરેલુ હોવાથી અસારજ છે આ મનુષ્યજન્મમા હે ભાઈઓ ? કહો કશુ સુખ છે ? હોય તો બોલો " આવુ જાણે છે તોપણ સસારમા રાચ્યો માચ્યો રહે છે કોઈ પ્રેમી સ્નેહી સગાના મરણ વખતે મોટી પોક મૂકીને રડે છે, પણ વિચારતો નથી કે આ મનુષ્યભવ અમર કરી દેવામા આવે તો અહી ગોઠે તેમ નથી અતો

પચાસ સાઠ વરસ રહેવાનુ છે તે જરા ઠીક લાગે છે બાકીતો મોટા થયા પછી શેકાદિના નિમિત્ત, જવાબદારી અને પચાતી એટલી વધી જાય છે કે એવી જીદગી અમર થઈ ગઈ હોય તો દુનિયાને છોડીને ચાલ્યા જવુ પડે

આવી રીતે મનુષ્યભવમા પણ દુ ખજ છે તો દુખથી કડવા વચેલા મનુષ્યના મને પારમાર્થિક ધાર્મિક કાર્ય કરવાદ્વારા પુણ્યોપાર્જન કરી મધુર કર હવે ચાર ગતિમા થતા દુખો બતાવી તે દુખો ન થાય તેનો પ્રયત્ન કરવા ઉપદેશ આપે છે

સસારભ્રમણનો હેતુ—મન.

सुखाय दुःखाय च नैव देवा, न चापि कालः सुहृदोऽरयो वा ।
भवेत्पर मानसमेव जतोः, ससारचक्रभ्रमणैकहेतु· ॥

" દેવતાઓ આ જીવને સુખ કે દુઃખ આપતા નથી, તેમજ કાળપણ નહિ, તેમજ મિત્રો નહિ અને શત્રુ પણ નહિ મનુષ્યને સસારચક્રમા ભમવાનો માત્ર હેતુ મનજ છે ઉપજાતિ

ભાવ–દરરોજ સુખ દુ ખ થયા કરે છે કેટલીકવાર જીવ એમ ધારે છે કે ગોત્રદેવતા કે અધિષ્ઠાયક દેવતા દુ ખ આપે છે અથવા સુખ આપે છે, કેટલીકવાર વખત ખરાબ છે એમ બોલે છે, કેટલીકવાર સ્નેહીથી સુખ મળે છે અથવા શત્રુથી દુખ મળે છે એમ આ જીવ ધારે છે, આ બધુ ખોટુ છે શાસ્ત્રકાર કહે છે કે—

સુખ દુ ખ કારણ જીવને, કોઇ અવર ન હોય,
કર્મ આપ જે આચર્યા, ભોગવીએ તે સોય"

ત્[illegible]ના ઉદયથીજ બધુ સુખદુખ થાય છે કર્મબધ

નના સકલ્પો પર આધાર રાખે છે ને સ્પષ્ટ છે, અને તે પર
જુ વિશેષ વિવેચન કરવામા આવશે તેથી મિત્રો સુખ
ાપે કે વખત અનુકુળ થઇ જાય તે પણ મનપર આધાર
સસારભ્રમણનો હેતુ પરવશ થતુ મન છે
સસાર એ બરાબર ફરતુ ચક્ર છે એને એકવાર જોરથી
રી પર ફેરવ્યા પછી તેને અટકાવવા માટે મજબુત બ્રેક
brake)ની જરૂર પડે છે અને તે બ્રેક તે મનપર અકુશ છે
ે મનપર અકુશ રૂપ બ્રેક ચડાવી દેતાજ મસારચક્રની ગતિ
દ પડતી જાય છે અને જો બહુજ મજબૂત બ્રેક હોય તો
ેકદમ અટકી જાય છે મનના મકલ્પો સસારગમન-સસરણમા
ટલુ કાર્ય બજાવે છે તે આ ઉપરથી ખાસ ધ્યાનમા
ાખવાનું છે સસારને ચક્ર સાથે સરખાવવામા બહૂ દીર્ઘ
દ્દષ્ટિ વાપરી છે એ રૂપક બહુ સાર્થ છે અને બહુ રીતે
અર્થઘટનાવાળો છે ચક્રને એક વખત ખુબ જોરથી ચલાવવા
માડયા પછી તેને ગતિ આપવામા ન આવે તો પણ ચાલ્યા
કરે છે, તેમજ સૃષ્ટિ (સસારવ્યવહાર-આશ્રમ) માડયા પછી
થોડો વખત દૂર જાય તો પણ તે તો ચાલ્યાજ કરે છે એક
ચક્ર અનેક ચક્રોને ચલાવે છે તેવીજ સૃષ્ટિરચના જોઇ લેવી
તેને અટકાવવા હાથ લગાડવામા આવે તો હાથ ભાગી જાય
તેને અટકાવવાના બેજ ઉપાય છે કા તો સ્ટીમ (જે ચક્રગતિનુ
કારણ છે તે) કાઢી નાખવી અને કા તો ચક્રપર મજબૂત બ્રેક
ચડાવવી આપણો સર્વ પ્રયાસ તો સ્ટીમ કાઢી નાખવાનોજ
છે, પણ તે જ્યા સુધી થઇ શકે નહિ ત્યા સુધી મજબૂત બ્રેક
ચડાવવી એ પરમ હિતકર્તા છે અને સાધ્યને નજીક
ર છે

चिरतन आचार्य कृत पञ्चसूत्रमध्ये प्रथम

पावपडिग्घाय गुणवीजाहाणसुत्त

नमो वीअरागाण सव्वन्नूण देविंदपूइआण जहट्ठिअवत्थुवाईण तेलुक्कगुरूण अरूहताण भगवताण ।

जे एवमाइक्खति–इह खलु अणाइ जीवे, अणाइ जीवस्स भवे, अणाइ कम्मसजोगनिव्वत्तिए, दुक्खरूवे, दुक्खफले, दुक्खाणुबधे ।

एअस्स ण वुच्छित्ती सुद्धधम्माओ, सुद्धधम्मसपत्ती पावकम्मविगमाओ, पावकम्मविगमो तहाभव्वत्ताइभावओ ।

(શ્રીમાન્ હરિભદ્રસૂરિ કૃત ટીકાના આધારે)

પાપ પ્રતિઘાત અને ગુણ બીજ–આધાન સૂત્રની વ્યાખ્યા

વીતરાગ, સર્વજ્ઞ, સૂરેન્દ્ર પૂજિત, યથાસ્થિત વસ્તુ–તત્વવાદી, અને ત્રૈલોક્યગુરૂ એવા અરૂહતX ભગવતોને નમસ્કાર હો !

તેઓ એમ આખ્યાન કરે છે કે ' નિશ્ચે આ લોકમા અનાદિ જીવાત્મા છે તથા અનાદિ કર્મ સયોગજનિત જન્મ, જરા મરણ રોગ, શોક લક્ષણ, દુ ખરૂપ, દુ ખફળવાળો અને દુ ખની પરપરાવાળો અનાદિ સસાર છે '

એ અનાદિ સસાર ભ્રમણનો અત શુદ્ધ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રરૂપ ધર્મનુ ઔચિત્યવડે સતત સત્કાર અને વિધિપૂર્વક સેવન કરવાથી થાય છે ઉક્ત શુદ્ધ ધર્મની સ પ્રાપ્તિ, મિથ્યાત્વમોહનીય પ્રમુખ પાપકર્મનો વિનાશ થવાથી થાય છે, અને તે પાપકર્મનો વિનાશ તથાવિધ+ ભવ્યત્વ, કાળ, નિયતિ, કર્મ ને પુરૂષાતનવડે થવા પામે છે

X જન્મ મરણ રહિત થયેલા અર્હિત + સ્વભાવ

तस्स पुण विवागसाहणाणि चउसरण गमण, दुक्कड
रिहा, सुकडाण सेवण ।

अओ कायव्वमिण होउकामेण सया सुप्पणिहाण भुज्जो
ज्जो सकिलेसे, तिकालमसकिलिसे ।

जावज्जीव मे भगवतो, परम तिलोगनाहा, अणुत्तरपुन्न-
भाग, खीणरागदोसमोहा, अचितचितामणी, भवजल-
पाओ, एगतसरणा अरहता सरण ।

तहा पहीणजरमरणा, अवेअकम्मकलका, पणट्ठवावाहा,
स्नाणदसणा, सिद्धिपुरनिवासी, निरुवमसुहसगया,
काहा कयकिच्चा, सिद्धा सरण ।

तथाविध भव्यत्वपरिपाकना साधन अरिहतादिक चार शरणु
त निंदा-गर्हा अने सुकृत करणीनु अनुमोदन करवारूप
ा छे तेथी मोक्षार्थी जनोए सदा सुप्रणिधान सक्लेश
ये वारवार अने असक्लेश समये सामान्य रीते त्रिकाळ
करवु

परम त्रिलोकीनाथ, प्रधान पुन्यना भडार, राग द्वेष मोहथी
था रहित, अचिन्त्य चिन्तामणिरूप, भवसागरमा पोत
ान अने एकान्त शरणु करवा योग्य एवा अरिहत
वतोनु म्हारे जीवित पर्यंत शरणु हो !

था जन्म जरा मरणथी मुक्त-अजरामर, कर्म-कलक रहित
प्रकारनी पीडा रहित, केवळज्ञानदर्शनयुक्त, शिवपुरनिवासी,
पम सुख सयुक्त अने सर्वथा कृतकृत्य एवा सिद्धोनु
शरणु हो !

तहा पमतगंभीरासया, सावज्जजोगविरया, पंचविहायार-जाणगा, परोवयारनिरया, पउमाइनिदंसणा, झाणज्झयण-संगया, विसुज्झमाणभावा साहू मरणं ।

तहा सुरासुरमणुअपूइओ, मोहतिमिरंसुमाली, रागद्दोस-विसपरमसंतो, हेउ सयलकल्लाणाणं, कम्मवणविहावसू, साहगो सिद्धभावस्स, केवलीपण्णत्तो धम्मो जावज्जीवं मे भगवं सरणं।

सरणमुवगओ अ एएसिं गरहामि दुक्कडं ।

जण्णं अरहंतेसु वा, सिद्धेसु वा, आयरिएसु वा, उवज्झाएसु वा, साहुसु वा, साहुणीसु वा अन्नेसु वा धम्मट्ठाणेसु, माणणिज्जेसु, पूअणिज्जेसु, तहा माईसु वा, पिईसु वा, बंधुसु वा,

તથા પ્રશાન્ત, ગંભીર આશયવંત, સાવદ્ય (પાપ) વ્યાપારથી વિરમેલા, પંચ પ્રકારના આચારમાં કુશળ, પરોપકારમાં રક્ત (ઉજમાળ), પદ્મકમળ જેવા નિર્લેપ, શરદ્જળ જેવા સ્વચ્છ હૃદયવાળા, જ્ઞાન ધ્યાનમાં સાવધાન અને વિશુદ્ધમાન પરિણામવાળા સંત-સાધુઓનું મને શરણ હો !

તથા સુર અસુર અને મનુષ્યો વડે પૂજિત, મોહ-અંધકારને ટાળવા સૂર્ય સમાન, રાગદ્વેષ રૂપ વિષને ટાળવા પરમમંત્ર સમાન, સમસ્ત કલ્યાણના હેતુરૂપ, કર્મવનને બાળવા અગ્નિ સમાન, અને પરમ મોક્ષરૂપ સિદ્ધિસાધક સર્વજ્ઞપ્રણીત ધર્મનું મને જાવજ્જીવ શરણ હો !

ઉક્ત ચારે શરણો આદરી હું દુષ્કૃત્ય (પાપ) ની નિંદાગર્હા કરું છું અરિહંતો, સિદ્ધો, આચાર્યો, ઉપાધ્યાયો, સાધુઓ, સાધ્વીઓ કે બીજા અનેરા પૂજનીય માનનીય ગુણાધિક આત્માઓ વિષે તથા માતા, પિતા, બંધુઓ, મિત્રો કે ઉપકારી જનો વિષે

मित्तेसु वा, उवयारीसु वा, ओहेण वा जीवेसु मग्गट्ठिएसु, अमग्गट्ठिएसु, मग्गसाहणेसु, अमग्गसाहणेसु, जकिंचि वितह-मायरिअं, अणायरिअव्वं, अणिच्छिअव्वं, पावं पावाणुबंधि सुहुमं वा, बायरं वा, मणेण वा, वायाए वा, काएण वा, कयं वा, काराविअं वा, अणुमोइअं वा, रागेण वा, दोसेण वा, मोहेण वा, इत्थ वा जम्मे जम्मंतरेसु वा गरहिअमेअं, दुक्कड-मेअं, उज्झियव्वमेअं, विआणिअं मए, कल्लाणमित्तगुरुभग-वतवयणाओ, एवमेअंति, रोइअं सद्धाए, अरिहंतसिद्धसमक्खं, गरहामि अहमिणं दुक्कडमेअं उज्झियव्वमेअं इत्थ मिच्छामि दुक्कडं मिच्छामि दुक्कडं मिच्छामि दुक्कडं ।

અથવા ઓઘે (સામાન્યત) સમકિતાદિ યુક્ત કે તેથી રહિત જીવો વિષે, પુસ્તકો વિગેરે કે ખડ્ગાદિક વિષે જે જે કંઈ વિપરીત-અવિધિ ભોગાદિવ વડે નહીં આચરવા યોગ્ય, નહીં ઈચ્છવા યોગ્ય પાપાનુબંધી પાપ-સૂક્ષ્મ કે સ્થૂલ મન વચન કે કાયાવડે, રાગ દ્વેષ કે મોહવડે, આ જન્મ કે અન્ય જન્મોમા કર્યું, કરાવ્યું કે અનુમોદ્યું હોય, તે દુષ્કૃત્યને કલ્યાણમિત્ર ગુરૂ-દેવના વચનથી નિંદા-ગર્હા યોગ્ય અને છોડવા યોગ્ય જાણ્યુ શ્રદ્ધા વડે એ વાત મને ગમી એટલે અરિહંત-સિદ્ધની સમક્ષ એ છોડવા યોગ્ય દુષ્કૃતને નિંદુ-ગર્હું છું એ સબંધે કરેલુ પાપ મિથ્યા થાઓ મિથ્યા થાઓ, મિથ્યા થાઓ ! અર્થાત મારા પાપ નિવેદન કરી તેની માફી માગુ છુ

ઉક્ત પાપની આલોચના મારે ભાવ રૂપ થાઓ ! ફરી ફરી તેવા પાપ ન થવા પામે એમ બનો ! એ બને વાત મને બહુ

होउ मे एसा सम्म गरिहा, होउ मे अकरणनियमो, बहुमय ममेअंति इच्छामि अणुसर्हि अरहंताण भगवंताण, गुरूण कल्लाणमित्ताणंति ।

होउ मे एएहिं संजोगो, होउ मे एसा सुपत्थणा, होउ मे इत्थ बहुमाणो, होउ मे इओ मुक्खबीअंति ।

पत्तेसु एएसु अहं सेवारिहे सिआ, आणारिहे सिआ, पडिवत्तिजुत्ते सिआ, निरइआरपारगे सिआ ।

संविग्गो जहासत्तीए सेवेमि सुकडं । अणुमोएमि सव्वेसिं अरहंताण अणुट्ठाण,सव्वेसिं सिद्धाण सिद्धभावं, सव्वेसिं आयरिआण आयार, सव्वेसिं उवज्झायाण सुत्तपयाण,सव्वेसिं

પ્રમાદ પડી છે, તેથી અરિહંત ભગવંતો તથા કલ્યાણમિત્ર એવા ગુરૂમહારાજની હિતશિક્ષાને ઇચ્છું છું

મને એમની જોડે ઉચિત યોગરૂપ સમાગમ થાઓ ! મને એવી રૂડી પ્રાર્થના કરવાનું પ્રાપ્ત થાઓ ! એ પ્રાર્થના કરતાં મને હૃદયપ્રેમ જાગો ! અને એ પ્રાર્થનાથી મને મોક્ષબીજ (કલ્યાણકારક સફળ સાધન-માર્ગ) પ્રાપ્ત થાઓ !

અરિહંતાદિકનો સુયોગ પ્રાપ્ત થયે છતે હું તેમની સેવા કરવા લાયક થાઉં, આજ્ઞા પાળવા લાયક થાઉં, ભક્તિયુક્ત થાઉં અને દોષ રહિત તેમની આજ્ઞાનો પારગામી થાઉં-અર્થાત્ તેમની આજ્ઞાને યથાર્થ રીતે પાળી પાર ઉતરી શકું

મુમુક્ષુ-કેવળ મોક્ષાર્થી છતો, શક્તિને ગોપવ્યા (છુપાવ્યા) વગર સુકૃત્યને હું સેવું. સર્વ અરહંતો સંબંધી અનુષ્ઠાન-ધર્મદેશનાદિકને અનુમોદું છું તેમજ સર્વ સિદ્ધોના સિદ્ધભાવને આચાર્યોના આચારને, સર્વ ઉપાધ્યાયોના સૂત્રપ્રદાનને, સર્વ

साहूण साहुकिरिअं, सव्वेसिं सावगाण मुक्खसाहणजोगे, सव्वेसिं देवाण सव्वेसिं जीवाण होउकामाण कल्लाणासयाण मग्गसाहणजोगे ॥

होउ मे एसा अणुमोअणा सम्मं विहिपुव्विआ, सम्मं सुद्धासया, सम्मं पडिवत्तिरूवा, सम्मं निरइआरा, परमगुण अरहंताइसामत्थओ, अचिंतसत्तिजुत्ता हि ते भगवंतो वीअरागा सव्वण्णू, परमकल्लाणा, परमकल्लाण हेउ सत्ताण, मूढे अम्हि पावे, अणाईमोहवासिए, अणभिन्ने भावओ, हिआहिआण अभिन्ने सिआ, अहिअनिवित्ते सिआ, हिअपवित्ते सिआ,

સાધુજનોની સાધુક્રિયાને, સર્વ શ્રાવકોના મોક્ષસાધન યોગોને તેમજ ઈન્દ્રાદિક સર્વ દેવોના અને નિકટ ભવી એવા શુદ્ધાશય વાળા સર્વ જીવોના માર્ગસાધન યોગો (માર્ગાનુસારીપણું) ને હું અનુમોદુ છું-પ્રશંસુ છું

ઉક્ત સુકૃત-અનુમોદના મારે સમ્યગ્ વિધિપૂર્વ (સૂત્રાનુસારે) ખરા શુદ્ધ આશયવાળી, આચરણરૂપે યથાર્થ પાલન કરવારૂપ, તેનો યથાર્થ નિર્વાહ કરવાવડે નિરતિચાર ભાવે પરમગુણયુક્ત અરિહંતાદિકના પ્રભાવથી હો! કેમકે અચિન્ત્ય શક્તિવાળા તે ભગવંતો વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમ કલ્યાણરૂપ હોઈ ભવ્યજનોને પરમ કલ્યાણના હેતુભૂત થાય છે

મૂઢ, પાપી, અનાદિ મોહવાસિત, વસ્તુ હિતાહિતનો અજાણ એવો હું હિતાહિતને સમજતો થાઉં, અહિતથી નિવૃત્ત થાઉં, હિતમાર્ગમાં પ્રવૃત્ત થાઉં અને સર્વ સત્ત્વ-પ્રાણીવર્ગ સંબંધી

आराहगे सिआ, उचिअपडिवत्तीए सव्वसत्ताण सहिअत्ति, इच्छामि सुवट इच्छामि सुवट इच्छामि सुवड ॥

एवमेअ सम्म पढमाणस्स सुणमाणस्स अणुप्पेहमाणस्स सिढिलीभवंति परिहायंति खिज्जंति असुहकम्माणुबंधा निरणुबंधे वाऽसुहकम्मे भग्गसामत्थे सुहपरिणामेण कडगबद्धे विअ विसे अप्पफले सिआ, सुहावणिज्जे सिआ, अपुणभावे सिआ।

तहा आसगलिज्जंति, परिपोसिज्जंति, निम्मविज्जंति, सुहकम्माणुबंधा, साणुबंधं च सुहकम्मं पगिट्ठ पगिट्ठभावज्जिअं नियमफलयं सुपउत्ते विअ महागए, सुहफले सिआ, सुहपव-

ઉચિત સેવાવડે આરાધક થાઉં (સ્વહિતરૂપ) સુકૃત (અનુમોદના) ને અંત કરણથી ઈચ્છુ છુ—ઇચ્છુ છુ

એ રીતે આ સૂત્રને ખુબ વૈરાગ્યપૂર્વક ભણનાર, સાભળનારને ચિંતવનારના અશુભ કર્મના અનુબંધ ઢીલા પડે છે, ઓછા થાય છે ને ક્ષીણ થાય છે અથવા ઉક્ત સૂત્ર અભ્યાસજનિત શુભ પરિણામવડે, બાકી રહેલા અશુભ કર્મ અનુબંધ રહિત ફળ પરંપરા આશ્રીને સામર્થ્ય (સત્વ)વગરના થઇ જાય છે, મંત્રસામર્થ્યવડે કટકબંધ વિષની પેરે અલ્પ વિપાકવાળા, સુખે ટાળી શકાય એવા અને ફરી પાછા ન બંધાય એવા થવા પામે છે

તથા શુભ કર્મના અનુબંધ સહેજે એકઠા થવા પામે છે, ભાવની વૃદ્ધિવડે ખુબ દ્રઢ ને સંપૂર્ણ થવા પામે છે, તથા પ્રધાન, ...જિંત, નિશ્ચયફલદાયી સાનુબંધ શુભકર્મ, સારી રીતે ...મહૌષધની પેરે એકાંત કલ્યાણકારી, શુભ ... પરમસુખ–મોક્ષસાધક થાય છે

त्तगे मिआ, परमसुहसाहगे मिआ, अपडिन्नयमेअं असुहभाव-निरोहेण, सुहभावबिअति सुप्पणिहाण सम्म पढिअव्व, सम्म सोअव्व, अणुपेहिअव्वति ।

नमो नमिअनमिआण परमगुरुवीअरागाण, नमो सेमन-मुक्कारारिहाण, जयउ सव्व ण्णुसासण, परमसंबोहीए सुहिणो भवतु जीवा, सुहिणो भवतु जीवा, सुहिणो भवतु जीवा ॥

इति पावपडिग्घाय गुणबीजाहाणसुत्त सम्मत्त ॥१॥

પ્રતિબધરહિત નિયાણા રહિત અશુભ ભાવના નિરોધવડે શુભ ભાવનાના બીજરૂપ જાણીને, આ સૂત્રને પ્રશાન્ત આત્માએ, રૂડી એકાગ્રતા–સ્થિરતાથી સારી રીતે ભણવુ, વ્યાખ્યાન વિધિવડે સાભળવુ, અને તેના અર્થરહસ્યનુ ચિંતવન કરવુ

દેવર્ષિવંદિત એવા પરમગુરૂ વીતરાગ પરમાત્માઓને નમસ્કાર હો ! તેમજ શેષ નમસ્કાર કરવા યોગ્ય ગુણાધિક આચાર્યાદિક પ્રત્યે નમસ્કાર હો ! સર્વજ્ઞ શાસન જયવતુ વર્તો ! પરમસ બોધિ વર બોધિના લાભવડે મિથ્યાત્વ દોષની નિવૃત્તિ યોગે પ્રાણીઓ સુખી થાઓ ! સુખી થાઓ ! સુખી થાઓ ! ઇતિશમ્

ઇતિ પાપપ્રતિઘાત ગુણબીજાધાન સૂત્ર સક્ષિપ્ત વ્યાખ્યા સમેત સમાપ્તમ્

— બોધ વચનો —

૧ દુર્ગતિમા પડતા પ્રાણીને બચાવી ધર્મમા સ્થાપન કરે તેનુ નામ ધર્મ

૨ અનાદિ કાળથી જન્મ મરણના કારમા રોગોથી પીડાતા આત્માને તે રોગોથી મુક્ત કરવો એજ મનુષ્ય ભવથી આરાધવા લાયક શ્રેષ્ઠ કર્તવ્ય છે

૩ જે પુરૂષોના ધર્મ વિનાના દિવસો આવે છે અને જાય છે તે લુહારની ધમણની માફક શ્વાસ લેવા છતા મરેલા જેવાજ છે

૪ ધર્મ વિનાનો ધનવાન એજ સાચો કંગાળ છે અને ધર્મી દરિદ્રી હોવા છતા સાચો ધનવાન અને શ્રીમાન્ છે

૫ હે ચેતન વીજળીના ઝળકારા જેવુ પૌદ્ગલિક સુખ મેળવવા અને પેટભરવાની વિદ્યામાટે અનેક વર્ષો ગુમાવ્યા પણ આ સંસારથી તારનાર તત્વજ્ઞાન માટે કેટલા વર્ષો કાઢયા એ કદીપણ તને વિચાર છે ?

૬ ધર્મ વિનાનો મનુષ્યભવ એ જળ વિનાના સરોવર જેવો અને ચેતન વિનાના શરીર જેવો છે

૭ હે મૂર્ખ તું સુખે બેસે છે સુખે સુએ છે સુખે ખાય છે સુખે પીએ છે પણ પરલોકમા પુણ્ય વિના તારા શા હાલ થશે તેનો શાન્ત ચિત્તે જરા વિચાર કર

૮ સમુદ્ર જેમ પાણીથી અને અગ્નિ જેમ ઇંધનથી તૃપ્તિ પામતો નથી તેમ આ જીવ પણ સંસારિક વાસનાઓથી કદાપિ તૃપ્તિ પામતો નથી માટે આવી તૃષ્ણાઓનો અંત લાવવા માટે તેના ત્યાગની જરૂર છે

૯ વ્યાપારની મોસમ એકાદ વર્ષ નિષ્ફળ જાય તો બીજે વર્ષે પણ તેની તક સાપડે છે પરંતુ મનુષ્ય ભવની મોઘી મોસમ જો ધર્મ કરણી અને કમાણી વિના નિષ્ફળ ગઈ તો તેવી અમુલ્ય તક ફરીથી મળવી અત્યંત દુર્લભ છે માટે હે ચેતન ! સમય જતા પહેલા હજી ચેત કે પાછળ પસ્તાવો થાય નહિ

૧૦ હે ચેતન ! રોગ વૃદ્ધાવસ્થા અને મરણ આ મહાન ભયો તારી પાછળ પડી રહેલા છે તેવા સમયે ઊંઘવાથી યા વિશ્રામ લેવાની તક નથી પણ જાગતા રહી નાશી છુટવાની જરૂર છે

૧૧ ભાથા વગરનો મુસાફર જેમ ખોરાકના અભાવે મુસાફરીમા ભૂખે મરે છે તેમ પુણ્ય રૂપી ભાથા વગર ભૂખે મરવાની દશા પ્રાપ્ત ન થાય તેનો વિચાર કર

૧૨ આજના જડવાદનો ઝેરી પવન તમારા શ્રદ્ધારૂપ વૃક્ષને જમીનદોસ્ત કરી ન નાખે તેની ખાસ કાળજી રાખો

૧૩ પોતાના સતાનોને ધર્મ માર્ગમા જોડનાર એજ સાચા માત પિતા છે ધર્મજ્ઞાન આપનાર એજ સાચા સદ્ગુરૂ છે અને મળેલા જ્ઞાનનો સદુપયોગ કરવો એજ મનુષ્ય જીવનની સાચી સાર્થકતા છે

૧૪ સ સારીક મળેલા વૈભવો અને વિલાસોથી આ ભવસાગર તરાતો નથી પરતુ આ પૌદ્ગલિક સુખો ભારરૂપ થઇ ઉલટા ડુબાડે છે અને સાચા ત્યાગથી ભવસાગર તરાય છે માટે ત્યાગ ઉપર દ્રષ્ટિ રાખ

૧૫ હે ચેતન ! ઘણી ગઇ થોડી રહી હવે પરભવ માટે બરાબર કમ્મર બાધ જેથી કોઇ ભવમા દુ ખ આવશે નહિ

૧૬ હે ચેતન ! તુ તારા સ્નેહી કુટુબ અને ધનમાલ મિલ્કતની જેટલી સભાળ રાખે છે તેટલીજ કાળજી તારા આત્માના જોખમની કદી વીચારી છે ખરી ?

૧૭ એકકલાક પણ સદ્ગુરૂનો સમાગમ કરી તેમના વચનામૃતનુ પાન જરુર કરજે જેથી તારી અનાદિની ભૂલ દુર થશે

૧૮ પારકી નિંદા નહીં કરતા આત્મ નિંદા કરી સાવધાન થજે

૧૯ બહિરાત્મપણુ ત્યાગ કરી અતર આત્માને ખુબ વિચારજે